

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(RUS DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

TEFFİ'NİN (N.A.BUÇİNSKAYA) ÖYKÜ SANATI

Doktora Tezi

Gamze ÖKSÜZ

Ankara-2009

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(RUS DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

TEFFİ'NİN (N.A.BUÇİNSKAYA) ÖYKÜ SANATI

Doktora Tezi

Gamze ÖKSÜZ

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Altan AYKUT

Ankara-2009

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
GİRİŞ VE ARAŞTIRMALARIN DURUMU.....	1
I.BÖLÜM	
N.A.TEFFİ'NİN HAYATI VE YARATICILIĞI	8
II. BÖLÜM	
N.A.TEFFİ'NİN ÖYKÜ SANATI	
2.1. DEVRİM ÖNCESİ DÖNEMDE TEFFİ	25
2.2. DEVRİM ÖNCESİ DÖNEMİ ÖYKÜLERİNDE ANA MOTİFLER	37
2.2.1. POLİTİKA	39
2.2.2. İLETİŞİMSİZLİK	49
2.2.3. OLUMSUZ KİŞİLİKLER	52
2.2.4. ÇEŞİTLİ KONULAR	55
2.2.5. DEVRİM DÖNEMİNDE GÜNLÜK YAŞAM	62
2.3. GÖÇ DÖNEMİNDE TEFFİ	66
2.4. GÖÇ DÖNEMİ ÖYKÜLERİNDE ANA MOTİFLER	78
2.4.1. YENİ HAYAT	81
2.4.2. GEÇMİŞE ÖZLEM	85

2.4.3. YALNIZLIK	87
2.4.4. GÖÇ TRAJEDİSİ	91
2.4.5. AŞK VE ŞEFKAT	97
2.4.6. FOLKLOR ÖĞELERİ	103

III. BÖLÜM

ÖYKÜLERDEKİ TİPLEMELER	118
3.1. KADINLAR	118
3.2. ÇOCUKLAR	126
3.3. YAŞLILAR	132
3.4. HAYVANLAR	135

IV. BÖLÜM

BİÇİM İNCELEMESİ	144
4.1. TEFFİ'DE MİZAH	144
4.2. ÜSLÛP	156
4.3. ANLATIM TEKNİĞİ	169

SONSÖZ	183
---------------------	------------

ÖZET	185
-------------------	------------

RUSÇA ÖZET	187
-------------------------	------------

İNGİLİZCE ÖZET	189
-----------------------------	------------

KAYNAKÇA	191
-----------------------	------------

ÖNSÖZ

Sanat yaşamında Teffi takma adını kullanan ve Rusya'nın ilk kadın mizah yazarı olma özelliğini taşıyan Nadejda Aleksandrovna Buçinskaya (1872-1952) Ekim Devrimi'nin ardından hayatının ikinci yarısını geçireceği Paris'e göç eder. Çarlık Rusyası'nda toplumun en alt tabakalarından Çar'ın kendisine kadar herkes tarafından çok sevilen Teffi, 1917 devrimiyle birlikte ülkede gelişen olaylara ve yeni düzene ayak uyduramayarak plansız bir şekilde turnelere katıldıkça kendisini bir anda Rusya'nın güneyinde bulur. Böylece ülkedeki karmaşa ortamının düzelmesini birkaç ay İstanbul'da bekleyerek geçirmeyi ve sonra Rusya'ya geri dönmeyi planlayan yazar bu hayalini gerçekleştiremez ve bir daha asla ülkesine dönmeden 32 yıl yaşadığı Paris'te hayata veda eder.

Sanat hayatına şiirle başlayıp daha sonra minyatür tarzında öyküler yazan Teffi göç yaşamında tıpkı Rusya'dayken olduğu gibi kendisini yine edebiyat ve kültür merkezinin ortasında bulur. Çarlık Rusyası'nda elde ettiği başarı aynı şekilde bu kez "Rus Parisi"nde devam eder. Her ne kadar anne tarafından Fransız sayılsa da ömrünün yarısını geçirdiği Paris'te kendisini her zaman bir Rus olarak hissedenden Teffi sadece Rusya için yaşayıp, sadece Ruslar için yazar. 80 yıllık hayatında büyük devrimler, iki tane dünya savaşı, salgın hastalıklar, toplu göç dalgası gibi önemli olaylara tanık olan yazar doğal olarak bu toplumsal değişimlerin yarattığı etkileri yapıtlarına da yansıtır. Teffi'nin devrim öncesinde yazdığı şiirlerde ve öykülerde her ne kadar mizah ağır bassa da zamanla yaşadığı olayların etkisiyle yapıtlarına trajedi

hakim olmaya başlar. Teffi'nin komik yazılarına, esprili anlatımına alışkın olan okuyucu önce trajik motifleri yadırgar ancak yaşanan savaşların, devrimlerin, göç yaşamındaki zorlukların yapıtlara yansımaması olanaksızdır. Her türlü güçlüğü ve yokluğa rağmen mizah Teffi'nin hayatından asla eksilmez. Yazar en güç, en trajik anlarda bile yaşama iyimser yönden bakmayı, insanlara duyduğu sevgi ve şefkat sayesinde elde ettiği yaşama sevinciyle hayatı yaşanabilir kılmayı başarır. Teffi'yi diğer yazarlardan ayıran en önemli özellik ise mizah unsurlarını komik olmayan, dramatik, trajik duygularla ve içe bakışlarla ustalıklı birleştirip insanlarda en sıradan olaylarda bile gülme duygusunu yaratabilmesidir.

Teffi Rusya'dayken daha çok mizah öyküleri yazar. Bu öykülerde insanların gündelik hayatta karşılaştığı sıradan olaylara verdiği tepkileri, herkesin başına gelebilecek olayları mizahi yönden ele alır. Konuların güncel içerikli olması Teffi'nin en çok okunan, eğlenceli yazarlardan biri olmasını sağlar. Devrim yaklaştıkça ve ülkedeki ortam değiştikçe öykülerdeki temalar ve anlatım tonu da ağırlaşmaya başlar. Siyasi hayatta meydana gelen gerilim ve sıkıntılar pek çok aydın gibi Teffi'yi de etkiler. Paris'teki göç döneminde ise Teffi'nin yazın sanatının odak noktasını oluşturan temel motifler geçmişe özlem, yalnızlık, göç trajedisi ve yeni bir hayata ayak uydurma çabasıdır. Teffi şartlar ne kadar ağır olursa olsun hayata gülümseyerek bakmayı, yaşadığı her ortamdan zevk almayı başarabilen ender sanatçılardandır. Dolayısıyla bu dönemdeki öykülerde hüznün ve neşe, trajedi ile yaşama sevinci iç içedir. Sanat yaşamı boyunca yaklaşık beş yüz öykü yazıp şiirlerden, piyeslerden, film senaryolarından, anılardan, gezi notlarından ve eleştiri yazılarından oluşan on beş kitap, bir roman ve ayrıca çok sayıda haftalık gazete yazısı yayınlayan Teffi'yi elimden geldiğince çeşitli kaynaklardan yararlanarak Türk

okuyucusuna ve edebiyatseverlere tanıtmak, bilimsel bir araştırma düzeyinde sunmak istedim. Yazarın hayata bakış açısındaki farklılığı, doğallığı, ondaki insan ve hayvan sevgisini, mizah anlayışını ortaya koymak istedim.

Tezimin hazırlanması sırasında engin deneyimiyle her zaman bana destek olan ve yol gösteren değerli hocam sayın Prof. Dr. Altan Aykut'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca çalışma süreci boyunca beni cesaretlendiren ve hoşgörüsüyle yaklaşan değerli hocalarım sayın Prof. Dr. Zeynep Günel'a, sayın Prof. Dr. Birsen Karaca'ya ve sayın Doç. Dr. Ayla Kaşoğlu'na, gösterdikleri destek ve fedakarlıklarından dolayı ise eşime ve oğluma çok teşekkür ediyorum.

Gamze Öksüz

Ankara-2009

GİRİŞ VE ARAŞTIRMALARIN DURUMU

Tezimizde yirminci yüzyılın en ünlü ve ilk kadın Rus mizah yazarı Nadejda Aleksandrovna Teffi'nin yaşamını ve öykü sanatını inceleyeceğiz. Çarlık Rusyası'nda adına parfümler ve şekerler üretilecek kadar çok değer verilen bir yazarın adı, değişen rejimle birlikte bir anda unutulur. 1917 devriminden önceki dönemde Teffi'nin kendine özgü şiirleri ve öyküleri eleştirmenlerin dikkatini çekerken ve yapıtlarına günlük ve haftalık dergi ve gazetelerde sıkça rastlanırken, Sovyetler Birliği döneminin ilk yıllarında (20'li yıllarda) devrim öncesinde yazdığı bazı öyküleriyle göç döneminde yazdığı bir-iki öyküsü ancak yayımlanır. Yasaklı bir yazar sayılmamasına rağmen Sovyet Rusyası'nda bu tarihten sonra yaklaşık 30 yıl boyunca Teffi'nin hiçbir yapıtına rastlanmaz. Ancak “yumuşama” (otpepel) dönemiyle birlikte Teffi'nin öyküleri ve şiirleri gazete ve dergi sayfalarında, çeşitli antolojilerde tekrar ortaya çıkmaya başlar. 1967 ve 1971 yıllarında yazarın iki küçük öykü kitabı yayımlanır ama ondan sonra Teffi adı uzunca bir süre tekrar unutulur.¹

1917 Ekim Devrimi'yle birlikte ülkesinde yaşanan değişikliklere ayak uydurmakta zorlanan Teffi 1920 yılında göç ettiği Paris'ten bir daha vatanına dönemez ve son 32 yılını burada geçirir. Sanatında Çarlık dönemindeyken elde ettiği başarıyı “Rus Parisi”nde de sürdürür ama içindeki vatan hasretini hiçbir şekilde yok edemez. Zorlu göç döneminde sanat Teffi için bir yaşam pınarı olur. En verimli

---

¹ D.D.Nikolayev, **Jemçujina russkogo yumora**, www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

çalıştığı dönem 1920-1940 yılları arasındır. 80 yıllık yaşamı boyunca araya giren önemli devrimler, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları yazarın özel yaşamı kadar sanat hayatını da sekteye uğratsa bile Teffi her türlü olanaksızlığa rağmen edebiyattan, şiirden ve mizahtan asla kopamaz.

Teffi sanat yaşamında hüznle neşeyi, hicivle geçmişe duyulan özlemi, gülümsemeyle acıyı ustaca bir araya getirebilen, bunu yaparken de duygusal ya da öğretici olmayı planlamayan ve insanı incitmeyi hedeflemeyen bir yol seçer. Yazar sanatında ironi ve mizahı kahramanlarına karşı duyduğu sevgiyle harmanlar. Teffi herkesin görmek istediği gibi sadece bir mizah yazarı değildir ve asla da böyle kalmayı istemez. Yazarın ileri sürdüğü ve çoğunlukla komediyle hüznün bir araya girdiği dünya görüşü sanat hayatının ilk döneminden itibaren varlığını korur.

Teffi ülkemizde yapılan birkaç öykü çevirisi ve üzerine yazılan birkaç makale dışında çok yaygın olarak tanınan bir sanatçı değildir. Çalışmamızı hazırlarken gerek konu gerekse materyaller üzerine titiz bir araştırma yapmaya çalıştık. Ülkemizde Teffi hakkında kapsamlı ve bilimsel bir inceleme yapılmamış olması nedeniyle çalışmamız için gerekli olan kaynak araştırması için Rusya'daki kütüphanelerden ve kitapçılardan yararlandık. Çalışmamız sırasında en çok içeriğin oluşturulması ve uygulanacak inceleme yönteminin belirlenmesi aşamalarında zorlandık. Tezimizi yazarın kısa öykü sanatı oluşturduğu için küçük hacimli öykülerin bilimsel bir çalışma içinde mümkün olduğunca biçim ve içerik yönünden bütünlüğü bozmayacak şekilde ele alınması ve değerlendirilmesi için öyküleri tekrar tekrar elden geçirerek okumaya çalıştık. Bu aşamalardan sonra öykülerin incelenmesi için tek bir yöntemle bağlı kalmanın yeterli olmayacağı kanısına vardık. Çünkü yazar birçok öykü kitabını günlük gazetelere yazdığı öykü ve felyetonlarından derleyerek oluşturmuştur. Üstelik

yazarın yaşadığı devir önemli devrimlerin, Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının, büyük bir göç dalgasının yaşandığı çalkantılı bir dönemdir. Dolayısıyla gerek Rusya’da gerekse göç yaşamında yaşanan toplumsal, siyasi, psikolojik ve sosyolojik değişimlerin yazarın yapıtlarına yansımaması mümkün değildir. Bu nedenle yazarı ve yapıtlarını içinde bulunduğu bu değişimlerden bağımsız olarak değerlendirmenin yanlış sonuçlara sebep olacağını düşündük. Yazarın öykü sanatını oluşturan ana motifleri ele alırken toplumdaki bu etkenleri ve değişimleri de göz önünde bulundurarak çoğulcu inceleme yöntemine başvurduk ve çalışmamızı elimizden geldiğince tarihsel, psikolojik, sosyolojik ve kimi zaman yazara kimi zaman ise metne bağlı edebi eleştiri teknikleri temelinde biçimlendirmeye çalıştık.

Tezimizi dört ana bölüme ayırdık. İlk bölümde ülkemizde fazla tanınmayan Teffi’nin hayat öyküsünü, sanat yaşamını şekillendiren toplumsal olaylar çerçevesinde ana hatlarıyla ele aldık ve yazarın yaşadığı dönemde ülkesinde ve yurt dışında gelişen olayların yazarın sanatını ne derecede etkilediğine değinmeye çalıştık.

İkinci bölümde Teffi’nin hem devrim öncesinde Rusya’daki, hem de göç döneminde yurt dışındaki (ağırlıklı olarak Paris’teki) çalışmalarına ve bu çalışmalarında öne çıkan ana motiflere yer verdik. Böylece Ekim Devrimi’ne kadar Rusya’da yazarı etkileyen toplumsal sorunlara ve o dönemde insan psikolojisini yönlendiren etkenlere değinmeye çalıştık. Aynı şekilde Teffi’nin hayatının ikinci yarısını geçirdiği göç döneminde yapıtlarında baskın olarak yer verdiği ana konuları ele alarak yazarın sanat hayatını etkileyen değişimlere yer verdik.

Üçüncü bölümü Teffi’nin öykülerinde en çok yer verdiği başlıca karakter tiplerine ayırdık. Bu bölümde pek çok öykünün ortak noktasını oluşturan kadın,

çocuk ve yaşlı tiplmeleriyle canlı-cansız hayvan motiflerine yer verdik. Öykülerde baskın bir şekilde karşımıza çıkan bu tiplmeler yardımıyla Teffi'nin hayata bakış açısını ve kahramanlarına karşı takındığı tavrı çeşitli örneklerle okuyucuya aktarmaya çalıştık.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde mizah özellikleri, üslûp ve anlatım unsurları temelinde Teffi'nin edebî tekniği üzerinde durduk. Böylece yazarın neyi nasıl anlattığı konusunda bir bütünlük sağlanmaya çalıştık. Sonuç bölümünde ise çalışmamızı ana hatlarıyla genelleyerek elde edilen bulguları özetledik.

Teffi'nin yaşamı ve sanatı üzerine ne tür bilimsel çalışmalar yapıldığını tespit etmek üzere yaptığımız araştırmalar sonucunda Teffi ile ilgili olarak gerek ülkemizde gerekse yurt dışında çalışılan bilimsel araştırma sayısının oldukça sınırlı olduğunu gördük. Bu kapsamda ülkemizde Teffi hakkında üç makale yazıldığını ("**Dünyanın İlk Kadın Mizahçısı Nadejda Teffi**", Folklor/Edebiyat Dergisi, Cilt: XI, Sayı: XLIV, 2005/4, s. 141-148 (Yazan: Zeynep Günal), "**Nadejda Teffi'nin Kaleminden İstanbul**", Kül Eleştiri Dergisi, Sayı: 2, Nisan-Mayıs, 2005, s. 39-42 (Yazan: Zeynep Günal) "**Rus Edebiyatında İstanbul**", Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Dergisi, Yıl 2008, Sayı: 19, Konya, s. 153-163 (Yazan: Hüseyin Kandemir) ve yazarın üç öyküsünün Türkçeye çevrildiğini tespit ettik ("Que Faire?", "Tramvayda" (V tramvaye) ve "Grigori Petroviç", Rusçadan çeviren Zeynep Günal, **Çağdaş Rus Öykü Seçkisi**, T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları/2821, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2002, s. 170-183).

Yazarın yaşam öyküsüne ve sanatına ilişkin en kapsamlı tez çalışması Amerikalı akademisyen Elizabeth Neatrou'a aittir. Neatrou 1973 yılında yazdığı "**Miniatures of Russian Life at Home and in Emigration: the Life and Works of**

N.A.Teffy” adlı doktora tezi çalışmasında yazarın sanatını 20. yüzyıl Rus edebiyatıyla bir bütün olarak ve arşiv verileri temelinde incelemiştir. Ancak çalışmanın yayınlanmamış bir doktora tezi olması ve yazarının da bugün hayatta olmaması nedeniyle söz konusu çalışmaya ulaşılamamıştır. Elizabeth Neatrou doktora tezi dışında Teffi üzerine Rusça ve İngilizce olarak birkaç makale yazmıştır. **“Jizn smeyotsya i plaçet”** (1989) adlı çalışmasında Teffi’nin hayatına kısaca değinerek daha çok öykülerdeki ana karakterlere, yalnızlık ve ölüm gibi motiflere ve yazarın göç dönemi yapıtlarına yer vermiştir. E.Neatrou Rus araştırmacı Boris Averin ile birlikte yaptığı ortak çalışma olan **“Tayna smeyuşçihhsya slov”** adlı makalesinde Teffi’nin devrim öncesi ve sonrası yapıtlarına ve çeşitli gazetelerdeki çalışmalarına kısaca değinmiş, Ekim devriminin yazarın üzerinde bıraktığı etkilerden, bazı yazarların Teffi’nin sanatı hakkındaki görüşlerinden söz etmiştir.

Bir diğer Amerikalı araştırmacı Edyth Haber İngilizce olarak yazdığı ve Rusça alıntılar yaptığı **“Vedma-Teffi: mifologiya russkoy duşi”** isimli çalışmasında yazarın “Cadı” (Vedma) adlı hikaye kitabından seçtiği bazı öykülerini değerlendirmiş, mitolojik unsurların Rus kültürü üzerindeki etkisine değinmiştir.

Teffi üzerine Rusya’da yayımlanan en kapsamlı çalışma ise **“N.A.Teffi’nin Sanatı ve 20. Yüzyılın İlk Yarısında Rus Edebiyatının Gelişim Süreci”** (Tvorçestvo N.A.Teffi i russkiy literaturniy protses pervoy poloviny XX. veka) adını taşımaktadır. 345 sayfadan oluşan ve çeşitli araştırmacıların makalelerinin toplandığı bu kitapta Teffi’nin yapıtları ya da arşivlerde bulunan çalışmaları, çeşitli gazetelerdeki yayınları ve çağdaşlarıyla ortak noktaları hakkında yazılar vardır. Elimizde bu kitap dışında bulunan diğer kaynaklar çoğunlukla Teffi’nin toplu öykü kitaplarına yazılmış ve hacim olarak 10-15 sayfayı geçmeyen önsöz niteliğindedir.

Dolayısıyla bu çalışmalar yazarın herhangi bir yapıtını çözümlmeden çok tanıtım yazısı özelliği taşımaktadır. Her bir araştırmacı Teffi'nin farklı bir yönüne değinmiş, kendi gözlemlerini ortaya koymuştur. Sonuç olarak bu sayede Teffi'nin sanat görüşünü farklı açılardan inceleme olanağı bulacağız.

Yazar üzerine en ayrıntılı inceleme yapan Rus araştırmacılardan biri D.D.Nikolayev'dir. Teffi'nin sanatını gerek devrim öncesi gerekse devrim sonrası dönemlerde ele alarak çeşitli makaleler yazmıştır. Bunlardan biri **“Jemçujina russkogo yumora”** adını taşımaktadır ve bu makalesinde yazarın göç öncesi dönemdeki çalışmalarını, dönemin toplumsal olaylarına paralel olarak yazarın görüşlerini, yapıtlara egemen olan motifleri, mizah unsurlarını ele almış, eleştirmenlerin ve diğer yazarların Teffi'nin sanatı hakkındaki görüşlerine yer vermiştir. Araştırmacı **“K voprosu o proishojdenii psevdonima Teffi”** adlı makalesinde Teffi takma adının nereden kaynaklandığını incelemiş, bu konuda yapılan yorumlara kendi görüşlerini eklemiştir. Nikolayev bir diğer önemli çalışması olan **“Kontsepsiya knigi v tvorçestve N.A.Teffi”**de yazarın öykü kitaplarını ele almış, devrim öncesi ve sonrası dönemlerdeki içeriklerin ne ölçüde ve hangi şartlara bağlı olarak değiştiğini anlatmış, kitaplardaki üslûp ve anlatım biçimleri üzerinde yoğunlaşmıştır.

Bir başka araştırmacı İ.A.Vasilyev'in 1991 tarihli **“Anekdot i tragediya”** adlı çalışması genel olarak Teffi'nin devrim öncesi yapıtlarına, şiirlerine, takma adının nereden geldiğine, öykülerindeki mizah unsurlarına, gazetelerdeki çalışmalarına ağırlık vermiştir. Vasilyev bu makalesinde yazarın göç dönemine daha az değinmiş, bu dönemde yaptığı çalışmalardan kronolojik olarak söz etmiştir.

Teffi hakkında kapsamlı makaleler yazan bir diğer araştırmacı Ye.M.Trubilova'dır. Trubilova "**V poiskah strani Nigde**" adlı çalışmasında Teffi'nin gc dönemi yapıtlarına ağırlık vermiştir. "**Teffi**" adlı makalesinde yazarın gelecekle ilgili hayallerini, geçmişe ait anılarını, gc yaşamının özelliklerini ele almıştır. Araştırmacı, bu çalışmasında Teffi'nin kahramanlarına ne kadar büyük önem verdiğinin ve onlara karşı ne kadar sevgi duyduğunun altını özellikle çizmiştir. "**V poiskah skritoy nejnosti**"de Teffi'nin gerek devrim öncesi gerekse gc dönemi öykülerinde ele aldığı şefkat konusuna değinmiş, hem yazarın gerçek yaşamından hem de öykülerinden kesitler sunmuştur. Ayrıca çeşitli eleştirmenlerin Teffi hakkındaki görüşlerine yer vermiştir. Trubilova "**Tayna smeyuşihhsya slov Teffi**" adlı çalışmasında yazarın daha çok devrim öncesi dönemine ayna tutmuş, Teffi'nin yazma yeteneği ve tarzı hakkında bilgi sunmuştur.

Diğer bir araştırmacı Ye.Kulikova "**İ smeyotsya i plaçet**" adlı yazısında Teffi'nin hem devrim öncesi hem de gc dönemi yapıtlarındaki mizah felsefesine değinmiş, yazarın mizah anlayışının geçen yıllarla ve yaşanan trajedilerle nasıl değişime uğradığını, gc hayatının öykülere nasıl yansıdığını incelemiştir.

Çalışmamızda bu değerli araştırmaları temel alarak Teffi'yi ve yapıtlarında sergilediği dünya görüşünü Türk okurlarına elimizden geldiği kadar yakından tanıtmaya çalışacağız. yk sanatında öncüsü A.P.Çehov'un edebiyat geleneğini sürdüren Teffi'nin kendisine çizdiği yolda adından "mizahın kraliçesi" olarak söz ettirerek zgn bir yazar olduğunu nasıl kanıtladığını göstermek istiyoruz.

I.BÖLÜM

N.A.TEFFİ'NİN HAYATI VE YARATICILIĞI

*“Fıkralar, anlatılırken komiktir, yaşandığı zamansa trajik. Benim yaşamım da komik bir fıkra, yani bir trajedi.”*² Gerçekten de trajedilerle dolu seksen yıllık uzun hayat hikayesini böyle özetleyen Nadejda Aleksandrovna Lohvitskaya (Teffi) (1872-1952) Petersburg’da doğmuştur. Köklü ve soylu bir ailenin beş çocuğundan biridir. Babası Aleksandr Vladimiroviç Lohvitskiy ünlü bir hukuk profesörü, alanıyla ilgili birçok bilimsel çalışmanın yazarı ve “Sudebnyy vestnik” adlı hukuk dergisinin yayıncısıdır. Yazarın annesi ise edebiyatı seven, özellikle Rus ve Avrupa edebiyatlarını iyi bilen, bilgili bir Fransız’dır. Çocuklarını onlardan özel bir yetenek beklemeden ve üzerlerinde baskı kurmadan yetiştirir. Yazarın büyük dedesi Kondrati Lohvitski, 1.Aleksandr döneminde senatör olarak çalışmış ve mistik şiirler yazmış biri olarak sanatçı yeteneğini torunlarına aktarmıştır. Teffi’nin dedesi Vladimir Kondratyeviç ise filozof ve edebiyatçıdır.³

Teffi’nin özel yaşam öyküsüyle ilgili bilgi yok denecek kadar azdır. Arşivlerinde günlük yoktur. Biyografisi yazılmamıştır. Teffi hakkında elde edilen tek bilgi yazarın gazete ve dergilerde yer alan röportajlarda verdiği yanıtlardan, kitaplarındaki kısa bilgilerden, çağdaşlarının onun hakkında yazdığı anılardan, göç öncesi son aylarını anlatan kendi “Anılar”ından (Vospominaniya-1931) ve pek çok

---

² G.Yevgrafov, **Jizn i anekdot Nadejdi Teffi. Pisatelnița, kotoruyu lubili Nikolay II, Kerenski, Rasputin i Lenin**, Exlibris, Moskova, 2006, s. 4.

³ İ.A.Vasilyev, **Anekdot i tragediya**, Teffi, N.A., Jityo-bıtyo, Rasskazı, Vospominaniya, İzd. Politiceskoy literaturı, Moskova, 1991, s. 5.

belirsizlikle dolu az sayıdaki otobiyografik belgesel öykülerinden oluşur.⁴ Teffi'nin yapıtlarını inceleyen araştırmacı S.Nikonenko'nun da belirttiği gibi, genelde yazarlar hayat öykülerini ve anılarını kaleme alırken konuya kendi çocukluklarından, aile bireylerinden, dedelerinden, aile geleneklerinden başlayıp yavaş yavaş büyüme evrelerini anlatırlar. Teffi'nin anılarında ise böyle bir geleneğe rastlanmaz. Elbette ki anılarında aile yaşantısıyla ilgili parçalar, alıntılar, cümleler vardır ama ailesi ve yakınlarıyla ilgili geniş ve ayrıntılı bilgi yoktur.⁵ Ancak Teffi bazı öykülerine kendi yaşamından kesitler serpiştirmiştir. Örneğin; **“Leontiy Dede”** (Deduška Leontiy) adlı öyküdeki küçük kahramanlar olan Valka ve Gulya Teffi'nin kızları olan Valerya ve Yeleni'nin adlarının kısaltılmış şeklidir. Aynı öyküdeki Elvira Karlovna ise Teffi'nin dadısıdır ve bu dadı aynı isimle **“Katerina Petrovna”**, **“Ev Cini”** (Domovoy) gibi öykülerde de karşımıza çıkar. Benzer şekilde **“Eski Ev”** (Stariy dom) adlı öykünün küçük kahramanları olan Zu ve Buba adlı çocuklar aslında Valerya ve Yeleni'dir. Teffi bu öyküde kendi çocuklarının yaşamından gerçeğe çok yakın kesitler verir ve öyküyü kızı Gulya Buçinskaya'ya ithaf etmiştir. **“Yıkılan Kurallar”** (Ruhnuvşkiye svodı) adlı öyküsünün başına öyküyü Valya ile Gulya'ya ithaf ettiğini yazar. 1936 yılında yazdığı **“Cadı”** (Vedma) adlı öyküde ise dolaylı olarak birkaç cümleyle kendi yaşamından ipuçlarını şu şekilde verir:

“... Bundan yaklaşık 30 yıl kadar önceydi. Belki de daha az. O zamanlar eşimin sulh hâkimi olarak çalıştığı küçük bir bozkır kentinde yaşıyorduk. Burası çok sıkıcı bir yerdi... Yine de sakin bir aile yaşantımız vardı. O zamanlar 19 yaşındaydım, kızım Valeçka ise 1,5 yaşındaydı... Evimiz güzeldi, duvarlarda eşimin hukuk eğitimi aldığı enstitüden kız ve erkek arkadaşlarıyla çektiirdiği resimler

⁴ B.Averin, E.Neatrou, **Tayna smeyuşçihşya slov**, Teffi, N.A., Smeşnoye v peçalnom, Sovetskiy pisatel, Moskova, 1992, s. 3.

⁵ St.,Nikonenko, **Nesravnennaya Teffi**, Teffi, N.A., Moya letopis, Vagrius, Moskova, 2004, s. 6.

asılıydı...”⁶ Teffi aynı öyküde eşinin Magilyov bölgesinde bir arazisi olduğunu da ekler.

Teffi’nin özel yaşamıyla ilgili bilinenler arasında Petersburg’da liseyi bitirdikten hemen sonra evlendiği konusu vardır. Teffi’nin sanatını inceleyen Amerikalı araştırmacı Elizabeth Neatroun’un, yazarın büyük kızı Valerya’nın yakın bir arkadaşından öğrendiğine göre Teffi’nin ilk eşi Polonyalı Vladislav Buçinski’dir. Petersburg’da hukuk fakültesini bitirdiği yıl Teffi ile evlenen Buçinski, eşiyle birlikte ilk görev yeri olan ve Petersburg’un doğusunda bulunan Tihvin şehrine yerleşir. 1892 yılında ilk kızları Valerya doğunca Buçinski işi bırakır ve ailesiyle birlikte Beyaz Rusya’nın Magilyov bölgesinde bulunan çiftliğine yerleşir. Burada ikinci kızları Yelena ve ardından oğulları Yanek doğar.⁷ Ancak içi yazma arzusuyla dolu olan Teffi çocukları, eşi ve sanatı arasında mücadele etmektedir. Sonunda seçimini yapar ve çocukları Valerya, Yelena ve Yanek’i babalarına bırakarak 1900 yılında tek başına Petersburg’a döner. 28 yaşındaki Teffi’nin edebiyat dünyasına girişi 2 Eylül 1901 yılında Petersburg’da “Sever” dergisinde çıkan “Bir Rüya Gördüm” (Mne snilsa son) adlı şiiriyle başlar. Ancak Teffi sanat kariyerinde bir şair olarak değil, bir yazar olarak ün yapacaktır. Şiir sanatı hakkındaki düşüncelerini şu şekilde dile getirir:

*“Şiirleri seviyorum ve kendim de şiir yazıyorum, ama... şairi mizah yazarı besliyor.”*⁸

Teffi kısa sürede şair, edebiyatçı ve dramaturg olarak çok yönlü yeteneğini ortaya çıkarır. 1904 yılında “Birjeviye vedomosti” adlı başkent gazetesinde fıkralar yazmaya başlar. Ertesi sene “Niva” dergisinin aylık edebiyat ve popüler bilim ekininin

⁶ N.A.Teffi, **Vedma**, Vedma, Eksmo, Moskova, 2007, s. 474-475.

⁷ İ.A.Vasilyev, **Anekdot i tragediya**, 1991, s. 6.

⁸ A.İvanov, **Oy, kak ty mne nravişsya!**, Jurnal “Naşi publikatsii”, “LU”, No:2, 2006, s. 179.

ikinci sayısında “Prensesin Yakutu” (Rubin printsessi) (1905) adlı ilk öyküsü yayınlanır.⁹ 1905 yılında “Novaya jizn” adlı Bolşevik gazetesinde çalışmaya başlar. Bir süre sonra siyasi görüş farklılıklarından dolayı bu gazeteden ayrılan Teffi “Krasny smeh”, “Signal”, “Zarnitsı” gibi dönemin önde gelen hiciv dergilerinde çalışır.¹⁰ 1908 yılında A.Averçenko’nun kurduğu “Satirikon” adlı derginin Nisan’da çıkmaya başlayan ilk sayısından itibaren Saşa Çyornıy ile birlikte daimi yazarı olur.

Teffi otobiyografi yerine yazdığı “**Nasıl Yazar Oldum?**” (Kak ya stala pisatelnitsey?) (1931) ve “**Takma Ad**” (Psevdonim) (1931) adlı kısa öykülerinde yazarlığa nasıl başladığını anlatır. Teffi’nin Nikolay adındaki ciddi yapılı bir insan olan ağabeyi dahil olmak üzere ailesindeki bütün çocuklar şiir ve piyes yazar. Teffi ve kız kardeşleri Mariya, Varvara ve Yelena, çocukken şiir yazarak bunu bir oyun haline getirirler. Birisi bir cümle ortaya atar ve diğerleri ona uygun kafiyeli dizeler uydururlar. Zamanla bütün kız kardeşlerin piyesleri, makaleleri ve şiirleri çeşitli dergilerde yayınlanır. Teffi’den önce Mirra takma adını kullanan ablası Mariya ünlü olur. Özellikle erotik tarzda yazdığı tutkulu şiirleriyle ön plana çıkan Mirra dönemin en çok okunan şairlerinden biri olarak adından sıkça söz ettirir. 30’lu yıllarda A.Lunaçarski’nin denetiminde yayınlanan ilk Sovyet Edebiyat Ansiklopedisi Mirra’nın yeteneğini överek şiirlerinin farklı bir ahenk, parlak bir metafor ve duygusal bir yoğunluk taşıdığından söz eder. Aynı olumlu izlenimlere İ.Bunin’in Mirra hakkında yazdığı notlarda da rastlanır.¹¹ Birçok çağdaş dergide şiirleri yayınlanan, pek çok okuyucu tarafından beğenilen ve iki kere Bilimler

---

⁹ İ.A.Vasilyev, **Anekdot i tragediya**, 1991, s. 8.

¹⁰ a.g.e., s. 11.

¹¹ N.Grinkeviç, **Zemniye radugi**, Prostor, İzd. TK kompartii Kazahstana, Alma-Ata, Ağustos, 1989, s. 139.

Akademisi'nin Puşkin ödülüne layık görülen Mirra hastalığından dolayı 36 yaşındaki zamansız ölümünün ardından bile adından övgüyle söz ettirmeyi başarır.¹²

Teffi'den önce Mirra o kadar meşhurdur ki Teffi'nin ablası ölmeden dört yıl önce 1901 yılında "Sever" dergisinde "Bir Rüya Gördüm" adlı şiiri N.Lohvitskaya imzasıyla yayınlandığında okuyucular arasında yanlış oluşur. Bunun baş harflerde dizgi hatasından dolayı bir yanlış mı olduğu, yoksa tamamen bir isim benzerliği mi olduğu konusu tartışılır. Sonradan bu şiiri yazan kişinin Mirra'nın kız kardeşi olduğu ortaya çıkar. Aslında şiiri "Sever" dergisine gönderen Teffi'nin kendisi değil, kız kardeşleridir. Teffi kendisinden habersizce gönderilen bu şiiri ancak yayımlandıktan sonra görür ve duruma çok sinirlenir. Bu ilk şiir yazara hiçbir olumlu tepki getirmez ve Teffi seneler sonra bunu tekrar okuduğunda böyle bir yapıt oluşturduğundan utanarak o dönemde bu şiiri kimsenin okumamış olmasını ümit ettiğini söyler.¹³ Bu ilk acı deneyimden sonra iki-üç şiiri dışında Teffi hiçbir yapıtında asla gerçek soyadını kullanmaz.

"Teffi" takma adının nereden geldiği konusunda farklı görüşler vardır. Araştırmacı D.Nikolayev'e göre kimileri Teffi adının İngiliz yazar R.Kipling'in "İlk Mektup Nasıl Yazıldı?" (Kak bilo napisano pervoye pismo?) adlı masalının başkahramanı olan "Taffy" isminden ileri geldiğini kabul eder. Bu görüşte olanlara göre Teffi, Kipling'in bu yapıtının İngilizce aslından etkilenecek bu adı almıştır. Teffi adının İngilizce kaynaklı olabileceği görüşünü savunanlara göre bu adın Kipling'in çağdaşı olan ve çocuk öyküleriyle tanınan, ayrıca Teffi'nin de yakından takip ettiği İngiliz şair ve yazar Edith Nesbit'in masallarında adı geçen "Taffy"den

---

¹² a.g.e., s. 139.

¹³ a.g.e., s. 140.

gelme olasılığı vardır.¹⁴ Ancak Teffi 20 Aralık 1931 yılında “Vozrojdeniye” adlı Paris gazetesinde yayınlanan “**Takma Ad**” (Pseudonim) adlı kısa öyküsünde bu adın hikayesini şöyle anlatır:

*“Edebiyat dünyasına ilk adımlarımı atarken gerçek ismim altında birkaç şiir ve tek perdelik bir piyes yazmışım. Bu piyesin sahnede oynatılabilmesi için ne yapmam gerektiğini bilmiyordum. Çevremdeki herkes bunun neredeyse imkansız olduğunu, böyle bir şey için tiyatro dünyasıyla sıkı ilişkilerin şart olduğunu, aksi takdirde piyesi sahnelemek bir yana, onu okumalarının bile mümkün olmayacağını söyledi... O anda kendime öyle bir isim bulmalıydım ki bana şans getirmeliydi. En iyisi bir aptalın ismini seçmekti, ne de olsa aptallar daima mutludur... İsim seçeceksem en güzelini seçmeliydim. O anda aklıma bir aptal geldi; ismi nefisti, üstelik şanslıydı da. Adı Stepan’dı. Evde Steffi derlerdi. Nezaketten ismindeki ilk harfi atıp (söz konusu aptalın burnu havaya kalkmasın diye) piyesimi “Teffi” adıyla imzalamaya karar verdim ve Svorinskiy Tiyatrosu’nun müdürüne yolladım”.*¹⁵

Teffi öykünün devamında “Kadın Sorunu” (Jenskiy vopros) adlı bu piyesin Küçük Tiyatro’da sahnelendiğini anlatır ve bu başarıda takma adının büyük rol oynayarak ona gerçekten de şans getirdiğini belirtir. Piyes başarıyla sergilendikten sonra bir gazeteci Teffi ile röportaj yapar ve bu adın Kipling’den geldiğini duyduğunu ve bunun doğru olup olmadığını sorar. Teffi böylece ismin gerçek kökenini açıklamak zorunda kalmadığına sevinerek bunun Kipling’den geldiğini kabul ettiğini anlatır. Ancak bazı eleştirmenler yazarın bu iddiasını kabul etmemektedir. Nitekim araştırmacı D.Nikolayev “Kadın Sorunu” adlı oyunun 1907

---

¹⁴ D.D.Nikolayev, **K voprosu o proishojdenii psevdonima Teffi**, Tvorçestvo N.A.Teffi i russkiy literaturniy protses pervoy polovini XX.veka, Naslediye, Moskova, 1999, s. 252-253.

¹⁵ N.A.Teffi, **Pseudonim**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, Eksmo, Moskova, 2007, s. 14-15.

yılında sahnelendiğini, okuyucuların ise Teffi adını bundan çok daha önce başkent gazetelerinden tanıdıklarını, dolayısıyla Teffi'nin takma adının kaynağıyla ilgili bazı çelişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Sonuçta Nikolayev sanatsal bir öykünün gerçek bir delil olamayacağını kabul ederek ve ayrıca Teffi'nin kendi otobiyografisini hiçbir zaman net olarak ortaya koymadığını belirterek yazarın bu öyküde hem takma adıyla hem de ilk tiyatro oyunuyla ilgili hikayeyi birleştirdiğini savunur.¹⁶ Sonuç olarak yazarın kullandığı bu takma ad ona büyük bir şans getirir ve bu piyesten sonra yazdıklarıyla ünü artar.

Teffi 1910 yılında ilk şiir kitabı olan “Yedi Işık”ı (Sem ogney) yayınladı. Sembolizm şairi V.Bryusov “Yedi Işık”ı eleştirerek bu yapıtın modernizmin sıradan bir örneğini yansıttığını, şiirlerin güzel ve etkili olduğunu ancak bu güzelliğin pahalı ürünlerle yapılmış bir makyaj, etkinin ise sadece usta bir yönetmeninki kadar olduğunu yazdı. Bryusov, Teffi'nin Heine'den Blok'a, Leconte de Lili'den Balmont'a kadar pek çok şairden örnekler alıp satırlarında ustaca birleştirdiğini, ancak bunlara kendinden bir özellik katmadığını belirtir. Bryusov şöyle devam eder:

“Teffi “Yedi Işık” derken yedi taşı kastetmektedir: safir, ametist, aleksandrit*, yakut, zümrüt, elmas ve topaz. Ne yazık ki Bayan Teffi'nin gerdanlığı sahte taşlardan oluşmaktadır.”¹⁷

Bryusov'un bu acımasız eleştirisine rağmen bu şiir kitabı bir bütün olarak ele alındığında diğer eleştirmenler tarafından pek de kötü karşılanmaz. Hatta Amerikalı araştırmacı Edythe C.Haber'e göre Teffi'nin Ekim Devrimi'ne kadar olan bu ilk ve tek şiir kitabı yazarın fikirlerini, yapısını ve doğasını anlama açısından büyük bir

---

¹⁶ D.D.Nikolayev, **K voprosu o proishojdenii psevdonima Teffi**, 1999, s. 253.

* Doğal ışıkta koyu yeşil, yapay ışıkta kırmızı görünen bir mineral çeşididir.

¹⁷ İ.A.Vasilyev, **Anekdot i tragediya**, 1991, s. 6.

öneme sahiptir.¹⁸ Teffi her ne kadar şairlik yeteneğine gereken değeri vermese de yine de bu konuda söylenenlere tepkisiz kalamaz:

*“Sizin de bildiğiniz gibi şiirden yana yüzüm gülmüyor. Gerçek şairler beni hor görüyor ama bu durum beni çok incitiyor.”*¹⁹

D.D.Nikolayev Teffi'nin ilk şiirlerinin geleneksel sembolik ikilemelerle dolu olduğunu belirtir. Araştırmacıya göre dünyevi hayat yazara cansız, anlamsız ve acımasız görünmektedir. Örneğin “Kuklalar” (Mariyonetki) adlı şiirinde komik ve aptalca şeylerin pek çok kez tekrarlandığı dünyevi hayatı anlatır. İnsan yaşamının bir kukla tiyatrosu gibi tasvir edildiği bu şiirdeki kukla-insan tasvirleri Teffi'nin devrim öncesinde ve sonrasında yazdığı pek çok mizah öyküsünün kahramanı olacaktır. Özellikle göç dönemindeki kahramanlar hayatlarını yaşanır hale getirebilmek için kendi yarattıkları gerçeklikten uzak hayali bir dünyayı tercih edeceklerdir. Araştırmacı D.D.Nikolayev şiir sanatının Teffi için bir süreliğine günlük hayattan uzaklaşmak ve çağdaş yaşamın sıkıntılarından kurtulmak anlamına geldiğini ve yazarın düz yazıda çirkinlikleri, şiirde ise güzellikleri yansıttığını belirtir. Ancak şiirde ortaya konan güzellik değerli taşların, ortaçağ masallarının ve doğu efsanelerinin güzelliği gibi hayali ve gerçek dışıdır.²⁰ Teffi'nin şiirle düzyazı sanatı arasındaki farkı konusunda araştırmacı Anatoli İvanov da benzer görüşler savunmaktadır:

*“Teffi'nin düzyazısıyla şiirleri arasında bir uçurum olduğunu kimse inkar etmez. Tıpkı yeryüzüyle gökyüzü gibi. Sanki öyküleri ve şiirleri farklı kişiler tarafından yazılmıştır.”*²¹

---

¹⁸ a.g.e., s. 6.

¹⁹ A. İvanov, **Oy, kak tı mne nraışşya!**, 2006, s. 179.

²⁰ D.D.Nikolayev, **Jemçuşina russkogo yumora**, www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

²¹ A. İvanov, **Oy, kak tı mne nraışşya!**, 2006, s. 179.

Teffi'nin 1910 yılında "Yedi Işık"la hemen hemen aynı zamanda iki ciltlik "Mizah Öyküleri I-II" (Yumoristiçeskiye rasskazı I-II) (1910-1911) adlı iki öykü kitabı arka arkaya yayınlanır. İlk kitap yazara büyük bir ün getirir. 1910 yılında üç kere basılan bu iki kitap 1917 yılına kadar her yıl düzenli olarak tekrar yayınlanır. Özellikle ikinci kitabın çıkmasıyla birlikte Teffi Çarlık Rusyası'nda en çok okunan yazarlardan biri olur. Yazar 1911-1916 yılları arasında "İnce Psikoloji" (Tonkaya psihologiya) (1911), "Ve Böyle Oldu..." (İ stalo tak...) (1912), "Atlı Karınca" (Karusel) (1913), "Sekiz Minyatür" (Vosem miniatyur) (1913), "Ateşsiz Duman" (Dım bez ognya) (1914), "Hiç De Öyle Değil" (Niçego podobnogo) (1915), "Cansız Canavar" (Nejivoy zver) (1916), "Gündelik Yaşam" (Jityo-bıtyo) (1916) adlı çeşitli öykü, şiir ve piyes türündeki yapıtlarından oluşan kitaplarını yayınladı. Öykülerinin kahramanları sade hayatlar yaşayan ve kendi kaderleriyle mücadele eden sıradan lise öğrencileri, posta memurları, gazeteciler, memurlar, tuhaf ve beceriksiz insanlardır. Dolayısıyla Teffi'nin öykülerinde kendilerini bulan okuyucular kendi hallerine gülerler. Ancak Teffi onlarla alay etmez, onları kınamaz, yargılamaz ama pohpohlamaz da. Belki de sırf bu yüzden Rus toplumunun en alt tabakasındaki bir işçiden Çar'ın kendisine kadar her kesim tarafından sevilir. Hatta 1913 yılında Romanov hanedanlığının üç yüzüncü yıl dönümü kutlamaları için hazırlanacak jübile kataloguna çağdaş yazarlardan hangilerinin dahil edilmesi gerektiği sorusuna Çar II.Nikolay şöyle cevap verir: "*Teffi, yalnızca Teffi...*"²²

Teffi tıpkı kendisine örnek aldığı Çehov gibi doğal bir yazardır. Çehov'un doğallığı, eserlerinde kişilerin yaşadıkları anı ve ortamdaki davranışlarının psikolojisini yakalayarak resmetmesinde yatmaktadır. Çehov'u kolaymış gibi

---

²² St.Nikonenko, *Nesravnennaya Teffi*, 2004, s. 9.

gösteren de bu özelliğidir.²³ Aynı şekilde Teffi'nin seçtiği tipler ve kullandığı sade dil de onun sanatının en önemli özelliklerini belirler. Yazar, gündelik yaşamda sıradan her insanın başına gelebilecek pek çok aksaklığı ve olumsuz yönü ortaya koyar. Hatta bunu yaparken çoğu zaman eleştirel ve keskin bir dil kullanmasına rağmen herkes tarafından sevilir ve kısa sürede adından sıkça söz ettirir. Öyle ki, saraya bağlı yöneticiler “Teffi” adına çıkarılan parfümleri kullanarak ve “Teffi” marka şekerleri yiyerek yazara olan sevgilerini açıkça belli ederler.²⁴

Teffi I.ve II. Dünya Savaşları, 1905 Şubat Devrimi, 1917 Şubat Devrimi ve 1917 Ekim Devrimi gibi önemli olayların tanığıdır ve doğal olarak toplumda yaşanan değişimler yapıtlarına yansımaları olacaktır. Yazarın özellikle ülkesinde meydana gelen devrimlerle ilgili olarak yazdığı öykü ve makaleler incelendiğinde yapıtlarına hakim olmaya başlayan trajedinin gözle görülür derecede arttığı fark edilir. 1917 Şubat devrimini dönemin tüm aydınları gibi büyük bir coşkuyla karşılayan Teffi, sonuçta pek çokları gibi hayal kırıklığına uğrar. “Russkoye slovo” dergisinin Mart sayısında (1917) vatanının kaderiyle ilgili olarak şu ironik cümleleri yazar:

“...Özgür Rusya'nın tarihinde şaşırtıcı bir dönem başladı. Öyle bir şeytani gülünç dönem ki, asırlarca silinmeyecek, düzelmeyecek ve unutulmayacak. An gelecek, yeni özgür Rusya hükümeti şöyle mırıldanacak: “Bütün vatandaşlar eşit olamaz. Şimdi zamanı değil. Önce düzeni ve huzuru sağlamak zorundayız. Bunu sağlayınca yine zamanı olmayacak çünkü bu sefer de düzeni ve huzuru bozmamak gerekecek.”²⁵

---

²³ B.Karaca, **Rus Edebiyatının Güncel Sorunlarından Biri: Sovyet Döneminde Arşivlere Kapatılan Yazarlar**, İmge Öyküler, Yıl 1, Sayı 2, Nisan-Mayıs 2005, s. 114.

²⁴ İ.Maznı, **Kakuyu vodu koni pyut**, Teffi, N.A., Antologiya satiri i yumora rossii XX.veka, Eksmo, Moskova, 2007, s. 9-10.

²⁵ Ye.M.Trubilova, **Tayna smeyuşçihhsya slov Teffi**, Literaturnaya uçyoba, Mayıs-Haziran 2004, Moskova, s. 167.

Teffi Ekim Devriminden sonraki yeni toplum hayatında kendisine yer bulamaz. Her yerde karşılaştığı kan, korku, şiddet ve düşmanlık onu huzursuz eder. Zamanla karşısına çıkan tesadüfi fırsatlar onu ülkenin güneyine doğru iter. 1931 yılında yazdığı “Anılar” (Vospominaniya) adlı kitabının ilk bölümünde anlattığı gibi “iklim değişikliği için, birkaç aylığına”²⁶ ayrıldığı vatanına bir daha asla dönemez. Teffi 1918 yılının sonbaharında açlığın ve soğğun hakim olduğu Moskova’da zor şartlar altında mücadele ederken “Guskin” lakaplı bir kişi kendisine Odessa’daki edebiyat çalışmaları karşılığında gelirin %60’ını, en iyi otelde bir oda, sıcak yemek, kahve, sıcak güneş ve deniz teklifinde bulunur. Bu cazip öneri karşısında önce tereddüt eden yazar, meslektaşı Arkadiy Averçenko’nun da böyle bir yolculuğa hazırlandığını duyunca Guskin’in teklifini kabul edip onlara katılmaya karar verir. Guskin bütün yol evrakını ve çıkış kağıtlarını hazırlar ve grup önce Kiev’e varır. Şehir Bolşeviklerce kuşatılınca pek çok insan gibi Teffi de grubuyla birlikte daha güneye, Odessa’ya gider. Ancak yolculuk hiç de kolay olmaz. Zor şartlardan ve engellerden Teffi’nin bir zamanlar “Novaya jizn” dergisinde yazdığı yazıların Bolşeviklerce tanınması sayesinde kurtulurlar. Yine de yol boyunca trenlerde, yük vagonlarında soğuk, açlık, hastalık, korku ve baskıyla mücadele ederler. Bu dönemde ülke kargaşa içindedir ve insanlar şaşkın durumdadır. Teffi’nin Odessa’dayken yazdığı gibi, “*Moskova’ya döndüğünü düşündüğümüz kişiler buradaydı. Odessa’ya gitmesi gerekenler ise çoktandır Moskova’daydı*”.²⁷ Odessa’da grup dağılır ve Teffi tek başına kalır. Ne yapacağını bilemezken tamamen bir rastlantı sonucu mühendis bir arkadaşının kendi karısı için aldığı ama ona ulaşamadığı için Teffi’ye verdiği gemi bileti ve çıkış belgesi sayesinde “Şilka” adlı gemiyle yaptığı on bir günlük zorlu

---

²⁶ N.A.Teffi, **Vospominaniya**, Moya letopis, Vagrius, Moskova, 2004, s. 22.

²⁷ a.g.e., s. 87.

yolculuktan sonra Sevastopol'e varır. Buradan daha da güneye inerek sırasıyla Novorossiysk, Yekaterinodar, Roslov ve Kislovodsk'a ulaşır. Burada 1919 sonbaharında arkadaşları Teffi'ye şu tavsiyede bulunurlar:

*“Şu an Petersburg'a dönmek çok zor. Şimdilik yurt dışına gidip bekleyin. Bahara doğru vatana dönersiniz.”*²⁸

Teffi anılarında kendisini yurt dışına götüren ama bir daha geri getirmeyen gemiye bindiğinde ülkesinden ayrılırken hissettiklerini şu şekilde dile getirir:

“Kara yavaş yavaş uzaklaşıyor.

O tarafa bakmamalı. İleriye, mavi, geniş, özgür enginliğe doğru bakmalı...

Oysa insanın başı kendiliğinden o tarafa dönüyor, gözleri kocaman kocaman açılıyor ve bakıyor, bakıyor...

Gemi sarsılıyor, kara bir duman tütüyor.

*İçine soğuk sızacak kadar kocaman açılmış gözlerle bakıyorum. Ve ayrılamayacağım. Çünkü kendi koyduğum yasağı bozdum ve geriye baktım... ebediyen donakaldım ve ülkemin benden usul usul nasıl uzaklaştığı gözümün önünden sonsuza dek gitmeyecek”.*²⁹

Bindiği gemiyle İstanbul'a giden Teffi 1919 yılının son aylarını burada geçirir. Farklı bir kültürün ve renkli bir doğu yaşamının üzerinde bıraktığı etkileri 1921 yılında yazdığı “İstanbul ve Güneş” (Stambul i solntse) adlı kısa öyküsü ile “İstanbul” (Stambul) adlı şiirinde ortaya koyar. Teffi İstanbul'dan sonra 1920 yılının başlarında Paris'e gider ve kısa dönemler için gittiği farklı ülkeler dışında ölünceye kadar Paris'te yaşar. Burada “Posledniye novosti” ve “Vozrojdeniye” adlı günlük Rus gazetelerinde felyetonlar yazar. Genelde göçmen yaşamını anlattığı öykülerine

---

²⁸ a.g.e., s. 165.

²⁹ a.g.e., s. 166.

Rus göçmenler kadar Fransız okuyucular da büyük ilgi gösterir. Özellikle “Yurt Dışında Bizimkiler” (Naşi za granitsej) ve “Que Faire?” (Kö fer?) adlı iki öykü Teffi’nin adının büyük bir okuyucu kitlesine yayılmasında etkili olur. Hatta bu iki öykü V.İ.Lenin’in isteği üzerine “Pravda” gazetesinde de yayınlanır.³⁰

1920 yılından İkinci Dünya Savaşı’nın başlangıcına kadar Rus göçmen yaşamında Teffi kadar çok yazan ve okuyucular arasında onun kadar popüler olan başka bir yazar olmamıştır. Rus göçmen çevrelerindeki hemen hemen bütün gazete ve dergilerde Teffi’nin öyküleri yayınlanır. Teffi 20’li ve 30’lu yıllarda “Posledniye novosti” (Paris), “Obşçeyeye delo” (Paris), “Vozrojdeniye” (Paris), “Rul” (Berlin), “Segodnya” (Riga) gibi gazetelerde ve “Gryaduyuşçaya Rossiya” (Paris), “Zveno” (Paris), “Russkiye zapiski” (Paris), “Sovremenniye zapiski” (Paris), “Teatr i jizn” (Berlin), “Perezvoni” (Riga), “Jar-ptitsa” (Riga), “Russkiy invalid” (Paris) adlı dergilerde yazar. 1940 yılına kadar hemen her sene bir kitabı çıkar: “Durgun Küçük Koy” (Tihaya zavod, Paris-1921), “Böyle Yaşadık” (Tak jili, Stokholm-1922), “Kara İris” (Çyorniy iris, Stokholm-1922), “Passiflora” (Paris-1923), “Vaşak” (Rıs, Berlin-1923), “Küçük Şehir” (Gorodok, Paris-1927), “Kitap Haziran” (Kniga iyun, Belgrad-1931), “Anılar” (Vospominaniya, Paris-1931), “Macera Romanı” (Avantyurniy roman, Paris-1931), “Piyesler” (Pyesy, Berlin-1934), “Cadı” (Vedma, Berlin-1936), “Şefkat Üzerine” (O nejnosti, Paris-1938), “Zigzag” (Paris-1939). Araştırmacı İ.A.Vasilyev’in de belirttiği gibi Teffi bu arada Paris’te sadece yazarlıkla sınırlı kalmaz, aynı zamanda göçmen kolonisinin bir çeşit sanat liderliğini de yapar. Rus sembolistlerden D.S.Merejkovski ve eşi Zinaida Gippius’un oluşturduğu “Yeşil Lamba” (Zelyonaya lampa) adlı edebiyat topluluğunun üyelerinden olan Teffi çeşitli

---

³⁰ R. Sokolovski, **Teffi ili dama priyatnaya vo vseh otnoşeniyah**, Prostor, Yejemesyacıny jurnal, Respublikanskoje gazetno-jurnalnoje izd. “Deuir”, Almaata, 1994, Şubat/2, s. 252.

dernek, kulüp, fon ve birliklerin üyesi ve temsilcisi olur. İ.Bunin, A.Remizov ve B.Zaytsev'le birlikte F.İ.Şalyapın fonuna gelir sağlamak ve Nice'deki A.İ.Gertsen adına oluşturulacak kütüphaneye destek sağlamak amacıyla organizasyonlar yapar. "Rus Kültür Geceleri"nde görevler alır. Rus Tiyatrocular ve Sinemacılar Birliği Teffi'yi müdür yardımcısı olarak seçer. Belgrad'daki Rus Yazarlar Birliği'nin toplantılarına katılır. 1946 yılında ise Paris'teki Rus Yazarlar ve Gazeteciler Birliği'nin üyesi olur. Ayrıca Londra'da, Brüksel'de, Varşova'da ve Fransa'nın çeşitli şehirlerinde yardım geceleri düzenler.³¹

1936 yılında Paris'te Rus tiyatrosu kurulur ve Teffi'nin skeçleri bu tiyatronun ayrılmaz bir parçası olur. Teffi devrim öncesi Rusyası'nda olduğu gibi, piyesleri tiyatrodaki en çok sahnelenen sanatçılardan biridir. Özellikle 1937 yılında sahnelenen dört perdelik "Kader Anı" (Moment sudbı) adlı piyesi Paris'teki başarısından sonra Montrö ve Nice'deki tiyatrolarda ve Londra, Berlin, Riga, Varşova, Prag, Belgrad, Sofya ve Şanghay'daki Rus tiyatrolarında oynanır.³² İkinci Dünya Savaşı'na kadar Teffi özel hayatında da mutludur. Araştırmacı O.Mihaylov'un da belirttiği gibi, Teffi Paris'te çok sevdiği Pavel Andreyeviç Tikston ile mutlu bir hayat kurar. Babası Rus annesi İngiliz olan Tikston zengin bir sanayicinin oğludur. O da Rusya'da Bolşeviklerin iktidara gelmesinden sonra Paris'e göç eder ve buradaki ekonomik kriz döneminde tüm servetini kaybeder. Tikston bu duruma dayanamayarak hasta olur ve Teffi Tikston'un hastalığı boyunca ve ölümü sırasında da onun yanından hiç ayrılmaz.³³

---

³¹ İ.A.Vasilyev, **Anekdot i tragediya**, 1991, s. 18.

³² E.Neatrou, **Jizn smeyotsya i plaçet**, Teffi, N.A., Nostalgiya, Hudojestvennaya literatura, Leningrad, 1989, s. 16-17.

³³ O.N.Mihaylov, **Nejnıy talant**, Tvorçestvo N.A.Teffi i russkiy literaturnıy protses pervoy polovini XX.veka, Naslediye, Moskova, 1999, s. 8.

İkinci Dünya Savaşı'yla birlikte Teffi'nin hayatında yine sıkıntılı bir dönem başlar. Paris'in Hitler Almanya'sı tarafından işgal edildiği sırada yetmiş yaşlarında olan Teffi hastalığının da etkisiyle şehri terk edemez ve Rusya'dayken de alışık olduğu üzere açlıkla, yoklukla, soğukla ve kıtlıkla mücadele etmek zorunda kalır. Genel olarak herkes için güç bir dönemdir bu. Eski generaller taksi şoförü, üst düzeydekiler garson, mühendisler düz işçi olarak çalışmak zorundadır. Teffi'nin yazar çevresi de dağılmaya başlar. Savaşın hemen öncesinde şair Hodaseviç, ardından 1941'de Merejkovski, bir yıl sonra Balmont ve 1945'de ise Gippius hayata veda eder. İşgal sırasında Teffi'nin pek çok arkadaşı Fransa'yı terk eder. Ayrıca bu dönemde dergiler ve yayınevleri de kapanır. Dolayısıyla yazarın geçim kaynağı da ortadan kalkar. Yokluk yüzünden çok kötü şartlarda yaşamak zorunda kalır. Bu arada kalbinden rahatsızlanır. Yiyecek ve ilaç alabilmek için paraya ihtiyacı vardır. Bir arkadaşı sayesinde Amerika'daki zengin bir Fransız'dan para yardımı gelir. İngiltere'de yaşayan büyük kızı Valerya seyrek de olsa annesine yardım etmeye çalışır ama bunlar yeterli değildir. Teffi, kızı Valerya'ya yazdığı 24 Ocak 1945 tarihli mektubunda yaşadığı ortamdan şu şekilde söz eder:

“... Şimdi en büyük düşmanımız soğuk. Odamdaki ısı sıfır dereceye kadar düştü. Odayı çalı-çırpıyla (ki bunlar da yaş) birazcık ısıttığımda sıcaklık en fazla altı dereceye kadar yükseliyor... Evde kürkle, eldivenle ve başımızda ikişer eşarpla oturuyoruz.”³⁴

Teffi'nin sağlık sorunları bu dönemde giderek daha da artmaya başlar. İki ay hastanede yatar. Yine de kendisinden rica edilen yardım isteklerini geri çevirmez.

---

³⁴ Ye.M.Trubilova, **Material iz arhiva N.A.Teffi**, Tvorçestvo N.A.Teffi i ruskiy literaturniy protses pervoy polovini XX. veka, Naslediye, Moskova, 1999, s. 317.

Ömrünün sonuna kadar kısıtlı yaşam şartlarına rağmen en azından çevresindekilere elinden geldiğince yardım etmeye çalışır.

Savaşın bitmesiyle Teffi'nin ve onun durumunda olan göçmenlerin sıkıntıları sona ermez. Yaşamak için çok zor şartlarda mücadele etmek zorundadırlar. Bu arada 1946 yılında Sovyetler Birliği'nden bir hükümet temsilcisi gelerek göçmenleri ülkeye geri dönmeye davet eder. Kimileri Sovyet pasaportunu kabul ederken Teffi ve İ.Bunin gibileri bu teklifi reddederler.

Ömrünün son günlerine kadar yazma tutkusundan vazgeçmeyen Teffi sanatçı yönüyle olduğu kadar renkli, iyimser, bağımsız ve ilginç karakter yapısıyla da farklılık gösteren ve mizah anlayışını hiçbir ortamda kaybetmeyen bir kişiliktir. Geçirdiği zor dönemlere rağmen yaşama öyle sıkı bağlıdır ki, en yakın dostlarının bile onun çektiklerinden, hastalığından ya da ağrılarından haberdar olmalarını istemez. Hatta ölmeden önce yazdığı bazı mektuplarında giysilerinden söz etmeyi yeğlemiştir. Güzel yaşamak, güzel giyinmek ve bir kadın olarak her ortamda bakımlı olmak gerektiğini savunan Teffi, şartlar elverdiği sürece bunları yerine getirmiştir. Teffi'yi yakından tanıyan bir arkadaşı, Amerikalı ünlü edebiyatçı D.Malmstad'a gönderdiği bir mektupta Teffi'nin İkinci Dünya Savaşı öncesindeki yaşam tarzıyla ilgili olarak şunları yazmıştır:

*“Teffi'nin üçüncü veya dördüncü katta, ön tarafı açık ve elbette ki her türlü konfora sahip üç büyük odalı çok güzel bir dairesi vardı. Misafir ağırlamayı bilir ve çok severdi... Genellikle konuklarına en iyi mağazalardan alınmış pahalı mezeler ikram ederdi... Evi Petersburg tarzında asil bir şekilde düzenlenmişti. Vazolarda her zaman çiçekler olurdu. Hayatın her anında sosyete tarzını korumuştur.”*³⁵

---

³⁵ İ.Vasilyev, **Anekdot i tragediya**, 1991, s. 18.

Bir başka arkadaşı olan şair ve yazar İrina Odoyevtseva ise Teffi hakkında yazdığı bir anısında yazardan şöyle bahseder:

*“Teffi genelde “doğal haldeyken” yani pudralanmadan, dudaklarına ruj sürmeden, gözlerine kalem çekmeden ya da “avantajsız bir görünüme sahipken” kimsenin karşısına çıkmaz. “Her zaman herkesin hoşuna gitmek isterim” der içtenlikle.”*³⁶

Şair ve yazar Zinaida Şahovskaya ise “Teffi” adlı yazısında şunları belirtmiştir:

*“Nadejda Aleksandrovna baloları ve gösterileri çok severdi. Dış görünüşüne çok önem verirdi. Mümkün olduğunca şık giyinirdi. Onu hiçbir zaman saçları yapılmamış ve bakımsız görmedim.”*³⁷

Kendisi hakkında “bilge, neşeli, iyi, ironik, içten ama komik, hassas”³⁸ gibi tanımlamalar yapılan Teffi, ölmeden kısa bir süre önce son kitabı olan “Yeryüzündeki Gökkuşağı”nı (Zemnaya raduga) (1952, New-York) yayınladı. Yorgun ve yaşlı Teffi bu son kitabında hem kendi üslûbuna özgü mizah öyküleri yazmış, hem de geriye kalanlarla vedalaşırçasına son yıllarında yaşadıklarını dile getirmiştir. Son kitabında son duasını eder:

*“Öleceğim zaman Tanrıya şöyle diyeceğim: Tanrım! Ruhumu almak için en iyi meleklerini gönder...”*³⁹

---

³⁶ İ.Odoyevtseva, **O Teffi**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, Eksmo, Moskova, 2007, s. 526.

³⁷ a.g.e., s. 539.

³⁸ İ.Maznin, **Kakuyu vodu koni pyut**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX.veka, 2007, s. 11.

³⁹ İ.Vasilyev, **Anekdot i tragediya**, 1991, s. 20.

II.BÖLÜM

N.A.TEFFİ'NİN ÖYKÜ SANATI

2.1. DEVRİM ÖNCESİ DÖNEMDE TEFFİ

Sanatı uğruna 1900 yılında eşinden ve çocuklarından ayrılarak Petersburg'a yerleşen Teffi özel yaşamındaki mutsuzluklarının aksine edebiyat dünyasında çok şanslı, ünlü ve başarılı bir sanatçı olur. Teffi 1901 yılında "Sever" dergisinde yayınlanan ilk şiirinden sonra sanat yaşamına mizah öyküleri, hicivli fıkraları (felyetonları) ve düşünmeye zorlamayan hafif konulu piyesleriyle girer.

20. yüzyılın başlarında Rus edebiyatında özellikle güncelliği, çoğul bakış açısı, esprili oluşu ve yazarın görüşünü net bir şekilde yansıtması nedeniyle en çok tercih edilen yazın türü felyetonlardır. Felyeton, eksiklikleri ve kusurları kınayan ve alaya alan güncel konulu gazete ya da dergi yazısıdır. Rusça'ya 19. yüzyılın ikinci yarısında Fransızca 'feuilleton' sözcüğünden geçmiştir. Fransızca feuille "yaprak, kağıt tabakası" anlamına gelir ve Fransa'da bu sözcüğün ilk anlamı 'siyasi gazetelere eklenen küçük sayfa' şeklinde kullanılmıştır.⁴⁰ "Bulgar Edebiyatında Feyleton" başlıklı yazısında Leman Ergenç felyetonu şu şekilde tanımlar: "Felyeton, toplumsal ve güncel konuları içeren, mizahî-hicvî değeri olan, gazetecilik canlılığı özelliği taşıyan bir türdür. Felyeton yazarı her zaman toplumsal ve bireysel eksikliklere, kusurlara yönelir ve eleştirir."⁴¹

⁴⁰ G.P.Tsiganenko, **Etimologičeskiy slovar russkogo yazıka**, Radyanska škola, Kiev, 1989, s. 458.

⁴¹ L.Ergenç, **Bulgar Edebiyatında Feyleton**, Gündoğan Edebiyat, Ankara, Güz 1995, s. 75.

20. yüzyıl başlarında Rusya’da özellikle de gazetelerde yayınlanan hicivli fıkralar revaçtadır; çünkü günlük yayınlar sansüre maruz kalmadan sert politik eleştiri yapmaya olanak tanımaktadır. Teffi 1904 yılında “Birjeviye vedomosti” adlı başkent gazetesinde çalışır. Göç döneminde yazdığı “Anılar”ında bu çalışmalarından şöyle bahseder:

*“Gazete öncelikli olarak pastanın kaymağını yiyen Petersburg şehrinin yöneticilerini eleştiriyordu. Ben de onlara yardım ediyordum.”*⁴²

Teffi’nin hicivli fıkraları dönemin Petersburg aydını için çok ses getirir ve 1905 yılının devrim atmosferinde coşkuyla karşılanır. Bu dönemde yasallaşan ve gelişim gösteren politik hicvin devrim havası her zaman siyasetten uzak durmayı yeğleyen Teffi’yi de sarar. 1905 ilkbaharında yazdığı “Arılar” (Pçyolki) adlı şiiri ilk başlarda arkadaş toplantılarında okunur. Ancak daha sonra birisi bu şiiri o sırada Cenova’da bulunan Lenin’e gönderir ve şiir hem adı değiştirilerek hem de yazarı gösterilmeden “Vperiyod” adlı gazetede yayınlanır. Araştırmacı D.Nikolayev’in belirttiğine göre orijinalinde klasik tarzda yazılan şiirin adı bu gazetede “Özgürlük Bayrağı” (Znamya svobodı) olarak değiştirilmiş, yazarın “ben” zamirleri “biz”e çevrilmiş, böylece şiire tehdit ve baskı unsuru kazandırılmıştır.⁴³

Teffi 1905 devrimi döneminde bazı ünlü Bolşeviklerle görüşür. Yazarın “Anılar”ında anlattığına göre bu insanlar sık sık onun evine gelir ama ev sahibine fazla ilgi göstermeden kendi aralarında kongreler, kararlar, meclis seçimleri hakkında hararetli tartışmalar yapar, Menşevikleri eleştirirler. Bu dönemde yazarın annesi “küçük kızının” tam bir “sosyalist” olduğunu düşünerek endişesini dile getirir.⁴⁴

Araştırmacı Elizabeth Neatroun’un da belirttiği gibi 1905 devrimi sırasında

⁴² İ.A.Vasilyev, *Anekdot i tragediya*, 1991, s. 8.

⁴³ D.D. Nikolayev, *Jemçujina russkogo yumora*, www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

⁴⁴ İ.A.Vasilyev, *Anekdot i tragediya*, 1991, s. 10.

Petersburg’lu pek çok aydın gibi Teffi de devrim coşkusu içindedir. Teffi hayatının son yıllarında yazdığı “45 Yıl” (45 let) (1950) adlı öyküsünde o dönemde gazetecilerin, sanatçıların ve öğrencilerin mitinglerde nasıl görev aldığını, kendisinin de arkadaşlarıyla beraber devrimcileri nasıl dinlediğini anlatır.⁴⁵

17 Ekim 1905 tarihinde Çar II.Nikolay’ın yayınladığı ünlü “Manifesto” (ferman) ile halka din ve vicdan hürriyeti, birlik, dernek v.b. kurma hakkı ve konuşma özgürlüğü vaat edilir. Bu dönemde pek çok Rus yazarı lirizmden sıyrılarak devrimin güçlü etkisi altına girer. Yapıtlar siyasi unsurlarla bezenir. Manifesto’nun ilanıyla birlikte neredeyse her gün yeni bir siyasi parti kurulur, yeni hiciv yayınları ortaya çıkar. Bunlardan biri de 27 Ekim 1905’de Petersburg’da yayınlanmaya başlayan “Novaya jizn” gazetesidir. Yazı işlerinde V.İ.Lenin, A.Lunaçarski, M.Gorki, L.Andreyev, K.Balmont, İ.Bunin, Z.Gippius gibi isimler vardır.⁴⁶ Gazetenin önde gelen yazarlarından biri de Teffi’dir. İlk sayıda Teffi’nin “18 Ekim” (18 oktyabrya) adlı makalesi yayınlanır. Teffi makalede Manifesto’nun yayınlanmasından, yani yayın özgürlüğünün ilanından sonra Petersburg’da yaşananları anlatır. Ertesi gün ise “Arılar” şiiri yazarın kendi adıyla yayınlanır. Yazar derginin yedinci sayısındaki “Yeni Partiler” (Noviye partii) adlı felyetonunda 17 Ekim Manifesto’sundan sonra Rusya’da kurulan parti, dernek ve kuruluşların sayısındaki abartılı fazlalığı hicveder. “Kurşunlar ve Kurşun” (Patronı i patron) şiiri 1905 yılında Petersburg’un askeri valiliğine atanan ve fikirleri yüzünden bir süre sonra görevden alınan D.F.Trepov’un (1855-1906) hükümete karşı çıkan öğrencilere ve göstericilere takındığı sert tutumu eleştirir. Teffi “kurşun” lakaplı Trepov’un göstericiler karşısında “boş kovan vermeyin, kurşunlara acımayın” emrini alaylı

---

⁴⁵ E.Neatrou, **Jizn smeyotsya i plaçet**, 1989, s. 5.

⁴⁶ İ.A.Vasilyev, **Anekdot i tragediya**, 1991, s. 10.

şekilde hicveder.⁴⁷ Kuruluş bünyesinde bir taraftan Lenin, Lunaçarskiy, Olminski gibi Bolşevik görüşlülerle diğer yandan Bunin, Balmont, Teffi gibi liberal-demokratları barındıran “Novaya jizn” gazetesi fikir ayrılığı yüzünden ve Bolşeviklerin gazetenin edebiyat çalışmalarına müdahale etmeleri nedeniyle bir süre sonra kapanır. Teffi daha sonra “Niva”, “Novosti”, “Teatralnaya Rossiya” gibi liberal-demokrat görüşlü süreli yayınlarda çalışır. En iğneleyici yapıtlarını “Zarnitsı”, “Signal”, “Krasny smeh” gibi ünlü hiciv dergilerinde yayınlamıştır.

Teffi'nin sanatında en önemli dönüm noktalarından biri “Satirikon” dergisindeki yayınlarıdır. Haftalık mizah dergisi “Strekoza”nın yeniden yapılanmasıyla oluşturulan “Satirikon”un bünyesinde ağırlıklı olarak hiciv ve mizah alanında yeni atılımlar yapmaya başlayan genç yazarlar ve sanatçılar vardır. 1908 yılında basılan ilk sayıdan itibaren bu kadroda yer alan Teffi dergi kapanıncaya kadar aktif olarak “Satirikon”da çalışır ve derginin tüm Rusya çapında ün kazanmasına yardımcı olan yazarların başında gelir. Araştırmacı St.Nikonenko yazarın “Satirikon”la çalışmasını şöyle yorumlar:

“Teffi'nin “Satirikon”da ve daha sonra da “Noviy Satirikon”da çalışması karşılıklı çıkar sağlar. Onun öykü ve felyetonları dergiye büyük bir popülerite sağlayıp yeni okuyucu kitlesi kazandırır. Buna karşılık dergi sayesinde Teffi'nin adı da daha popüler olmaya başlar.”⁴⁸

D.Nikolayev'e göre “Satirikon”un bu kadar geniş okuyucu kitlesine ulaşmasının en önemli özelliği derginin belli üst düzey yöneticilerini hedef almaması, yazarların satirik ya da mizahi unsurları lirik kahramanlara yöneltmesidir. Teknik açıdan ise komik öykülerdeki anlatım daha kısa ve özlü, eylem daha

---

⁴⁷ D.D.Nikolayev, **Jemçu jina ruskogo yumora**, www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

⁴⁸ St.Nikonenko, **Nesravnennaya Teffi**, 2004, s. 9.

dinamiktir. Satirikoncu'lar skeç ve felyeton üsluplarını birleştirip diyalogların ve yazar anlatımlarının komikliğinden faydalanır. Yapıtları zengin fantezilerle, abartılı betimlemelerle, mübalağalarla doludur. Teffi ise “Satirikon”un diğer yazarlarından farklı olarak aşırı abartıya, karikatüre pek seyrek başvurur. Onun öyküleri son derece gerçeğe yakındır. Teffi komik olay yaratmaya çalışmaz, aksine görünüşte ciddi olan ya da sıradan bir olayın doğasındaki gülünç yanın kendiliğinden ortaya çıkmasına yardımcı olur. Diğer Satirikoncu'lar yapıtlarında kahramanlar yardımıyla “normları” bozarken, Teffi küçük bir iğnelemeyle herkesin “norm olarak” kabul ettiği saçmalığın altını fark ettirmeden çizerek “normların” kendisindeki komikliği göstermeye çalışır.⁴⁹ E.Neatrou'ra göre ise okuyucu Teffi'nin Satirikon öykülerinde diğer yazarlardan farklı bir ton bulur. Bu hem insanların doğal zayıflıkları üzerinde hiciv yapmadan ve hatta onları haklı gösteren bir ironi, hem de ilerideki yapıtlarında daha belirgin bir biçimde ortaya çıkacak trajedi ve hüznü notalarını belirleyen bir tondur.⁵⁰

Teffi 1912 yılında “Russkoye slovo” adlı Moskova dergisinde çalışmaya başlar. Teffi bu dönemde Petersburg'da yaşamasına rağmen çalışmalarını buradan sürdürür ve gazeteye büyük katkı sağlar. “Russkoye slovo” bu dönemde yaklaşık bir milyon tiraj yaparak en büyük Rus gazetelerinden biri olur. Teffi'nin 1912 yılından devrime kadar olan dönemdeki bütün kitapları daha önce “Russkoye slovo”da yayımlanmış olan öykülerinden oluşur. Bu arada 1913 yılında “Satirikon” dağılır ve aralarında Teffi'nin de bulunduğu bir grupla “Noviy Satirikon” adı altında yeniden çıkarılır. Teffi önceden olduğu gibi yine ilgi toplayan mizah öyküleriyle bu derginin de daimi yazarıdır.

---

⁴⁹ D.D.Nikolayev, **Jemçu jina russkogo yumora**, www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

⁵⁰ E. Neatrou, **Jizn smeyotsya i plaçet**, 1989, s. 5.

Teffi gazete ve dergilerdeki çalışmalarının yanı sıra fakir hastalar, çocuklar, savaş mağdurları için hayır amaçlı yayınlanan çeşitli yıllıklar ve toplu eserler için de öyküler yazar. Göç öncesi dönemde yazarın sosyal çevresi Petersburg'un elit sanatçı camiasından oluşur. Genç sanatçı ünlü şairlerin toplantılarında şiirler okur. Hem sembolistlerin hem de bunların karşı kutbu olan akmeistlerin grubuna rahatlıkla girer. Bu dönemde şiirlerine daha çok hüznün, keder, melankoli ve hatta trajedi hakim olmaya başlar; ama bunda asla çaresizlik duygusu baskın değildir. Hayata duyulan sıradan kötümserliğe ve ümitsizliğe karşı Teffi'nin "Günebakan" (Podsolneçnik) adlı şiirinde de belirttiği gibi her zaman güçlü bir silahı vardır:

"Ve eğer üzerimize kara bir gölge çökerse

Feryatlarımızı gülmeye bastıracağız"

"И если черная над нами встала тень -

*Мы смехом заглушим свои стенанья"*⁵¹

1908 yılında Rus tiyatrolarında komedi türü gelişme gösterir. Bu dönemde Petersburg'daki "Krivoye zerkalo" tiyatrosu çok ünlü olur. Tiyatronun 6 Aralık 1908'deki açılış gününde Teffi'nin "Yüzyıllardaki Aşk" (Lyubov v vekah) adlı komedisi sergilenir ve büyük ilgi görür. Bundan sonra Teffi'nin yazdığı piyesler çeşitli tiyatrolarda sürekli olarak gösterime girer. Çok çeşitli çalışmalarına rağmen yazara ün getiren ilk önemli yapıtı 1910 yılında yayınladığı iki ciltlik "Mizah Öyküleri" kitabıdır. Teffi'nin ilk öykü kitabı olan "Mizah Öyküleri I" yazarın 1907-

---

⁵¹ a.g.e., s. 6.

1910 yılları arasında çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlanan 35 felyetonundan oluşur. Bu kitapta içerik, şekil ve sanatsal düzey açısından çeşitlilik gösteren öyküler bir araya toplanmıştır. Bu çeşitliliğin en önemli nedeni öykülerin hem toplum yaşantısının hem de Teffi'nin kendi hayatının farklı dönemlerinde yazılmış olmasıdır. Bu öykülerde gerek politik hiciv gerekse günlük yaşamdan kesitler iç içedir. D.Nikolayev'in de söylediği gibi belki de bu yüzden *“Teffi'yi her yaştan, toplumun her kesiminden bu kadar çok insan sevmiştir.”*⁵² Bu öykülerin sanatsal düzey çeşitliliğinin nedeni ise Teffi'nin bu dönemde kendi kişisel edebî üslûbunu yaratıyor olmasıdır. “Sovremennyy mir” dergisinde 1910 yılında “Mizah Öyküleri I” için şu sözleri yayınlanır:

*“Her şeye rağmen Teffi'nin bu kitabını en önemsiz öyküyü bile göz ardı etmeden bir bütün olarak ele almak gerekir. Çünkü –önemli, önemsiz- bütün öyküler birbirini tamamlıyor ve kitap organik bir bütünlük izlenimi veriyor.”*⁵³

D.Nikolayev'e göre “Mizah Öyküleri I”deki en iyi öyküler yazarın gerçek deneyimlerini, gözlemlerini ve canlı tasvirlerini ortaya koyar. Kitap hem komiklik özelliği hem de bunların ortaya konma şekli açısından da çeşitlilik gösterir. Sonuç olarak “Mizah Öyküleri I” kitabı eleştirmenlerden olumlu tepkiler alır. 1910 yılında kitap hakkında “Niva” dergisinde şu yorum yapılır:

*“Teffi'nin sanatının ayrılmaz parçaları olan hayal gücü, güçlü gözlem yeteneği ve çarpıcı diyaloglar bu kitapta olanca gücüyle ortaya konmuştur.”*⁵⁴

İlk kitabında kendine özgü olarak oluşturduğu üslûbun doğruluğundan emin olan Teffi, 1911 yılında “Mizah Öyküleri II” kitabını çıkarır. Bu kitap için yazdığı **“İnsan Suretliler”** (Çelovekoobrazniye) adlı önsöz Teffi'nin bir çeşit Manifesto'su

⁵² D.D.Nikolayev, **Jemçuşina russkogo yomora**, www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

⁵³ a.g.e., www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

⁵⁴ a.g.e., www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

olur ve uzun yıllar boyunca sanatının ana sorunsalını oluşturur. Komik tarzda yazılan bu önsöz içerik açısından oldukça ciddi mesajlar verir. Hatta o kadar ciddidir ki, dönemin sansürü bile yazarın komik bir öyküye İncil’den alıntılar yapmasına müdahale edemez. “Mizah Öyküleri II” kitabı Teffi’nin şöhretini daha da perçinler. Yazarın başkalarınınkine benzemeyen üslûbu kendine özgü bir tarzla derinleşmeye başlar ve Teffi’yi diğer mizah yazarlarından ayırır.

Bu kitaplarıyla ve Petersburg’un çeşitli gazetelerinde yayınladığı hicivli fıkralarıyla Teffi artık devrim öncesi Rusyası’nın en popüler isimlerinden biridir. Toplu hikaye kitapları ardı arkasına yayınlanmakta, Teffi adı ağızdan ağıza dolaşmaktadır. Göç döneminde bu günlerini hatırlayan Teffi arkadaşı P.Kovalevski’ye şöyle yazacaktır:

*“Öykülerim parlak bir başarı elde etmişti. Bunlara yediden yetmişe bütün okuyucular ilgi gösteriyordu”.*⁵⁵

Ekim Devrimi’ne kadar olan dönemde Teffi istisnasız olarak mizah yazarları grubuna dahildir. Ancak araştırmacı O.Mihaylov’un da belirttiği gibi gülüşteki acı, insana duyulan merhamet ve onun için çekilen üzüntü gibi unsurlar ilk yapıtlarından itibaren Teffi’yi diğer mizah yazarlarından ayırmaktadır. Yine de okuyucuların büyük bir kısmı için Teffi adı öncelikli olarak eğlenceli, güldüren yazarlar arasında bulunmaya devam etmiştir.⁵⁶

Teffi “Mizah Öyküleri”nden sonra bu dönemde çeşitli dergi ve gazetelerde basılan yüzlerce öykü ve felyetonlarından titizlikle seçip ayırdıklarını on beşer ya da yirmili gruplar halinde bir araya getirerek “Ve Böyle Oldu...” (1912), “Atlı Karınca” (1913), “Ateşsiz Duman” (1914), “Hiç De Öyle Değil” (1915), “Cansız Canavar”

⁵⁵ D.D.Nikolayev, **Vera, Nadejda, Lyubov**, N.A.Teffi, Tak jili, Olma-Press, Moskova, 2002, s. 6.

⁵⁶ O.N.Mihaylov, **Nejny talant**, 1999, s. 6.

(1916) gibi yapıtlarını arka arkaya yayınlar. 1912 yılında Petersburg’da yayınlanan “Ve Böyle Oldu...” adlı öykü kitabı 38 felyeton içerir. Bu kitaptaki ilk 17 öykü grubu “Öyküler” (Rasskazı), 21 öykü grubu ise “Diğerleri” (Proçyeye) olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Teffi bu öykülerinde iyi niyetli alayla hicvi birleştirerek trajik olaylar karşısında gülümseme yaratma yeteneğini ortaya koyar. Bunun doğal bir sonucu olarak da bu öykülerin büyük çoğunluğu Rus edebiyatının geleneksel konusu olan “küçük insan” tiplerini devam ettirir.

1911 yılında “Satirikon Tarafından Ele Alınan Dünya Tarihi” (Vseobşçaya istoriya, obrabotannaya Satirikonom) adlı kitap yayınlanır. “Satirikoncu”ların çıkardığı bu kitap Teffi’nin yanı sıra O.Dımova, A.Averçenko, O.D’Ora gibi “Satirikon” yazarlarının oluşturduğu bir derlemedir. Bu kitapta çok eski yıllardaki devletlerin yapısı, savaşlar, salgın hastalıklar gibi önemli konular ironik ve abartılı bir komikle okuyucuya aktarılır.

Yine aynı dönemlerde öykü kitapları dışında yazarın piyeslerinden oluşan “Sekiz Minyatür” (1913) ve “Minyatürler ve Monologlar. Cilt II” (Miniatyuri i monologi. Tom II) (1915) adlı kitapları yayınlanır. Bu arada “Satirikon” grubunun çıkardığı “Satirikon’un Tiyatro Ansiklopedisi” (Teatralnaya entsiklopediya satirikona) (1913), “Yeşil Yılanın* Mezarına Kavaktan Kazık” (Osinoviy kol na mogilu zelyonogo zmiya) (1915), “Sıcak Dostluk” (Tyoplaya kompaniya) (1915), “İnsanın Fizyolojisi ve Anatomisi” (Fiziologiya i anatomiya çeloveka) (1916) gibi toplu kitaplarda yazılar yazar.⁵⁷

44 öyküsüyle “Atlı Karınca” kitabı ilk kez 1913 yılında yayınlanır. Hemen ardından 1914 yılında “Ateşsiz Duman” piyasaya çıkar. B.Averin’e ve E.Neatrou’a

* “Yeşil yılan” deyimini Rusça’da alkol bağımlılığını ve alkollü içecekleri nitelenmek için kullanılır. Bkz. Russkaya frazeologiya, İstoriko-etimologičeskiy slovar, Astrel, AST, Luks, Moskova, 2005, s.253.

⁵⁷ D.D.Nikolayev, **Jemçužina russkogo yumora**, www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

göre Teffi “Atlı Karınca”da “insan suretlileri” farklı yapılarda betimlemeye devam eder. Okuyucunun karşısına küçük burjuvaların sosyal portresini değil, genelleştirilmiş insan tasvirleri çıkarır. Teffi gerek “Atlı Karınca”da gerekse “Ateşsiz Duman”da sadece gerçekliğin komik tasvirini yapmakla kalmaz, aynı zamanda komik olayları gerçekçi olarak da ortaya koyar. Teffi’nin dünya görüşüne göre hayatın değişmez kuralları vardır ve bunların başında da gerçek yaşamın komikliği önde gelmektedir.

Teffi’ye devrim öncesi yapıtlarında en az başarıyı topu topu dört kez basılan “Atlı Karınca” getirir. Teffi’nin diğer kitaplarının çoğu en az sekiz-dokuz kez basılmıştır.⁵⁸

Yazarın devrim öncesinde yazdığı ilk kısa öyküleri komik, eğlenceli, basit ve sürükleyicidir. Teffi’nin yakın arkadaşı olan yazar M.M.Zoşçenko onun ilk yedi öyküsü hakkında şöyle söylemiştir:

“Teffi’yi en sürükleyici ve en “komik” yazar kabul ediyorlar. Uzun yola çıkanlar yanlarına mutlaka onun öykü kitaplarından birini alıyor. Bütün tren garlarındaki büfelerde “Ateşsiz Duman”ı, “Atlı Karınca”yı bulabilirsiniz... Gerçekten de kısa mizah öyküleriyle insan neşeli ve kedersiz oluyor.”

Bu sözleriyle Teffi’nin eşsiz okuyucu başarısını dile getiren Zoşçenko, yazarın öykülerinde şaşırtıcı ve gerçek mizah sözcüklerinin olduğunu, Teffi’nin büyük bir başarıyla hakim olduğu bir “gülen sözcükler sırrı” bulunduğunu söylemiştir.⁵⁹ Bu kitaplarıyla mizah ustası olarak ünlenen Teffi’nin devrim öncesindeki dönemin daha ileri tarihlerinde oluşturduğu yapıtlarının çoğu kısa öykülerden oluşur. Bu yeni grup öykülerine daha ciddi konular ve hüznün hakimdir.

---

⁵⁸ B. Averin, E. Neatrou, **Tayna smeyuşçihhsya slov**, 1992, s. 9.

⁵⁹ a.g.e., s. 6.

Yapıtlarında mutsuz, fakir ihtiyarları ve çocukları, toplumsal gerilemeyi, savaş mağdurlarını ve buna benzer trajik konuları ele alır. Onun neşeli mizahına alışkın olan okuyucu yeni yapıtlarında da komik unsurlar arar. Bu dönemde mizah dışındaki konuları da ele alan ve zaman zaman sadece komik bir yazar olarak kabul edilmesine içerleyen Teffi alışılmadık derecede ciddi bir içeriğe sahip olan “Cansız Canavar” (1916) adlı öykü kitabının önsözünde bir uyarı yapma gereği duyar:

“Önsözleri sevmem... Eğer bir tane bile hüznü hikayem olmasaydı bu önsözü yazmazdım... 1914 sonbaharında “Yavdoha” adlı öyküyü yazdım. Çok hüznü ve acıklı olan bu öyküde cahil, anlayışı kıt, ihtiyar ve yalnız bir köylü kadından bahsediliyor. Kadın öyle kara cahil ki oğlunun ölüm haberini aldığı anda bile konuyu algılayamayıp oğlunun ona para gönderip göndermeyeceğini düşünüyor. Ve öfkeli bir gazete ise bu öyküyle ilgili olarak güya ben insanların acısıyla alay ediyormuşum diye bana karşı hiddet dolu iki makale yayınlıyor... Bu konuda bir dakika bile gülmediğimi söyleseydim herhalde gazete buna çok şaşırırdı. Ama bunu nasıl dile getirebilirdim? İşte bu önsözün amacı da okuyucuyu önceden uyarmaktır: Bu kitapta hüznü çok şey var.”⁶⁰

Sadece mizah yazarı olarak kabul edilen Teffi için okuyucu şablonunu değiştirmek kolay olmaz. Hatta kimi zaman Teffi'nin ciddi konularda yazdığı öyküler sadece mizah yönünden algılanarak başarısız olarak bile değerlendirilir.⁶¹ Oysa Teffi'nin sanatı için söylenebilecek iki anahtar sözcükten biri fıkra, diğeri ise trajedir. Teffi yakın arkadaşı İ.Odoyevtseva'ya şöyle der:

⁶⁰ O.N.Mihaylov, *Nejny talant*, 1999, s. 6.

⁶¹ B.Averin, E.Neatrou, *Tayna smeyuşçihnya slov*, 1992, s. 10.

*“Benim her komik öyküm aslında mizahi olarak ters-yüz edilmiş küçük birer trajedidir.”*⁶²

Teffi 1916 yılında mizahi özellik taşımayan ve yazarın deyimiyle “ciddi” 25 öyküden oluşan “Cansız Canavar”ı yayınladı. Artık Ekim Devrimi’ne az bir zaman kalmıştır ve toplumdaki değişimler Teffi’nin yapıtlarına yansımaya başlayacaktır. Birinci Dünya Savaşı’nın trajik motifleri en çok bu kitapta hissedilir. Bu dönemde Teffi’nin öykülerine artık sadece mizah hakim değildir. Gelişen toplumsal değişimlerle beraber yazarın yapıtları konu olarak ağırlaşmaya başlar. Teffi’yi bir mizah yazarı olarak kabul edip bu durumu mizahi açıdan başarısız olarak yorumlayan çoktur. “Cansız Canavar”ın önsözüne okuyucuyu bu kitapta komik öykülerin bulunmayacağı konusunda uyararak Teffi hakkında M.Zoşçenko şunları söyler:

*“Yazar önsözünde büyük bir ciddiyet ve bir çeşit gururla “bu kitapta hüznü çok şey var” ve “gözyaşları benim ruhumun incileridir” şeklinde okuyucuyu uyardıysa bundan ne çıkar? Nasıl olsa ona inanmayıp gülmeye devam edecekler. Ah, şu komik Teffi!”*⁶³

Bunun yanında eleştirmen ve yazar A.A.İzmailov bu kitap hakkında olumlu ve içten düşüncelerini belirttiğinde Teffi teşekkürlerini şu sözlerle ifade eder:

*“Mütevazi kitabıma gösterdiğin ilgi beni sonsuz duygulandırdı. “Mizah olmadan” attığım ilk adımlarımdaki desteğin için sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum”.*⁶⁴

Teffi devrim döneminde de güncel politik olayları hicivsel açıdan gözlemlemeye devam eder. 1917 yılındaki olaylar Teffi’nin “Petersburg Yaşamı” (Petrogradskoye jitiye) (1917), “Paniği Yönetenler” (Zaveduyuşçiye panikoy)

⁶² İ.Odoyevtseva, **O Teffi**, 2007, s. 534.

⁶³ B.Averin, E.Neatrou, **Tayna smeyuşçihnya slov**, 1992, s. 10.

⁶⁴ a.g.e., s. 10.

(1917), “Ticaret Yapan Rusya” (Torgovaya Rus) (1918), “İple Bağlanmış Mantık” (Rassudok na veryovoçke) (1918), “Sokak Estetiği” (Uliçnaya estetika) (1918), “Pazarda” (V rınke) (1918) adlı öykü ve makalelerinde, “Köpek Yılı” (Pyosye vremya) (1917), “Birazcık Lenin Hakkında” (Nemnojko o Lenine) (1917), “Biz İnaniyoruz” (Mıy verim) (1917), “Sonuna Kadar Bekledik” (Dojhdalis) (1917), “Asker Kaçakları” (Dezertiri) (1917), “Ayçekirdeği” (Semeçki) (1917) adlı felyetonlarında yer alır. Yazar bu yapıtlarında Geçici Hükümet’e karşı olan eleştirilerini ve Bolşeviklerin politikasına olumlu bakmadığını gösteren görüşlerini ortaya koyarken yöneticilerin renkli portrelerini ironik tarzda okuyucuya yansıtır. Teffi göç öncesi dönemde Rusya’daki son yıllarında “Noviy Satirikon” dergisinde çalışır ve dergi 1918 Ağustosunda kapatılıncaya kadar burada yazmaya devam eder. 17 Ekim 1918’de “Kiyevskaya mısl” gazetesinde yayınladığı “Petersburg” (Peterburg) adlı öyküde bahsettiği “*kapalı kapıların altından uzayıp giden daracık kan derecikleri*”⁶⁵ Teffi’yi Bolşeviklerden ebediyen ayırır ve Ekim 1918’de dönüşü olmayan göç yolculuğu başlar.

2.2. DEVRİM ÖNCESİ DÖNEMİ ÖYKÜLERİNDE ANA MOTİFLER

Ekim Devrimi öncesinde Teffi ağırlıklı olarak şiir ve hicivli fıkra tarzında yapıtlar verir. Özellikle Petersburg’da “Birjeviye novosti” ve “Russkoye slovo” gazetelerinde sürekli olarak çıkan yazılarıyla adından sıkça bahsedilmeye başlanır.

---

⁶⁵ Teffi, **Petersburg**, Jurnal “Kultura”, 16-23 Haziran 1996, No: 24, s. 25.

Çeşitli alanlardaki eleştirilenler Teffi hakkında yazılar yazmaya başlar. Bu dönemde sadece halkın her kesiminden insanlar değil, “Vperyod”, “Novaya jizn” gibi Bolşevik gazetelerinin okuyucuları da yazara yoğun ilgi gösterir.

Teffi ölmeden 8 ay önce 6 Şubat 1952 tarihli mektubunda yakın arkadaşı olan yazar Mark Aldanov’a şöyle yazar:

“Hayatımda iki tane yasaklı konu var: siyaset ve matematik. Siyaseti üçüncü kez ihlal ediyorum ve hepsinde de başarılıyım.” Aldanov’un yanıtı şu şekilde olur: *“Siyasetle ilgilenmeye başlamakla beni meraklandırdınız. Hangi siyasetle?... Ve neden üçüncü kez? Ben sadece bir denemenizi biliyorum, o da Lenin’in gazetesi...”*⁶⁶

“Lenin’in gazetesi” ile Teffi’nin “Novaya jizn” dergisindeki çalışmaları kastedilmektedir. Bu faaliyet Teffi’nin Bolşevik’lerle ortak olarak yaptığı tek çalışmadır.

Göç öncesi yapıtlarında toplumdaki bozuk düzeni, yöneticilerin adaletsizliğini ve günlük yaşamın aksak yönlerini ele alan Teffi çok çeşitli dergi ve gazetelerde yazar. Bu süreli yayınlardaki yazıları zamanla Teffi’ye bütün kapıları açar ve ünü giderek artmaya başlar. Onu okuyanlar arasında Çar da vardır Lenin de. Devrim öncesi dönemde yazarın konu seçimi geniş ve çeşitlidir. Bu dönemde Teffi’yi hem gündelik yaşam, hem toplumsal sorunlar, hem insan psikolojisi hem de politik ortam ilgilendirmektedir. Yazar birkaç cümleyle, birkaç karakteristik özellikle insanın iç dünyasına girip, birkaç küçük olayla çarpıcı, renkli kişilikler ortaya çıkarabilir. 1910’lu yıllarda Teffi’nin öykülerinde sanatla yaşam arasındaki bağları güçlendirecek unsurlar göze çarpar. Öykülerinin konusuna bireysellik yerine genellik, renksiz, sıradan, monoton ve hatta dramatik yaşamların sıradanlığı hizmet

---

⁶⁶ S.Knyazev, **Kommuna i konina, Maloizvestnaya proza Teffi, 1917-1918 gg.**, Teffi, Kontrevolyutsionnaya bukva, Azbuka-klassika, Sankt-Petersburg, 2006, s. 5.

eder.⁶⁷ İ.Bunin'in de ifade ettiği gibi "*Teffi'nin hayatı doğru bir şekilde yansıttığı öyküleri keskin bir zekayla, gözlem gücüyle ve büyüü bir alayla mükemmel ve sade bir şekilde yazılmıştır*".⁶⁸

Teffi'nin devrim öncesi dönemdeki öykülerinde ağırlıklı olarak işlediği konular arasında hükümetin izlediği politika, insanların birbirleriyle iletişim kurmada yaşadığı güçlükler, Petersburg'un o dönemdeki günlük yaşamı gibi konular vardır. Yazar bu dönemde sadece tek bir konuya odaklanmayıp, birbirinden bağımsız çeşitli konuları da ele almıştır.

2.2.1. Politika

Teffi'nin Ekim Devrimi'nden önce ele aldığı politika konusu daha çok gülmeceye yönelik mizahi unsurlar taşır. Bu dönemde Teffi'yi büyük devlet adamları değil, sıradan insanların hayatı ilgilendirir. "**Modaya Uygun Avukat**" (Modny advokat) öyküsünde sıradan insanların günlük yaşantısına giren ve her şeyi ezip öğüten politika konusunu ele alır. Öyküde gazeteci Semyon Rubaşkin bir makalesinde Meclis toplantısının dağıtılacağına ilişkin bir söylentiye yer verince mahkemeye sevk edilir. Rubaşkin önce bu sıradan olayda sadece ifade verip eski yaşamına geri döneceğini zanneder. Yanında bulunan eşiyile ve arkadaşlarıyla şakalaşır, mahkemeden sonra nerede yemek yiyeceklerine bile karar verir. Hatta arkadaşları Rubaşkin'in bu basit konu için bir avukat tutmalarına şaşırır. Rubaşkin avukat istemediğini ancak avukatın zorla gönüllü olduğunu anlatır. Bu arada mahkeme başlar. Rubaşkin'in avukatı mahkeme sırasında öyle etkili konuşur ki,

---

⁶⁷ Ye.A.Pevak, **Yumoristiçeskaya proza Teffi i noviye tendentsii v russkoy estetiçeskoy mısli v naçale XX. veka**, Tvorçestvo N.A.Teffi i russkiy literaturniy protses pervoy polovini XX veka, Naslediye,1999, s. 51.

⁶⁸ L.A.Spiridonova, Teffi, **Russkaya satiriçeskaya literatura naçala XX. veka**, Nauka, Moskova, 1977, s. 161.

yaptığı coşkulu ve devrimci konuşmayla Rubaşkin'i bir anda siyasi bir suçluya çevirir. Avukatın devrimci konuşmaları duruşma salonunda bulunan herkesi öyle etkiler ki, sonuçta Rubaşkin asılmak suretiyle idama mahkum edilir. Mahkeme çıkışında bir grup genç ateşli konuşması nedeniyle avukatı alkış yağmuruna tutar.

“Politika Eğitiyor” (Politika vospitıvayet) adlı öyküde mizah unsuru abartı noktasına kadar taşınır. Bu öyküde şehirde yaşayan bir gencin dayısı taşradan onu ziyarete gelir. Ancak dayısının garip tavırları genci zor durumda bırakır. Dayısı tren garında bavulları incelenmedi diye ortalığı birbirine katar ve toplumu tembellikle suçlar. Evde her kapı çalındığında pasaportunu gösterir ve herkesin ellerini havaya kaldırmasını emreder. Kötü rüya görmemek için yatarken yastığının altına “Novoye vremya” gazetesini koyar. Yolda tesadüfen karşılaştığı bir generalin yanından geçerken ona tuhaf bir şekilde bir şeyler fısıldar ve sanki bu general yeryüzünü kutsuyormuşçasına, arkasından ellerini havaya kaldırıp garip hareketler yapar. Bir başka gün gittikleri bir konserde ara verildiği sırada bir bayan şiir okuyunca bunu isyan olarak algılayıp eve kaçar. Evde konser biletlerini mumda yakıp küllerini pencereden dışarı atar. Bütün bunları yaparken kendince bilinçlidir:

*“Politik eğitim aldım. İşini bilen bir insan oldum. Nerede ne yapmam gerektiğini biliyorum.”*⁶⁹

“Politika ve Bilim” (Politika i nauka) öyküsünün kahramanları ise büyüklerini taklit ederek siyaset yapmaya çalışan ilkokul öğrencisi iki kardeştir. Teffi bu öyküde çocukların dünyasına yetişkin konuşmalarını katarak mizah unsuru yaratır. Çocuklardan büyüğü olan ikinci sınıf öğrencisi Borka yeni kurulan partilerin kısaltılmış isimlerini öğrenmeye çalışırken, asıl çalışması gereken derslere önem

---

⁶⁹ N.A.Teffi, **Politika vospitıvayet**, Vedma, Eksmo, Moskova, 2007, s. 64.

vermez. Kardeşi Pavlik ise abisinin öğrendiklerini bilmek ister. Politikayla ilgili sorular sorduğunda aslında Borka'nın da bu konuda bir şey bilmediği ortaya çıkar. Borka arkadaşı Paşa'ya özenir. Kardeşine Paşa'nın Browning marka bir revolver tabancası olduğunu ama ellerinde mermi olmadığını, mermiyi arkadaşıyla beraber kendisinin dökceğini anlatır. Kardeşine bir gün önce sosyal demokrat olduğunu ağzından kaçırdığını anlatırken ertesi gün aktif isyancılar grubuna dahil olabileceğini söyler. Pavlik ise abisine özenerek büyük ve akıllı olmanın dünyadaki en güzel şey olduğuna inanır.

Bir başka öykü olan **“Değerlerin Yeniden Değerlendirilmesi”**nde de (Pereotsenka tsennostey) yaklaşık buna benzer bir konu ele alınır. İlkokul birinci sınıf çocukları siyasi toplantı yapmaya kalkışır ama grupta kimse birbirini dinlemez. Herkes kendi dediğinin olmasını ister. Çocuklar toplumdaki ahlaksal değerlerin değiştirilmesini, herkesin istediğini yapmakta özgür olmasını (ders çalışmamak, sofrada dirseklerini dilediği şekilde masaya dayamak, büyüklerine saygı göstermemek, köpeğini beslememek vb.) talep ederler ve büyük bir kargaşa içinde toplantı tutanağı imzalarlar. Öykü çocuk dünyasının yansımalarıyla saf bir gülmeceye dönüşür.

1917 Şubat devrimiyle birlikte Teffi'nin politika ve toplumsal yaşamla ilgili yapıtlarına çok daha ciddi bir hava hakim olmaya başlar. Özellikle 1917 Şubat devriminden sonra Rusya'daki liberal görüşlü aydın kesim devrim taraftarı olarak görüşlerini yapıtlarında açıkça belli eder. Toplumdaki bozuk düzene karşı olan Teffi de bu gruba dahildir. Devrim coşkusuyla yazdıkları Bolşevikler tarafından ilgiyle karşılanır. Ancak yazar Ekim Devrimi'ne kesinlikle karşı çıkar. Araştırmacı S.Knyazev'in bu konudaki yazısında da belirttiği gibi, “özgürlük, eşitlik ve

kardeşlik” ilkesi Teffi’nin de idealidir. Teffi Bolşeviklerin bunu yeni bir olguymuş gibi göstermelerini eleştirir.⁷⁰ Teffi’nin 1917-1919 yılları arasında yazdığı felyetonlar ve kısa öyküler devrimlerin, iç savaşın ve Sovyet iktidarının ilk yıllarının tanığı olan ünlü bir yazarın gözüyle bu döneme ışık tutması açısından çok önemlidir. Özellikle 1917 yılında devrim yapmaya hazırlanan Bolşeviklerin görüşleri ve tavırları Teffi’yi rahatsız eder. İlk kez 1917 yılında yayınlanan **“Birazcık Lenin Hakkında”** (Nemnojko o Lenine) adlı öyküsünde Bolşeviklerin yapısından ve psikolojisinden söz eder. 9 Ocak 1905’de fabrika işçilerinin Kışlık Saray’a yaptıkları baskın sırasında binden fazla insanın öldüğü olayda Bolşeviklerin sadece birkaç provokatör yollamaktan başka bir şey yapmamalarını eleştirerek ve siyasi taşlama yaparak bunu “kuyrukçuluk” (hvoztizm) olarak adlandırır. Bu olaylar sırasında Bolşeviklerin Menşeviklerle uğraşmakta olduğunu ekleyerek şöyle der:

“... Oysa Menşevik grupların ele geçirilip tutuklanması sırasında duydukları mutluluk açık ve içtendi.

- Önemli değil, bırakın hapiste otursunlar, kitap okusunlar, eğitilsinler.

... İlk Rus devriminin kızıl günleri başladı. Şehirlere ve köylere kanlı alevler yayıldı, tehlike çanları çalındı, silahlar gümbürdedi...”⁷¹

Teffi bu öyküde Avrupa’dan dönmesi heyecanla beklenen Lenin’in portresini çizer:

“Orta boylu, kül gibi benizli, sıradan kilosunu olan biri. Ama alını kötü: çok çıkık, inatçı, kaba, heyecansız, arayışsız, yaratıcılıktan uzak, “tıka basa dolu” bir alın... Yüce sosyalizm dinini içten ve şerefli bir şekilde yayan kimse. Ama ne çare ki Kutsal Ruh’un alevli dili bu havariye uğramamış, onda ilham yok, atılım yok ve alev

⁷⁰ S.Knyazev, **Kommuna i konina, Maloizvestnaya proza Teffi, 1917-1918 gg.**, 2006, s. 6.

⁷¹ N.A.Teffi, **Nemnojko o Lenine**, Kontrrevolyutsionnaya bukva, Azbuka-klassika, Sankt-Petersburg, 2006, s. 59-60.

de yok. Meşin bir futbol topu gibi tıka basa dolu, dikişlerinden çatırıyor ve gıcırıyor ama ancak bir ayak darbesiyle havalanabilir.”⁷²

Teffi Bolşeviklerin eğitimsiz ve kültürsüz oluşlarını da eleştirir. Bir konuşmacının etrafında toplanan dinleyiciler arasındaki genç bir asker, konuşmacının sözünü ettiği “anneksiya” (boyunduruk altına alma) sözcüğünü bayan ismi zannederek onu hapse atacaklarını düşünür. Yazar ayrıca Bolşeviklerin az çalışıp çok yediklerini ve yağmalamayı sevdiklerini de ekler. Bolşeviklerin Lenin ve eşinin yurt dışından geldiklerinde Matilda Kşesinskaya adlı birinin evine el koymaları konusundan yola çıkarak şu yorumu yapar:

“Yolda dalgın dalgın yürüyen birinin cüzdanını çalan her yankesici Leninci olduğunu söyleyecektir. Bunda ne var? Lenin tanımadığı birinin evine el koydu, yankesici ise başkasının cüzdanına. El konulan şeylerin boyutları farklı ama bu kadar fark da olsun. Ne de olsa büyük gemi büyük denizde yol alır.”⁷³

Teffi Lenin’in mühürlü bir tren vagonuyla Rusya’ya gelişini ve Matilda Kşesinskaya’nın evini işgal edişini “**Sonuna Kadar Bekledik**” (Doj dalis) (1917) adlı kısa öyküsüyle anlatır. Öyküde insanlar birbirine neden Lenin’i hemen tutuklamadıklarını sorarlar. İçlerinden biri “*Bakanlarımız her türlü fikir propagandasına özgürlük tanıyor*” diye cevap verir. Bir diğeri Lenin’in Kşesinskaya’nın evini işgal ettiğinde onun neden tutuklanmadığını sorar. İçlerinden biri şu cevabı verir: “*Saraylara el konulması her devrimci partinin programına dahildir. Bakanlarımız her devrimci partinin programına saygı duyar*”. Sıradan bir vatandaş ise Lenin adına konuşma yapan birine hak vermediği için tutuklanır. İnsanlar yine Lenin’in neden tutuklanmadığını sorarlar. Gruptan biri “*Şimdi onu*

---

⁷² a.g.e., s. 60-61.

⁷³ a.g.e., s. 61.

tutuklamak mümkün değil. Henüz erken, birazcık beklemek gerek” diye cevap verir. Bir süre sonra sokaklardan ateş sesleri gelir. İnsanlar yine merak içindedir.

“Baksanıza artık ateş ediyorlar. Tutuklamak için daha neyi bekliyorlar?”

“Biraz daha beklemek gerek”...

“Ölü ve yaralı sayısı birkaç yüz kişiyi buldu...”... “Belki de artık tutuklama zamanı gelmiştir?”

“Hayır, artık çok geç kaldık”.⁷⁴

Teffi siyasetteki dengesizlik yüzünden dönemin şaşkın ve ne yapacağını bilemeyen yöneticilerini de eleştirir. “**Paniği Yönetenler**” (Zaveduyuşçiye panikoy) (1917) adlı öyküde gasp ya da adam öldürme gibi olaylar olduğunda yöneticiler paniğe kapılıp telaşlanır ve birbirlerini arayıp paniği iyice büyütürler. Ertesi gün gazeteleri telaşla karıştırıp bir gün böyle bir olayın kendi başlarına da gelmesinden korkarlar.

“**Asker Kaçakları**” (Dezertiri) (1917) öyküsünde aydın kesiminin ülkede olanları görmemek için bir yerlere gitmek istediğinden söz eder.

“Her konuşma, ki şu günlerde konuşmaktan başka bir şey yapılmıyor, şu şekildeki sızlanmalarla son buluyor: Gitmeli! Gözler görmesin diye gitmeli! Nereye? Nasıl? Hiç fark etmez. Beyazdeniz’den, Vladivostok üzerinden Japonya’ya, Çin’e, cehennemin öbür ucuna; yeter ki gitmeli. Çünkü böyle yaşamak imkansız.”⁷⁵

Teffi bu durumda ülkede kalmayı dışı çekilmekte olan bir hastaya benzetir. Bu hasta da böyle yaşamanın imkansız olduğunu söyleyecektir. Ancak çekilmekte olan diş ne geri yerine konabilir ne de yarı çekilmiş durumda tutulabilir. Her durumda işin bitirilmesi gerekmektedir. İşte yazara göre ülkede yaşanan devrim

⁷⁴ N.A.Teffi, **Doj dalis**, Kontrevolyutsionnaya bukva, 2006, s. 64-68.

⁷⁵ N.A.Teffi, **Dezertiri**, Kontrevolyutsionnaya bukva, 2006, s. 23.

süreci de bundan farksızdır. Sancılı da olsa operasyon başlamıştır ve bitirilmesi gerekmektedir. Devrim, sonuna kadar yaşanmalıdır. Yazar herkesin devrimin başlangıç aşamasında bu yeni hareketten memnun olduğunu ancak zaman ilerledikçe hayal kırıklığına uğradığını belirtir. Esaretten kurtarılan halk kaderine minnet duyup ellerini havaya kaldırarak dua edecek, alçak gönüllüğünü, vicdan borcunu ortaya koyacaktır. Ancak durum hiç de böyle olmamıştır. Yüzyıllar boyunca ezilen, votkayla uyutulan, adaletsiz davranılan, cehaletle, batıl inançlarla, fakirlik ve açlıkla donatılan halk devrimin yüce fikri karşısında kendini feda etmeye hazırlanırken, yeni rejim eskisini taklit etmekten başka bir şey yapmamıştır. Yazara göre halk geçmişe dönmeyi istememektedir; bununla beraber yeni yapılanlar da halkın hoşuna gidecek şeyler değildir. Pek çok insana göre devrimci halkın rolü açık ve belirgindir: elebaşı olmak, coşkulu konuşmalar yapan bir konuşmacı olmak, kitlelere ilham verecek hareketçi grup liderleri olmak, tarihin yönünü değiştirecek bilge bir siyasetçi olmak... Teffi kendisinin bunlardan hiçbirini yapacak güçte ve yetenekte olmadığını ve bu nedenle de en iyisinin buralardan gitmek olduğunu belirtir. Yazar bütün bunların yerine sokakta, arkadaşlarla bir sohbet sırasında, kalabalık bir mitingde ya da herhangi bir yerde vicdanının fısıldadıklarını söylemekle yüce ölküye ufak bir taş eklendiğini, onun için az da olsa bir şeyler yapabildiğini savunur.

“Her şey mahvolursa ve yolumuza zafer alayları yerine kara cenaze arabaları getirselers bile her birimiz keşke şöyle diyebilseydik: Benim gücüm az ve zayıf olsa da tüm gücümü bu yola koyardım. Özgürlüğü mümkün olduğu kadar koruyan sıradan bir işçi, sıradan bir askerdim. Özgürlükten asla el çekmedim ve kaçmadım. Ben asker kaçağı değilim!”⁷⁶

---

⁷⁶ a.g.e., s. 28.

Teffi “**İple Bağlanmış Mantık**” (Rassudok na veryovoçke) (1918) adlı felyetonunda dünya düzenini devam ettirmek ve Rusya’yı ileri seviyelere ulaştırmak için gerekli olan en önemli şeyin mantık olduğunu savunur. Hükümetin koyduğu kurallara göre her generalin yanına iki asker konulması gerektiğini ifade eden yazar, bu iki askerin generalin takipçisi olacağını belirtir. General eğitimli ve işinde uzman bir yetkili olarak yaratır, çalışır. Askerler ise dikkatlice generali izler. Eğer general işlerini hükümetin pusulasına göre yürütmezse bu iki asker süngülerini generalin göğsüne saplarlar. Elbette ki bu askerler bildiğimiz sıradan askerlerdir, yani ya kör cahillerdir ya da, daha da kötüsü, düzenbazdırlar. Ancak yazar ülkesinde bu konuda şöyle bir uygulamadan söz eder:

“İşte bir çıkış yolu buldular. Mantiğı bir köpeği bağlar gibi bir iple bağladılar. İpin diğer ucuna da kara cahilliği ve düzenbazlığı koydular. En iyi ihtimalle de sadece kör cehaleti koydular. Böylece bu kadar aşağılayıcı bir forma bürünen mantığı dikkate almak hiç kimse için çekici ve hoş olmaz.”⁷⁷

Yazar ülkesinin ilerleyebilmesi için bilgiye, mantığa ve vicdana ihtiyaç olduğunu dile getirir. Bu konuda yeni hükümetin eğitim ve kültür politikasını eleştirir:

“Çok yakında “kendi entelektüellerini” üretecek yüzlerce fabrika açacaklar. İki ayda ortaokul diploması verecek kurslar, üç haftada sizi diplomalı bir mühendis yapacak programlar, üç haftada gerçek bir üniversite diploması verecek kurslar açılacak... Mantiğı ve vicdanı iple bağlamalı ve uyuklamamaları için süngülerle delik deşik etmeli.”⁷⁸

---

⁷⁷ N.A.Teffi, **Rassudok na veryovoçke**, Kontrrevolyutsionnaya bukva, 2006, s. 106.

⁷⁸ a.g.e., s. 109.

Teffi 1918 yılında yazdığı “**Ticaret Yapan Rusya**” da (Torgovaya Rus) devrim dönemindeki halkın yaşam biçimini anlatır. Yazar ülkesinde sanayi olanakları olmadığı halde herkesin ticaretle uğraştığını ve ticaretin ana konusunun da eziyet olduğunu anlatır. Örneğin; demiryolu istasyonlarında ellerinde çuvallar olan asker taburlarına rastlamanın sıradan bir olay olduğunu belirtir. Bunlar trenleri tıka basa doldurup Moskova'nın en sık uğrak yeri olan Ryazanski garında inerler. Tren her zaman gece geldiği için askerlerin çoğu yükleriyle birlikte burada geceler. Manzara öyle ilginçtir ki hangisinin asker hangisinin çuval olduğunu seçmek çoğu zaman imkansızdır. Sabah olunca pazar yerine gidilir. Satış yerinde her türlü malzeme vardır. Buradaki Rus tipi ticaret çok ilginçtir. Mallar dışarı çıkmaz; pazaryerinde dönüp durur. Kimin neye ihtiyacı varsa birbirinden alıp satar. Ayrıca malzeme türü çok çeşitlilik gösterir: tahta çekmeceler, şaraplar, yağlar, bisküviler, çizmeler, ekmekler, kapı kolları, general portreleri... Her ürünün farklı satış şekli vardır: şarap her zaman arka kapıdan ve mahcup, nazlı bir gülümseyişle; ekmek gizlice, somurtkan bir yüz ifadesiyle, kapı arkalarında ya da odunların arkasında bir yerlerde, koyu renkli bir beze sarılarak satılır. Öyküde ilginç diyaloglar vardır:

“- Tavuk alın. Malım tazedir. Gece kesiyorum, sabah satıyorum.

- Beyler, çizme alın. Benim malım da tazedir. Ha ha ha!... Gece kesiyorum, sabah satıyorum.”⁷⁹

Teffi “**Pazarda**” (V rınke) adlı öyküsünde halkın yaşamından kesitler vermeye devam eder. Bu öyküde olay Petersburg'un meşhur Aleksandrovskiy pazarında geçer. Bu pazarda eskiden değerli tablolar, ender bulunan kitaplar, antikalar satılırmış. Oysa şimdi alıcılar buraya eski ve değerli eşyalar almaya değil,

---

⁷⁹ N.A.Teffi, **Torgovaya Rus**, Kontrevolyutsionnaya bukva, 2006, s. 99.

kendi eşyalarını aramaya gelirler. Bu pazarın yeni müşterileri kısa bir süre önce gasp edilip ya da hırsızlığa uğrayıp kendilerine ait eşyaları bulma ümidiyle buraya gelenlerdir. Müşteriler bazen kendi eşyalarını bulurlar ama bunlara tekrar sahip olmaları her zaman mümkün olmaz. Bu dönemde pazardaki mallar kadar onları satanlar da tuhaftır. Örneğin; satıcı bir çocuk kafasında kornişiyle, kopçalarıyla bir perde tutmaktadır. Perdenin üzerindeki kireç izleri yerinden yeni söküldüğünü göstermektedir. Müşteriler bundan pantolon dikmeyi düşünmektedir. Yaşlı bir kadın bir kutuda süs şamdanlar ve bir köşkten çalındığı belli olan bakır işlemeli ahşap kapı kolları satmaktadır. Kadın müşteriler bu kapı kollarını üzerlerinde denerler, paltolarına uygun olup olmadığına bakarlar. Bu kadar güzel ve sağlam bir kapı kolunun her yerde kendini gösterdiğini düşünürler. Palto bir gün eskiyebilir ama kapı kolları ahşaptan olduğu için sağlamdır ve paltonun eskiyen yerine tutturulabilir diye düşünürler. Bir başka yerde genç bir kız üç adet çorabı bir arada satmaya çalışır. Müşteriler kimsenin üç ayaklı olmadığını söylese de kız inatla çorabın üçünü bir arada satmaya çalışır. Müşteriler kızın dördüncü çorabı çalmaya fırsat bulamadığını düşünürler. Teffi abartının dozunu daha da artırarak bir kadının koltuk döşemesinden bluz yapıp sattığını anlatır:

“Satıcı bunu göstererek anlatmak ve malının kullanışlı olduğunu ispatlamak için koltuktan dikilmiş bir bluz giymişti. Bluz mükemmel biçimde biçilmişti ve üstelik de çok basitti. Koltuğun kolları kol yerinde, sırtı sırta gelecek vaziyetteydi. Ön tarafı göğüs kısmına uygundu ve oturacak yeri de karın bölgesine denk geliyordu.”⁸⁰

Bir adam Kızılderili şalı, bir asker fincansız bir tabak, bir delikanlı dantelli bir gömlek ve sedeften bir yelpaze, yaşlı bir kadın ipek bir kimono ve iskambil

---

⁸⁰ N.A.Teffi, **V rınke**, Kontrevolyutsionnaya bukva, 2006, s. 104.

kağıdı satar. Sonuç olarak bu pazarda satıcıya gerekli olan ama alıcıya hiç de gerekli olmayan her şey satılır.

2.2.2. İletişimsizlik

Teffi'nin öykülerinde işlediği çok çeşitli konular arasında insan ilişkilerinin en büyük sorunlarından biri olan iletişim bozukluğu ve karşısındakini dinlememe problemi vardır. Özellikle ilk dönem öykülerinde bu sorun tamamen mizah fonunda ve komik unsurlar eşliğinde ortaya çıkar. Örneğin; “**Aile Akordu**” (Semeyniy akord) bir anne, bir baba ve kızlarının diyalogundan oluşmuş bir öyküdür. Öyküde bütün aile sıcak bir şöminenin yanındaki yemek masasına oturmuş sohbet etmektedir. Daha doğrusu masadaki herkes sadece kendi kendine konuşmakta ve yalnızca kendi konuştuğunu dinlemektedir. Baba işiyle ilgili sorunlarını anlatmakta, patronunun yıllık izin için uygun tarihi vermediğinden yakınmaktadır. Anne o sırada iskambil falı bakmakta, cevap olarak daha babanın sözü bitmeden falla ilgili yorumlarını anlatmaktadır. Kızları ise bir yandan çay fincanlarını yıkarken bir yandan da onlara dönüp alacağı yeni şapkanın şeklini anlatmaktadır. Ancak bu konuşmalar kendi içinde mantıksız bir şekilde uzamakta, hep aynı konunun etrafında dönen laf kalabalığı oluşturmaktadır. Yazar burada birbirinin sözünü keserek konuşan ve üstelik gereksiz ayrıntılara giren aile üyeleri arasındaki iletişim bozukluğunu alaycı bir dille verir.

Özellikle devrime yakın dönemlerde değişen toplum yapısıyla birlikte yazarın anlatım tonu ve konuları da ağırlaşmaya başlar. Bu dönemde Teffi'nin ciddi öykülerinin ana motifi de diğer mizah öykülerinde olduğu gibi insanların birbirini anlayamama beceriksizliğidir. Ancak artık kahramanlar birbirlerini anlamadıkları

durumlar için acı çekmektedirler. Bu da onları trajik bir sonuca götürmektedir. Bu öykülerde esas konu artık boş ve saçma ayrıntılar değil, sevgi, inanç, yaşam ve ölüm gibi daha ciddi olgulardır. “**Cansız Canavar**” (Nejivoy zver) adlı öykünün kahramanı zengin bir ailenin Katya adındaki kızlarıdır. Evlerinde düzenlenen bir yılbaşı partisinde Katya’ya bir sürü hediye gelir. Ancak Katya içlerinden sadece tüylü, oyuncak bir koyunu beğenir. Tüyleriyle, küçük yüzüyle, yün kokusuyla bu oyuncak gerçek bir koyundan farksızdır. Katya ondan öyle çok etkilenir ki annesine bunun canlı olup olmadığını sorar.

*“Bu soru karşısında annesi yüzünü öbür tarafa çevirdi ve hiç cevap vermedi. Zaten çoktan beridir Katya’nın sorularına hiç cevap vermiyordu, çünkü her seferinde hiç vakti olmuyordu.”*⁸¹

Öyküde iletişimsizlik konusu tasvirlerle kendini gösterir:

*“Yemek zamanı tamamıyla tatsız geçerdi. Anne konuşmazdı, baba konuşmazdı. Yemekten sonra Katya akıllı bir kız olarak reverans yapıp ince bir sesle “Mersi anne, mersi baba!” dediğinde kimse başını çevirip bakmazdı bile.”*⁸²

Katya artık bu koyundan başka oyuncakla oynamaz ve zamanla koyun kirlenir. Annesi kızının bu kirli oyuncağı masaya getirmesine izin vermez. Anne-babanın birbirleriyle olan ilişkileri kadar kızlarıyla olan bağları da zayıf ve soğuktur. Katya sadece cahil dadısından yakınlık görür. Evdeki diğer hizmetliler de birbirlerine karşı soğuk ve düşmanca davranırlar. Katya’ya en iyi davranan kimse ise tüylü koyundur. O her zaman küçük kıza karşı şefkatli, güler yüzlüdür. Katya başını çevirince sanki o da çevirir, hatta güler. Bir keresinde Katya onun boynuna bez

---

⁸¹ N.A.Teffi, **Nejivoy zver**, Vedma, 2007, s. 345.

⁸² a.g.e., s. 346.

doladığında sanki koyun hırıltılı sesler çıkarır. Küçük kız zamanla koyunu hayalinde canlı bir hayvana dönüştürür. Günlerden bir gün aniden babası yanına gelir.

*“Donuk, sinirli bir vaziyette geldi, çatık kaşlarıyla keçi gibi baktı. Öpmesi için elini Katya’ya uzattı. Dadiya etrafa çeki düzen vermesini emretti, çünkü yeni bir öğretmen gelecekti. Ve sonra gitti.”*⁸³

Sert kuralları olan acımasız öğretmen *“zincire bağlanmış yaşlı bir köpeğe benziyordu. Hatta gözlerinin çevresinde hayvanlara özgü sarımsı beneklerden vardı. Başını hızlıca çevirirken sanki sinek avlıyormuş gibi dişlerini şakırdatıyordu.”*⁸⁴

Öğretmen çocukların hayal gücünü zenginleştirdiği ve bu nedenle de çocuklara zarar verdiği gerekçesiyle bütün oyuncakların kaldırılmasını emreder. Bu katı kurallar ve anlamsız eğitim karşısında Katya çok üzülür. Cansız olduğu için oyuncak koyununun hiçbir şey söyleyemediğini, Katya’yı yardıma çağıramadığını düşünür. Korku ve endişe içinde geçirdiği gecenin sabahında koyunun kendisini çağırdığını duyar. Karanlık koridorlardan geçip oyuncakların saklandığı kutuların birinde koyunu görür. Onu çekiştirirken korkudan boğazını sıktırır ve koyunun öldüğünü zanneder. Herkesin kendisiyle alay edeceğini düşünen küçük kız çevresindekilerle iletişimini keser. Araştırmacı L.Spiridonova bu öyküde Teffi’nin nesneyi canlandırma tekniğini burjuva yaşamının “canavar” atmosferinin insanlık normlarıyla tezadı şeklinde yorumlar.⁸⁵

“Geyik” (Olen) adlı öyküde de ana motif aile içindeki iletişim bozukluğudur. Öykü duygusal olarak hassas bir çocuğun trajik ölümünü anlatır. Lelka adındaki bu çocuk hayvanat bahçesinde gördüğü hasta bir geyik için duyduğu üzüntüden kendisi

---

⁸³ a.g.e., s. 349.

⁸⁴ a.g.e., s. 349.

⁸⁵ L.A.Spiridonova, **Teffi**, 1977, s. 162.

de hasta olur. Büyükleri onun duygusallığını gereksiz bulur ve ona kızarlar. Bir gün
Lelka kilise dönüşü eve geldiğinde ağlar.

“Annesi onun ağladığını gördü ve onu aceleyle, gelişigüzel okşadı.

– Neden kederleniyorsun?

Lelka telaşlandı ve onun gözlerine bakmadan sessizce dedi ki:

- Benim bir sıırım var!*
- Ne sırrı? Çocukların büyüklerinden saklayacakları bir sırrı olamaz...*
- Geyikten korkuyorum.*
- Geyikten mi? Ne büyük ayıp! Burada geyik nerede var?*
- Orada! dedi Lelka parmağıyla misafir odasını göstererek...*
- Ne saçma şeyler! diye şaşırdı annesi. – Bir geyik nasıl olur da dördüncü
kata kadar tırmanabilir? ... Geyik dört ayaklı memeli bir hayvandır.*

Ve çıkarken ekledi: - Geyik yararlı bir hayvandır.”⁸⁶

Annesi geyiğin dört ayaklı bir memeli olduğunu anlatırken dadısı geyiği iyileştirmek için palamut kahvesi içirilmesi gerektiğini savunur. Hasta geyik Lelka'nın gözünün önünden hiç gitmez ve sonunda Lelka üzüntüye dayanamayarak ölür. Öyküde çocuğun körpe ve açık sözlü algısı yetişkinlerin yapmacık ve üstünkörü ilgisiyle çelişir.

2.2.3. Olumsuz Kişilikler

Teffi 1911 yılında yayınladığı “Mizah Öyküleri II” kitabına “İnsan Suretliler” (Çelovekoobrazniye) adında öykü niteliğinde bir önsöz yazar. Altı sayfalık bu önsöz yazarın uzun yıllar boyunca üzerinde duracağı konunun bir ön hazırlığı

---

⁸⁶ N.A.Teffi, **Olen**, Vedma, 2007, s. 357.

niteliğindedir. Mizah şeklinde yazılmış olsa da aslında içeriği oldukça ciddi mesajlar verir. Bu önsöz öyle etkili olur ki bazı yayınevleri kitabı bu isimle yayınladı. Teffi “İnsan Suretliler”de canlıların nasıl yaratıldığını, yeryüzüne nasıl yayıldıklarını anlatır. Yazarın “insan suretliler” diye nitelendirdiği olumsuz kişilikler gerçek insanlara çok benzer. Onları gerçek insanlardan ayıran tek fark “Tanrı nefesinden” (дыхание Божье) yoksun olmalarıdır. İnsanı Tanrı yaratmıştır. “İnsan suretliler” ise “titrek bıyıklı, dokuz gözlü halkalı solucanlardan”⁸⁷ türemiş ve evrim geçirerek insan kılığına bürünmüşlerdir. Teffi bu öyküde “insan suretlilerin” insanlarla nasıl kaynaştıklarını, evlendiklerini, çoğaldıklarını, insanları nasıl taklit ettiklerini anlatır. Bunlardan bazıları öyle yeteneklidir ki gerçek insan meziyetlerini ve mantığını gerçeğe çok yakın olarak taklit edebilir. Ancak yine de “insan suretliler” yaratıcı olamazlar çünkü böyle bir ruhla yaratılmamışlardır. Başkalarının sanatını taklit eder, vicdanlı eleştiriler yapar, gayretli bir şekilde başka eserlerden alıntılar yaparlar. Başka şairlerin şiirlerini kendisininmiş gibi gösterip tuhaf, anlaşılmaz kitaplar yazarlar. “İnsan suretliler” çok yemek yer, yavaş hareket ederler. Çalışmayı severler, çünkü ancak çok çalışarak gerçek bir insanı takip ve taklit edebilirler. Bunlar sadece kendileri için çalışır ve başkalarını da bu konuda kendisine yardım etmeye zorlarlar. “İnsan suretliler” sevmeyi bilmez. Sadece yeryüzünü ele geçirmek için çoğalmak amacıyla evlenirler. Bunlar espriden de anlamaz.

“İnsan suretli olan biri köpeklerde bile rastlanan bilinçsiz kas kasılmaları şeklinde yüz buruşturmayla ortaya çıkan gülüş ile karmaşık, derin süreçlerle belirli belirsiz bir şekilde ortaya çıkan gerçek, bilinçli ve herkese nasip olmayan ruhsal bir gülüş arasındaki farkı bilmez... Bir düşünün: Gülen bir toplulukta her zaman şaşkın

---

⁸⁷ N.A.Teffi, **Çelovekoobrazniye**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 26.

*ve endişeli yüzler gözünüze çarpar. Birileri gülmeyi bastırmak, konuşmayı değiştirmek için acele eder... Bazı “insan suretliler” en neşeli insanlardan bile daha fazla ama tuhaf bir şekilde güler. Ya güldüğü şeyin sebebini bilmez, ya sebepsiz yere güler ya da herkesten sonra güler. Bir tiyatrodan eğlenceli bir sahnede ya da şaka anında etrafınızı dinleyin: Her şakadan sonra iki gülüş patlaması duyarsınız. Önce insanlar güler, arkasından “insan suretliler”.*⁸⁸

Teffi pek çok öyküsünde “insan suretliler” adını verdiği olumsuz kişiliklerin zayıflıklarını, “insana” yaklaşma çabalarını, mantıksız davranışlarını alaya alır. Örneğin; “**Sınav**” (Ekzamen) adlı öykünün kahramanı Manya Kuksina’nın coğrafya sınavına hazırlanmak için üç günü vardır. Maneçka ilk iki günü kıyafetlerini denemeye ayırır. Üçüncü günün akşamı ise sınava hazırlanmak üzere masaya oturduğunda konuların birikmiş olduğunu görür. Sınava çalışmak yerine Tanrıya dua etmeye başlar. Önce haritanın üzerine üç kez “Tanrım yardım et” diye yazar. Sonra bunu on iki kez yazarsa sınavının iyi geçeceğini düşünür. Bir süre sonra bunu ne kadar çok yazarsa sınavın daha da iyi geçeceğine kanaat getirir ve eline bir defter alıp sabaha kadar aynı yazıyı tekrarlar. Sonuçta coğrafya sınavında başarısız olan Manya tarih sınavına da aynı şekilde hazırlanır. Teffi bu öyküde “insan suretlilerin” çabalarının ne kadar yersiz olduğunu ortaya koyar.

“**Antaeus**” (Antey) öyküsündeki İvan Petroviç bin bir zorlukla izin almaya çalıştığı yaz tatilini köyde geçirmeye karar verir. Karısını ve çocuklarını tatil için önceden yollamıştır. Köye giderken yol boyunca doğayla nasıl iç içe olacağını, sabahları erkenden kalkıp toprakla uğraşarak ve dengeli beslenerek nasıl zinde bir hayat süreceğini, çocuklarıyla nasıl güzel vakit geçireceğini hayal eder. Ertesi gün

---

⁸⁸ a.g.e., s. 29-30.

öğlen 12’de kalkar. Yemekten sonra sıcak bastırıldığı için evden çıkmaz. Yol boyunca kurduğu hayallerini ertesi güne saklar. Ancak eşi ve çocukları köyde miskin bir hayat sürmekte, uyuyup yemek yemekten başka bir şey yapmamaktadırlar. Zamanla İvan Petroviç de onlara uyum sağlar ve hayalini kurduğu aktif yaz tatilini hiçbir şey yapmadan, sadece gün boyu uyuyarak ve yemek yiyerek geçirir. Teffi olumsuz kişiliklerin bu tür zayıflıklarını ortaya koyarak onların her zaman ve her yerde karşımıza çıkabileceğini belirtir.

2.2.4. Çeşitli Konular

Teffi bazı öykülerinde sayfiye, kaplıca, paskalya bayramı, kadınla erkek arasındaki duygusal ilişkiler gibi daha önceden başka sanatçılar tarafından ele alınmış konuları tekrar işler ve bu bilindik konulara kendine özgü yenilikler ve tarzlar ekler. “**Kaplıca**” (Kurort) adlı öyküde Finlandiya’daki kaplıca sezonunun sonunu anlatır. Sonbaharın gelmesiyle başlayan sezon sonunda sayfiyede oturanlar evlerini kapatmaya, toparlanmaya başlarlar. Aynı zamanda kaplıcalar ve hamamlar da yavaş yavaş kapanmaya başlar. İnsanlar her yerde geri dönüş yolundan, trenlerden, gemilerden ve dönüş için alacakları hediyelerden söz etmeye başlar. Yazar öyküde buraya tedavi için gelen ihtiyarlardan, düzenlenen eğlencelerden bahseder. Eğlence için birkaç çalgı aletinden oluşan orkestradan, balıkçıların toplayıp kayıklarla getirdiği ve bu nedenle de balık kokan çiçeklerden bahseder. “**Sayfiye**” (Daça) adlı öykü Rusların her yaz gittikleri, bahçelerinde sebze-meyve yetiştirdikleri sayfiye (yazlık) evlerini anlatır. İlk sayfiye evinin nasıl oluştuğundan bahseder. Yazlıkçıların portresini çizer:

“Yazlıkçı sıradan insanlardan farklıdır. Yüzü yuvarlaktır ve değişmez bir şekilde, galiba kalıtımsal olarak, aptal bir ifadeye sahiptir. Sadece yazları ortada görünür. Kışın nerede bulunur ve ne yapar bunu şimdiye kadar bilen yok... Yazlıkçının işi yoğun ve çeşitlidir. Sabah en geç beşte-altıda kalkar ve hemen işe koyulur. Pencerenin dibine eski bir tahta parçası getirir ve ona çivi çakmaya başlar. Bu işi diğer yazlıkçıların başları vahşi feryatlarla pencerelerden sarkana kadar sürdürür. Sonra dinlenmeye gider. Çileden çıkmış yazlıkçıların kendilerine gelip sakinleşmelerinden sonra bizim yazlıkçı süpürgesini alıp etrafı toza boğmaya başlar. Toza boğma işini uzun bir süre ve sistematik bir şekilde yapar. Toprağın sertleştiği yerdeki kuru kumu iyice havalandırır ve bunu yaparken harcadığı güce acımaz. Ve tozdan bunalan diğer bitkin ve uysal yazlıkçılar tarlalara, ormanlara ve derelere kaçıştığında bizim yazlıkçı tekrar dinlenmeye çekilir...”⁸⁹

“Yetenek” (Talant) adlı öykünün konusu diğer yazarlar tarafından belki de yüzlerce kez işlenmiştir. Bu öyküde lise öğrencisi Zoinka kendisinde edebiyat yeteneği keşfeder. Öğretmeni onun bu yeteneğinden öyle etkilenir ki heyecandan sarhoş oluncaya kadar içtiği için ertesi gün okula gelemez. Zoinka yarattığı bu etkiden cesaretlenip bir roman yazar. Bunu bir yayıneviniin müdürüne götürür. Zoinka'nın şiirleriyle daha önce tanışmamış olan cahil müdür, romanı Zoinka'ya geri verir. Tam o anda Teffi'nin kahramanı Zoinka için yarattığı mizahi olgu merhamete dönüşür. Müdür Zoinka'nın yüzünde gördüğü hayal kırıklığı nedeniyle ona acıyarak romanı dram tarzına çevirmesini öğütler. Genç kızın yüzü o anda “keçi gibi” titrer. Teffi burada kahramanıyla alay etmez. Sadece aynı anda hem incinip hem de kızgın

---

⁸⁹ www.teffy.ru/collections/jumor1/dacha.phtml

olan insanların tasvirini yapar. Yazar okuyucuya savunmasız bir saflığın bazen belli belirsiz bir despotizme dönüştüğünü gösterir.

“**El Çabukluğu**” (Provorstvo ruk) adlı öyküde komik olarak anlatılan konu, toplumda insanlık duygularının aniden ortaya çıkışıdır. Aslında insanî merhametin gülme yaratmasını korkunç bulan Teffi'nin bu öyküdeki kahramanları küçük bir kasabaya gelen sihirbaz ve onu izlemek için toplanan birkaç sarhoş köylü seyircidir. Açlıktan ağzı kokan sihirbaz yarın ne yiyeceğini düşünürken bir yandan da sahneye çıkıp gösteriye başlar. Gösteri sırasında sabahtan beri sadece bir dilim ekmek yiyip bir bardak çay (o da şekersiz) içebildiğini, yarın kim bilir karnını nasıl doyuracağını düşünür. Ancak tüm bu düşünceler içindeyken gösterisinde hatalar yapmaya başlar. Sarhoş seyirciler sahnede onun hilelerini ortaya çıkarınca sihirbaz ağlamaya, dertlerinden yakınmaya, sihirli mendiline burnunu silmeye başlar. Köylüler önce ona acır ama sonradan bu bir anlık insanlık zaaflarından dolayı kendilerinden utanarak sihirbazı dövmeye karar verirler. Verdikleri bu karar fiyasko gösteri için değil, ona acıyarak döktükleri gözyaşı içindir. İçlerinden biri “*Bizden hem para aldı hem de vicdanımızı çaldı*”⁹⁰ diye şikayet edince sarhoşlar toplanıp sihirbazı döverler.

Çeşitli konulardaki öykülerden biri olan “**Flört Teorisi Üzerine**” (K teorii flirta) kadın-erkek ilişkileri üzerine yazılmış bir öyküdür. Öykünün konusu ölü sezon flörtüdür. Ölü sezon diye adlandırılan mevsim Haziranın ortasından Ağustosun sonlarına kadar süren zaman dilimidir. Ölü sezon flörtünün geçtiği mekan ise yaz bahçesi adı verilen bir parktır. Flört yapmak isteyenler ilk adım olarak bu bahçenin ağaçlıklı yollarında yürüyüş yaparlar. Ancak buluşmaya ilk gelen kişi erkek olmalıdır. Kadın daha geç gelmeli ama çok da geç kalmamalı, yürüyüşü ve figürü

---

⁹⁰ N.A.Teffi, **Provorstvo ruk**, Vedma, 2007, s. 15.

uzaktan belli olmayacak şekilde yakınlarda bir yerlerde bulunmalıdır. Bu süreç bir bankta oturup bekleyenler için daha da rahattır. Eğer oturan bir erkekse ardı ardına sigara yakıp gazete okumalı, bir bayansa şemsiyesinin ucuyla düşünceli düşünceli kumda bir şeyler çizmeli ya da hüzünlü bir şekilde güneşin batışını izlemelidir. Eğer kadın kapris yapacaksa buluşma yerine erkekten önce gelmeli, ona soracağı soruları hazırlamalıdır. Flört sona erdirilecekse bunun için en iyi yer parkın Tavriçeskiy adlı bahçesidir. Burada ayrılıklar daha sıkıcı, daha uzun süreli ama daha etkilidir. Hatta ağlama, nemli gözlerle bakma olanağı bile vardır. Ancak ayrılığın ardından arabaya binerken arabacıyla pazarlık yapmamak gerekir, çünkü ayrıldığınız kişi arkanızdan gözleriyle sizi takip ediyor olacaktır. Yazar öykünün sonunda flört yapacak erkeklere tavsiyelerde de bulunur:

“Her karşılaşmada ‘–Ah! Siz miydiniz?’ cümlesini kurma modası artık geçti. Artık buluşmaya karar verildiyse gelen kimsenin belli saatte belli amaçla gelmesine kimse şaşırıyor. Ayrıca flörtün tam ortasında eski bir arkadaşına rastladığınızda artık şöyle demeniz gerekmiyor: ‘Ah! Bugün tesadüfler günü. Az önce ..... ile (flört ettiğiniz filanca kişinin adı) ile karşılaştım, şimdi de sizinle!’ Bir zamanlar bu konuşma tarzı çok kibar ve yerinde sayılırdı. Ama artık hiç işe yaramıyor...”⁹¹

1911 yılında Satirikoncu yazarlar **“Satirikon Tarafından Ele Alınan Dünya Tarihi”** (Vseobşçaya istoriya, obrabotannaya Satirikonom) adında bir kitap çıkarır. Araştırmacı B.Averin ve E.Neatroun’un ortak çalışmalarında ortaya koydukları gibi, yüzyılın başında edebiyatçılar arasında ve eğitimli toplum kesiminde Doğu dünyası ve eski tarih konusunda yazmak modadır.⁹² Bu dönemde V.V.Rozanov eski Mısır hakkında bir kitap yazar. A.Bely Mısır’a seyahat eder. Vyaç. İvanov kutsal Mısır

⁹¹ N.A.Teffi, **K teorii flirta**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 76.

⁹² B.Averin, E.Neatroun, **Tayna smeyuşçihnya slov**, 1992, s. 7.

hiyeroglifleri üzerine bir çalışma yapar. Ayrıca Satirikoncular bu kitapta kendilerinden önce tarih konusunda satirik yapıtlar veren büyük ustalarından (A.S.Puşkin'in "Goryuhina Köyü Tarihi" (İstoriya sela Goryuhina), M.Ye.Saltikov-Şçedrin'in "Bir Şehrin Hikayesi" (İstoriya odnogo goroda), A.K.Tolstoy'un "Gastomisl'dan Timaşev'e Rusya Devleti Tarihi" (İstoriya gosudarstva Rossiiskogo ot Gastomısla do Timaşeva)) farklı olarak eski tarih konusunu mizahi olarak ele alırlar. Söz konusu kitap Satirikoncuların kolektif bir çalışmasıdır ve Teffi bu kitapta "**Eski Tarih**" (Drevnyaya istoriya) bölümünü yazar. Bireysel çalışmalarında genelde yumuşak mizahi tercih eden yazar bu ortak çalışmada kitabın yapısına özgü olan abartılı coşkuya uyum sağlar. Bilimsel değeri olmayan çalışmaları yermek amacıyla abartılı ironik yaklaşımlarda bulunur:

*"Eski dönemlerde çocukların eğitimi çok katıydı. Kimilerini hemen öldürürlerdi. Bu onların cesur ve dayanıklı olmalarını sağladı."*⁹³

Basmakalıp sözleri abartır:

*"Eski tarih çok eskilerde geçen tarihtir... Eski tarih ölü dillerde konuşan Romalularla, Yunanlılarla, Asurlularla, Finikelilerle ve diğer halklarla yaşanan olayları anlatan tarihtir."*⁹⁴

Tarih kitabı yazarlarının ahlaksal hükümleriyle ve derin anlamlı bilgece öğütleriyle alay eder:

"Eski halklar ucuz sadelikten pahalı ihtişama geçerek geliştiler ve değerlerini yitirdiler".⁹⁵

Teffi'nin devrim öncesi dönemdeki bazı öyküleri gerçeklik ve yanılsama kıyaslaması üzerine kurgulanmıştır. Bu öykülerde gerçeklik belli standartlar

⁹³ N.A.Teffi, **Drevnyaya istoriya**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 178.

⁹⁴ a.g.e., s. 165.

⁹⁵ a.g.e., s. 203.

ölçüsünde değil, hayallerle, varsayımlarla ve yanılgılarla iç içedir. “Yeryüzü Hazinesi” (Sokrovişçe zemli), “Tembellik” (Len), “Kendimizinkiler ve Başkasıninkiler” (Svoi i çujiye) gibi öykülerde kahramanlar gerçeklikte yaşamak istemezler. “**Yeryüzü Hazinesi**” yalan söylemek üzerine yazılmış bir öyküdür. Teffi’ye göre yalan, insanoğlunun en değerli hazinelerinden biridir. Öyküde her yaştan, her kesimden insan yalan söylemekte, bunu hayatın bir gerçeği olarak kabul etmektedir. Bu öyküdeki anlatıcı yalanla nasıl tanıştığını anlatır. 11 yaşında bir ilkokul öğrencisiyken dilbilgisi öğretmenini sınıftakilere başlarından geçen bir macerayı anlatmalarını ister. Kimse buna cesaret edemez ama öğretmen bir kız öğrenciyi seçer. Kız korkudan gözyaşları içinde sadece bir macera yaşadığını, abisinin boyalarından birini yediğini anlatır. Öğretmen hem maceradan hem de maceranın anlatılış biçiminden hiç hoşlanmaz. Anlatıcı bunun üzerine yalanın gücüyle o an tanıştığını anlatır. Öğretmenin gözünün içine baka baka bir hikaye uydurmaya başlar. 2 yaşında bir bebekken gece yarısı bir kızılık gördüğünü ve kalkıp giyindiğini anlatır. Öğretmen bir bebeğin kendi kendine nasıl giyindiğine şaşırır ama anlatıcı devam eder. Komşu evin yandığını, yangının ortasından bir adamı kurtardığını, sonra yanan kütüklerden birinin kafasına düşmesiyle bayıldığını ve maceranın da böylece sona erdiğini anlatır. Bütün sınıf ve öğretmen bu hikayeden çok etkilenir. Ama anlatıcı bir daha böyle etkileyici yalanlar söyleyemediği için hayal kırıklığı yaşadığını da ekler. Sonra etrafındaki küçük-büyük herkesin yalan söylediğini anlatır.

“...Bütün bu yalanlar o kadar ümitsizce söylenmişti ki, anlatıcı kendi sözlerinin hiçbirine inanmıyor ama bundan da vazgeçemiyordu. Sanki şuursuzca şeytanın biriyle sözleşme imzalamış ve yorgunluktan ölecek şartları yerine

getiriyordu... Belki on belki yirmi yıl sonra gereksiz ve pahalı elektriği bir kenara atıp aydınlanmak, ısınmak ve hareket etmek için yeryüzünün gizemli hazinesi olan yalan söyleme enerjisinden faydalanacağız. Ah, elimizin altında daha ne hazineler var; ama onlardan faydalanmayı hiç bilemiyoruz!”⁹⁶

“**Kendimizinkiler ve Başkasınınkiler**” öyküsü insanları kendimizin ve başkasının olmak üzere ikiye ayırdığımızı anlatır. Kendimizinkiler kaç yaşında olduklarını ve ne kadar paraları olduğunu bildiğimiz insanlardır. Yaş ve para konusu herkesin sakladığı sırlardır ve eğer birisi bu sırrını bize açarsa artık kendimizinkilerden biri olur. Bu bir bakıma kötüdür çünkü kendinizden olan biri doğruyu yüzünüze karşı söyler. Bir insan ne kadar çok kendinden insana sahipse, kendine ait acı gerçekleri o kadar çok bilir ve yaşamak o derece zor gelir. Kendinizden olan biriyle yapacağınız konuşma tatsız ve hüzünlü olur. Yaşlılığın ne kadar zor olduğundan, liseyi bitireli kaç yıl geçtiğinden bahseder. Ne kadar parası olduğunu bildiğiniz için bayatlamış gevreklerden ikram edip, etin ne kadar pahalı olduğundan söz eder. Parasını ve yaşını bilmediğiniz yabancı biri ise yüzünü pudralayıp sizinle eğlenceli sohbetler yapar, ne kadar yetenekli olduğunuzdan, eğer yeteneğiniz yoksa ne kadar güzel bir şapkanız olduğundan, eğer o da yoksa ne iyi bir karakteriniz olduğundan söz eder. Yazar tanık olduğu bir sohbette genç bir bayandan duyduğu şu sözlerle öyküyü sonlandırır:

“İşte biz dört yıldır evliyiz ve kocam bana karşı her zaman sevgi dolu, kibar ve duyarlı. Sanki yabancı biri gibi!”⁹⁷

---

⁹⁶ N.A.Teffi, **Sokrovişçe zemli**, Jityo-bityo, 1991, s. 49-50.

⁹⁷ N.A.Teffi, **Svoi i çujiye**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 108.

2.2.5. Devrim Döneminde Günlük Yaşam

Teffi göç etmeden önce yazdığı son dönem öykülerinde ağırlıklı olarak Rusya'daki ve özellikle de Petersburg'daki günlük yaşam koşullarını gözlemler. G.Aleksinski'nin de anılarında yazdığı gibi, 1917 devrimi acımasız mantığıyla Teffi'yi bozguna uğratır. Özellikle de devrim sonrası ilk aylarda başlayan yiyecek kıtlığı ile ilgili olarak yaptığı şaka bolluğu dikkat çekicidir.⁹⁸ Teffi 1918 yılında yazdığı **“Petrograd Monologu”** (Petrogradskiy monolog) adlı öyküde ülkedeki açlık yüzünden sanatın ve sanatçıların nasıl yozlaştığını anlatır. Yazar öykünün başında artık yiyecek konusundan söz etmemeye and içtiğini ama ne yaparsa yapsın lafin dönüp dolaşıp yiyecek konusuna geri geldiğini söyler. Çevresinde herkesin sadece yiyecek üzerine odaklandığını anlatır. Bir gün ünlü bir güzel sanatlar uzmanına rastladığında adamın sanat yerine sürekli at etinden söz ettiğini fark eder. Bir başka gün bir arkadaşıyla sergide gezerken ressamın çizdiği büyük ve güzel elmalardan nasıl etkilendiklerini ve gerçekte bunların ne kadara satılabileceğini hesaplamaya çalıştıklarını anlatır. Yiyecek konusunu bir kenara bırakıp güzellikten bahsetmeye çalışırken konuyu biraz daha abartarak Madam Bolonkina'nın pudradan nasıl çörek pişirdiğini, misafirlerine rozbif ikram ederken “yemeğe buyurun” yerine “at etine buyurun” dediğini, kardeşinin ise pencere macunlarını nasıl yediğini anlatır. Yolda karşılaştığı ünlü bir bestecinin yoklukta nasıl geçinmeye çalıştığından söz eder:

*“İran halılarından oluşan koleksiyonumu satıyorum ve bununla karnımı doyuruyorum. Güveler gibi halıyla besleniyorum!”*⁹⁹

Devrimden sonra toplumda meydana gelen durumlar yazara göre zaman zaman öylesine mantıksızdır ki bunlardan espri yaratmak için çaba harcamaya bile

⁹⁸ S.Knyazev, **Kommuna i konina, Maloizvestnaya proza Teffi, 1917-1918 gg.**, 2006, s. 10.

⁹⁹ N.A.Teffi, **Petrogradskiy monolog**, Kommuna i konina, Maloizvestnaya proza Teffi, 1917-1918 gg., 2006, s. 81.

gerek yoktur. Teffi'nin yarattığı iğneleyici mizah sanki dönemin doğasından gelir. 1918 yılında yazdığı **“Ekmek”** (Hleb) adlı öyküde halkın en temel gıda maddesinden şu şekilde söz eder:

“Önümde çavdar ekmeğinden bir somun duruyor. Buna neden çavdar somunu dediklerini hiç anlamıyorum. Belki de bu ekmeği gören hiçbir atın neşeli bir kişnemedenden kendini alamayacak olmasındandır; yani içinde o kadar çok yulaf çöpü var. Ayrıca içinde bir çeşit acı kil de var. Ama çavdar yok. Çünkü ekmeğin cinsi daha farklıydı. Arap zamklı mükemmel bir talaştan yapılmıştı. Tabii ki bu yakıt kıtlığında ağaçların böyle boş yere tüketilmesine de yazık oluyor... Ama yeşil kilden yapılmış olan bugünkü acı somun hiçbir şeye benzemiyor. Ne tat olarak ne de renk olarak. Bu olsa olsa yünden yapılmış eski bir çorap gibi. Ya da keçeden yapılmış ve on iki çift nemli ayakkabının üstünde gezindiği bir kilim parçası gibi.”¹⁰⁰

Yazar 1918’de yayınladığı **“Yeni Psikoz”** (Noviy psihoz) adlı öyküsünde toplumda oluşan yeni bir ruh halinden söz eder. Halk arasında başlayan yeni psikozun nedeni insanların her zaman rahatça bulmaya alıştıkları ihtiyaç maddelerini bir daha hiç bulamayacak olmalarıdır. Teffi’ye göre *“hiçbir zaman”* sözcüğü insan psikolojisi için çok önemlidir. Yazar öyküde şöyle der:

“Hiçbir zaman” sözcüğü insan ruhunda manyetik bir etki yaratır. Ruhunu kederle, umutsuzlukla ve elden giden şeyi tutma arzusuyla doldurur. Eğer birisine artık hiçbir zaman başının ağrımayacağını söylerseniz ilk anda elinde olmadan korkar. “– Tanrım, yoksa hiçbir zaman ağrımayacak mı?” Ama bu bir yandan da iyidir. Satıcılar bu sözcüğün gizli büyüsünü bilirler ve bundan faydalanırlar. “–Bu ürün neden bu kadar pahalı? Bu kadar kötü cins bir malın fiyatı birdenbire 22

---

¹⁰⁰ a.g.e., **Hleb**, s. 83-84.

rubleye çıktı?” “– Bu sonuncusu, bundan artık gelmeyecek. Hiç gelmeyecek.”
“– Hiçbir zaman...” diye fısıldar alıcı ve son kez görüş alanına giren bu muhteşem
üründen gözünü ayırmadan titreyen elleriyle kesekâğıdına uzanır. “– Ya bu nedir,
hardal mı?” “– Hardal. Sonuncusu, bir daha gelmeyecek.” “– Hiçbir zaman mı? O
halde 6 kavanoz verir misiniz?” “– Daha çok alın, daha sonra bu paraya
bulamazsınız.” “– Eh, o halde 10 kavanoz verin. En azından hardal stokum olur.”¹⁰¹

Bu dönemde gıda yedekleme psikozu halkı sarar ve üzerlerinde baskı oluşturur. Kimileri tatlı sevmediği halde yakında çörek bulamayacağı söylendiği için midesi bulanıncaya kadar tıka basa çörek yer. Kimi adını bile söyleyemediği ve şimdiye kadar hiç görmediği, kendisine belki de hiç gerekmeyecek malzemeleri stoklamaya çalışır. Kimileri yedeklemekten bile vazgeçip ne bulursa fazlasıyla yemeye çalışır. İşin tuhaf tarafı ise büyük bir açgözlülükle bulduğu her şeyi yiyen bu insanların tıpkı kıtlıktaymış ya da perhizdeymiş gibi giderek zayıflamalarıdır. Bunun nedeni, açlık karşısında duyulan korku ve dehşetin insanlarda yarattığı doyumsuzluktur. Bu psikolojiyle pek çok insan doyduğunu bilmeden yemeye devam eder. Yazar şimdiye kadar asla yiyecek konusunda konuşmayan şairlerin, sanatçıların ve balerinlerin bile sadece bu konudan söz ettiklerini belirtir. İnsanlar sohbet sırasında yemek yemese bile kimi zaman içten, kimi zaman sinirli, kimi zaman da dostça bir ifadeyle sadece yemekten konuşur.

1918 yılında yayınlanan **“Ölü Bir Şehirden”** (Íz myortvogo goroda) adlı öykü devrimin hemen ardından Petersburg’taki günlük yaşamı anlatır. Ölü bir şehirde yaşadıklarını söyleyen yazar şehrin tasvirini şu şekilde yapar:

---

¹⁰¹ a.g.e., **Noviy psihoz**, s. 222-223.

“Sokaklarda at, köpek ve sık sık da insan ölüleri var; ama insan cesetlerini sabahları topluyorlar. Atlar ve köpekler ise birkaç gün daha yatıyor. Geceleri birtakım karanlık ve ürkek figürler at cesetlerine sessizce sokuluyor ve et parçaları kesiyor. Köpeklere henüz dokunan yok. Halkın rahatlığı ve hırsızların rahatsızlığı için tiyatroların 5’de açılıp 9’a doğru kapanmasına rağmen salonlar boş... Tramvaylar gri kaputlularla yeniden dolmaya başladı. Bunlar askeri üniformaları yeni yeni verilmeye başlanan Kızıl Ordulular. Hepsi bıyiksız, toy gençler. Bu Kızıl Ordu’nun çalışma düzenini kendi müdürleri bile bilmiyor. “– Belirli emirlerimiz yok” diyor müdürler. “– Genellikle gazetelerdeki haberlere göre hareket ediyoruz...” Ölü şehirde geceler sessiz ve karanlık. Karanlıkta duvara sıkıca yapışmış figürler kâh bir şeyler gizliyor, kâh bir şeyler arıyor. Ne aradıklarını Tanrı bilir; at mı insan mı?... Ölü şehirde her zaman ölüm hakkında konuşuluyor. Çakallar geziyor ve cesetleri kemiriyor. Sonra yağmacılık yaptıkları zaman vahşilikleri yüzünden, rüşvet aldıkları zaman görevi kötüye kullanmaları yüzünden ve öldürdükleri zaman ise sınırı aşmaları yüzünden onları mahkemeye veriyorlar. Ama mahkemeye artık her şey için çok geç olduğu bir zamanda veriyorlar... Ölü şehirde her şey artık gereği kalmadıktan sonra yapılıyor. Bizim hayatımız ölüm; manzaramız cesetler; edebiyatımız ise ölünün arkasından yazılan anı yazılarından ibaret...”¹⁰²

Teffi’nin devrim öncesinde ve devrimin hemen ardından yazdığı bu öyküler okuyucuyu dönemin toplum psikolojisiyle tanıştırmaya açısından önemlidir.

---

¹⁰² a.g.e., *İz myortvogo goroda*, s. 214-216.

2.3. GÖÇ DÖNEMİNDE TEFFİ

20. yüzyıl Rusyası için göç olayı toplumsal açıdan önemli bir olgudur. Yüzyılın ilk çeyreğinde üç devrim, üç savaş (1904'deki Rus-Japon Savaşı, Birinci Dünya Savaşı, İç Savaş), Çarlığın düşüşü, “kızıl” ve “beyaz” terör, kıtlık, ekonomik kriz, salgın hastalıklar gibi büyük olaylar yaşayan bir ülkeden yapılan göç, dünya çapında bir öneme sahiptir.

Göç dönemi boyunca yaklaşık iki milyon vatandaşın Rusya'yı terk ettiği bilinmektedir. 1917-1925 yılları arasında ortaya çıkan ilk göç hareketinin en önemli nedenleri eski düzeni darbeyle yıkmaya çalışırken kan akıtan harekete karşı duyulan tepki, beyaz grubun dağılması ve yaklaşık dokuz milyon insanın hayatını kaybettiği iç savaştır.¹⁰³ Ekim Devrimi sırasında yurtdışında çalışan diplomatlar ve iş adamları bu geçiş döneminin bitmesini buldukları ülkede bekler ve Rusya'ya geri dönmezler. Daha sonra bunlara konser ve gösterilere giden sanatçılar ve eğitim amaçlı olarak yurt dışına çıkan öğrenciler de katılır. 1919-1920 yıllarında Çar'a bağlı Beyaz Ordu askerleri aileleri ve yakınlarıyla birlikte Rusya'nın çeşitli noktalarından ülkeyi terk ederler. Bunlar arasında Bolşevik olmayan parti mensupları da vardır. Daha sonra ise yazarlardan, sanatçılardan, gazetecilerden, filozoflardan, akademisyenlerden, aydınlardan ve üst düzey memurlardan oluşan entelektüel grup toplu halde ya sınır dışı edilir ya da kendi istekleriyle göç ederler. Edebiyat çevresine göç kararı aldırان en somut olay ise şair Nikolay Gumilyov'un 1921 yılında kurşuna dizilmesidir.

---

¹⁰³ V.P.Prişçepa, **Literatura russkogo zarubejya**, www.russofile.ru/articles/article_90#php.102

Göç yolunun iki ana geçiş noktası İstanbul ve Berlin'dir. Gemiyle İstanbul'a gelen pek çok Rus göçmen bir süre İstanbul'da kaldıktan sonra Avrupa'nın farklı ülkelerine gider. İstanbul'a yerleşmemelerinin en önemli sebebi ise din, dil ve kültür farkıdır. Bu dönemde İstanbul'da bulunan Rus göçmen sayısının 150.000'e kadar yükseldiği tahmin edilmektedir.¹⁰⁴ Kitleler halinde göç eden insanların bir kısmı Avrupa'ya (özellikle Berlin'e ve Paris'e), diğer kısmı ise Doğu'ya (Mançurya'ya ve Çin'e) yerleşir.

Ekim Devrimi'nden sonra Rusya'da çeşitli tarihlerde üç büyük göç dalgası yaşanır. İlk dalganın en yoğun yaşandığı dönem 1918'den İkinci Dünya Savaşı'nın başına kadar sürer. İkinci dalga 1941-1945 yılları arasında İkinci Dünya Savaşı'na giren Rusya'ya karşı bir tepki niteliğinde olmuştur. 1960-1980'li yıllar arasındaki üçüncü göç dalgası ise SSCB'deki demir perdenin yumuşamasıyla birlikte ağırlıklı olarak aydınların ülkeyi terk ettiği dönemi kapsar.

Kültürel ve edebî çalışmaların en yoğun sürdürüldüğü dönem ilk dalgayı kapsar. Zorla ya da gönüllü olarak geçici bir süre kalma düşüncesiyle vatanlarından kopup başka memleketlere giden göçmenler uzunca bir süre her an Rusya'ya geri dönmek üzere yola çıkmaya hazır vaziyette yaşarlar. İlk dalga edebiyatçılarının ele aldıkları temel konular vatan hasreti, Rusya'daki devrimin ve iç savaşın sonuçları, geride kalan çocukluk ve gençlik anılarına duyulan özlem gibi konulardır. Başka memleketlerde yaşayan göçmenler zamanla kendilerine ikinci (küçük) bir Rusya kurarlar. Alıştıkları yaşam tarzından ve toplumsal değerlerinden koparılan aydın göçmenler milli kültürü ve tarihi korumayı kendilerine görev bilip bunu gelecek nesillere aktarma misyonunu üstlenirler. Ayrıca çeşitli alanlarda ülkelerine ait kültür

---

¹⁰⁴ Rusya'daki göç dalgaları ve nedenleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: S.Üçgül, **Rus Göçmen Edebiyatı I**, Kapadokya Kitabevi, Ankara, Şubat-2006.

ve fikir miraslarını Batı'ya tanıtmayı da amaç edinirler. Kültürel geleneklerini sürdürecektir özel tiyatrolar, bale stüdyoları, müzik toplulukları, konservatuarlar, film stüdyoları kurar, edebiyat geceleri ve hatta geleneksel çay günleri düzenlerler. Özellikle birinci dalgayla göç eden grup Rusya'nın ayrılmaz bir parçası niteliği taşıyarak her alanda geleneğini eksiksiz devam ettirmeye gayret eder.¹⁰⁵ Bu gruba dahil olan edebiyatçılar buldukları yerlerde gazete ve dergiler çıkarıp okullarda ve üniversitelerde ders vererek kendi kültürlerini, dillerini, edebiyatlarını gelecek nesillere aktarmaya çalışırlar. Bunlar ülkelerinden uzakta da olsa asla vatanlarından kopmayan aydınlardır. Bu dönemde göç olgusu ulusal bir trajedi özelliği taşır. Ünlü şair V.F.Hodaseviç'in söylediği gibi:

*“Rus edebiyatı ikiye bölündü. Her iki yarı da farklı şekillerde farklı sebeplerle ama aynı sonuçla sıkıntı çekerek yaşamını sürdürüyor.”*¹⁰⁶

Ekim Devrimi'nden sonra Rusya'da yaşanan baskı ve karmaşa ortamına dayanamayan Teffi pek çok aydın gibi ne yapacağını bilemeden, önce ülkenin güneyine doğru sürüklenir. “Anılar”ında yazdıklarından öğrendiğimize göre 1919 sonbaharında Novorossiysk'den İstanbul'a giden gemiye biner. İstanbul'da tam olarak kaç ay kaldığı ve Paris'e hangi tarihte gittiği konusunda kesin bir bilgi yoktur. Ancak İstanbul'un Teffi'yi çok etkilediği “İstanbul ve Güneş” (Stambul i solntse) (1921) adlı yapıtından bellidir.¹⁰⁷ 1920 Şubatında ise iki şiirinin Paris'teki bir dergide basıldığı kesindir. Ayrıca yazarın arkadaşı olan Don Aminado lakaplı ünlü mizahçı A.P.Şpolyanski'nin belirttiğine göre Teffi Paris'te Madlen kilisesi yakınlarında

¹⁰⁵ **Russkoye zarubejye. Zolotaya kniga emigratsii. Pervaya tret XX veka: Entsiklopedičeskiy biografičeskiy slovar**, Rosspen, Moskova, 1997, s. 5-6.

¹⁰⁶ A.İ.Smirnova, A.V.Mlečko, **Literatura russkogo zarubejya (1920-1990)**, “Flinta”, “Nauka”, Moskova, 2006, s. 5.

¹⁰⁷ R.Sokolovski, **Teffi ili dama priyatnaya vo vseh otnoşeniyah?**, Yejemesyaçnyy literaturno-hudojestvennyy i obşçestvenno-političeskiy jurnal “Prostor”, “Deuir”, Almata, 1994, s. 252.

kaldığı bir otel odasında ilk edebiyat salonunu açar ve ünlü “Kö fer?” (Que Faire?) öyküsü burada dinlediği bir hikayeden doğar.¹⁰⁸ Teffi'nin 1920 yılında yazdığı bu öyküde göçmen bir general Paris'e gelir. Ünlü Place de la Concorde meydanına çıkar, etrafına bakınır. Her şey çok güzeldir ama bu güzellik içinde parasız, işsiz ve ümitsiz ne yapacağını bilemez. Yazar bu öyküde Rusya'dan gelen göçmenlerin yeni bir hayatın kurallarına nasıl uyum sağlamaya çalıştıklarını mizahi bir dille aktarır. Yarattığı yumuşak mizahıyla yalnız, karanlık ve fakir yaşamlar süren göçmenlerin yüzüne bir tebessüm kondurur. Teffi'nin göçmenler üzerindeki rolünü bilen ünlü edebiyatçı A.V.Amfiteatrof 1937 yılında şöyle yazar:

*“Sevgili Teffi! Pazar günleri sizi okumadan nasıl var olacağız, hiç bilemiyorum.”*¹⁰⁹

Teffi Paris'in en saygın Rus gazeteleri olan “Posledniye novosti”, “Zveno” ve “Vozrojdeniye”de öykü ve felyetonlar yayınlar. 1920-1945 yılları arasında Rus göçmenlerin bulunduğu bütün merkezlerdeki gazete ve dergilerde onun yapıtları vardır. Paris'te, Berlin'de, Varşova'da, Şanghai'da, Harbin'de en çok sevilen yazar Teffi'dir. Bu dönemdeki yaklaşık yirmi yıl boyunca öykü ya da felyetonlarının yayınlanmadığı hafta neredeyse yok gibidir. Göç yaşantısı zor, şartlar ağırdır. Araştırmacı Ye.M.Trubilova'nın da ifade ettiği gibi Teffi yaşlılık döneminde yabancı bir ülkede, yakınlarından uzakta yabancı evlerde hastalıklarla mücadele ederek yaşamak zorunda kalsa da yaşlılığı, hastalığı ya da yalnızlığı asla kendisine yakıştırmaz. Yakınlarına yazdığı ve zorlu göçmen yaşantısını dile getirdiği rapor nitelikli mektuplarını daima şakalarla, esprili notlarla süsler.¹¹⁰ Şartlar ne olursa olsun Teffi yeni konular bulmayı, sıradan görünen bir olayda, sönük kişiliklerde,

¹⁰⁸ İ.A.Vasilyev, **Anekdot i tragediya**, 1991, s. 14.

¹⁰⁹ E.Neatrou, **Jizn smeyotsya i plaçet**, 1989, s. 10.

¹¹⁰ Ye.M.Trubilova, **Rojdennaya v voskresenye**, www.teffy.ru/additional/critique/vsj_o_ljbvi.phtml

önemsiz konularda insanın ruhuna dokunan ilginç ayrıntılar keşfetmeyi her zaman ustalıkla becerir. V.Hodaseviç bu dönemde göçmen yazarların az çalıştığını düşünerek şöyle der:

*“Sadece Teffi ve ben çalışıyoruz, diğerleri ise eski yazdıklarını tekrar yayımlıyorlar.”*¹¹¹

Yazarın göç döneminde yayınladığı ilk kitabı “Sessiz Küçük Koy” (Tihaya zavod) (1921) adını alır. Bu kitap göç döneminde yayınlanmasına rağmen öykülerin çoğu göç öncesinde yazılanlardan oluşur. 1922 yılında Stockholm’de “Böyle Yaşadık” (Tak jili) yayınlanır. Kitabın adından da anlaşılacağı üzere öykülerin konusu savaştan, devrimden ve göçten önce yaşananlardır. “Böyle Yaşadık” ile aynı tarihlerde yazarın bir diğer öykü kitabı olan “Kara İris” (Çyorniy iris) yayınlanır. Bu yapıttaki öykülerin çoğu toplumun çeşitli kesimlerindeki kadın tiplerine üzerine yoğunlaşmıştır. Bu öykülerde okuyucu bir güzellik mağazasında çalıştığı için kendini gerçek birer Fransız zanneden kadınları (“Tezgahtar Kız” (Prodavşçitsa), farklı görünerek toplumda yer etmeye çalışan uç noktadaki kadınları (“Şeytani Kadın” (Demoničeskaya jenşçina), başkalarının kabalığından utanan ince ruhlu kadınları (“Başkasının Derdi” (Çujaya beda) ve bunun gibi komik, çirkin, şaşırtıcı, zavallı pek çok kadın tipini bir arada bulur. Aynı kitapta yer alan “Günlükler Hakkında” (O dnevnikah), “Telgraflar” (Telegrammi) ve “Mektuplar” (Pisma) gibi öyküler ise insan ruhunun komik ve çirkin yönlerini göstererek okuyucuyu hem güldürür hem iğneli sözlerle şaşırtır.

“İstanbul ve Güneş” (Stambul i solntse) 1923 yılında Berlin’de yayınlanır. Teffi göç yolunun ilk durağı olan İstanbul’da kaldığı süre içinde şehrin yaşantısından

---

¹¹¹ <http://www.articles.excelion.ru/science/persons/19239.html>

çok etkilendiği için buradaki izlenimlerini kaleme alır. Gezi notları şeklinde yazılmış olan yapıt “Uykulu Boğaziçi” (Sonny Bosfor), “Hayat” (Jizn), “Sokak” (Ulitsa), “Kadınlar” (Jenşçini), “Galata” ve “İstanbul” (Stambul) olmak üzere altı bölümden oluşur. Yazar bu bölümlerde İstanbul’u, Türkleri, şehrin günlük yaşantısını, kültürünü, Türk mutfağını, gelenekleri canlı tasvirlerle ve ayrıntılı olarak okuyucuya aktarır.¹¹²

Teffi göçmen hayatının gösterişsiz, trajik ve hatta acımasız şartlarında bile Petersburg’da olduğu gibi kültür hayatının merkezinde yer alır. M.Aldanov, B.Zaytsev, Saşa Çyorniy, A.Kuprin gibi ünlü isimler Teffi’nin kitaplarından hayranlıkla ve övgüyle söz ederler. Teffi’nin sanatı hakkındaki en iyi eleştirilerden biri de Kuprin’e aittir. Kuprin Teffi’nin göç dönemindeki ilk kitabı olan “Durgun Küçük Koy”u (Tihaya zavod) (1921) şöyle betimler:

*“Ne simbolizm, ne gizem, ne kadın-erkek sorunu, ne toplumsal yaraları deşeleme, ne de çağdaşlarına karşı imalı sözlerle skandal yaratma. Natüralizmsiz bir doğallık. Realizmsiz bir gerçeklik. Sentimentalizmsiz bir dokunaklılık. Coşkusuz bir sıcaklık. Dünyevi kederden arınmış huzurlu bir hüznün.”*¹¹³

Teffi’nin sadece göç döneminde yazdığı öykülerinden oluşan ilk kitabı 1923 yılında Berlin’de yayınlanan “Vaşak”tır (Rıs). Yazar kitabın başına iki tane epigraf koymuştur. Bunlardan biri İncil’den alınmıştır:

“Eski günler şimdikinden neden daha iyiydi diye sorma. Çünkü bunu bilgelik olsun diye sormazsın.”

Diğer epigraf ise “*Vaşak tırıs gider*” şeklindedir. Araştırmacı S.S.Vasilyeva’nın bu konuda yaptığı açıklamaya göre İncil’den yapılan alıntı insanın

¹¹² “İstanbul ve Güneş” öyküsünün içeriğiyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: Z.Günel, **Nadejda Teffi’nin Kaleminden İstanbul**, Kül Eleştiri Dergisi, Sayı: 2, Nisan-Mayıs, 2005, s. 39-42.

¹¹³ B.Averin, E.Neatrou, **Tayna smeyuşçihsy slov**, 1992, s. 11.

sadece geçmişe ya da sadece bugüne odaklanması durumunda hayatının sınırlı kalacağı ve geçmişle bugün arasında kolay kolay kopmayan sıkı ilişkiler olduğu şeklindedir. Bu düşünce kitabın ana fikrini oluşturmaktadır. Vasilyeva'ya göre Teffi ikinci epigraf ile bu kitaptaki öykülerinde Rusya'da kalanları ya da Rusya'dan kaçmaya zorlayanları değil, oradan kaçmış ya da kaçmakta olanları anlatmaktadır. Araştırmacı ayrıca “tırıs gitmek” ifadesinin göç yaşamının ilk dönemlerdeki endişeli, belirsiz atmosferini metaforik olarak simgelediğini belirtir.¹¹⁴ Diğer araştırmacı D.D.Nikolayev ise bu epigrafın göçmenlerin o dönemdeki hareketli yaşamını gösterdiğini, bununla dinamikliğin ifade edildiğini savunur.¹¹⁵

Teffi 1920'lerin sonu ile 1930'lu yıllarda yayınladığı ve okuyucuların en çok ilgi gösterdiği gazete yayınlarından derlediği en iyi öykülerini “Kitap Haziran” (Kniga İyun) (1931) adı altında toplar. Yazar zorlu göçmen yaşamında dile getirilemeyen ancak insana acı ve korku veren sırların kitabına “Haziran” adını verir. Kitapla aynı adı taşıyan öyküde olay Rusların 24 Haziran-7 Temmuz tarihleri arasında kutladığı “İvan Günü” bayramı arifesinde geçer. Halk inancına göre kötü cinlerin harekete geçtiği bu gecede uyumamak gerekir. Teffi'nin bir yaz bayramıyla ilgili bu öyküsü göçmenler arasında geçmişe özlem duygusunu uyandırır. Yazar ve eleştirmen N.Ya.Roşçin Teffi'nin bu kitabını “*şimdiye kadar yayınlananların en iyisi*” olarak nitelendirir.¹¹⁶ Roşçin'e göre Teffi bu kitapta kahramanlarını altıncı hisse yakın bir duyarlılıkla donatır. Onlara keskin bir göz vererek cansız olarak varsaydığımız nesnelere canlı olduklarını hissederek bakmayı öğretir. “Kitap Haziran” öyküsünde kahramanlar bir ağacın en tepesindekileri ve hareketsiz

---

¹¹⁴ S.S.Vasilyeva, **Teffi, Literatura russkogo zarubejya (1920-1990)**, Flinta, Nauka, Moskova, 2006, s. 208.

¹¹⁵ D.D.Nikolayev, **Kontsepsiya knigi v tvorçestve N.A.Teffi**, 1999, s. 34.

¹¹⁶ Ye.M.Trubilova, **V poiskah skritoy nejnosti**, www.articles.excelion.ru/science/persons/19239.html

gökyüzünde asılı duranları, “Ayışığı” (Lunnyy svet) öyküsünde ayın sıkıntılı ışığını ve porselen bir fincandaki kibar resimleri, “Sessiz Yol Arkadaşı” (Tihiy sputnik) adlı öyküde yazara sadık kalan bir mühür mumu parçacığını, titreyen bir abajuru, “Topaç” (Volçok) öyküsünde teneke bir oyuncağı, “Altın Yüksük” (Zolotoy naperestok) öyküsünde nineden kalma eski bir yüksüğü canlı birer varlık olarak algırlar ve geçmişe özlem duygularını ortaya çıkarırlar.

Yazar 1940 yılına kadar oldukça verimli çalışır. Teffi'nin batıda yayınladığı kitapların önemli bir bölümü toplu öykülerden oluşur. 1930'lu yıllarda ise anı türünde yoğunlaşır. Otobiyografik tarzda yazdığı “Yayınevine İlk Ziyaret” (Pervoye poseşçeniye redaktsii) (1929), “Takma Ad” (Pseudonim) (1931), “Nasıl Yazar Oldum?” (Kak ya stala pisatelnitsey?) (1934) ve “45 Yıl” (45 let) (1950) adlı öykülerinin dışında yaşamında karşılaştığı ünlü kişileri anlattığı anı yazıları vardır. Teffi bu yapıtına bir anı kitabından farklı özellikler katarak “Yaşadıklarım” (Moya letopis) adını vermiştir. Yazar bu yapıtında yaşamı boyunca sık sık (A.Kuprin, A.Averçenko, Z.Gippius, B.Panteleymonov gibi) ya da sadece birkaç kez karşılaştığı (Rasputin gibi) Rusya'nın, göçmen Rusların ya da bizzat Teffi'nin kaderinde ve Rus edebiyat tarihinde önemli rol oynamış kişileri ele alır. Bu yapıtındaki kahramanlar yetenek ya da şöhret bakımından farklı düzeydeki kategorilere aittirler; ancak hepsi de yazarın hayatından belli bir iz bırakarak geçmiş kişilerdir. Edebiyatçılar genelde anılarını yazarken ölmüş kişileri ele alır. Teffi ise bu yapıtında hem artık yaşamayanları hem de o dönemde hayatta olanları ele alır. Hayatta olanlardan bahsederken onları özellikle ya yüzeysel olarak anlatır ya da isimlerini farklı şekilde kısaltarak verir. Araştırmacı St.Nikonenko'ya göre bu sistem Teffi'nin özellikle oluşturduğu bir taktiktir. Çünkü Teffi hayatta olup olmadığını bilemediği bazı

şahısların belki o anda Sovyetler Birliği'nde olabileceğini ve “halk düşmanı beyaz bir yazarın” onlar hakkında yazmasının kendileri için tehlikeli olabileceğini düşünür.¹¹⁷

1936 yılında Berlin'de yayınlanan “Cadı” (Vedma) Teffi'nin en sevdiği kitap olarak bilinir. Amerikalı araştırmacı Edythe Haber'in “Cadı” hakkında yazdığı makalenin dipnotunda belirttiğine göre Teffi'nin kızı Valerya da bunun en iyi kitap olduğunu, bu öykülerde annesinin Volınya bölgesindeki güzel ama tuhaf bir çiftlikte geçirdiği çocukluğuna ait anılara değindiğini vurgulamıştır.¹¹⁸ Teffi bu kitabıyla ilgili olarak şöyle yazar:

*“Bu kitapta bizim eski Slav tanrılarımız var. Bunlar çocukluğumda bir Rus taşrasında karşılaştığım geleneklerde, efsanelerde, batıl inançlarda ve halkın ruhunda hâlâ yaşamaktadır.”*¹¹⁹

Teffi 1920-1940 yılları arasında on dokuz öykü kitabı yayınladı. Teffi'nin roman tarzındaki tek kitabı ise “Macera Romanı”dır (Avantyurnıy roman) (1931). Bu arada bir yandan dergi ve gazetelerde yazarken, bir yandan da kültürel faaliyetlerde ve yardım organizasyonlarında görev alır. 1936 yılında Paris'te Rus tiyatrosu açılır. Teffi'nin piyesleri ve skeçleri repertuarın ayrılmaz bir parçasıdır. Dram tarzı yazarın her zaman ilgisini çekmiştir. Ama diğer alanlardaki başarısına ve hatta oyunları Paris'ten Şanghay'a kadar tüm Rus göçmen merkezlerinde sahnelenmesine rağmen dram alanında tatmin edecek kadar yapıt veremeyen Teffi şöyle der:

*“Kader beni vatanımdan mahrum ederken benden esirgedikleri arasında en büyük kaybım tiyatrodur.”*¹²⁰

---

¹¹⁷ St.Nikonenko, *Nesravnennaya Teffi*, 2004, s. 13.

¹¹⁸ Haber, E., *Vedma Teffi: Mifologiya russkoy duşi*, Tvorçestvo N.A.Teffi i russkiy literaturnyy protses pervoy polovini XX veka, Naslediye, 1999, s. 92.

¹¹⁹ a.g.e., s. 83.

İkinci Dünya Savaşı döneminde Fransa'daki Rus yayın dünyası çalışmalarına uzunca bir süre ara vermek zorunda kalır. Savaşın doğurduğu ekonomik sıkıntılar yüzünden gazete ve dergiler kapanır, yayınevleri baskı yapamaz hale gelir. Savaş döneminde Teffi gibi ülkeyi terk etmek istemeyen ya da buna gücü yetmeyen yazarlar hem alıştıkları okuyucu ilgisinden hem de geçim kaynaklarından mahrum kalmış olurlar. Araştırmacı Ye.G.Domogatskaya'nın savaş dönemindeki Rus Parisi'ni anlattığı makalesinde de belirttiği gibi, çok zor şartlar altında geçen dört yıldan sonra 24 Ağustos 1944'de biten savaş yayın hayatına önemli değişiklikler getirir. Yazarlar için önce ABD'de yayın yapma olanağı doğar. Teffi 1949 yılında "Novoye russkoye slovo" dergisinde yayın yapar. Daha sonra ise Fransa'da savaş sırasında pasif kalan yayın hayatı yavaş yavaş canlanmaya başlar. Fransız hükümeti uluslararası konumundan dolayı Paris'teki "beyaz" göçmen yayınlarına olumsuz bakmaya başlar. Bu dönemde yasal olarak sadece iki Rus gazetesi yayın yapabilir: "Russkiy patriot" ve "Russkiye novosti". Teffi'nin haftalık "Russkiye novosti" gazetesindeki ilk yazısı 25 Temmuz 1945'de yayınlanır.¹²¹ Bu arada okuyucular arasında Teffi'nin öldüğüne dair bir söylenti çıkar. Hatta New-York'taki bir Rus dergisi olan "Noviy jurnal"da ölüm ilanı yayınlanır ve Londra'da sanatçının anısına bir toplantı düzenlenmesi düşünülür. Bunun üzerine Teffi "Russkiye novosti"de yayınladığı "Öteki Dünya" (Tot svet) (1945) adlı felyetonunda bu garip durumun basit bir yalan söyleme alışkanlığından değil, o dönemde pek çok kişi için ölmenin yaşamaktan daha normal olduğu konusundaki mantıklı düşünceden doğduğunu,

---

¹²⁰ L.P.Mihaylova, **Svoi i çujiye v jizni i tvorçestve Teffi**, Svoje i çujoye v kulture Yevropeyskogo severa, Materialı tretıy mejdunarodnoy nauçnoy konferentsii, Petrozavodskiy universitet, Petrozavodsk, 2001, s. 109.

¹²¹ Ye.G.Domogatskaya, **V naşe vremya dlya mnogih normalnyeye umeret, çem jit: N.A.Teffi i russkiy Parij v 1945-1947 gg.**, Tvorçestvo N.A.Teffi i russkiy literaturniy protses pervoy polovini XX veka, Naslediye, 1999, s. 200-203.

zayıf, yaşlı ve hasta bir insanın soğuk bir evde, aç karnına, bomba ve siren sesleri altında, yakınları, uzaktaki tanıdıkları, diğer insanlar ve tüm dünya için üzüntü duyarken kışı sağlıklı bir şekilde geçirebileceğini düşünmenin mümkün olmadığını yazar. Ayrıca New-York'ta yaşayan bir arkadaşına gönderdiği mektupta şunları dile getirir:

“Bütün sonuçlara, yaşıma ve tedavi edilemeyen hastalığıma bakarsanız çok yakında mutlaka ölmem gerekir. Ama ben hayatta hiçbir zaman yapmam gerekeni yapmadım. Ve işte yaşıyorum. Ama doğrusunu söylemek gerekirse bıktım... bütün yaşlılarım ölüyor. Ben ise hâlâ yaşıyorum. Sanki bir dış doktorunun muayenehanesinde oturur gibiyim. Doktor sırası geleni çağırıyor ama belli ki sırayı karıştırıyor. Ben ise bir şey söylemeye çekiniyorum, yorgun ve öfkeli bir şekilde oturuyorum...”¹²²

Teffi 1945 Ağustosundan 1947 Nisanına kadar “Russkiye novosti” gazetesinde çalışırken diğer yandan 1946 yılında “Aşk Hakkında Her Şey” (Vsyo o lyubvi) adlı kitabını yayımlar. Son olarak ölmeden kısa bir süre önce son kitabı “Yeryüzündeki Gökkuşağı”nı (Zemnaya raduga) (New-York) yayınlamayı başarır. Bu kitabın adının konması konusunda araştırmacı Ye.M.Trubilova Teffi'nin karakteriyle ilgili olarak ilginç bir yorum yapar. Trubilova'nın “Pazar Günü Doğmuş Olan” (Rojdennaya v voskresenye) adlı makalesinde yazdığına göre Teffi “Yeryüzündeki Gökkuşağı” adlı kitabına önce “İyi ve Kötü” (Dobro i zlo) adını vermek ister; ama sonradan bu ismi beğenmez. Çünkü bu isim tıpkı siyah-beyazda olduğu gibi sert bir tezat oluşturmaktadır. Oysa ki Teffi'nin dünyasında böyle acımasız bir sınır hiç olmamıştır. Siyah renk ışık olmadığında ortaya çıkar, her şeyi

---

¹²² Ye.M.Trubilova, **V poiskah stranı Nigde**, www.ocr.krossw.ru

yutar ve hiçbir şeyi yansıtmaz. Beyaz renk ise ışık tayfindaki bütün renklerin yansımaları sonucu ortaya çıkar. Teffi'ye göre yaşam aydınlık ve çok renklidir. Bu çok renkliliğin içinde bütün tonlar ve gölgeler mevcuttur. Bunu düşünen Teffi son kitabının adını değiştirmeye karar verir:

*“Öykü kitabının adı “Yeryüzündeki Gökkuşuğu” olacak, çünkü kitapta ışık tayfinin her rengi var.”*¹²³

1951 yılında kalp rahatsızlığı iyice artan Teffi artık yazamayacak kadar yorgun, güçsüz, yaşlı ve hastadır. Ağrıları o kadar artmıştır ki uykuya dalmakta bile güçlük çekmekte, ancak iğne yaparak rahatlayabilmektedir. Bütün zorluklara rağmen yaşamın her anından zevk almaya çalışan ve yaşama sıkı sıkı sarılmayı başaran Teffi için 80 yaşındayken bile en önem verdiği konu her zamanki gibi bakımlı bir bayan olmaktır. Ölmeden üç ay önce büyük kızına yazdığı mektupta dikmek istediği yeni elbisenin modelini uzun uzun anlattıktan sonra mektubu gülerek şöyle bitirir:

*“Kafamda ölüm-kalım mücadelesi fikri yerine renkli bir elbise düşüncesi var. Buradan ruhumun vücudumu yendiğini anlayabilirsin.”*¹²⁴

Teffi ölmesine günler, hatta saatler kala acılar içinde kıvrılırken bir bloknottan kopardığı bir kağıda şunları yazar:

“Kendi morfinini kardeşine vermekten daha büyük mutluluk yoktur.

N.T.”

Teffi bunları çektiği acıdan artık konuşamayacak haldeyken yazar. Notta teşekkür ettiği kimse ise kendisinden iki yıl önce ölen B.Panteleymonov'un eşi Tamara'dır. Tamara'nın getirdiği morfin Teffi'nin acılarını kısa bir süreliğine de olsa bastırmaktadır. Son saatlerinde yazdığı bu not Teffi'nin en zor anlarında bile mizah

¹²³ Ye.M.Trubilova, **Rojdennaya v voskresenye**, www.teffy.ru/additional/critique/vsj_o_ljbvi.phtml

¹²⁴ a.g.e., www.teffy.ru/additional/critique/vsj_o_ljbvi.phtml

gücünü kaybetmediğini gösterir.¹²⁵ Yazar 6 Ekim 1952’de hayata gözlerini yumar ve 8 Ekim’de Paris’te Sainte-Geneviève des Bois’daki Rus mezarlığına gömülür.

2.4. GÖÇ DÖNEMİ ÖYKÜLERİNDE ANA MOTİFLER

Teffi’nin göç yaşamı dışarıdan bakıldığında mutlu ve düzenli görünür. Paris gibi büyük bir şehre yerleşen yazar önceleri “Posledniye novosti” gazetesinde ve buna benzer önemli dergi ve gazetelerde yapıtlar vermeye ve “Rus Parisi”nde popüler olmaya başlar. Ancak araştırmacı L.Spiridonova’nın da belirttiği gibi, göç ettiği dakikadan itibaren yazarın hayatından bir şeyler geri gelmeyecek şekilde kaybolmuştur. Vatanından ayrılırken gözyaşı dökmeden duyduğu ağlama hissi sanki ondan bir şeyler koparmıştır. Sesi ağlayamamaktan dolayı çatlak, hırıltılı ve endişeli çıkmaya başlamıştır artık.¹²⁶

D.Nikolayev’in bahsettiği gibi, 1917’deki olaylardan sonra gerek Rusya’da kalan yazarlar, gerekse göç edenler eski yapıtlarındaki fikirlerini tekrar gözden geçirirler. Bu yazarlardan çoğunun eski yapıtları devrim sonrası yapıtlarından köklü değişikliklerle farklılık gösterir. Teffi ise devrim öncesi ve sonrası diye bir ayırım yapmak istemez. Aksine kendisinin, insanların ve dünyanın aynı kaldığını göstermek ister. Yine de yapıtlarında ele aldığı konular Teffi’nin sanatında yeni bir dönemin başladığını gösterir.¹²⁷ Bu dönemdeki izlenimlerini “Böyle Yaşadık” (Tak jili), “Eğlence Günü” (Veçerniy den), “Kara İris” (Çyorniy iris) gibi öykü kitaplarıyla “Passiflora” adlı şiir kitabında ortaya koyar. Araştırmacının Teffi’nin göç etmeden

---

¹²⁵ St.Nikonenko, *Nesravnennaya Teffi*, 2004, s. 14.

¹²⁶ L.A.Spiridonova, *Teffi*, 1977, s. 163.

¹²⁷ D.D.Nikolayev, *Kontsepsiya knigi v tvorçestve N.A.Teffi*, 1999, s. 31.

önceki dönemde Rusya’da basılan kitaplarıyla ilgili olarak yaptığı araştırma, yazarın çeşitli dönemlerde farklı konular üzerine yazdığı öyküleri bir araya toplarken tarz ve stil uyumuna önem verdiğini gösterir. Yazar mizahî ve ciddi konuları aynı kitapta toplamaz. Şiirleri ayrı, dramatik yapıtları ayrı kitaplara dahil eder. Her kitabında belirli konularda olup birbirini tamamlayan öyküleri bir araya getirmeye çalışır. Bunları yaparken öykülerini gerek ele aldığı sorunlar, gerekse konu ve kompozisyon yapısı bakımından gruplandırır. Teffi büyük roman türünden çok yirminci yüzyılın gözdesi olan kısa öykü ve minyatür türünü tercih eder. Aslında yazarın her öyküsü “insanlık komedisinin” bir parçasıdır. Bunları birbirine bağlayan unsur, konu devamı değil, anlatıcının dünyayı algılayış şekli ve kişilik yapısıdır ki bunlar farklı öykülerini birleştiren öğelerdir. Öykülerdeki komedi de trajedi de lirizm de dram da Teffi’nin biçimciliği sayesinde değil, kişilik özelliği nedeniyle bir bütün olarak ortaya çıkar. Teffi için kitap kavramı sadece belirli zaman aralıklarıyla oluşturulan bir eserler bütünü demek değildir. Onun için her yeni kitap okuyucularla iletişim kurmak için yeni bir basamaktır.

Göç döneminde ise Teffi’nin kitap anlayışı biraz değişir. Bu dönemde eskiden olduğu gibi sanatsal biçim uyumuna öncelik verir, ancak araştırmalar yazarın kendisini Rusya’dan ayrılışını bir sınır olarak gördüğünü gösterir. Buna rağmen göç dönemindeki yapıtlarına Rusya’da yazdığı öyküleri de karıştırması Teffi’nin ülkeyi terk etmesiyle kendince bir hesap yaptığı şeklinde yorumlanır. Yazar devrimden ve iç savaştan sonra yazdığı öykülerdeki “lirik” trajediyi geçmişe duyulan özlem duygusu olarak değerlendirir.¹²⁸ Hatta göç döneminde öykülerinin bazılarını devrim öncesi dönemdeki öyküleriyle aynı adı verir. “Mizah Öyküleri” kitabındaki “Bayram

---

¹²⁸ a.g.e., s. 26-28.

Öncesi” (Predprazdnıçnoye) öyküsü; “Ve Böyle Oldu...” (İ stalo tak...) kitabındaki “Kendimizinkiler ve Başkasınınkiler” (Svoi i çujiye) ve “Bir Nisan” (Pervoye aprelya) öyküleri; “Atlı Karınca” kitabındaki “Konuşmacılar” (Oratorı) öyküsü; “Ateşsiz Duman” kitabındaki “Gedda Gabler” öyküsü ve “Cansız Canavar” kitabındaki “Mutluluk” (Şçastye) öyküsü bunlara örnek sayılabilir. Teffi göç döneminde yazdığı yeni öykülerinde Rusya’dayken yayınladıklarında kullandığı üslûplardan, olaylardan, karakterlerden ve parçalardan yararlanır. Yazar böylece hayatın ne derece değiştiğini ve aslında her şeyin nasıl aynı kaldığını göstermek için eskileri hatırlamaya zorlar.¹²⁹

Teffi’nin göç yaşamındaki hayatı elbetteki göç öncesi dönemden çok farklıdır. Yazar her ne kadar anne tarafından Fransız olsa da Paris’i ana vatanı olarak kabullenemez. Ömrünün ikinci yarısını geçireceği yeni yaşamında hayat ve çalışma şartları tamamen değişmiştir. Buradaki günleri yokluk ve vatan hasretiyle geçer. Göç dönemindeki en iyi öyküleri Ruslar için yazılmış olup, konular Ruslar ve Rusya hakkındadır. Teffi’nin henüz Rusya’dayken yazdığı “Vatan Hasreti” (Toska po rodine) (1913) öyküsü kaybedilen güzelliklerin acısını anlatır. Yazara göre başkasına ait olan güzellikler yabancıdır.

Teffi’nin göç dönemi öykülerinde ağır basan duygular kaybetme acısı, vatan hasreti ve her şeyin düzeleceğine duyulan güçlü inançtır. Yazarın daha eski dönemlerdeki güler yüzlü mizahı artık acı ve trajediye dönüşmüştür. Ancak bu, Teffi’nin mizahını tamamen kaybettiği anlamına gelmez. Her ne kadar göç dönemi öyküleri hüznün motifleriyle dolu olsa da eleştirmen M.Tsetlin’in bu konuda belirttiği gibi “*Göz kamaştırıcı parlak bir ışığa benzeyen mizah bir yapıtta hüznle*

---

¹²⁹ a.g.e., s. 30.

doyurulmalı, tıpkı nemli bir havadaki ışınlar gibi hüznün içinde kırılmalıdır. Bu yazarın yapıtlarında da her ne şekilde olursa olsun içinde “gözyaşı” olmayan bir mizaha rastlayamazsınız.”¹³⁰

Teffi göç dönemi öykülerinde okuyucunun karşısına birinci dalgayla göç eden Rusların yeni dünyasını ortaya koyar. Ayrıca “geçmiş” ile “şimdi”, “burası” ile “orası” arasındaki büyük uçurumu gözler önüne serer. Teffi’nin göç döneminde oluşturduğu yapıtlarında ana konular göç hayatındaki yeni yaşam, yalnızlık, geçmişe özlem ve göç trajedisi gibi motiflerle doludur.

2.4.1. Yeni Hayat

Teffi’nin göç döneminin en başlarında, yani 1920’li yıllarda yazmaya başladığı ilk öyküleri göç trajedisini yansıtmaz. Çünkü vatanlarından kopup gelen göçmenler her an Rusya’ya geri dönme ümidiyle dolu oldukları için pek de karamsar sayılmazlar. Bu konuda Fransız tarihçi Elen Karrer d’Ankos verdiği bir röportajda şunları dile getirir: *“Rus göçmenler devrimin kısa sürmesini ümit ediyorlardı. Parasızlıktan dolayı güç durumda oldukları için en ucuz otellerde küçük odalar kirliyorlardı. Yine de eski geleneklerini koruyorlar ve kendilerini yıpratıcı sıkıntıları sabırla yenmeye çalışıyorlardı. Bu berbat odalardan birini kiralayan dedem ve büyükannem düzenli olarak ağırladıkları konukları için bir salon açmışlardı ve kendileri de sık sık misafirlğe giderlerdi. İnsanlar bir araya toplanarak neşelenir ve bildikleri bütün dillerde o zamanlar havada kalan fikirleri tartışıyorlardı.”¹³¹* Ancak bu insanlar zamanla geri dönme ümidinin kalmadığını anladıkça hüznün de, keder de, kızgınlık da ön plana çıkmaya başlar. Bu anlamda

¹³⁰ Ye.M.Trubilova, **V poiskah skritoy nejnosti**, www.articles.excelion.ru/science/persons/19239.html

¹³¹ Ye.Menegaldo, **Ruskiye v Parije 1919-1939**, Kstati, 2007, s. 34-35.

Teffi'nin **“Ke fer?”** adlı öyküsünün göçmenler arasında bir nakarata, bir vecizeye dönüşmesi boşuna değildir. Bu öyküdeki göçmen general tiplmesi hem komik hem trajiktir. Bir zamanlar Napolyon'u yenerek zaferle Paris meydanlarına çıkan Ruslar yaklaşık yüz yıl sonra tekrar Place de la Concorde alanındadır. Ancak bu kez her şey çok farklıdır. Bu yeni ortamda göçmenlerin duyduğu şaşkınlıkla beraber geriye dönme inancı da kuvvetlidir.

Teffi **“Yazılmamış Günlüklerden”** (İz dnevnikov nenapisannih) adlı kısa öyküsünde Paris'e yeni geldiği ilk günlerden ve bir yıl sonrasında bahseder. Öykü **“Geldikten Sonra”** (Posle priyezda) ve **“Bir Yıl Sonra”** (Çerez god) adında iki bölümden oluşur ve her bölüm maddeler halinde yazılmış notlar şeklindedir. Yazar göçmenlerin yeni hayatıyla eski yaşamını şöyle kıyaslar:

“Burada herkes her şeyden önce karnı tok, sağlıklı ve iyi giyimli olmayı diler. Ve bunu her kim başarırsa saygıdeğer biri olur ve vatani için çalışır... Orada ise her şey karman çorman. Orada herkesin iyi olabilmesi için her bir insanın berbat olması gerekiyor. Elbette ki bu durum uzun sürmeyecek. “Cehennemden kurtulup gelen” bir çiftlik sahibi Bolşeviklerin iki aydan fazla dayanamayacağını söylüyor.”¹³²

Notlar halinde göçmenlerin yeni yaşamından kesitler verir ve geri dönme ümidinden sık sık bahseder:

“Otelde kalmak hiç rahat değil; otel odası hem pahalı hem küçük. Ama birkaç aylığına da ev kiralamaya değmez. Minsk'den yeni bir eczacı geldi. Bolşeviklerin bir aydan fazla dayanamayacağını söylüyor.” (...) *“Yine de bazıları mobilyalı ev kiraladı. Öylesine yaşamaktansa üç ay konfor içinde yaşamak daha iyidir.”¹³³*

---

¹³² N.A.Teffi, **İz dnevnikov nenapisannih**, Jityo-bityo, 1991, s. 154.

¹³³ a.g.e., s. 154.

Göçmenler yeni yaşamlarında hayatlarını sürdürebilmek için çıkar yol bulmaya çalışır:

“En iyi giysi modellerini taklit eden bir terzi önerdiler. Şöyle yapıyoruz: on kadar hanım ortaklaşa bir elbise alıyor ve bunu kopyalatıyorlar” (...) *“Ne çok konser var. Hemen hemen her gün birisi gelip bilet almaya zorluyor. Göstericiler tanınmadık kişiler. Dün “ünlü Rus romans sanatçısı m-lle Perepel” şarkı söyledi. Bugün “Rus bas sanatçısı Şpunt eşiyile birlikte” dans gösterisi yapacak. Meğer Rusya ne kadar da yetenekliymiş. Biz bile bu kadar iyi olduğumuzun farkında değildik.”*¹³⁴

Yazar aynı konular üzerinde konuşmaya devam eder:

“Yaşasın! Bu kez artık çok yakında. Rusya’dan yanında karısı olmayan bir kadınla beraber bir mühendis geldi. Mühendisi biz görmedik ama karısı olmayan kadın Bolşevizm’in bahara kadar sürmeyeceğini söyledi” (...) *“Her tür kopyadan mükemmel kopya çıkaran bir terzi önerdiler” (...)* *“Mobilyasız ev daha ucuz ama bulmak çok zor” (...)* *“Bütün para ev kirasına gidiyor...” (...)* *“Bolşeviklerin durumunun çok da kötü olmadığı söyleniyor.”*¹³⁵

Öykünün ikinci bölümünde yani bir yıl sonra ise yazar yine yeni hayattan kesitler vermeye devam eder. Bu kez göçmenler yaşamak zorunda oldukları yeni yaşam şartlarına uyum gösterme çabasındadırlar:

“Şerina’ların mükemmel bir kapıcısı var. Geçenlerde çöp kutusunda bir saat buldu ve onu Madam Şerina’ya hediye etti. Harika bir saat ama akrebi çalışmıyor.” (...) *“Erken kalkarsak kasaptan kedi etinden alabileceğimizi söylediler. Ama ben pek anlamadım, kedi için kesilen eti mi yoksa kediden kesilen eti mi?”* (...) *“Yüzbaşı F.*

---

¹³⁴ a.g.e., s. 155.

¹³⁵ a.g.e., s. 155.

eğer Poten mağazasının kapanmasına yetişirsek atılan sebzeleri toplamak üzere ellerinde torbalarla gelen insanları görebileceğimizi söylüyor. Tabi bu insanların kim olduğunu ve çöpe atılan sebzeleri kimin için topladığını söylemeye gerek yok. İnekler için demek münasebetsizlik olur. Gayet basit, torbanla gel, topla ve kaynat. Harika bir çorba oluyor.”¹³⁶

Zaman geçtikçe göçmenler yeni yaşamlarına alışmaya, ortama uyum sağlamaya başlar. Ancak bu hiç de kolay olmayacaktır ve hiçbiri hâlâ vatanından kopmuş değildir. Teffi 1920 yılında yazdığı **“Sayfiye Sezonu”** (Daçny sezon) adlı öyküsünde hayatındaki ilk değişikliklerden şöyle bahseder:

*“Biz Rus bayramlarına alışmışız; şimdi ise yeni yıl tamamen farklı bir güne denk geliyor. Biz “doğa sezonlarına” alıştık; şimdi ise bunun yerini tafta sezonu, tül sezonu, kadife sezonu, nakış sezonu, krep sezonu, yarış sezonu gibi tuhaf sezonlar aldı”.*¹³⁷

Bu dönemde ilk öykülerdeki kahramanlar henüz yeni yaşamlarına tam olarak adapte olamadıkları için çoğu zaman trajikomik sahneler ön plana çıkar. Yazar bu öykülerde yeni şartlara uyum sağlayamayıp hayal kırıklığına uğrayan ya da zor durumlara düşüp eski günlerini daha çok arayan insanların dünyasını ele alır.

“Grigoriy Petroviç” öyküsünün kahramanı bir zamanlar Rus ordusunda yüzbaşı olan bir göçmendir. Grigoriy Petroviç Paris’e geldiğinde çok fakir sayılmaz ama yine de kara günler için para biriktirmeye karar verip iş aramaya başlar. İlk önce bir süpermarkette satıcılık yapar. Eski bir asker olarak yeni mesleğinde dürüst olacağına dair işverene söz verip çalışmaya başlar. Ancak hiç alışık olmadığı bu mesleği yaparken komik durumlara düşer. Dürüst olmaya söz verdiği için müşterilere

---

¹³⁶ a.g.e., s. 156-157.

¹³⁷ D.D.Nikolayev, **Kontsepsiya knigi v tvorçestve N.A.Teffi**, 1999, s. 29.

aynı ürünün başka bir mağazada daha ucuz olduğunu ya da daha taze olabileceğini söyleyince iki gün sonra kovulup bu kez bir otomobil fabrikasında vida somunu bileme işine girer. Bu mesleği de beceremeyip kovulunca iş ararken iki zenciyle tanışır. Zenciler Grigoriy Petroviç'i yayınevi kurma bahanesiyle kandırıp parasını alırlar. Bu tür oyunlara alışık olmayan saf Grigoriy Petroviç bir daha bu zencilerle karşılaşmaz ve uzun süre onlara yardımcı olamadığını düşünüp vicdan azabı çeker.

“Doktor Korobka” öyküsünde bir zamanlar çiftlik sahibi ve avcı olan Korobka, 20 yıl önce bıraktığı doktorluk mesleğine geri dönmek zorunda kalır. Mesleki becerisini çoktan yitirmiş olan Korobka'nın 12 yaşındaki hastasını muayene etmesi ve bu sırada geçen diyaloglar komik sonuçlara yol açar. Hasta çocuğun boğazı ağrıyaktadır ama doktor Korobka çocuğun dedelerinin ve ninelerinin genlerinde önemli bir hastalık olmasından şüphelenir. Hasta takip dosyası tutarken hastanın henüz 12 yaşında bir çocuk olmasına aldırmadan çocuğu olup olmadığını sorar. Verem, tüberküloz gibi hastalıklar geçirip geçirmediğini sorar. Çocuğun boğaz ağrısına tedavi olarak ise birkaç kadeh konyak içmesini tavsiye eder. Sonuçta hasta çocuk ve babası muayenehaneyi terk ederken doktor Korobka yaptığı işten ve bu kadar aradan sonra tekrar pratik yapmaya başlamaktan dolayı memnundur.

2.4.2. Geçmişe Özlem

Geçmişe duyulan özlem ve eski alışkanlıklara bağlılık göçmen hayatındaki en göze çarpan olgulardır. Yazarın göç dönemi öykülerindeki kahramanlar yeni yaşamlarında eski geleneklerini sürdürmek isterler. Onlar artık yeni birer insan değil, eski general, eski asker, eski tüccar, eski vali çocuklarıdır. Göçmenler geçmişe özlemi her fırsatta dile getirirler; bu nedenle de yeni yaşamlarında ölü gibidirler.

Yeni dünyada eski adet ve gelenekler yoktur, hatta göçmenler kendi acılarını bile eskiden olduğu şekliyle dile getiremezler:

“Elbette burada da otlar var. Hatta çok da iyi otlar. Ama bu onların otu (l’herbe). Ve onların ağaçları, belki de en iyi ağaçlar; ama yabancılar, Rusçadan anlamıyorlar. Bizde her ihtiyar şunu bilir: eğer acın büyükse ve ağlaman gerekiyorsa ormana git, bir akağaca sarıl, sıkıca, iki elinle. Göğsünle sık ve onunla birlikte sallan. Kendi, beyaz, Rus akağacının sesiyle, onun ağzından bağır, onun gözyaşlarıyla ağla!”¹³⁸

“Geçmişe Özlem” (Nostalgiya) öyküsü göçmenlerin salgın hastalığı olan eskiye özlem konusunu işler:

*“Bu hastalığın belirtilerini gördüm ve giderek daha da sık görmeye başlıyorum. Açlıktan ve korkudan bir deri bir kemik kalmış göçmenlerimiz geliyor, burada karınları doyuyor, sakinleşiyorlar, yeni yaşamlarını düzene koyar gibi oluyorlar ve birden söniyorlar. Gözler donuklaşıyor, cansız kollar düşüyor, doğuya dönük ruh da soluyor. Hiçbir şeye inanmıyoruz, hiçbir şey beklemiyoruz, hiçbir şey istemiyoruz. Öldük. Bolşeviklerin öldürmesinden korktuk ama buradaki ölümle öldük. İşte biz ölümü ölümle iyileştirenleriz. Sadece şu anda **orada** ne olduğunu düşünüyoruz. Sadece **oradan** ne haber geleceğiyle ilgileniyoruz. Oysa burada da çok iş var. Kurtulmak da mümkün, başkalarını kurtarmak da. Ama güç de istek de o kadar azaldı ki ...”¹³⁹*

Teffi çok uzaklardan ülkesini kurtarmaya çalışır. Bolşeviklere ne karşı çıkar ne de destek verir. Yazar silah gücüyle her şeyin yapılabileceğini söyler. Ama onun niyeti silahlara sarılmak değil, insanlardaki iradeyi ve ümidi canlandırmak, akıl

¹³⁸ N.A.Teffi, **Nostalgiya**, Jityo-bityo, 1991, s. 205.

¹³⁹ a.g.e, s. 205.

gücünü birleştirmek ve karamsarlığı ortadan kaldırmaktır. Aynı öyküde Rus bir dadının mutfakta Fransız aşçıyla birbirini anlamadan konuşurken düşündükleri, ne kadar vatan hasreti çektiğini ortaya koyar. Rus dadı mutfak kapısının eşiğinde *“ormanlar, tarlalar, rahibeler, salamura mantarlar, kara hamamböcekleri, yağmur duaları hakkında uzun uzun konuşur”*¹⁴⁰ ama Fransız aşçı bu Rusça konuşmadan hiçbir şey anlamaz.

Teffi'nin göç dönemi öykülerinin birçoğunda yazarın eskiye özlem notaları hissedilir. Yazar kimi öykülerinin içine Rus bayramlarını serpiştirir. Bayram günlerindeki adetlerden, geleneklerden söz eder. Örneğin; “Geyik”, “Serf Ruhü” (Krepostnaya duşa), “Kavanozdaki Küçük Cin” (Çyortik v banoçke), “Teslis Bayramı” (Troitsın den), “Valya” gibi öyküler ya bayram arifesinde geçer, ya da bayramlarla ilgili hazırlıklardan söz edilir. “Cadı” kitabı ise Rus halkının inanışlarını dile getiren motiflerle doludur.

2.4.3. Yalnızlık

Yalnızlık aslında sadece göçmenlere özgü bir duygu değildir. Tefi **“İki Kişi”** (Vdvoyom) adlı öyküsünde göç etmeden önceki dönemde Petersburg'da yaşadığı endişeli yalnızlığından söz eder. Gecenin ıssız karanlığında duyduğu silah sesleri ve pencereden gördüğü bir ceset, cesedi yağmalayan ve sonra da kaçan insanlar, en ufak bir tıkırtıda duyulan kaygı ve korku, yalnız yaşamının ne kadar zor olduğunu gösterir. Yazar öykünün başında şöyle der:

“Sovyet Rusyası'ndan gelen yeni göçmenlerin bize akrabalarından ve tanıdıklarından söz ederken anlattıkları, kimi zaman da tuhaf olan evliliklerin sayısı

---

¹⁴⁰ a.g.e., s. 207.

bizi şaşırıyor. Ben ise hep şöyle düşünüyorum: “Zavallılar! Yaşamak onlar için o kadar kötü ki yalnız kalmaktan korkuyorlar!”¹⁴¹

Yazar öykünün devamında devrimin ilk yıllarında Moskova’da karşılaştığı bir edebiyat doçentinin yalnızlıktan kurtulmak için bir sinekle nasıl dost olduğunu anlatır. Bir apartman dairesinde tek başına yaşayan bu edebiyatçı, sıkıcı hayatına renk getiren sinekle olan dostluğu hakkında şunları anlatır:

“ – Sinek mutfaktaki pencerenin yanına yerleşti, hep oraya doğru uçuyor. Artık kış geldi, hava soğuk. Benimse fazla odunum yok. Mecburen yatak odasını kapattım, mutfağı ısıtmaya başladım...

– Delirdiniz mi? Üşüteceksiniz. Bari onu da yatak odasına taşısaydınız.

– Orayı istemiyor. Mutfağa geri uçuyor...

– Peki anladık sizin mesele ciddi, peki dün neden bize gelmediniz?

– Ah, biliyor musunuz ne oldu? Dün akşam sinek için masaya biraz şeker serpmiştim, sinek onu yerken ben de yatak odasına kitabımı aramaya gitmiştim. Bizim kaba hizmetçi lambayı söndürmez mi! Orada sinek yemek yiyor ve hizmetçi lambayı söndürüyor! Düşünsenize bir...”¹⁴²

Öykünün sonunda doçent zatüreden ölür ve yazar ömrünün hiç olmazsa son günlerinde edebiyatçının yalnızlığını birisiyle paylaşmış olmasına sevinir. Teffi aynı konuyu “**O malih bratyah**” (Küçük Kardeşlerimiz Hakkında) adlı öykünün içinde bulunan “**Sinek**” (Muha) adlı hikayede tekrarlamıştır.¹⁴³

Ancak yalnızlık duygusu göç döneminde de farklı şekilde ağır basar. Sonuç olarak yalnızlık nerede olursa olsun Teffi için kötü bir duygudur. “**Kule**” (Başnya) adlı öyküde bugün ile geçmişteki anılar iç içedir. Anlatıcı bayan, Eiffel Kulesi’nden

¹⁴¹ N.A.Teffi, **Vdvoyom**, Jityo-bityo, 1991, s. 196.

¹⁴² a.g.e., s. 198.

¹⁴³ N.A.Teffi, **O malih bratyah**, İzbranniye proizvedeniya, Nauka, Moskova, 2005, s. 205-207.

söz ederken onu hiç sevmediğini belirtir. Çünkü kule ona ülkesinden uzakta olduğunu hatırlatmakta ve yalnızlığını hissettirmektedir.

“Bir banka oturup gökyüzüne baktık. Geceleri hep gökyüzüne bakarız. Gündüzleri gökyüzü küçüktür, gridir, boğuktur... Geceleri ise her zaman büyüktür... Onu hissederiz, muazzamdır, parlaktır ve başımızı yukarı kaldırırız. Biz Ruslar her zaman Büyük Ayı’yı bulmak zorundaymışız gibi hissederiz... Neden bunun için uğraşırız, kimse bilmez. Geceleyin gökyüzü ürperticidir, belki de kendimizi yalnız ve yabancı hissetmemek için bir an önce eski tanıdıklarımızı bulmaya çalışırız. Yıldızlı göğe bakarken her zaman sonsuz boşluğu, ebediyeti, ölümü ve yalnızlığı düşünürsün.”¹⁴⁴

Anlatıcı, kuleye bakarken yıllar önce gece vakti bir kilisede karşılaştığı rahiple yaptığı konuşmayı hatırlar. Şimdi ülkesinden uzakta Eiffel’e bakarken rahibin anlattığı yalnızlığın ne olduğunu daha iyi anlamaktadır.

Teffi’nin yalnızlık duygusu genç-yaşlı, kadın-erkek demeden bütün kahramanları sarmalar. “**Katerina Petrovna**” öyküsünde tüm varlığı tülbent kadar ince bir ev elbisesiyle Alman bir romantik şairin tek ciltlik şiir kitabından ibaret olan sessiz ve çekingen mürebbiye, “**Mara Demia**” öyküsünde sevgilisi tarafından terk edilen ve kendisini genç göstermeye çalışan şarkıcı Mariya Nikolayevna Demyanova, “**Bahardı...**” (Bila vesna...) adlı öyküdeki tuhaf hayalperest Marelnikov gibi kahramanların ortak özelliği yalnızlıktır. “**Topaç**” (Volçok) öyküsünde tuhaf akıl hocası Neplodov’u ailesi yalnızlıktan bir türlü kurtaramaz. “**Ayışığı**”nda (Lunnyy svet) ihtiyar Anna Aleksandrovna yalnız olsa da henüz hayatta olduğuna kendisini inandırmak istercesine mutfağın kapısına kulağını dayayıp

---

¹⁴⁴ N.A.Teffi, **Başnya**, Jityo-bityo, 1991, s. 202.

gününi uzaktan gelen anlaşılmaz gürültülerle doldurur. “**Katerina Petrovna**”daki mürebbiye ise masallardaki gibi yolda tesadüfen karşılaşacağı soylu bir çapkının onu etkileyerek hayatını değiştirmesini hayal eder. Teffi’nin kahramanları göçmen yaşamının zorlukları karşısında gerçeklikten uzaklaşıp kendi yarattıkları hayal dünyasında yalnızlıktan kurtulmaya ve mutluluğu yakalamaya çalışırlar.

Bazı öykülerdeki kahramanlar ise yalnızlıklarını hayvan dostlarıyla paylaşırlar. “**Küçük Kardeşlerimiz Hakkında**” öyküsünün içinde bulunan “**Margaritoçka**” adlı hikayede yalnız başına yaşayan ve geçimini dikiş dikerek kazanan ihtiyar kadın evini yaşlı kaplumbağasıyla paylaşır. Kadını ziyarete giden anlatıcı, ihtiyarın konuşmalarından, önce evde bir kedi ya da köpek beslediğini zanneder. Oysa kadının hayatını paylaşan varlık yaşlı bir kaplumbağadır. Aynı öykünün bir diğer hikayesi olan “**Benjamin**”de (Fikus) ise kahraman yalnızlığını bir bitki ile giderir. Yazar genç kadının yalnızlığını şu sözlerle anlatır:

“Sabahtan akşama kadar çalışıyordu. Evlere dikiş dikmeye gidiyor, yaşlılara bakıyor, çocukları gezdiriyordu. Akşam otel odasına dönüp ispirto ocağında çay demlerken ümitsizce oturduğu koltukta başını ellerinin arasına koyup kendisi hakkında şunları düşünüyordu: “Tıpkı bir topaç gibiyim. Topaç dönerken ayaktayım. Ama dönme bitince yere düşeceğim.” Bir yakınıyla paylaşılmayan ve bu yüzden de gereksiz ve anlamsız gibi gelen bu renksiz ve neşesiz akşam yorgunluğu içinden çıkılmaz derecede ağırdı.”¹⁴⁵

Kadın yalnızlığını gidermek için bir hayvan beslemeyi düşünür ama hem bütün gün yalnız kalacağı için hayvana üzülür hem de otelde hayvan beslemek yasaktır. Onun yerine bir bitki yetiştirmeye karar verir. Bir benjamin fidanını bir

---

¹⁴⁵ N.A.Teffi, **O malih bratyah**, İzbranniye proizvedeniya, 2005, s. 207.

kavanozda büyütmeye başlamasıyla kadının bütün hayatı değişir. Artık eve gelişinin bir amacı vardır. Bitkisine o kadar değer verir ki gazetede bitkilerin de bir kalbi olduğuna dair yazılan bilimsel bir makaleyi kesip benjaminin yanına asar.

*“Artık eve gidiyorum ve evde beni bekleyen sevgi dolu bir kalp olduğunu biliyorum.”*¹⁴⁶

2.4.4. Göç Trajedisi

Ülkelerine geri dönme ümidini yitiren ve artık yerleşik göç hayatına geçen Ruslar yeni yaşamlarına uyum sağlamak ve hayatlarını bir şekilde sürdürmek zorunda olduklarını kabullenmişlerdir. Bu yeni yaşam elbette ki kimse için kolay değildir ve trajediyle doludur. Teffi'nin bu konuyu en derinden işlediği öykülerinden biri **“Mükemmel Hayat”** (Çudesnaya jizn) adını taşır. Andrey İvanov Bolşeviklerden yaralı olarak kaçıp Paris'e gelen göçmen bir müzisyendir. Rusya'dayken daha çok taşrada yaşamayı tercih eden, belli bir çevrede ün yapmış olan ve şehir okullarında şan dersleri veren İvanov Paris'te yaşamını sürdürebilmek için mesleğini tam olarak icra edemese de şarkı notalarını düzeltme işini yapmaktadır. İvanov yaşadığı kısıtlı hayattan şikayet etmemekte ve her şeyin iyi yönünü görmek istemektedir. Yazar bu öyküde İvanov'un hayatından kesitler verir:

“Ben burada çok iyi yaşıyorum. Birkaç gün hiçbir şey yemediğim günler oldu ama hayatı düzene sokma konusunda becerikli olmak gerek... Bizim göçmenlerin çoğu yaşamayı beceremedikleri için yok oluyor. Her şeyden önce iyi bir oda bulmak gerek. Benim odam mükemmel. Elbette merkezde değil ama böylesi daha iyi, çünkü şehir dışında hava her zaman daha temizdir. Odam yedinci katta ve bu nedenle de

---

¹⁴⁶ a.g.e., s. 208.

çok aydınlık. Çok pahalı da değil, üç frank. Ama buna karşılık sandalyem, yatağım ve hatta küçük bir masam bile var. Odada ısıtma sistemi yok ama yine de buna uygun bir çare bulmayı becermek gerek: odanın merdivene açılan kapısını aralıyorum ve eğer kapının dışına oturursam ılık havayı bile az çok hissedebiliyorum. Bütün bunları becermek gerek. Ve biliyor musunuz, zaman zaman insanların sırf beceriksizlikleri yüzünden yok olmalarını izlemek bile bazen acı veriyor.”¹⁴⁷

Yazar, müzisyen İvanov’un yaşam şartlarını dinlerken şaşkınlık ve üzüntüden donup kalır. İvanov anlatmaya devam eder:

“Her şey çok pahalı ama yaşamayı becerebilen biriyseniz şöyle yaparsınız: iki küp bulyon alırsınız. Biri tavuklu diğeri etli. Etli olan iki kat daha ucuzdur ama çok tuzludur. Tavuklu bulyon ise tuzsuzdur ve böylece tuz masrafından kurtulursunuz. Tencereye iki bulyondan yarımşar küp koyarsınız. Ve işte karnınız doydu demektir. Ama eğer öğününüzü güçlendirmeniz gerekiyorsa kan sucuğu da alabilirsiniz, daha ucuzdur. Bu bulyon çorbasının içine küçük parçacıklar halinde eklerseniz, sizi uzun süre idare eder. Zaten fazla da koyamazsınız, çünkü çok yerseniz biraz midenizi bulandırır.”¹⁴⁸

Göçmenlerin bugünü kurtarıp yarın ne yapacağı kaygısı yaşam tarzlarının bir parçasıdır. İvanov utançtan kızararak şöyle devam eder:

*“Yün çorap almam gerekiyor. Nedense bacaklarımda romatizma var. Yerdeki döşemeden ayaklarıma çok esiyor. Bir haftayı daha mükemmel yaşayabilirim, özellikle da sucuktan tasarruf edebilirsem. Ama ilerisini göremiyorum...”*¹⁴⁹

“Hammadde” (Sıryo) öyküsünde ise göçmenlerin durumu hakkında daha trajik bir anlatım söz konusudur. Öykü bir Paris tiyatrosunda düzenlenen Rus

¹⁴⁷ N.A.Teffi, **Çudesnaya jizn**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX veka, 2007, s. 376.

¹⁴⁸ a.g.e., s. 377.

¹⁴⁹ a.g.e., s. 377.

gecesinde bulunan yazarın düşüncelerini yansıtır. Rus operası, Rus balesi, yetenekli sanatçılar tıpkı eskiden olduğu gibidir. Yeni olan şey ise “Büyük Hüzün”dür. Yazar “Büyük Hüzünü” şöyle tanımlar:

*“Önemli ya da önemsiz bir konuşmanın en hararetli yerinde yaklaşır, konuşan kişinin gözlerindeki ışığı söndürür, ağız kenarlarını acıyla aşağı indirir, kaşları çattırır ve “gelenler” hakkındaki soruya şu yanıtı verir: “Önümüzdeki kışın soğuğu ve açlığı Rusya nüfusunun yarısını götürecektir. Biz burada misafiriz ve nezaketli davranırız.”*¹⁵⁰

Yazar fakir düşmüş kimi göçmenlerin bir zamanlar varlıklı olduklarını ama burada bunun kimseyi ilgilendirmediğini belirtir. Hatta Dostoyevski ve Tolstoy adlarının bile burada bir şey ifade etmediğini, Rus kültürünün, sanatının ve edebiyatının kimsenin umrunda olmadığını anlatır. Yazara göre göç yaşamında yerlileri ilgilendiren tek şey insan ve akıl gücü olan hammaddedir. Yazar bu konudaki fikrini şöyle özetler:

*“Bunca yıl yaşadık, çalıştık, bir şeyler yarattık, ama bütün bunlardan sadece hammadde ortaya çıktı, hem de başkasının yararına.”*¹⁵¹ Teffî öyküye şöyle devam eder: *“Sanırım şimdi misafir olduğumuz ev sahiplerimizin aklına bazen şöyle bir soru geliyordur: “Radyo her gün yakınlarının inleyişlerini ve ölüm öncesi çığlıklarını yayınlarken bunlar nasıl yaşayabiliyor, giyinebiliyor, alışveriş yapabiliyor, yemek yiyebiliyor ve eğlenceli piyesler izlemeye tiyatrolara gidebiliyorlar?” (...)* Ama nasıl yaşadığımızı ve de ancak böyle yaşayabildiğimizi bir biz biliriz. Evet, yemek yiyoruz, giyiniyoruz, alışveriş yapıyoruz, ölü kurbağalar gibi galvaniz sesler çıkartarak el çırpıyoruz. En yakınlarımızla baş başa kaldığımızda

¹⁵⁰ N.A.Teffî, **Sıryo**, Jityo-bityo, 1991, s. 208.

¹⁵¹ a.g.e., s. 208.

*bile içimizdekileri dışa vurarak ve umutsuzca konuşmuyoruz. Olmaz. Bu çok kötüdür. Birbirimizi korumak zorundayız. Sadece geceleri, yorgunluk bilincimizi ve gücümüzü bastırıldığı zaman Büyük Hüzün ruhumuzu anavatana götürür.”*¹⁵²

Teffi göç trajedisi konusuna **“Küçük Şehir: Yeni Öyküler”** (Gorodok: Noviye rasskazı) adlı kitabında devam eder. Yazarın “küçük şehir” diye adlandırdığı yer Paris’teki göçmen kolonisinin yaşadığı bölgedir. 1927 yılında Paris’te yayınlanan bu kitap eleştirilenler ve okuyucular tarafından çok beğenilir ve olumlu eleştiriler alır. Öykülerin odak motifi zamanın akışı içinde yaşamları değişen sıradan insanların dönüm noktasında yaşadıkları olaylardır. Bu öykülerde kahramanlar yeni yaşamlarında kendilerine yer bulmaya çalışırlar. Araştırmacı D.Nikolayev’e göre kitabın başlığı artık Rusya’ya dönme ümidinden vazgeçen göçmenlerin yeni bir dünyada yerleşik hayata geçmelerini, yani durağanlığı simgeler.¹⁵³ Teffi kitabın bir çeşit önsözlüğünü yapan **“Küçük Şehir (Kronik)”** (Gorodok (Hronika)) adlı öyküsünde duygusuz, ruhsuz, mekanik göç yaşantısını tasvir ederken sözcükleriyle kimi zaman tatlı kimi zamansa acı bir ironiye başvurur. Teffi buradaki yaşamı ilginç cümlelerle anlatır:

“Küçük şehrin içinden küçük bir nehir geçiyordu. Eskiden buna Sekvana derlerdi, sonradan adı Sen oldu. Küçük şehir kurulduktan sonra ise nehre “onların Neva’sı” denmeye başlandı. Ama şu vecizeden dolayı eski adı da unutulmadı: “Sen’de köpekler gibi yaşıyoruz...” (...) Burada hayat sıkıcıydı. Halk zanaatla uğraşıyordu. Gençlerin çoğu taşımacılık işi yapıyordu, yani şoför olarak çalışıyorlardı... Kadınlar birbirlerine şapka ve elbise dikiyordu. Erkekler birbirinden borç alıp vermekle meşguldü... Küçük şehrin bulunduğu yer çok tuhaftı. Çevresinde

---

¹⁵² a.g.e., s. 209.

¹⁵³ D.D.Nikolayev, **Kontsepsiya knigi v tvorçestve N.A.Teffi**, 1999, s. 34.

ormanlar, tarlalar, vadiler yoktu. Küçük şehrin etrafında dünyanın en parlak başkentinin muhteşem müzelerle, galerilerle, tiyatrolarla dolu sokakları vardı. Ama küçük şehrin sakinleri başkent halkıyla yakınlaşmamış, kaynaşmamış ve yabancı bir kültürün nimetlerinden faydalanmamıştı. Hatta kendi mağazalarını bile kurmuşlardı. Müzelere de galerilere de pek seyrek göz atıyorlardı. Gidecek zaman yoktu. Zaten “bu fakirliğimizde böyle hoş şeyler” bizim neyimize gerekti ki?”¹⁵⁴

“Küçük Şehir” öyküsü Rus göçmenlerin yaşam tarzını o kadar etkili anlatır ki “küçük şehir” kavramı zamanla sıradan bir sözcük gibi kullanılmaya başlanır. B.Zaytsev’in eşi Vera, bir arkadaşına mektup yazarken şu sözleri kullanır:

*“Bizim şehirde her şey aynı. Hiçbir değişiklik yok.”*¹⁵⁵

Zorlu göç yaşantısı öncelikle aile içi ilişkilerde sorunlar başlatır. Teffi’nin pek çok öyküsünde eşler arasında meydana gelen anlayışsızlık ve duygusal çelişkiler aile ortamını zedeler. “Eş” (Jena) adlı öyküde Fransa’ya göç eden Manya, kocası Aleksey’in ünlü bir besteci olmasını ister. Ancak kendisine yüklenen bu görevden hoşlanmayan Aleksey kendisini kurban gibi hissettiği için mutsuzdur. Diğer yandan bir şekilde çalışıp para kazanmaları gerekmektedir. Aralarındaki gergin ilişki yaşama sevinçlerini boğar. Eşi sofraya çağırdığında “Aleksey masaya oturdu. Karısının yüzüne bakmadan bıçağı, çatalı ve ekmeği kendisine doğru uzatan küçük, tombul elleri gördü... “Midemi bulandıran bifteği zorla yiyorum, oysa karım karşımda aç oturuyor. Söylesem sinirlenecek. Zaten benim konuşmaya bile gücüm yok...”¹⁵⁶ Karısına iltifat etmek ister ama bu sefer de yanlış anlaşılır. Aslında karı-koca birbirini incitmek istemez ama hayat şartlarının zorluğu onları birbirine düşürür.

¹⁵⁴ N.A.Teffi, **Gorodok (Hronika)**, Jityo-bıtyo, 1991, s. 152-153.

¹⁵⁵ İ.A.Vasilyev, **Anekdot i tragediya**, 1991, s. 16.

¹⁵⁶ N.A.Teffi, **Jena**, www.teffy.ru/collections/kniga_ijunj/zhenaphtml

“Yaşantımız” (Naş bit) adlı öykü göç trajedisinin hissedildiği en can alıcı öyküdür diyebiliriz. Arosov adındaki kahraman devrimden sonra ihtiyar annesini Rusya’da bırakıp daha iyi şartlarda yaşamak için Paris’e göç eder. Pek de yetenekli olmayan genç Arosov fabrikalarda çalışır, garlarda hamallık yapar, yerleri temizler, balık tüsüler, gece bekçiliği yapar, çocuk bakar, gitar tamir eder, sınavlara öğrenci hazırlar, simit pişirir, köpekleri tıraş eder, Rus korosunda şarkı söyler. Ne kadar çok işte çalışırsa çalışsın aldığı para çok azdır. Annesine yazdığı her mektupta bir dahaki sefere daha çok para göndermeye ve onu yanına aldirmaya söz verir. Hem ne kadar zor şartlarda yaşadığını annesine belli etmemeye hem de gerçekten de durumunun çok iyi olmadığını annesine inandırmaya çalışır. Arosov kendisiyle aynı otelde kalan Katya’ya aşık olur ama Katya onun aşkına karşılık vermez. Bunun ardından aksilikler birbirini kovalar. Arosov hem aşkta kaybeder, hem işsiz kalır, hem de otelden ayrılmak zorunda kalır. Her mektupta davet ettiği annesi yakında gelmek üzeredir. Bu arada iyice zayıflamış, sağlığı bozulmaya başlamıştır. Kendisine küçük bir oda bulur. Annesinin kendisini bu şekilde görmesinden utanır ama bir yandan da en çok istediği şey onunla birlikte olabilmektir. Yaşlı annesi ise Rusya’daki yeni düzene ayak uydurmuş, kendisinden başka altı ihtiyarla birlikte aynı evi paylaşmaktadır. Dedikodu yapan, kavga eden, hırsızlık yapan ihtiyarlarla birlikte yaşamak zordur ama Arosov’un arada bir gönderdiği kahve, pirinç ve para sayesinde yaşlı kadın komün olarak yaşadığı apartman dairesinde saygın bir yer edinmiştir. Vatanını bırakıp yabancı yerlere gitmek zordur ama oğluyla birlikte olmak isteyen ihtiyar kadın ilk fırsatta yatağını, masasını, sandalyesini satıp Paris’e gider. Ancak oğlu onu garda karşılamaz. İhtiyar kadın araya sora oğlunun yaşadığı odayı bulur. Odanın duvarında kendi fotoğrafını görünce doğru yere geldiğini anlar. Duvardaki

çivide yırtık-pırtık elbiseler asılıdır. Bir tabure üzerinde leğen ve güğüm durmaktadır. İhtiyar kadın oğlunun ne kadar kötü şartlarda yaşadığına şaşırır. Tam o anda içeri oğlunun bir arkadaşı girer ve Arasov'un bir gece önce trafik kazasında öldüğünü söyler. İhtiyarı oğlunun yanına götürür. Kadın cesedi görünce oğlu olduğuna inanmaz.

“ - İyi ama bence bu benim oğlum değil. Bu adam çok yaşlı ve saçları ağarmış.” İhtiyar kadın baktı ve bu yaşlı yabancı için hiçbir şey hissetmedi; ne acıma, ne de keder. – Zaten bu adam benim oğlum bile değil ki!”¹⁵⁷

2.4.5. Aşk ve Şefkat

Teffi'nin sanatının odak noktalarından biri de şefkat konusudur. Teffi şefkat duygusunu şöyle tanımlar:

“Şefkat aşkın en kibar, en ürkek, en tanrısal simasıdır. Şefkatin kardeşi merhamettir ve ikisi hep bir aradadır.”¹⁵⁸

E.Neatrou'un da üzerinde durduğu gibi, M.Gorki'nin “merhamet insanı alçaltır” ifadesinin tam aksine Teffi'nin merhameti insanda en iyi nitelikleri ortaya çıkararak onu yüceltir. Yazar 1938 yılında Paris'te yayınladığı kitabına “Şefkat Üzerine” (O nejnosti) adını verir. Kitaba dahil olan 30 öykünün çoğunda Teffi'nin özel ilgi alanı olan çocuk ve hayvan sevgisi konusu işlenmiştir. Okuyucu bu kitaptaki öykülerle çocukların ilginç, sıcak ve masum hayal dünyalarına girer. Teffi şefkat duygusunu sadece çocuklar için değil, hayvan dünyası için de hisseder. **“Çağın Eğilimi”** (Znamenije vremeni) adlı öyküde şöyle der:

¹⁵⁷ N.A.Teffi, **Naş bit**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX veka, 2007, s. 352.

¹⁵⁸ Ye.M.Trubilova, **V poiskah skritoy nejnosti**, www.teffy.ru/additional/critique/o_nezhnosti.phtml

“Çok nadir istisnalar dışında hiçbir öyküm okuyucuda hayvanlar hakkında olanlar kadar sıcak ilgi uyandırmamıştı.”¹⁵⁹

Araştırmacı Ye.M.Trubilova'nın da çok güzel bir şekilde tasvir ettiği gibi, Teffi etrafına sanki kışın soğuktan buz tutmuş bir pencereye sıcak nefesiyle üfleyerek açtığı küçük bir delikten bakar gibidir. Yazar bu minik pencereden en çaresiz insanları izler. Bunu yaparken de onları yüceltmeye ya da eksik yanlarını iyileştirmeye çalışmaz. Her şeyi olduğu gibi kabul eder ve sevginin ve onun duygusal varlığının her yerde, her ortamda bulunabileceğini dile getirir.¹⁶⁰

“Şefkat Üzerine” kitabı sadece şefkat konusu üzerine değildir. Kitabın bir diğer ana motifi acı ve ıstırap çekme üzerinedir. Kimi kahramanlar kendi kendilerine acı çekerken kimileri de başkalarına ıstırap çektirir. “**Ryulya'nın Annesi**” (Ryulina mama) öyküsünde olduğu gibi bazı kahramanlar ise başkaları için acı çeker. Öyküdeki Ryulya hem çirkin hem de yeteneksiz bir genç kızdır ve artist olmayı hayal etmektedir. Annesi ise kızının biraz daha güzel ve yetenekli olması için bir mucize olmasını diler. Oysa mucize ümit etmeyle gerçekleşmez ve Teffi'nin daha önceki öykülerinde de bahsettiği gibi dünya büyük olaylardan değil, küçük aile meselelerinden dolayı yok olacaktır.

Teffi 1946 yılında Paris'te “**Aşk Hakkında Her Şey**” (Vsy o lyubvi) adlı kitabını yayınlar. Kitap 30 öyküden oluşur. Tıpkı “Şefkat Üzerine”de olduğu gibi bu kitapta da ana konu sadece başlıkla sınırlı değildir. Örneğin, kitaptaki ilk öykünün adı “**Flört**”tür (Flirt). Ama öyküdeki esas konu, uğrunda ölümün göze alındığı bir aşk hikayesi değildir. Çapkın kahraman Platonov, evli bir bayan olan sevgilisi Vera Petrovna ile buluşmak için Volga'da yol alan bir gemiye biner. Ancak hayal ettiği

¹⁵⁹ E.Neatrou, **Jizn smeyotsya i plaçet**, 1989, s. 16.

¹⁶⁰ Ye.M.Trubilova, **Rojdennaya v voskresenye**,
www.teffy.ru/additional/critique/vsjo_o_lyubvi.phtml

macera tesadüfen gemide bulunan bir öğrenci yüzünden gerçekleşemez. Çünkü bu öğrenci Vera Petrovna'nın kocasının yeğenidir. Bu durumda iki sevgili bir türlü bir araya gelemez. Bu arada Platonov kaptanın 14 yaşındaki genç ve güzel karısı Marusya'dan hoşlanır. Kadınları tavlama usta olan Platonov için flört eğlenceli bir oyun ve yapmacık bir duygudur. Ancak Platonov Volga macerasından sonra aradan bir süre geçip de telefonda Marusya'nın sesini Vera Petrovna'yla karıştırınca Marusya telefonu onun yüzüne kapatır. Genç adamın ruhuna pişmanlık duyguları dolar ancak artık çok geçtir. İnsanları sevmeden ve onlara güvenmeden boşa akıp giden hayatına acır.

1952 yılında Teffi ölmeden çok kısa bir süre önce New-York'ta son kitabı "Yeryüzündeki Gökkuşağı" (Zemnaya raduga) yayınlanır. Yazar bu kitapta en değer verdiği öykünün "**Kör Kız**" (Slepaya) olduğunu söyler.¹⁶¹ Öyküde orta yaşlı bir hanım olan Vera Andreyevna erkek arkadaşıyla bir parkta buluşmak üzere sözleşir. Arkadaşı randevuya geç kalınca Vera Andreyevna onu bir türlü affedemez. Buluşacakları park deniz kıyısındadır ve parkın yanındaki yurttan yaşayan görme özürlülerin gezinme yeridir. Öykünün adı iki kahraman arasındaki çelişkiyi dile getirir. Fiziksel olarak güzel olmayan kör bir kız bu parka gezmeye gelir. Onun gördüğü, daha doğrusu görmek istediği dünya güzel, iyi ve mutlu bir dünyadır. Vera Andreyevna'nın gördüğü dünya ise tam tersine sıkıcı ve çirkindir. Onun baktığı deniz ölüdür, yaşamın renkleri soluk, buluşmaya geç kalan sevgili ise iğrenç ve nefret edilecek biridir. Doğuştan görme özürlü kız dünyayı olduğundan güzel görmek isterken, Vera Andreyevna'nın gözleri kendi içine ve geçmişine yönelmiştir. Bu gözler kendilerini karanlığa gömerek gerçek yaşamı görmek istemezler.

---

¹⁶¹ a.g.e., www.teffy.ru/additional/critique/vsjo_o_ljubvi.phtml

Teffi **“Oyun”** (İgra) adlı öyküde sevginin bir başka yüzünü anlatır. Andrey İvanoviç Takanov bir sigorta şirketinde çalışan orta boylu, kel, peltek biridir. Silik ve sıradan bir kişiliği olan Andrey ne zengindir ne de akıllı. Andrey’in karısı ise ona farklı bir açıdan bakmaktadır. Teffi öyküye şöyle devam eder:

*“Dünyada bu adamın en gösterişli kuş olan altın tavus kuşu gibi yaşadığı bir ülke düşünün. Onun için en güzel şarkıları söylüyorlar, onun güzelliği ve zekası için en renkli efsaneleri yazıyorlar. Bu ülke, karısı Lyuboçka’nın ruhudur.”*¹⁶²

Karısı Andrey için en güzel sofraları kurar, şefkatle ve sevgiyle en güzel sözleri söyler. Yazara göre bu bir oyundur ve eğer Lyuboçka hayalinde böyle güzel altın bir tavus kuşu yaratmasaydı zevksiz Andrey’in sıkıcı ve renksiz dünyasında onunla birlikte boğulup giderdi. Aynı öyküde aynı oyunu bir başka kadın daha oynar. Yaşlı Mariya Mihaylovna akıllı ve çekici bir kadındır. Kendisini hayalinde yarattığı ihtiyar kadına adamıştır. Yaptığı her şeyi ihtiyara göre ayarlar. İhtiyar erken yatacak diye misafirlikten erken kalkar. Dinlenmesi için onu sayfiye evine götürmek ister. Hatta Teffi’yle konuşup ondan bir piyes yazmasını bile ister. Piyeste kendisi oynayacak ve hayalindeki ihtiyara daha yumuşak bir yatak alabilmek için para kazanacaktır.

Teffi’ye göre aşk ve sevgi göreceli bir kavramdır. **“Sihirli Değnek”** (Mağiceskaya paloçka) adlı öykü şöyle başlar:

“Gençler ya da aşıklar hakkındaki konuşmalarda sık sık hayret uyandıran nidalara rastlanır: - O kızda ne buldu ki? Ya da : - O oğlanda ne buldu ki? Bu soru insan ruhunun ölçütlerinin ne kadar az önemsendiğini açıkça ortaya koyar. İnsan ruhu bazen diğer insanların sıradan bir toprak parçası gördüğü bir yerde değerli bir

---

¹⁶² N.A.Teffi, **İgra**, İzbranniye proizvedeniya, 2005, s. 126.

maden cevheri bulabilir. İnsan ruhu hazine avcısının elindeki sihirli değnek gibi hiç beklenmedik bir anda, en sıradan, en basit bir yerde birdenbire titrer ve işaret verir: -İşte mutluluk burada.”¹⁶³

Öyküde ikisi de birbirinden tuhaf bir karı-kocanın kendilerine özgü dünyası ortaya konur. Kadın çirkin, iri yapılı ve fazla konuşmaktan dolayı çevresindeki kimseye söz hakkı tanımayan bir kişiliktir. Kocasısı ise ondan zayıf, kısa boylu ve yaşça daha küçüktür. Kadına göre kocası dünyanın en yakışıklı ve en güzel yapılı erkeğidir. Kocasısı ise karısının dünyadaki en güzel ve en çekici kişi olduğunu düşünmektedir. Hatta ona o kadar saygı göstermektedir ki karısının kendisinde ne bulduğuna kendisi bile şaşırılmaktadır. Öyküdeki betimlemeler ve diyaloglar komik bir şekilde verilmiştir. Bu tuhaf aileye bir gün misafir olarak giden kahraman, kendisini kadının konuşmalarından zor sıyrarak evden nasıl kaçacağını bilemez.

Teffi kimi öykülerinde insanların birbirlerine, kimi öykülerinde insanların hayvanlara, kimilerinde de hayvanların insanlara duyduğu aşkı dile getirir. Teffi'nin şefkat ve karşılıksız sevgi duygusunu anlattığı en dokunaklı öykülerinden biri de **“Konuşmadan”** (Bez slov) adını taşır. Yazar bu duyguları anlatırken hayvanların ve insanların iç dünyalarını ele alır. Aynı öyküde hem hayvanların insanlara karşı olan aşkını, hem de insanların birbirine gösterdiği sevgiyi ve şefkati ele alır. Öyküde üç arkadaş birbirine hayatlarında hissettikleri en dokunaklı anılarını anlatır. Anlatıcılardan biri bir komşusunun kedisinin kendisine ne kadar bağlandığını anlatır. Anlatıcı kediyi her ne kadar sevmese ve ev sahibinden onu dışarı atmasını rica etse de kedi onu gördükçe öyle büyük sevinç gösterileri yapar ki bir keresinde kendisine yarı ölü bir fare hediye eder. Anlatıcı o anda tiksintiden çığlıklar atar ama bir yandan

---

¹⁶³ N.A.Teffi, **Magičeskaya paločka**, İzbranniye proizvedeniya, 2005, s. 131.

da olup biteni düşündükçe kedinin sevgi gösterisinin kendisinde yarattığı duygu yoğunluğunu daha iyi analiz eder:

“Komuya daha derinlemesine baktığımda basit bir hayvan ruhunun bir başkasına karşı duyduğu sevgiden dolayı hayatta sahip olduğu her şeyi ona nasıl sunduğunu gördüm. Bu kedinin hayatta hiçbir varlığı yoktu. Her şeyini vermişti... Buna sıradan bir olay gibi baktığında ne görürsün? Gördüğün şey pis bir kedinin yarı ölü bir fareyi kucağına bırakmasıdır. Derinliğinde olağanüstü güzellikler görmeyi bilemeyen hiç kimse bu tür olaylar yaşamak istemez.”¹⁶⁴

Diğer anlatıcı piyano çalarken evdeki bir farenin kendisine nasıl yaklaşıp müzik dinlediğini anlatır. Anlatıcı fareye o kadar alışmıştır ki fare birkaç gün ortadan kaybolunca endişelenmeye bile başlar. Ancak bu süre içinde fare doğum yapmıştır ve yavrularını da yanında gezdirmektedir. Fakat anlatıcı farelerin çoğalmasından dolayı yuvalarını istemese de bozmak zorunda kalır ve bundan dolayı ne kadar üzgün olduğunu dile getirir. Son anlatıcı ise eski bir doktordur ve onun anısı bir hayvanla değil vahşi bir insanla ilgilidir. Olay Yakutistan’da ücra bir köyde geçmektedir. Doktorun anlattığına göre Yakutlar zor insanlardır ve yabancılara muayene olmak, kendilerine dokundurtmak istemezler. Nikolay adındaki Yakut da hastaneye geldiğinde aynı durumdadır. Ancak doktorun sıcak ve içten ilgisini hisseden bu Yakut ona öyle bağlanır ki doktor başka bir yere tayin olduğunda çok üzülür ve hatıra olarak doktora bir şey hediye etmek ister. Ancak Yakutun verebileceği hiçbir şeyi yoktur. Doktora hediye olarak içten bir gülüşle birlikte yastığının altında sakladığı eski bir dergiden koparılmış olan bir Yakut’un fotoğrafını verir. Bu hiçbir söz söylenmeden ve içtenlikle verilen hediye doktoru çok etkiler:

---

¹⁶⁴ N.A.Teffi, **Bez slov**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 342.

“Kirden yapış yapış olan kağıdı aldım, dikkatlice katlayıp cebime koydum. Eğildim ve Nikolay’ın yün topağını andıran saçlarını öptüm. Hayatım boyunca almış olduğum en değerli hediyeği yanıma aldım. Bu insan hayatta sahip olduğü her şeyini bu kağıt parçasıyla bana vermiş oldu.”¹⁶⁵

Teffi **“Benjamin”** (Fikus) adlı hikayesinde sevgi hakkında şu sözleri dile getirir:

“Uysal, savunmasız ve şefkatli hayvanları dile getirdiğim öykülerimi bitirirken içlerinde en büyük şefkati, en derin acımayı hangisine duyuyorum biliyor musunuz? İnsana. Hayvanlar hakkında bana gönderilen mektupların ve öykülerin çoğunda tek bir önemli nokta gördüm: insan kalbine, gerçek, çıkarsız ve fedakar bir sevgiye duyulan arzu. Bana kendi “mükemmel hayvanını” anlatan herkes aslında kendisini anlattı. Paranın, şöhretin, dış güzelliğın, dünyevi hayatın tüm parıltı ve şaşaaasının boş ve fani olduğunu anlattı. Tüm dünyanın ve kendi kendisinin iftirasına uğrayan insanoğlu farkında olmadan kendi yarattığı karmaşıklığın içinde yolunu şaşırarak hayatın en değerli zenginliğini arıyor. Ve bunu genelde yakınlarında bulamayıp bir hayvana, sineğge, çiçeğge duyduğü hislerde arıyor. Dünyayı birleştiren altın halkaya dahil olmak istiyor. Hayvanların içinde en sevimlisi, en dokunaklısı, en zavallısı insandır.”¹⁶⁶

2.4.6. Folklor Öğeleri

Teffi 1936 yılında Berlin’de yayınladığı “Cadı” (Vedma) adlı kitabında diğeri kitaplarından farklı olarak fantastik türe yakın bir üslûpla oluşturduğü öykülerini toplar. Bu kitabında Rus folklorunda ve batıl inançlarında önemli yer tutan cadılarla,

---

¹⁶⁵ a.g.e., s. 346.

¹⁶⁶ N.A.Teffi, **O malih bratyev**, İzbranniye proizvedeniya, 2005, s. 208.

kurt adamlarla, ev cinleriyle, denizkızlarıyla, vampirlerle, orman cinleriyle ilgili kısa öyküler vardır. Bu tür karakterler Rus masallarında ve efsanelerinde sıkça rastlanan ve halkın fazlaca önem verdiği doğüstü güçlerdir. Teffi bu kitabıyla aynı adı taşıyan “**Cadı**” adlı öyküsünün en başında okuyucuyu şu şekilde uyarır:

“Kimi zaman aklına gelip düşündüğünde şaşırırsın bile: gerçekten de böyle insanlar ve böyle bir hayat var mıydı acaba? Hiç kuşkusuz bunları yabancı birine anlatmak imkansızdır. Hiçbir şey anlamayacak ve hiçbirine inanmayacaktır. Ama geçmişini unutmayan gerçek bir Rus bunları tam olarak doğru bir şekilde yorumlayacak ve haklı da olacaktır.”¹⁶⁷

Teffi gençliğinde bir taşra çiftliğinde dinlediği masallardan yola çıkarak yazdığı bu öykülerinde ele aldığı folklor motiflerinin günümüzde bile Rus ruhuna hitap etmeye devam ettiğini düşünür ve bu düşüncesini öykülerine yansıtır.

“Cadı” kitabının geneline hakim olan fantastik öyküler Teffi’ye özgü karakteristik nitelikler taşır. Yazar bu öykülerinde tipik gotik tekniklerden kaçınır. Günlük yaşamdan kesitler sunan öyküler fantastik edebiyatın gotik ağırlığından ve belli sınırlarından uzaktır. Anlatıcılar kendilerinin sağduyulu ve sakin karakterler olduklarını bir şekilde okuyucuya hissettirirler. Dışarıdan bakıldığında huzurlu ve sakin gibi görünen sıradan, monoton hayatların içine tuhaf olayların karıştırıldığı bu öyküler günlük yaşamın sıradanlığını bozmayacak şekilde kurgulanmıştır. Teffi bizim mantıklı kabul ettiğimiz ve hatta çoğu zaman da sıkıcı geçen hayatlarımıza farklı bir açıyla bakar:

“Aslına bakılırsa iki düzlemde yaşıyoruz. Bunlardan biri saf, hilesiz gerçek hayatımız. Diğeri ise sezgilerimizin, izlenimlerimizin, açıklanamayan ve karşı

---

¹⁶⁷ N.A.Teffi, **Vedma**, Vedma, 2007, s. 474.

konulamayan sempati ve iticiliklerimizin toplamından, rüyalarımızdan oluşan hayatımız. Bu ikinci tür hayatımızın kendine has olan ve bizim hiçbir sorumluluk taşımadığımız kendi kanunları ve kendi mantığı vardır. Bilinç dünyasına çıkarılanlar şaşırtır ve korkutur ama onların üstesinden de gelemeyiz.”¹⁶⁸

Teffi “Cadi” kitabında bilinçaltında yatan ve doğaüstü olarak yorumlanan bu tür mantık dışı güçlerin ortaya çıkışına ait örnekler sunar.

Amerikalı araştırmacı Edythe Haber’in de üzerinde durduğu gibi genelde fantastik öyküler iki gruba ayrılır. İlk grupta gerçekten de mantığa aykırı doğaüstü güçler ele alınır. Diğer grupta ise olaylar fantastik çizgide ilerleyip öykünün sonunda mantıklı bir açıklama yapılır: kahraman ya bir rüya görmüştür, ya da birilerinin oyununa gelmiştir. Teffi’nin bu alandaki farkı ise öykülerinin her iki gruba da dahil olmamasıdır. Teffi’nin esrarengiz öykülerinde bazı tuhaf olaylar ortaya çıkar, sıradan insanlar bu olaylara karışır. Ancak olaylar tam bir doğaüstü güç özelliği taşımaz ve yazar okuyucuyu fantastik varlıkların gerçekten var olduklarını kabul etmeye asla zorlamaz.¹⁶⁹ Buna rağmen yine de öykünün sonunda tüm bu yaşananların gerçekten doğaüstü bir olay mı olduğu yoksa sıradan bir tuhaflığa mı tesadüf edildiği konusunda net bir açıklama yapılmaz ve okuyucu bir çeşit şüphe içinde bırakılır. “**Cadi**” öyküsü de böyle bir son ile biter. Öykü ıssız bir bozkır kasabasında geçer. Yaşlı bir bayan anlatıcı konumundaki yazar kendi yaşamından küçük kesitler verirken okuyucuyu sıradan bir ailenin günlük yaşamına götürür. Bu kasabada hayat son derece sıkıcı ve tekdüzedir. Anlatıcıya göre buradaki hizmetkârlar de her yerde olduğu gibi işe yaramaz ve ahmaktır. Ancak anlatıcının hizmetçiden yana şanslı vardır çünkü Ustyuşa çok sessiz, sakın birisidir ve diğerleri gibi ne içki içer ne de

¹⁶⁸ E.Haber, **Vedma Teffi: Mifologiya russkoy duşi**, Tvorçestvo N.A.Teffi i russkiy literaturniy protses XX. veka, Naslediye, 1999, s. 84.

¹⁶⁹ a.g.e., s. 83.

sigara. Üstelik Ustyuşa'nın kayıp eşyaları bulma konusunda özel bir yeteneği vardır. Bazen tuhaf davranışlar sergileyen Ustyuşa'yı sevmeyen tek kişi evin kedisidir.

“Ustyuşa odaya ne zaman girse kedi sıçrar, ayaklarının üzerinde kamburlaşır, tüyleri diken diken olur ve var gücüyle kaçıp köşelere sinerdi.”¹⁷⁰

Öyküde zaman zaman Ustyuşa'nın tuhaf davranışları vurgulanır:

“Her şeyi iyi hoştu da bazı tuhaflikları olduğunu da söylemek gerek. Bunları tarif edecek söz bulamıyorum. Dalgınlık mı desem? Örneğin çörek almaya gönderirsin, eve horozla gelir. Ee çayın yanında horozu ne yapalım?”¹⁷¹

Eve misafirlerin geleceği bir gün som balığı almak üzere çarşıya yollanan Ustyuşa dört gün ortadan kaybolur. Yolda bir akrabasını görmüş ve kimseye haber vermeden bir düğüne gitmiştir. Bunun üzerine ev sahipleri Ustyuşa'yı evden kovmaya karar verirler. Ancak aşçı kadın onları uyarır:

“Onu kovamazsınız. Çünkü her gece fısıldayarak, kağıt yakarak ve bacaya üfleyerek size büyü yapıyor.”¹⁷²

Anlatıcı bu sözlerden biraz etkilense de kocası bu tür batıl inançlara kesinlikle karşıdır. Bu konuda horlayıcı bir tavırla şöyle der:

“Cahil insanlarda ortaçağdan kalma batıl inanışlar az mı? Ayrıca Ustinya'nın bu tür deli saçmaları yapacak yetenekte olması da beni şaşırtıyor.”¹⁷³

Dört gün sonra Ustyuşa'nın ortaya çıkmasıyla öyküde “korku” motifleri belirmeye başlar. Bir akşam kedinin tavırları Ustyuşa'nın yaklaşmakta olduğunu gösterir ve hemen ardından Ustyuşa salona girer. O günden sonra evin dadısı yemek salonundaki on iki sandalyeyi masanın etrafında ters olarak yerleştirilmiş olarak

---

¹⁷⁰ N.A.Teffi, **Vedma**, Vedma, 2007, s. 476.

¹⁷¹ a.g.e., s. 476.

¹⁷² a.g.e., s. 478.

¹⁷³ a.g.e., s. 478.

bulur ve üstelik bir de daha önce evde var olmayan on üçüncü sandalye ortaya çıkmıştır. Bütün şüpheler Ustyuşa'nın üzerinde toplanır ve dadı olayın yorumunu yapar:

“Hepimizin buradan gitmesi isteniyor”. Dadının anlaşılmasız bir şekilde tekrarladığı ve Rusçada bir tekerlemeyi andıran şu deyim öyküde korku atmosferini artırır:

*“Om vorom novorom, vom boz, a vom novoz.”*¹⁷⁴ (Birisini bir yerde istenmediği ya da bir yerden kovulduğu zaman kullanılan bir deyimdir¹⁷⁵). Diğer taraftan aşçı evden gitmek ister ama her zaman kilitli olan giysi dolabını açtığı anda giysilerinin üzerinde bir süpürge bulur. Eve polis çağrılır ama bunun dışında evde tuhaf olay gelişmez. Evin eğitilmiş sahipleri cahil insanların batıl inanç olarak algıladıkları bu olaya önem vermek istemeseler de içten içe çok etkilenirler. Teffi'nin öykülerinde adet olduğu üzere bu öykünün sonunda da asıl önemi vurgulanan unsur öyküde geçen olayın kendisi değil, bunun karakterler üzerinde bıraktığı etkidir. Sonuçta bu ücra ve monoton kasabada meydana gelen beklenmedik ve açıklanamayan bir olay cahil halkı ve eğitilmiş, bilinçli kişileri eşit düzeyde etkilemiştir. Teffi öykünün sonunda doğüstü güçlerin varlığını kabul etme konusunu okuyucuya bırakır:

“Şu anda bütün bu olanları anımsadığımda Ustinya'nın akşam yemek odasını toplarken sandalyeleri yerine yerleştirmeyi unuttuğunu ve işin içine polisin de girmesiyle olayın büyüdüğünü görüp korkudan bunu itiraf edemediğini düşünüyorum. Ama eğer batıl inançları olan biri olsaydım şöyle düşünebilirdim: bütün bunlar ne kadar saçma da olsa yine de “büyüsüyle” bizi evden kovmayı

---

¹⁷⁴ a.g.e., s. 482.

¹⁷⁵ V.P.Jukov, *Slovar russkih poslovits i pogovorok*, Russkiy yazık-Media, Moskova, 2007, s. 55.

başardı. İster gül, ister gülme, sonuç mantıklı ve okumuş insanlar olan bizlerin düşündüğü gibi değil, cahil dadının söylediği gibi oldu... ”¹⁷⁶

Öykünün sonunda ev sahipleri evi boşaltır ve bir yıl sonra da postane olarak kullanılmak üzere ev kiraya verilir.

“**Denizkızı**” (Rusalka) adlı öyküde doğaüstü gücün etkisi psikolojik boyutta vurgulanır. Yine bir taşra kasabasında geçen olayda başkahraman “Cadı”da olduğu gibi hizmetçi bir kızıdır. Kornelya sessiz, sakin, işini iyi yapan, içten içe gururlu, davranışlarında tutarlı bir hizmetçidir. Öyküde çocukluk anılarını dile getiren anlatıcı, Kornelya’nın dış görünüş tasvirinde onunla ilgili bazı ipuçları verir:

“Beyaz, şişkin bir yüzü, balık gibi siyah hareli sarımsı ve pırlak gözleri vardı. Kaşları alnını düz ve ince bir çizgiyle keserek yüzüne sert bir görünüm kazandırmıştı. Kornelya’nın saçları şaşırtıcıydı. Uzun örgüleri dizlerinin altına kadar iniyordu. Saçlarını sıkı bir taçla toplardı. Bu haliyle hem çirkin hem tuhaftı. Üstelik saçları mat ve zevksiz bir kumrallıktaydı. ”¹⁷⁷

Kornelya her Pazar en güzel giysilerini giyip boynuna yeşil bir kravat bağlayarak göl kenarında dua ederken çocuklar büyük bir merak ve dikkatle onu izlerler.

Çocuklar ertesi yaz Moskova’dan kasabaya döndüklerinde Kornelya’yı biraz değişmiş bulurlar. Kornelya evlenmiş ve göl kenarında bir eve taşınmıştır. Günlerden bir gün yaşadığı bir olay Kornelya’da tam bir değişiklik yaratır. Anlatıcının ablaları ve kuzenleri bir gün ata binerken yanlarına şeker almayı unuttukları için çocukları Kornelya’ya yollarlar. O sırada evde yalnız olan Kornelya saçlarını taramaktadır. Aceleyle şeker götürmeye giderken saçları açılır ve omuzlarından aşağı dökülür.

¹⁷⁶ N.A.Teffi, **Vedma**, Vedma, 2007, s. 486.

¹⁷⁷ N.A.Teffi, **Rusalka**, Vedma, 2007, s. 542.

Kızlardan biri o anda Kornelya'nın bir denizkızına ne kadar benzediğini söyler. Bu arada kızlar yakışıklı seyis Fedko'ya bu konudaki fikrini sorarlar. Fedko kendi güzelliği karşısında Kornelya'nın çirkinliği için elinde olmadan kırıcı sözler söyler. Kornelya balık gözleriyle Fedko'ya bakar ve incinmiş olarak hiçbir şey söylemeden oradan uzaklaşır. O anda yazarın yaptığı yorum dikkat çekicidir:

*“Kader çizgisinin kırıldığı anlar olur. Bazen bu anlar, yaşandığı zaman diliminde fark edilmez, bunlarla ilgili hiçbir iz, hiçbir işaret yoktur; sıradan, günlük telaş arasında kayıtsız gözlerin önünden akıp giderler. Ancak çok sonraları, kader çizgilerinin belirlemiş olduğu süre dolduktan sonra geriye dönüp baktığımızda ölümcül darbeyi fark ederiz.”*¹⁷⁸

Kornelya için o kırılğan an işte bu yaşadığı andır. O günden sonra Kornelya her Pazar göl kıyısına gitmeye devam eder ama artık dua etmek yerine saçlarını tarayıp sürekli altın saçlar hakkında bir şarkı mırıldanır. Kornelya'nın denizkızı doğası bundan sonra daha net bir şekilde ortaya çıkar. Bir keresinde anlatıcı, ablası Lena ve dadısıyla birlikte Kornelya'nın gölde yüzdüğünü görür. Suyun içindeyken Kornelya'nın saçları şaşırtıcı derecede dolgun ve parlaktır. O anda Fedko da karşı kıyıda atlarını yıkamaktadır. Kornelya onu fark edince ellerini yukarı kaldırıp isterik bir kahkaha atar. Beline kadar sudan sıçrar, burun delikleri şişer ve gözleri vahşi bir hayvanınki gibi irice açılır. Bu sahne karşısında hem çocuklar hem de dadı korkup eve giderler.

Öykünün son sahnesi Fedko'nun düğünüyle biter. Bu sahne fantastik öğelerle doludur. Anlatıcı ve ablası Lena o gün kendilerini kötü hissettikleri için bir divanın köşesine oturmuş, düğünü izlemektedirler. Fedko boynuna Kornelya'nın yeşil

---

¹⁷⁸ a.g.e., s. 547.

kravatını bağlamıştır. Gelin genç olmasına rağmen beklenmedik derecede çirkindir. Tatsız geçen düğün dansını izlerlerken Lena kardeşine karşıda bir düğün daha olduğunu söyler. Anlatıcı o tarafa baktığında karşısında bir ayna görür. Ama daha dikkatli baktığında bunun ayna değil bir kapı olduğunu fark eder. O kapının arkasında Kornelya'nın düğünü vardır. Kızlar gerçekle kâbus arasında gördüklerini ayırt etmeye çalışırlar:

“Oraya tekrar bakıyorum. Başım dönüyor. Ve sanki birisini yerin dibinde çiğnemek için inatla ayaklarını yere vuran yeşil kötü insanlar da dönüyor. Bu sanki Kornelya gibi, tamamen siyah ve donuk... İri balık gözleriyle bakıyor... Ve birden tıpkı gölde olduğu gibi yarı beline kadar çıplak olarak yukarı sıçrıyor. Ellerini yukarı kaldırmış, sallıyor, sallıyor. Göğsünden aşağısı ise balık pulu... Ağzı açık, şarkı mı söylüyor, yoksa ağlıyor mu?...”¹⁷⁹

Bu bilinçsiz durum günlerce devam eder ve kızlara kızıl hastalığı teşhisi konur. Daha sonra Fedko'nun düğün günü Kornelya'nın kendisini değirmenin sularında boğduğu ortaya çıkar. Öykünün sonunda anlatıcı kendi kendine sorar:

“Bu nasıl bir hikayeydi? Kornelya Fedka'yı seviyor muydu? Belki de evet. Yeşil kravatın Fedko'nun boynunda olması... Kornelya'nın tam da düğün gününde ölmesi... Ya da hiç aşk falan olmadığı halde delirdi ve denizkızı gibi suya mı gitti?”¹⁸⁰

Yazar üçüncü bir alternatif daha sunar:

---

¹⁷⁹ a.g.e., s. 551.

¹⁸⁰ a.g.e., s. 551-552.

*“Hastayken ya da sabahları yarı uykuluyken çocukluğumun bulanık hayalleri arasına bu eski tuhaf görüntü akın ettiğinde, asıl gerçeğin, küçük hasta çocuklar olarak o aynada gördüklerimiz olduğunu düşünürüm.”*¹⁸¹

Öyküde Kornelya psikolojik anlamda gerçekten de bir denizkızına dönüşür. Çünkü başlangıçta sakin, uysal başlı ve dini inançları güçlü biriyken yazarın belirttiği gibi kader çizgisinin kırılma anından itibaren karakterine uygun olmayan tavırlar sergilemeye başlar. Grotesk motif olarak aynada görünen yeşil insanlar aslında Kornelya'nın dönüşümünü tetikleyen sıradan, kötü insanlardır. Tıpkı “Cadı” öyküsünde olduğu gibi “Denizkızı”nda da sıradan hayatlardaki açıklanamayan gizler ortaya çıkar. Bunlar Teffi'nin söylediği gibi ikinci düzlemin yani ikinci hayatımızın uzantılarıdır.

“Köpek” (Sobaka) adlı öykünün başında yazarın şu sözleriyle karşılaşırız:

*“Dünyadaki olağanüstü olayların sandığımızdan daha fazla olduğunu düşünüyorum. Önemli olan bunları görebilmek, olayların zincirini bize doğüstü gibi geldiği için bilinçli olarak bir kenara atmadan, kendi yorumumuzu katmadan ve gerçekleri değiştirmeden tespit edebilmektir. Genelde insanlar en önemsiz şeylerde ya da her şeyin sıradan ve alışılmış olduğu durumlarda bir olağan dışılık görmeye meyillidir. Yaşanan olaylara kendi sezgilerini ve gördükleri rüyaların yorumlarını katmayı severler. Kimileri de bunun tam aksine akliselim insanlardır. Anlama kapasitelerinin dışında kalmasına rağmen olayı inceleyerek ve bir açıklama getirerek konuya karşı çok şüpheli yaklaşırlar. Ben her iki gruba da dahil değilim. Hiçbir şey açıklamaya çalışmıyorum. Sadece en başından, benim olayın başı olarak kabul ettiğim o andan itibaren geçen olayları olduğu gibi anlatacağım.”*¹⁸²

---

¹⁸¹ a.g.e., s. 552.

¹⁸² N.A.Teffi, **Sobaka**, Vedma, 2007, s. 567.

Anlatıcı, öykünün gerçekliği konusunda kendisine inanmayanlar olur düşüncesiyle olayı arkadaşı Zina'ya ve kendi eşine de teyit ettirebilecekleri konusunda okuyucuyu uyardıktan sonra hikayeyi anlatmaya başlar. Olay anlatıcının gençlik yıllarında bir grup arkadaşı arasında geçer. Lyalya 15 yaşlarında genç, hareketli bir kızdır ve yaz tatilini arkadaşı Zina'nın çiftliğinde geçirir. Gruptaki altı arkadaşın biri olan Tolya iyi huylu ama çok utangaç bir gençtir. O kadar çekingendir ki, konuşurken bile birilerinin arkasına gizlenmeye çalışır. Tolya Lyalya'ya âşıktır. Gençler akşamları çiftlik etrafında dolaşmayı severler. Bir akşam nehir kenarında eski bir değirmen görürler. Herkes bu değirmen hakkında efsaneler anlatır. Tolya'nın anlattığı hikaye ise gerçektir: Seneler önce yaşlı bir Alman bu değirmeni kiralar ve köpeğiyle buraya yerleşir. İhtiyar Alman tuhaf birisidir, kimseyle konuşmaz. Köpeği de tuhaftır. Bütün gün gözünü ihtiyardan hiç ayırmadan hep ona bakar. Bir gün hiç sebep yokken köpek adamı boğazından ısırarak öldürür ve oradan kaçır. Gençler Tolya'nın bu hikayesini beğenir ama içlerinden biri bunun yeterince korkutucu olmadığını söyleyerek hikayeye eklemeler yapar: değirmen o günden sonra büyülenmiştir ve kim geceyi orada geçirirse köpeğe dönüşecektir. Önce herkes olayı hafife alır ve ama Lyalya Tolya'nın geceyi değirmende geçirmesini isteyince Tolya onu kıramaz:

*“Madem bir insan olarak hep senin yanında olamıyorum, eğer köpek olursam kimse bana yasak koyamaz.”*¹⁸³

Lyalya Tolya'nın değirmende gecelemeğini istediği için eğer köpeğe dönüşürse her zaman kendisiyle olabileceğini söyler. Tolya geceyi değirmende geçirir. Sabah bitkin bir halde Lyalya'nın yanına gidip onun sadık köpeği olduğunu,

---

¹⁸³ a.g.e., s. 571.

başı sıkıştığı anda kendisini çağırmasını söyler. O günden sonra gençler eğitim için farklı şehirlere gider ve ancak iki yıl sonra görüşürler. Bu arada 1.Dünya Savaşı başlamıştır. Bütün arkadaşları cepheye giderken Lyalya Petersburg'daki konservatuar eğitimini yarıda bırakıp kokain ve alkol kullanan bohem bir gençlik grubuna katılır. Bu grupla beraber amaçsızca yaşamaya başlar. Orada tanıştığı Garri adlı bir kokain satıcısı ile arkadaş olur.

“Garri'nin farklı bir dünyası ve arkadaş çevresi vardı. Anormal, yeşil ve çirkin bir dünya. “Herkesin çok iyi tanıdığı” Yuroçka adında yeşil bir kokainman, veremli gibi görünen bir lise öğrencisi, iyi piyano çalan bir kambur.”*¹⁸⁴

Teffi tıpkı “Denizkızı”nda olduğu gibi burada da grotesk unsuru (yeşil dünya ve yeşil kız) gerçek dünyayı betimlemek için kullanır. Garri Lyalya'yı kandırarak kızın teyzesine gider ve kendisini onun kocası olarak tanıtip kadının bütün parasını alır. Bunu sonradan tesadüfen öğrenen Lyalya bir süre sonra girdiği bu bataklıktan pişman olup Garri'den ayrılmaya ve arkadaşları gibi dürüst bir hayat yaşamaya karar verir. Kendisini çıkmazda hissettiği bir anda çiftlikteki altı arkadaşından biri olan Kolya ile tesadüfen yolda karşılaşır ve onun aracılığıyla Tolya'ya haber ulaştırıp kendisine yardım etmesini ister. Bu arada Lyalya bütün hazırlıklarını yapıp Petersburg'dan ayrılmak üzere yol evraklarını düzenler ama yine de Garri'de kalan parasına ihtiyacı vardır. Parayı almak için Garri'yle buluştukları gün evde tuhaf bir his duyar ve sanki birisinin onu gözetlediğini düşünür. Pencereden baktığında bir çift gözle karşılaşır. Bir köpektir bu. Tam o sırada Garri eve gelir ve köpekten çok ürker. Onu kovmaya çalışır. Ama Lyalya kapı kilitli olmasına rağmen köpeğin evin içine kadar nasıl girdiğini bir türlü anlayamaz. Garri köpeği dışarı atar. Lyalya Garri'yle

---

* Rusça'da “zelyony” (yeşil) sözcüğü genelde hasta ya da madde bağımlısı kişiler için kullanılır.

¹⁸⁴ N.A.Teffi, **Sobaka**, Vedma, 2007, s. 577.

konuşmaya çalışıp oradan gitmeye karar verdiğini söyleyince Garri sinirlenip tüm evrakları yırtar ve kızın boynunu sıkmaya başlar:

“Boğazıma sarıldı. Çok sıktırmadı ama sallamaya başladı. O anda gösterdiği dişleri ve kudurmuş gözleri hareketlerinden daha korkutucu ve yırtıcıydı. Bu tükenmiş gözlere ve gerilmiş ağza karşı duyduğum tiksinti ve nefretten dolayı bilincimi kaybetmeye başladım. Hırıltıyla – İmdat! diyebildim. O anda açıklanamayan bir şey oldu. Kırılan camların sesi duyuldu. Büyük, ağır ve tüylü bir yaratık pencereden içeri atladı ve Garri’nin üzerine yığılarak onu yuvarladı. Sadece Garri’nin tüm bedenini kaplayan boz renkli ve tüyleri karmakarışık olmuş iri gövdenin altında ayaklarının nasıl titrediğini hatırlıyorum.”¹⁸⁵

Lyalya kendine geldiğinde Garri ölmüştür ve köpek kaçıp gitmiştir. Lyalya uzun bir süre sonra aynı gün Tolya’nın kendisine yardıma gelmek üzere yola çıktığında Bolşevikler tarafından öldürüldüğünü öğrenir. Öykü şu sözlerle son bulur:

“İşte anlatmak istediğim hikayenin tamamı budur. Hiçbir şey uydurmadım, hiçbir şey eklemedim, hiçbir şey açıklayamam ve açıklamak da istemiyorum. Ama geriye dönüp baktığımda olayın bütün halkalarını ve bir güç tarafından bu halkaların bir çubuğa dizildiğini net olarak görebiliyorum. Bu güç halkaları dizdi ve çubuğun uçlarını bağladı.”¹⁸⁶

“Köpek” öyküsünde de diğer öykülerde olduğu gibi belirgin bir doğaüstü güç ortaya çıkmaz. Diğer öykülerde açıklanamayan olayın soyutluğu karşısında bu öyküde olayı somut bir varlık olan köpek çözümler. Bu öyküde de başkahraman bir dönüşüm yaşar ve gayet sıradan geçen mutlu bir hayattan Garri’nin “yeşil ve anormal dünyasına” geçer. Diğer taraftan Tolya güvenilirliğini ve sadakatini asla bozmadı.

---

¹⁸⁵ a.g.e., s. 589.

¹⁸⁶ a.g.e., s. 590.

Tolya karşılıksız aşkı için kendisini feda eder ve kötü insanlarla köpek aracılığıyla savaşır. E.Haber'e göre Tolya'nın bu davranışı olumlu bir özellik taşıyıp öyküyü diğerlerinden ayıran bir unsurdur.¹⁸⁷

Kitaptaki bir başka esrarengiz öykü eski Slav mitolojisinde suyun efendisi ve yaşlı bir erkek figürü olarak tanımlanan su ciniyle ilgilidir. “**Su Cini**” (Vodyanoy) adlı öykü başından sonuna kadar esrarengiz bir atmosferde geçer. Öykü 20 yaşındaki Klavdenka Petrovna'nın eşinin işi dolayısıyla şehirden yaklaşık 30 verst kadar uzaklıkta bulunan nehir kenarındaki eski bir değirmenin yanında kiraladığı eve gelişiyle başlar. Klavdenka eve geldiği andan itibaren bir korku hissederek. Evin bulunduğu yer güzel olmasına rağmen oldukça ücra bir köşededir. Arabadan inip eve girmek için çalılarla kaplı ıssız bir patikadan yürümek gerekir. Ayrıca ev nemli, soğuk, loş ve sıkıcıdır. Klavdenka daha eve girmeden kargaburunlu, sıska ve tuhaf görümlü bir kadın olan hizmetçi Marya kapıya çıkıp kendisine bir mektup verir. Mektup Klavdenka'nın eşindedir. Acil bir işi çıktığı için şehir dışına gitmiştir ve üç gün sonra dönecektir. Klavdenka evde elektrik olmadığı için Marya'yı mum ve yiyecek alması için şehre yollar. Marya uzun bir süre gelmeyince Klavdenka yatağa uzanıp uykuya dalar. Öykünün bundan sonraki bölümünün bir rüya mı yoksa gerçek mi olduğuna dair hiçbir belirti olmaksızın konuya devam edilir. Klavdenka uyurken kapı çalınır ve genç kadın kapıyı açtığı anda karşısında Marya yerine iri yapılı, uzun boylu, geniş omuzlu bir kadın bulur. Klavdenka kendisini evin diğer hizmetçisi olarak tanıtır. Klavdenka kadının tuhaf görüntüsünden etkilenir:

“Bu kadının rahatsız edici bir görüntüsü vardı. Hareketlerinde bir huzursuzluk, gözlerinde bir kıvılcım vardı. Başındaki örtü sürekli kayıyordu. Örtü

---

¹⁸⁷ E.Haber, **Vedma Teffi: Mifologiya russkoy duşi**, 1999, s. 91.

açıldığında ise tifodan sonra tıraş olmuş gibi görünen fırça saçları ortaya çıkıyordu.”¹⁸⁸

Klavdenka sabah uyandığında masasının üzerinde bir pasaport görür. Açıp baktığında kendi adının yanında 30 yaşında ve dul olduğu yazmaktadır. Bundan çok etkilenen Klavdenka Marya ile konuşurken Marya, Klaşa'nın aslında İvan adlı bir sucini olduğunu anlatır. Klavdenka buna inanmaz ama bir yandan da çok korkar. Klaşa ile konuştuğunda ise Marya'nın kocasını öldürmek suçundan bir buçuk yıl hapiste yattığını öğrenir. Böylece öyküde korku motifi daha da artar. Akşam olunca Klavdenka kapısını kilitleyip pencerenin önünde otururken camın önünde birden Marya belirir ve nehir kıyısına gitmesini ister Klavdenka merakına yenik düşüp kıyıya gider:

“Söğütlerin altında bir beyazlık göze çarptı. Klaşa mı? Biraz daha yaklaştı. Hayır, bu Klaşa değildi. Söğüdüün altında ayaklarını suya sokmuş, beyaz sakalını sıvazlayan çıplak bir ihtiyar oturuyordu. Sakalından aşağı doğru ince bir çizgi halinde su damlıyordu.”¹⁸⁹

İhtiyar suya girip ortadan kaybolunca Klavdenka koşarak eve gidip yorganın altına girer. Aynı anda Klaşa da ortadan kaybolmuştur. Klavdenka sabah kocasının neşeli sesiyle uyanır. Eşi, karısının anlattıklarını duyunca kargaburun dışında eve hiçbir hizmetçi almadığını söyler. Karısının sinirlerinin bozulduğunu düşünüp şehirden bir doktor getirmek üzere odadan çıkarken son bulan öykü okuyucuyu yine şüphede bırakır.

Sonuç olarak diğer öykü kitaplarından farklı bir konumu olan “Cadı”, eski Slav kültüründen örnekler vermesi, folklor unsurlarını öne çıkarması, halkın

---

¹⁸⁸ N.A.Teffi, **Vodyanoy**, Vedma, 2007, s. 624.

¹⁸⁹ a.g.e., s. 628.

inanişlarını ve batıl inançları farklı bir açıdan ele alması bakımından önemlidir. Yazarın eski zaman konularını çocukluk anılarının prizmasından geçirerek anlatması, bunu yaparken çocukların saf dünyalarının sıcaklığını hissettirmesi ve aynı zamanda kimi anlatımlarında mizahtan ödün vermemesi öyküleri daha da sıcak bir hale getirmiştir.

III.BÖLÜM

ÖYKÜLERDEKİ TİPLEMELER

Teffi'nin öykülerinde ön plana çıkardığı başkahramanlar hangi yaş grubundan ve toplumun hangi kesiminden olurlarsa olsunlar her zaman duyarlı ve iyimser bir dünya görüşüne sahiptirler. Yazar kahramanlarına neredeyse onlara özel bir önsezi, farklı ve derin bir görüş açısı kazandırmıştır. Hatta kimi zaman cansız nesnelere bile duygu yükleyip okuyucunun ve kahramanlarının cansız nesnelere yaşayan varlıklar olarak algılamalarını istemiştir. Bu özellik Teffi'yi pek çok mizah yazarından ayırır. Yazarın öykülerindeki kahraman tiplerini genel olarak 4 grupta toplamak mümkündür: kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve hayvanlar.

3.1. Kadınlar

Teffi'nin öykülerinin pek çoğunda başkahraman kadındır. Hayatın her anında sıklıkla karşılaştığımız çirkin, komik, güzel, fedakar, şaşırtıcı, zavallı ya da ince ruhlu ve sıradan kadınlar trajikomik yanlarıyla öykülerde gerçekçi bir biçimde ortaya çıkar. Teffi'nin en sevdiği kadın tiplerinden biri dadılardır. Yazar pek çok öyküsünde genelde şişman, yaşlı, bilgiç, sinirli, aksi ama iyi kalpli klasik Rus dadılarını ele alır. **“Geçmişe Özlem”** öyküsündeki yaşlı dadı Paris'e Moskova'dan getirilmiş gerçek bir Rus dadısıdır: *“Şişman, öfkeli, yeni moda şeyleri sevmeyen,*

eski kurallara bağlı, poğaça pişirmeyi bilen, bütün evi korkudan titreten”¹⁹⁰ dadı akşam çocuklar uykuya dalınca mutfağa giderek Fransız aşçıyla sohbet eder. Fransız aşçı ona tabure uzatır ama ihtiya ve inatçı dadı oturmayı reddeder: “*Ne gerek var, şükürler olsun ki bacaklarım hâlâ sağlam.*” Kapının yanında durur ve sert bir şekilde konuşmaya başlar:

“*Anlat bana bakalım, sizde ayin anı neden duyulmuyor? Kilise var ama an sesi yok.*” (...) “*Peki sizde niye hiç köpek yok? Burası büyük bir şehir ama ancak bir-iki köpek var.*” (...) “*şimdi sizin burada ilek satıyorlar. Hiç Nisan ayında ilek olur mu? Bizde ise bu mevsimde frenkzm bolluğu vardır. İhtiyar kadınlar pazara kar altından çıkan ilk frenkzmlerini getirmişlerdir. ayla iyi gider...*”¹⁹¹

“**Cansız Canavar**”daki küçük kız Katya anne ve babasından göremediği yakınlığı dadısından görür. Katya zamanının çoğunu dadısıyla geçirir. Evdeki her olaydan haberdar olan dadı Katya’yı anne-babasının yarattığı gergin ortamdan korumaya çalışır. Ancak yine de dadının gücünün yetmediği yerler de vardır. Babası ya da ğretmeni dadiya bir emir verdiğinde bunlara karşı gelemez ve küçük Katya’yı büyüklerin acımasız dünyasından kurtaramaz.

Teffi’nin dadı tiplerini her zaman ev işleriyle meşgul oldukları için genelde asık suratlı ve serttirler. “**Leontiy Dede**” öyküsündeki yaşlı dadı Elvira Karlovna’nın da diğer dadılar gibi yüzü pek gülmez ama diğerleri gibi iyi kalplidir. Öykünün başında armut reçeli yapmakla meşguldür ve reel ekşiyip kpklendiği için sinirlidir. Çocuklar her zaman yanlarında dadiy buldukları için her şeyi ondan öğrenirler.

---

¹⁹⁰ N.A.Teffi, **Nostalgiya**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 212.

¹⁹¹ a.g.e., s. 213.

“Cadı” kitabındaki hemen her öyküde dadı tiplemesi vardır. Öyküler taşradaki sıradan Rus yaşamını anlattığı için bunların içinde bir dadının olmaması mümkün değildir. “**Cadı**” öyküsündeki anlatıcının evinde yaşayan dadı kendini bildi bileli onlara hizmet vermektedir:

“Daha toprak köleliği varken teyzemlerin evinde doğmuş olan yaşlı dadı yılları saymayı bile bırakmıştı.”¹⁹²

Batıl inançları olan dadı bazen sıradan olayları büyütüp efsaneleştirir. Örneğin; bir gün ırmak kıyısında gezerken ırmak cini gördüğünü ve kendisini suya çekmek üzereyken bir meleğin gelip onu kurtardığını anlatır. Gerçekte ise nehirde yüzen kişi evin arabacısıdır. “**Ev Cini**” (Domovoy) öyküsünde şefkatli dadı evin konuklarına bile aynı sıcaklığı gösterir:

“Yan odadaki küçük Lyusya rüyasında ağlıyordu ve annesini çağırıyordu. Ama annesi evin diğer ucunda uyuyordu. Lyusya’nın yanına bizim dadı gitti.”¹⁹³

“**Hamam Cini**” (Bannıy çyort) adlı öyküde anlatıcı evin dadısı hakkında şunları söyler: “*Annem öksüz büyümüş, dolayısıyla evimizde hiç büyükanne olmamış. Annemi büyüten yaşlı dadı onun başında durmuş ve evi idare etmiş. Aynı dadı hem bizi büyüttü hem de ev işlerine baktı. Onu çok iyi hatırlıyorum. Küçücük, eğri büğrü, buruş buruştu. Nazardan nasıl korunulur, büyü nasıl kaldırılır, gözdeki arpacığa nasıl üflenir gibi akla gelmeyecek şeyleri bilirdi... Bütün hastalıkları en basit yollarla kimi zaman gazyağıyla, kimi zaman yoğurtla ya da pelin yaprağıyla tedavi ederdi. Evimize gelen doktor – elbette tedavi için değil, babamdan inek almak için gelirdi – bizim dadıya hayret ederdi. “Bu ihtiyar, derdi, bu dünyada bir sürü insanı*

---

¹⁹² N.A.Teffi, **Vedma**, Vedma, 2007, s. 475.

¹⁹³ N.A.Teffi, **Domovoy**, Vedma, 2007, s. 505.

iyileştirdi” (...) Evet, dedi her türlü şeyden anlardı, ama bazen, yaşlılıktan mıdır nedir, en basit şeyleri anlamadığı da olurdu.”¹⁹⁴

Teffi'nin kadın tiplmelerinin bir başka grubunu fedakâr kadınlar oluşturur. “**Laviza Çen**” öyküsü buna güzel bir örnektir. Konservatuar öğrencileri olan Katya ile Yevgeni bir konserde tanışır. Katya Yevgeni'ye aşık olur ama Yevgeni bunun farkına bile varmaz. Onun gözü muhteşem şarkıcı Laviza Çen'den başkasını görmez. Katya'yla birlikteyken hep Laviza'dan bahseder. Katya ise Yevgeni ile birlikte olabilmek için buna bile razıdır. Oysa Katya çok güzel ve yetenekli bir şarkıcıdır; ancak Yevgeni'nin kendisine karşı takındığı sert tavırlardan dolayı kendi yeteneğini keşfedemez ve hep onu mutlu etmeye çalışarak kendisini ikinci plana atar. Katya sonunda bir gün Laviza Çen'i sahnede görür. Kısa boylu, şişman ve sesi çok kötü olan bir şarkıcıdır Laviza. Öykünün sonunda Katya müthiş bir hayal kırıklığına uğrar. Teffi Katya'nın kaderinde başkasının mutluluğu için hayatını feda eden genç bir kadının ruh halini anlatır.

Fedakâr kadın tiplemesine bir başka örnek “**Ryulya'nın Annesi**” (Ryulina mama) adlı öyküdeki fedakâr annedir. Öyküde vasat bir tiyatronun sıradan oyuncularını ele alınır. Bir gün tiyatroya yedek eleman alınacağı bildirilince çirkin ve yeteneksiz bir genç kız olan Ryulya ve annesi bu tiyatronun provalarına gidip gelmeye başlarlar. Dansçı olmak isteyen Ryulya'nın vücudu o kadar çirkin ve orantısızdır ki bu durum genç kızın yeteneksizliği ile birleşince özellikle görsel sanatlar için oldukça avantajsız bir durum oluşturmaktadır. Ancak Ryulya ve annesi büyük bir sabırla her gün provaları izlemeye devam ederler. Bir gün oyunculardan

---

¹⁹⁴ N.A.Teffi, **Banny çyort**, Vedma, 2007, s. 535.

biri oyunu yarım bırakınca yerine istemeden de olsa Ryulya'yı alırlar. Ancak annesi Ryulya'dan daha heyecanlı ve heveslidir:

“...Ryulya'yı provaya çağırıldıklarında annesi Ryulya'nın arkasından kalktı, Ryulya'nın her hareketini gözleriyle yedi, onunla birlikte yere basıp, onunla birlikte zıpladı. Şapkasındaki kuş tüyü de titredi ve zıpladı...Ryulya arkasından ona ne yapacağını fısıldayan ve her hatasını düzelten annesinin sıkıştırmalarıyla ağır bir at yürüyüşünü andıran hareketlerle sıçradı... Provalar Ryulya'nın annesi olmasa sıkıcı olabilirdi. Annesi kendinden geçmiş, kızarmış ve şaşkın bir biçimde Ryulya'nın bütün hareketlerini tekrarlıyordu. Tombul bacaklarıyla tembelce hareket eden uyşuk ve tiknaz Ryulya'nın arkasında sarhoş bir cadıya benzeyen çılgin bir anne. Oyun eşine az rastlanır bir hale gelmişti. Hatta diğer tiyatrolardan bu tuhaf kadını izlemeye koşanlar oluyordu.”¹⁹⁵

Oyunu sahneleme günü geldiğinde Ryulya ayağını incittiği için gösteriye gelemmez. Annesi ise kızının bu fırsatı kaçırmamasını istemediği için onun yerini alır. Provalarda her figürü öğrenmiş olan anne gösteriyi mükemmel bir şekilde tamamlar ve rejisör bu rolü Ryulya'nın annesine vermeye karar verir. Bunu duyan anne durumu kabullenmeyerek bu kadar yetenekli ve genç bir kızın kariyeriyle oynamayacağını söyleyerek ertesi günkü gösteriye kesinlikle kızının çıkacağını bildirir. Fedakâr anne kızı için her şeyi yapmaya hazırdır.

Bir başka fedakar anne **“Bir Parça Hayat”** (Kusoçek jizni) öyküsündeki Marusya'nın annesi Vera'dır. Para kazanıp evi geçindirmek için yaşlı ve aksi bir ihtiyara bakıcılık yapmakta, aynı zamanda kızının kaprislerine katlanmaktadır. Kızı bir gün bir Amerikalıyla evlenip Amerika'ya gider. Ancak yine de sürekli

---

¹⁹⁵ N.A.Teffi, **Ryulina mama**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 313.

annesinden para ister. Annesi ise yoksul bir hayat sürmesine rağmen kızının Amerika’da yaşamasından dolayı o kadar gururludur ki kendi fakirliğini bile unuttur. Hatta kızıyla çok fazla böbürlendiği için herkes onunla alay etmeye başlar ve etrafındaki dostlarını bile kaybeder.

“**Öğretmen**” (Učitelnitsa) adlı öyküde kendini öğrencilerine adanmış idealist bir köy öğretmeni canlandırılır. Senenin dörtte üçünde geçit vermeyen ücra bir köyde öğretmenlik yapan Lizanka Babina çok zor şartlarda yaşamasına rağmen halinden şikayetçi değildir. Lizanka şehre sadece maaş almak için gider ama bindiği araç normal bir at arabası değildir. Köy yolu çok bozuk olduğu için öğretmen Lizanka şehre bir yay üzerinde gider:

“Bunu duyduğumda safça bunun bir keman yayı olduğunu düşündüm ve bunun ne tür bir taşıma aracı olduğunu anlayamadım... Sonra bana keman yayı denilen tuhaf aracın nasıl bir şey olduğunu anlattılar: ata uzun oklar bağlanır, bunların uçları yerden yaklaşık bir arşın yüksekliğinde bir kirişle birbirine bağlanır. Bu kirişe öğretmen Lizanka oturur ve tümseklerin üzerinden gelişigüzel çarpa çarpa zıplayarak gider... Yay çürük kütüklere çarpar, hoplatır, zıplattır, havaya sıçratır. Lizanka iç organları birbirine karışmasın diye belindeki eski kuşağı daha sıkı sarar ve hoplamaya devam eder.”¹⁹⁶

Çevresindekiler Lizanka’nın bu fedakarlığının boşuna olduğunu söyleyip onu hor görürler ama Lizanka kendi gücünden memnundur:

“Benim emeğim başkalarına gerekli, hayatım güzel ve kahramanlığım kutsal. Eğer ben bir dakika bile böyle düşünmeyi kesersem yarın sabaha kadar bile yaşayamam.”¹⁹⁷

---

¹⁹⁶ N.A.Teffi, **Učitelnitsa**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 140-141.

¹⁹⁷ a.g.e., s. 142.

Teffi aynı öyküde görgüsüz kadın tiplmelerine de yer verir. Bunlardan biri Lizanka'nın konuk olduğu evin sahibi olan doktorun karısıdır. Doktorun eşi küçük bir şehirde önemli bir iş yapan kocasının saygınlığından yararlanıp kendisini başkalarından farklı görür. Hayatı izleyen, her şeyi bilen, dergiler okuyan biri olarak kendisini üstün biri gibi gösterir:

“Doktorun karısı bugün şüpheli bir ruh hali içinde. Yeni bir estetik tutkununun olağanüstü yetenekli eserini bir dergide henüz okuyup bitirmişti. Ağzını ekmekle tıka basa doldurup güzellik hakkında konuşmaya başladı:

- Mm, evet, Lizanka'nın hayatı çirkin ve insanın bilinçli bir şekilde kendi hayatını biçimsizleştirmeye bile hakkı yoktur. Bununla doğayı da çirkinleştiriyor, dolayısıyla Tanrı'ya karşı geliyor. Evet, tabi ki, estetik anlamda... Ne? Ha? İşte alın derginin son sayısını kendiniz okuyun...”¹⁹⁸

Teffi'nin görgüsüz kadın tiplmeleri ayrı bir grup oluşturur. Bununla ilgili en çarpıcı örneklerden biri **“Şeytani Kadın”** (Demoniçeskaya jensçina) öyküsüdür. Yazarın “şeytani” olarak nitelediği bu kadınlar görgüsüzlüklerini diğerlerinden farklı olma çabasıyla örtmeye çalışan tiplerdir. Teffi'ye göre bu tür insanlara her yerde rastlamak mümkündür:

“Şeytani kadının sosyal statüsü çok farklılık gösterebilir fakat büyük çoğunlukla aktris olur. Bazen sadece kocasından ayrılmış bir eş konumundadır. (...) Şeytani kadın sıradan bir kadından her şeyden önce giyim tarzıyla farklılık gösterir. Siyah kadifeden bir cüppe giyer, alnına zincir, ayağına bilezik takar. Yakasının altında ince uçlu küçük bir hançer saklar, dirseğine tespih, sol jartiyerine ise Oscar Wilde'in bir resmini asar. (...) Sık sık gizlice öykü ve nesir şeklinde şiirler yazar.

---

¹⁹⁸ a.g.e., s. 141.

Onları hiç kimseye okumaz... Halk asla onun eserlerini anlamaz ve bu yüzden eserlerini kimseye göstermez... Geceleyin ise yalnız kaldığında yazı masasının kilidini açar, özenle daktiloya geçirilmiş sayfaları çıkarır ve üzerine yazılmış olan “reddedildi”, “geri verilmek üzere” ibarelerini silgiyle uzun uzun siler.”¹⁹⁹

“Hayat ve Yaka” (Jizn i vorotnik) adlı öyküde güzellik uğruna kıyafetlerin etkisinde kalan bir kadının kendi yaşamını nasıl alt üst ettiği anlatılır. Oleçka üç yıllık evli, sakin, kocasını seven ve yükseklerde gözü olmayan bir kadındır. Bir gün bir mağaza vitrininde sarı kurdeleli, kolalı bir yaka görür ve onu satın alır. Eve gidince aynanın karşısında yakayı dener ve sarı kurdelesini önden değil de yandan bağlayınca daha hoş olacağına karar verir. Ama yaka yeni bir bluz talep eder. Eski bluzlar yakaya uygun düşmez. Oleçka bütün gece uyuyamaz ve ertesi gün mutfak masrafı olarak ayırdığı parayla yeni bir bluz alır. Yakayla bluz çok güzel yakışır ama bu sefer de eski etek her şeyi bozar. Yaka ısrarlı ve kararlı bir tavırla mavi plili kloş bir etek talep eder. Kadının fazla parası yoktur ama yarı yolda kalmak olmaz diye düşünüp gümüş bileziğini satar. Bundan sonra yaka yeni ayakkabılar istediğinde Oleçka bütün gece yatakta ağlar. Ertesi gün artık kolunda saati yoktur ama onun yerine yakanın ısmarladığı ayakkabılarla dolaşır. Oleçka akşam babaannesine giderek ona yalan söyler ve bir miktar para ister. Böylece ertesi gün yakanın karakterine yakışan şapkayı, kemeri ve eldivenleri alır. Daha sonra işler daha da zorlaşır. Oleçka bütün akrabalarına yalan söyleyip onlardan topladığı paralarla yakanın bir süredir talep ettiği çizgili bir divan alır ve bir aşçı tutar. Yaka zamanla Oleçka'nın hayatını ele geçirir ve karakterini değiştirir. Oleçka artık sigara içen, her şeye yüksek sesle kahkaha atan, erkeklerle birlikte olan biri haline gelir. Sonunda

---

¹⁹⁹ N.A.Teffi, **Demoničeskaya ješčina**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 135-137.

kocasını şehri terk eder ve aynı gün Olečka yakayı temizlikçide kaybeder. O andan itibaren Olečka eski mütevazı hayatına geri döner. Öykü zayıf karakterli birinin kendisinden daha etkili ama aslında basit bir ayrıntıyla mücadelesini anlatması bakımından ilginçtir.

3.2. Çocuklar

Kimi zaman neşeli, kimi zaman hüzünlü ama her zaman içten ve doğal iç dünyalarıyla çocuklar Teffi'yi en çok etkileyen olguların başında gelir. Çocuklar için yazmamasına rağmen pek çok öyküsünün kahramanı çocuktur. Teffi **“Oyuncaklar ve Kitaplar”** (İgruşki i knigi) adlı felyetonunda şöyle yazar:

*“Hayatım boyunca bir kere bile çocuklar için öykü yazamadım. Denedim ama onlara uygun olmadı. Normal bir çocuktan ziyade inmeli ihtiyarlara hitap etti.”*²⁰⁰

Ancak yazarın öykülerde çocukların gözünden anlattığı olaylar, onların saf dünyalarını, hayallerini, yaşama sevinçlerini ve çocukça kurnazlıklarını doğal bir anlatımla ortaya koyar. Teffi'nin öykülerinde çocuklar hayatın kendisidir.

“Kıskançlık” (Revnost) adlı öykünün kahramanı olan yedi yaşındaki Liza taşrada yaşayan bir kızıdır. Liza'nın kendi çocuk dünyasında yaşadığı bir kıskançlık olayı öykünün konusunu oluşturur. Teffi bu öyküde bir çocuğun ölüm fikri hakkındaki duygularını ortaya koyar. Çocuklar için kendi ölümünü düşünmek bir son değil, olsa olsa büyüklerin ilgisini çekmeye yarayan bir bahanedir. Liza zengin bir ailenin kızıdır ve aşçı kadının kızı olan becerikli ve çalışkan Styoşka'yı kıskanır. Styoşka çalışkanlığı ve sakin karakteriyle Liza'nın dadısının beğenisini kazanmıştır. Liza bir gün kırlarda gezerken otların üzerine uzanıp kendi ölümü hakkında

---

²⁰⁰ Ye.M.Trubilova, V **poiskah strani Nigde**, www.ocr.krossw.ru

düşünmeye başlar. Ölü bir şekilde yemek masasına oturmuş olduğunu hayal eder ve annesinin bunu fark edince ne kadar üzüleceğini kestirmeye çalışır. Tam o anda bir böceğin alnına çarpmasıyla korkudan kaçıp dadısına sarılır:

*“Dadı, ben hiç ölmeyeceğim, değil mi? Doğruyu söyle. Çok çorba yiyeceğim, sütümü içeceğim ve ölmeyeceğim, değil mi?”*²⁰¹

“**Eski Ev**” (Stary dom) öyküsü yazarın kendi kızlarının yaşamından bir kesit verir. Öykü yoğun kar yağışı olan bir kış gününde bir çiftlik evinde geçer. Zu ve Buba adlı kızlar evde babaları ve halalarıyla yaşamaktadır. Ayrıca bir de dadıları vardır. Evi terk etmiş olan annelerini pek hatırlamazlar ama onun yokluğunu hep hissederler.

*“Ev boş. Elbette evde baba, hala, Zu, Buba ve pek çok hizmetli yaşıyor. Ama yine de ev boş, ölü, sanki ruhu uçup gitmiş gibi.”*²⁰²

Babaları çocuklara hiç kızmamasına rağmen Zu ve Buba ondan çok çekinir. Baba evde kimseyle iletişim kurmaz, hiç gülmez ve çok az konuşur. Babalarının ve annelerinin yokluğunu çocukların halası doldurmaya çalışır. Bir gün anneleri çocuklara porselen bir bebek gönderir. Bebeği öyle çok severler ki aralarında paylaşmak için çekiştirirlerken yere düşüp kırarlar. Çocuklar üzüntüden ağlayamaz bile. Bebeğin parçalarını daha önce tavşan, serçe, beyaz bir fare ve leylek yavrularını gömdükleri ıhlamur ağacının dibine gömerler ve bir daha da bu anıyı hatırlamak istemezler. Bir gün eve gelen bir telgraf yakında annelerinin geleceğini bildirir. Çocuklar o gün için hazırlanır, babaları onunla karşılaşmamak için evden ayrılır. Gece geç vakit çocuklar dayanamayıp uyur. Buba uyku arasında yumuşak, sıcak ve güzel kokulu bir şeyin kendisini sımsıkı sarmaladığını hisseder. Annesine bebek

---

²⁰¹ N.A.Teffi, **Revnost**, Vedma, 2007, s. 401.

²⁰² N.A.Teffi, **Stary dom**, İzbranniye proizvedeniya, 2005, s. 186.

getirip getirmediğini sorar, o da hem kendisine hem de Zu'ya bebek getirdiğini söyler. Ancak öykünün bu bölümünün gerçek mi yoksa küçük kızın gördüğü bir rüyadan mı ibaret olduğu belirsizdir. Çocuklar büyüyünce sık sık bu büyük, boş ama güzel evi rüyalarında görüp birbirlerine anlatırlar. Bu öykü çocuk dünyasının saf güzelliğiyle ve ayrıca annesizlik duygusunun dramatik yönüyle ilgi çekicidir.

Teffi yayınlanmamış öykülerinden biri olan **“Küçük Çocuk”**ta (Malenkiy malçik) göçmen çocukları anlatır. Rus çocuklar gittikleri yabancı ülkenin vatandaşı olurlar, onların dilini konuşup yabancı gelenekleri benimserler. Üstelik bu süreç onlar için anne-babalarında olduğu kadar ıstıraplı olmaz. Küçük yaşlarda göç eden çocuklar yabancı şartlara çok daha çabuk adapte olurlar. **“Küçük Çocuk”** öyküsünün kahramanı yedi yaşlarında bir erkek çocuğudur. Paris'te küçük bir otel odasında, hayattaki en değerli varlığı olan ninesiyle birlikte yaşamaktadır. Ninesi yanındayken yoksulluk ve açlık ona ağır gelmemektedir. Yaşadıkları odada küçük çocuğun yatağı bavulun üzeridir. Kışın ısıtma sistemi yoktur; ama çocuk bunu dert etmez ve saf hayal dünyasında bundan bile bir eğlence çıkarır:

“Sabahları ninemin ağzından duman çıkıyor. Tıpkı bir lokomotif gibi...”²⁰³

Otel odası dar ve karanlıktır, masanın ve yatağın üzerinde fareler gezer. İyi niyetli çocuk aç fareleri doyurmak için odada bulunan bulgur, şeker ve kakaodan yere serpip tat vermek için üzerlerine tuz eker ve buradaki farelerin Fransız olduğunu hatırlayarak onlarla Fransızca konuşur. Geçmiş yaşantısından hatırladığı tek şey birinin onun elinden tutup kalabalığın arasına sokmasıdır:

“Önde insanlar gidiyordu ve omuzlarında uzun siyah bir sandık taşıyorlardı. Sandıkta babası yatıyordu. Çocuk daha sonraları sık sık babasını nereye

---

²⁰³ N.A.Teffi, **Malenkiy malçik**, Tvorçestvo N.A.Teffi i russkiy literaturniy protses pervoy polovini XX veka, 1999, s. 331.

*götürdüklerini sordu. Ama hiç kimse ona cevap vermedi. Ve babası da geri dönmedi... ”*²⁰⁴ Öykünün sonunda Teffi’yle dost olan ve ona özenen çocuk bir şiir yazar: “*Ben küçük bir çocuğum,*

Oteldeki odanın parasını ödemek için

Bana çok para lazım ”

Bu şiir Teffi’yi çok etkiler. Küçük çocuğun büyükannelerinin ve büyük dedelerinin bir zamanlar soylu saray çevresinin önde gelenleri olduklarını hatırlatarak bir sonraki kuşağın bu hale gelmesine ne kadar üzüldüğünü belirtir.

Teffi’ye göre göçmen Rus çocukları buldukları ülkede fazla acı çekmezler, çünkü geçmişleri ellerinden alınmıştır. Buldukları ülkeyi kendilerininmiş gibi benimserler ve duygulardaki çelişkiyi çocuk ruhlarıyla çözümlenmeleri kolay değildir.

“**Huron**” (Guron) öyküsündeki on bir yaşındaki çocuk bunun en güzel örneğidir:

*“Okulda başka, evde başka. Okuldayken dünyadaki en iyi ülke Fransa... Ama evdeyken, herkesin kaçtığı ülke olan Rusya’yı sevmek lazım. Birçok kişi onun hakkında bir şeyler hatırlıyor. Linet patenle kayarmış ve çiftliklerinde tayı varmış. Amcası ise sadece Rusya’da sıcak meze olduğunu söylüyor. Sergo ne tayı, ne mezeleri biliyor, ne de Rusya’yla ilgili başka bir şey duymuş. Dolayısıyla milli gururunu dayayacak hiçbir şeyi yok.”*²⁰⁵

Göç yaşamındaki bir başka çocuk kahraman “**Valya**” öyküsündeki dört yaşındaki küçük kızdır. Teffi bu öyküde göç yaşamından çok, yalnız yaşayan bir anne-kızın ilişkisine değinmiştir. 21 yaşındaki genç anne baskın karakterli küçük kızıyla kimi zaman başa çıkamamaktadır. Öyküdeki betimlemeler çocukların kendine has dünyalarının kapısını aralar:

---

²⁰⁴ a.g.e., s. 332.

²⁰⁵ N.A.Teffi, **Guron**, Tvorçestvo N.A.Teffi i russkiy literaturniy protses pervoy poloviny XX veka, 1999, s. 322.

“Valya çok dengeli, sakin bir çocuktü ve sabahtan akşama kadar benimle çikolata ticareti yapıyordu. Sabahları çikolata verilmeden kalkmak istemiyordu. Gezmeye gitmeyi, gezmeden dönmeyi, kahvaltı etmeyi, öğle yemeği yemeyi, süt içmeyi, banyo yapmayı, banyodan çıkmayı, uyumayı, saçlarını taratmayı istemiyordu: her şey için çikolatayla ödeme yapmam gerekiyordu. Çikolata olmadan tüm faaliyetleri bitiyordu. Ondan sonra bunu kulakları sağır eden sistematik ağlama sesi izliyordu. Ve o zaman kendimi gaddar ve çocuk katili gibi hissedip geri adım atıyordum.”²⁰⁶

Annesi Yılbaşı yaklaşırken ağaç için süsler alır. Bunların içinde bir melek o kadar güzeldir ki annesi ona baktıkça yalnızlığını ve ümitsizliğini unuttur. Annesi kızının eline geçerse kırılacağını düşündüğü ve ona vermeye kıyamadığı meleği Valya'nın göremeyeceği şekilde ağacın en tepesine asar. Ama yılbaşı günü dayanamayıp onu Valya'ya gösterir. Küçük kız onu şeker sanıp yemeye kalkınca meleğin kanatları kırılır. Annesinin şömineye kırık kanatları atarken ağladığını gören Valya onu çocukça saflığıyla yatıştırmaya çalışır.

“Valya yumuşak, sıcak ve yapışkan eliyle hoşgörölü bir tavır takınıp yanağımı okşarken beni teselli ediyor: - Üzölme, sana para satın alırım.”²⁰⁷

Çocuk dünyasının en güzel yansıtıldığı öykülerden biri de **“Leontiy Dede”** (Deduşka Leontiy) adını taşır. Öyküde çocuklarla yaşlıların ilişkisi çok canlı tasvirlerle verilmiştir. İki küçük kız kardeş olan Valka ve Gulya evlerine birkaç günlüğüne misafir olan dedelerinin üvey kardeşiyle tanışır. Evde kimse bu misafirden hoşnut olmasa da kızlar ürkek ihtiyarla hemen iletişim kurarlar. Ona hayallerinden söz ederler. Valka ve Gulya kendilerine kemer ve ip almak

---

²⁰⁶ N.A.Teffi, **Valya**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 228.

²⁰⁷ a.g.e., s. 230.

istemektedir. Onları kendine yakın bulan ihtiyar çocukları sevindirmek ister ancak hiç parası yoktur. Sonra onlara bir sırrını açıklayarak bir çiftlik sahibinin kendisine hediye olarak 10 ruble vereceğini, kızlara bu parayla ne almak istediklerini sorar.

*“Kızlar iki gün düşündüler, sonra sardalye balığı almaya karar verdiler. Çok lezzetli olur... Daha sonra sardalye yerine birkaç tane ev almaya, sırayla bir o evde bir bu evde yaşamaya karar verdiler.”*²⁰⁸

Babaları durumu öğrenip parayı geri gönderdikten sonra Leontiy dede evden ayrılır. Ancak daha o geriye dönüp baktığında çocuklar kendi oyunlarına dalmıştır bile. Çocuklar için bazı durumlar anlıktır ve üzerinde fazla durmazlar.

Çocukların oyuncakları da öykülerde önemli yer tutar. Örneğin; “Cansız Canavar” öyküsündeki *“uzun, uysal yüzüyle ve insan gözleriyle”*²⁰⁹ oyuncak koyun küçük Katya’nın en iyi arkadaşı ve dert ortağıdır. Onunla birlikteyken bütün dertlerini unuttur. Hatta köşelere karanlık bastığında *“sobanın kızı olan alev kadın kapağı tıkrdatıp kızıl dişlerini gösterdiğinde ve odunları atıştırdığında... koyun Katya’ya uysalca ve şefkatle bakar, hiçbir zaman ona karşı koymaz ve her şeyi anlar.”*²¹⁰

“Teslis Bayramı”* (Troitsın den) adlı öyküdeki zayıf, çirkin ve hastalığından dolayı kulağından hep pamuk sarktığı için komik görünen Grişa’nın en kıymetli varlığı eski ve kırık bir tabancanın horozudur.

“Bu şey çok değerliydi; Grişa’nın ablaları onu Paskalya’da ele geçirmişlerdi. Onunla evin önündeki bahçede ava çıkmışlar, balkondaki çürük

---

²⁰⁸ N.A.Teffi, **Deduşka Leontiy**, Vedma, 2007, s. 389.

²⁰⁹ N.A.Teffi, **Nejivoy zver**, Vedma, 2007, s. 345.

²¹⁰ a.g.e., s. 347.

* Hıristiyanlarda Paskalya’dan sonraki yedinci Pazar günü kutlanan ve “Baba-Oğul-Kutsal Ruh” üçlüsünün kutsandığı dini bayram.

tahtalara delikler açmışlar, pipo gibi tütürmüşler ve bıkip da horoz Grişa'nın eline geçinceye kadar kim bilir daha neler yapmışlardı.'²¹¹

Grişa bayram arifesinde horozu yastığının altına değil de kimse bulamasın diye çöp kutusunun altına koyduğu için onun yalnız kalıp acı çekeceğinden korkar ve sabah kalktığında horozun her zamankinden daha küçük ve ince görüldüğünü düşünür. “Şefkat Üzerine” (O nejnosti) adlı öyküde dört yaşındaki Mişa'nın en değerli oyuncuğu ise bakırdan yapılmış eski bir şamdandır. Mişa yatarken şamdanı yatağın ortasına yatırır, delik olan kısmını yastığın üzerine koyup yorganı “şamdanın omzuna kadar” çeker. Hatta şamdan rahat uyusun diye gece hiç kıpırdamadan yatar ve tüm yorganı şamdana örttüğü için kendisi üşütür. En sevdiği çikolatayı kendi yemeyip şamdanın içine sokuşturur. Sonuç olarak oyuncaklar çocukların ruhuna sıcaklık ve huzur veren en değerli varlıklardır.

3.3. Yaşlılar

Yaşamın iki uç noktasını temsil eden çocuklar ve yaşlılar Teffi'nin öykülerinde önemli yer tutar. Yazar yaşlıları kimi zaman çocuklarla beraber, kimi öykülerde hayvan dostlarıyla birlikte, kimi zaman ise tamamen yalnız olarak ele alır. Teffi'nin yaşlı kahramanları genelde hüznü, çekingen, yaşamı seven kimselerdir. Oldukça uzun bir hayat yaşayan Teffi, yaşlılığın ne olduğunu çok iyi bilen bir insandır. Ancak özel yaşamında yaşlılığı asla bir dezavantaj olarak görmeyen yazar hayata her zaman sıkı sıkıya tutunmuş, her türlü zorluğa rağmen hayattan zevk almaya çalışmayı kendisine ilke edinmiştir. Tıpkı kendisi gibi öykülerindeki yaşlı

---

²¹¹ N.A.Teffi, **Troitsın den**, Vedma, 2007, s. 360.

kahramanlar da güçlükler karşısında yılmayıp direnmeye çalışan, ümitleriyle yaşamı daha iyi kılmaya gayret gösteren karakterlerdir.

Yaşlılar zaman zaman çocuklaşsalar da daha bilinçli oldukları için olayların etkisini çocuklardan daha uzun süre yaşarlar. **“Leontiy Dede”**de ihtiyarla çok iyi arkadaş olan çocuklar onun evden gidişini kısa bir anda unutturken, evden ayrılan dede kendi dünyasına çocuklar kadar tasasız dönemez. Çünkü ihtiyar adamın ne parası ne de yaşayacağı bir evi vardır. Üstelik çekingen, utangaç ve sessiz bir kişiliği olduğu için kimseden bir talepte bulunamaz. Konuşurken bile kızarır ve başkalarını rahatsız ettiğini düşünerek sessiz kalmayı tercih eder. Çocukların hayalleriyle hayat bulan ihtiyar, komşu çiftlikten aldığı 10 ruble geri gönderilince yine eski sessizliğine ve utangaçlığına bürünür. Yine de her şeye rağmen iyimserliğinden bir şey kaybetmez.

“Fransız Kadın” (Frantsujenka) adlı öyküde Rus öğrencilere Fransızca dersi veren yaşlı Fransız matmazel Baju'nun hayatından bir kesit verilir. Bekâr olarak bir bayan arkadaşıyla aynı evi paylaşan matmazel Baju'nun dış dünya ile ve diğer insanlarla fazla bir iletişimi yoktur. Dünyada meydana gelen önemli olaylar, savaşlar, salgın hastalıklar ve özel hayatlarda yaşanan kimi zaman trajik kimi zamansa mutlu aşklar onu hiç ilgilendirmez. Gittiği yerlerde insanlar savaşlardan bahsederken matmazel Baju sırf nezaketinden endişelenmiş gibi yaparak gözlerini fal taşı gibi açıp dudağını ısırır. Matmazole göre yaşanan bu olayların hepsi gelip geçicidir ve bunlar için endişe etmeye gerek yoktur. Onun için tek odak noktası kendi öğrettiği dersle sınırlıdır ve kırk senedir birbirine benzer binlerce öğrenciye hep aynı cümleleri dikte etmektedir. Bir gün birlikte yaşadığı arkadaşı aniden ölünce matmazel Baju önce olayı algılayamaz. Arkadaşının öldükten sonra bile eskisi gibi her gün evde onu

beklediğini düşünüp eve geç kalmamaya çalışır. Ancak arkadaşını kaybedince hayatın, ölümün ve yaşlılığın ne demek olduğunu anlayıp kendisini son derece yalnız, ümitsiz ve savunmasız hisseder. Kendi yaşlılığını bastırmak, genç görünmek ve böylece para kazanabileceği dersler verebilmek için bir peruk satın alır.

“Bu peruk ona pek de yakışmamıştı. Yanaklarında yaşlılıktan kırmızı damarlar görünen yüzü yuvarlak ve iyi karakterliydi. Saf bakışlı küçük gözleri vardı. Peruk ise kendi bildiğince yaşıyordu. Bazen cesurca ensesine iniyor bazen de çevikçe yana sarkıyordu. Peruğun altından şakaklarına doğru hep beyaz saçlar fırlıyor ama o cesaretinden bir şey kaybetmiyor ve bu durumla en ufak bir şekilde ilgilenmiyordu.”²¹²

Bir gün ders verdiği öğrencilerinden birinin annesi bu yaşta neden bu çirkin peruğu taktığını sorunca matmazel Bajü şöyle yanıt verir:

“Ben sadece yaşlı biri değilim. Ben çok çok yaşlı bir kadını. Bu peruk beni gençleştiriyor. Oysaki ben çok çok yaşlıyım. Eğer bu peruğu takmazsam herkes ne kadar yaşlı olduğumu anlar ve bana ders verdirmezler. Belki peruğum çok komik ama onsuz ekmeğ yiyemem.”²¹³

Teffi **“Yaşlı Adam ve Yaşlı Kadın”** (Starik i staruha) adlı öyküde yaşlılığın bir başka trajik yönünü ortaya koyar. Öyküde sözü edilen adam yaşlı bir aslan, kadın ise yaşlı bir dişi aslandır. Kafeslerindeki soğuk beton zeminlerde yaşamaktan romatizma olan ihtiyar aslanlar ayaklarını sürüyerek zor hareket etmekte, son günlerini birbirlerine destek olarak geçirmektedirler. Akşamüzeri kendilerine atılan eti yedikten sonra saat 10’da eziyet başlar. Kafesin kilidi açıldığı anda ihtiyarlar titremeye başlar. Yazarın “hayvan” (zver) olarak adlandırdığı aslan terbiyecisi onları

²¹² N.A.Teffi, **Frantsujenka**, Vedma, 2007, s. 462-463.

²¹³ a.g.e., s. 463-464.

sahneye götürür. Yaşlı aslanların yorgunluktan sahneye çıkıp gösteri yapacak halleri yoktur ama “hayvanın” acımasız kırbaç darbeleri onları gösteriyi tamamlamaya zorlar:

“Yaşlı aslan yalpalamaya ve kesik iniltiyle inlemeye başladı. Öksürdü. Tıksırıklardan arka bacakları birbirinden ayrıldı. Durum komik ama kötüydü. Seyircilerden gülenler oldu. Tüyleri dökülmüş kedi gibi görünen yaşlı dişi aslan ise dizlerinin üzerinde oturuyor, itaatle uzun ve çıplak boynunu hayır anlamında sallıyor, ne olacağını çoktan bildiği için yaşlı aslana bakamıyordu. “Hayvan” kırbacını kaldırdı ve yağlı bacaklarıyla yırtıcı bir şekilde titreyerek ihtiyara doğru yaklaştı.”²¹⁴

3.4. Hayvanlar

Canlı ya da oyuncak olsun hayvan motifi Teffi'nin pek çok öyküsünde önemli rol oynar. Yazar kimi öykülerinde kedi, köpek, geyik, at, sinek, leylek, koyun gibi canlı hayvanlara yer verir. Ancak gerçek hayatta Teffi için kedilerin ayrı bir önemi vardır. Arkadaşı İ.Odoyevtseva anılarında Teffi'nin kediler hakkındaki düşüncelerini yazarın kendi sözleriyle şöyle ortaya koymuştur:

“Bana göre insanlar kedileri sevenler ve sevmeyenler olarak ikiye ayrılır. Kedileri sevmeyen bir insan asla benim arkadaşım olamaz. Ve aksine, bir kişi kedileri seviyorsa sırf bunun için onu pek çok konuda affederim ve kusurlarını görmezden gelirim.”²¹⁵

Teffi'nin “küçük kardeşler” (malıye bratya) diye adlandırdığı hayvan sınıfı yazarın gerçek hayatta olduğu kadar öykülerinde de büyük önem verdiği varlıklardır.

²¹⁴ N.A.Teffi, **Starik i staruha**, Jityo-bityo, 1991, s. 228.

²¹⁵ İ. Odoyevtseva, **O Teffi**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 530.

Kimi öykülerinde ise özellikle çocukların en sadık dostları olarak oyuncak hayvanlar ön plana çıkar. Hayvan unsuru öykülerde kahramanın yalnızlığını paylaşan, sıkıntılarını gideren, insanlarla bir şekilde iletişim kuran, genelde kahramanlar tarafından değer verilen, ancak kimi zaman da yeterince kıymeti bilinmeyen varlıklardır.

“**Buhar**” (Par) adlı öyküde sahibiyile özdeşleşmiş ve onun duygularını paylaşan ama sahibi tarafından pek değeri bilinmeyen bir köpekten söz edilir. Teffi öyküde köpeğin tasvirine şöyle başlar:

*“Arvidova'nın koltuğunun altında dirseğiyle bileği arasında birbirine yakın iki yuvarlak düğme parlayıp söndü. Aktör Mrakov “– Demek Tyapka da sizinle?” diye sordu ve eliyle iki düğme arasını okşadı. Okşadığı yerde yumuşak ipeksi bir tüy topağı vardı ve soğuk ve nemli burun aktörün eline sokuldu.”*²¹⁶

Köpeğin sahibi olan Arvidova süslü, cilveli ve yeteneksiz bir tiyatro oyuncusudur. Öykü bir tiyatro oyununun provasında geçer. Sahne sırası Arvidova'ya gelince köpeği Tyapka da onunla birlikte sahneye fırlar. Bir aşk sahnesinin provası yapılmaktadır ve suflörün sözlerini bile tekrarlamakta zorlanan Arvidova rejisörün istediği yeteneği gösterememektedir. Ama sahnede sahibinin hareketlerini tekrarlayan ve tıpkı gerçek bir oyuncuymuş gibi davranan Tyapka öyle başarılıdır ki sahibinin eksiklerini bile kapatır ve rolü almasını sağlar. Rol icabı sevgilisiyle kavga eden ve hıçkırıklara boğulan sahibi gibi Tyapka da bütün vücuduyla titreyerek sessizce ağlıyormuş gibi mızıklar. Sahibi rol arkadaşıyla kavga etmeye başlayınca *“korkudan çıldırmış gibi olan ve kahverengi tüylü bir eldiveni andıran küçük ve gülünç Tyapka umutsuz bir ciyaklamayla aktör Zatakanov'un üzerine saldırdı,*

---

²¹⁶ N.A.Teffi, **Par**, Vedma, 2007, s. 421.

zıpladı, yere düştü ve aniden küçük dişleriyle aktörün ayakkabısına yapıştı. Kendini rolüne kaptırmış olan Zatakanov repliğini kesmedi ve ayağını savurdu. Küçük köpekçik uzağa savruldu, suratını suflör standının olduğu yere çarpıp bir an şaşkınlık geçirdi.”²¹⁷ Tam o anda Arvidova ayağa kalkıp sevgilisine sarılır ve onu öpmeye başlar. Bunu gören küçük Tyapka tekmeyle yaralandığı için sendeleyerek onların yanına gelir. Bu mutlu sahnede o da sevinç havlamalarıyla birlikte kuyruğunu sallar. Köpeğin gerçek duygularını ortaya serdiği bu gönüllü gösteri, heyecanı ve sevinci öyle etkilidir ki herkes Arvidova’nın nasıl bu kadar yetenek gösterebildiğine şaşırır. Arvidova o akşam yemeği dışarıda yer ve Tyapka’yı evde bırakır. Köpek tüm geceyi huzursuz bir şekilde sahibini bekleyerek geçirir. Sahibi eve gelince ona bir dilim çikolata verir. Tyapka nezaketinden çikolatayı alır ama yemeyip bir kenara bırakır. Uykuya yattığında ise yediği darbeden dolayı kıvrır ve rüyasında çekingen, coşkulu aşk acısını tekrar yaşayarak sabaha kadar mızıklar.

Hayvanların insanlara karşı duyduğu aşkı anlatan bir başka öykü olan **“Konuşmadan”**da yardımcı kahramanlardan biri kedi, diğeri ise faredir. Yazar hayvanların tasvirini ince bir gözlem yeteneğiyle dile getirir:

“Bu kedi inanılmaz derecede biçimsizdi. Özellikle de rengi. Vücut olarak diğerlerinden pek farkı yoktu. Bildiğimiz kedi işte. Ama rengi iyi değildi. Açık renkli fon üzerine siyah benekler vardı. Bu elbette kedilerde sık rastlanan bir durumdur ama bu kedideki benekler, nasıl söylesem, komik bir şekilde sıralanmıştı. Sağ gözünün üstünde sanki gözüne yumruk yemiş bir sarhoşunki gibi yarı yuvarlak bir siyahlık vardı. Diğer benek sanki yana yatırılmış bir şapka gibi sağ kulağını ve gözünün yarısını kaplıyordu. Kuyruğunun altında sanki parlak bir markaya benzeyen

---

²¹⁷ a.g.e., s. 423.

bir şey vardı. Ve en önemlisi de burnunun tam üzerinde sanki burnu ikiye bölüyormuş gibi görünen bir iz vardı.”²¹⁸

Bu tuhaf görünüşlü kedinin sevgi gösterisi olarak anlatıcının kucağına yarı canlı bir fare bırakması, anlatıcıya şimdiye kadar üzerinde hiç düşünmediği duyguları tattırır. Sıradan bir kedinin hayattaki tek değerli varlığı olan fareyi feda etmesi kimi zaman insanların bile birbirlerine göstermediği sevginin bir kanıtıdır. Aynı öyküde diğer bir anlatıcının da aynı duyguları bir fareyle paylaştığını görürüz.

Hayvanların insanlarla iletişim kurup onları kollamasını anlatan bir başka öykü **“Yine Onlar Hakkında”** (Yeşçyo o nih) adını taşır. Teffî bu öyküye ünlü yazar R.Kipling’in bir orman çocuğunun vahşi hayvanlarla kurduğu dostluğu ve hayvanların onu depremden nasıl koruduğunu anlatan öyküsünü hatırlatarak başlar. Bu öyküde çeşitli hayvan türlerinin birbiriyle iletişimde olduğunu ve insanların çoğu zaman bundan habersiz yaşadığını belirttikten sonra aynı öykü içinde benzer konuda iki gerçek hikaye anlatır. “Hristya Adlı Kedi” (Koşka Hristya) ismini taşıyan ilk hikaye Kafkaslarda bir asker evinde geçer. Görevi gereği küçük bir köye giden bir general bir çiftliğe yerleşir. Kurduğu düzende mutlu ailesiyle birlikte yaşayan generalin bir de oğlu vardır. Oğlunu okula her gün bir asker nezaretinde gönderir. Oğlunun aynı zamanda bir başka koruyucusu daha vardır: yağmur-çamur, sıcak-soğuk demeden her gün okula kadar ona eşlik eden kedi Hristya. Kedi bunu kimse ondan talep etmeden kendisine bir görev bilip her gün aynı sorumluluğu yerine getirir. Kedi Hristya’nın dışında çiftlikte başka hayvanlar da vardır: koyun Borka ve eşek Grişenka. General koyunu önce sütü için besler ve sonra da kesmeyi düşünür. Ancak koyun o kadar evcil, o kadar aileden biri olmuştur ki sonunda onu kesmekten

---

²¹⁸ N.A.Teffî, **Bez slov**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 341.

vazgeçerler. Eşek Grişenka'nın ise hiçbir özelliği yoktur. Kedi, eşek ve koyun aynı ortamda dostça yaşamaktadır. Bir gün generalin tayini çıkar ve çiftliği terk edip uzaktaki bir kampa yerleşirler. Giderken hayvanları yanlarına almazlar. Eşek ve koyun bunu umursamaz ama kedi son derece huzursuzdur. Bir gün üçü birden ortadan kaybolur. Bir sabah general ırmak kenarındayken üç hayvanın yüzerek geldiğini görür. Yazar hayvanların aralarında nasıl anlaşmış böyle bir karara vardıklarına şaşırır. Bu olayın liderinin kedi olduğunu, koyunun tıpkı “bir koyun gibi” onu izlediğini, eşeğin ise nasıl olup da onlara katıldığını bilmediğini de ekler.

Aynı öykünün “Asil Baba” (Blagorodny otets) adlı diğer hikayesi Gavrilic adındaki akıllı ve merhametli bir köpeği anlatır. Gavrilic çok iyi eğitilmiş bir köpektir. Hatta sahipleri sabahları onu ekmek almaya bile yollarlar. Ağzına sepeti alan Gavrilic her sabah eve 10 ekmek getirir. Ancak bir gün ekmeklerin sayısında azalma olur. Köpek eve artık 9 ekmekle gelmeye başlar. Sahibi önce fırıncının yanlışlıkla 9 ekmek verdiğini düşünerek fırıncıyı uyarır. Ancak buna rağmen eve yine de 9 ekmek gelmektedir. Bu sırrı çözmek için Gavrilic'i takip eden sahipleri, köpeğin yolda bir başka köpekle karşılaştığını görürler. Diğer köpek sepetten ekmeğin birini aldıktan sonra Gavrilic yoluna devam etmektedir. Bu, yavrularını emziren, bakımsız bir dişi köpektir. Yavruların belki de Gavrilic'e ait olduğunu düşünen sahipleri köpeklerinin bu davranışıyla gurur duyarlar.

“Sahipleri bu durumda hiçbir şey bilmiyormuş gibi yaptılar ve fırıncıdan artık sabahları 11 ekmek yollamasını istediler. Gavrilic'in suçunu böyle örttüler. Gavrilic bir süre daha çalmaya devam etti, ama sonra doğru yolu kendi buldu.

*Herhalde arkadaşı dişi köpek yavrularına ayakları üzerinde durmayı öğretti ve o da nafakayı kesti.”*²¹⁹

Hayvanlara da insanlar kadar sevgi ve şefkat gösteren Teffi kimi zaman onları insanlardan ayırmaz. Hayvanlarla ilgili olan öykülerinde de anlatıcıların sevdikleri hayvanlar için “bizden biri” ya da “insan” sözcüğünü kullanmaları boşuna değildir. Örneğin; **“Yine Onlar Hakkında”** öyküsünde *“Koyun savunmasız ve saftı ve bir anda hayatımıza girdi. Çocuklarla arkadaş oldu, evin içinde gezmeye başladı. Tıpkı, nasıl desem, **bizden biri gibi.**”*²²⁰ Yine aynı öyküde köpek hakkında konuşurken *“Bizim Gavrilîç öyle bir **insan** değildi.”*²²¹ “Konuşmadan” adlı öyküde *“Sonunda fare artık benden çekinmez oldu. Daha da yaklaştı ve piyanonun ayağına yakın bir yere oturdu. Tek kelimeyle, **bizden biri gibi, müzisyen arkadaşlar gibi.**”*²²²

“Büyük ve Küçük Ruhlar Hakkında” (O duşah bolşih i malih) adlı öykünün içindeki dört hikayeden biri olan **“Joy”**’un konusu sahibine sadık bir köpeğin dramını anlatır. Hikaye 1917 devriminin Petersburg’unda geçer. Joy’un sahibi doktor bir bayandır ve komün bir dairede yaşamaktadır. Bir gün doktor tutuklanır. Sahibinin yokluğu sırasında Joy çok acı çeker. Yemeden içmeden kesilir. Bazen kapıcı ona acıyıp yemek verse de Joy’un boğazından bir şey geçmez. Sahibini her yerde arar. Doktorun bütün arkadaşlarını sırayla dolaşır. Ancak hiçbir sonuç elde edemez. Doktor üç hafta sonra serbest bırakılır. Ancak Joy doktorun eve gelmesinden bir gün önce endişe ve acıya daha fazla dayanamayıp ölür. Yazar pek çok insanın sadık dostu sahip olduğunu belirterek hikayeyi şu şekilde sonlandırır:

---

²¹⁹ N.A.Teffi, **Yeşçyo o nih**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 358.

²²⁰ a.g.e., s. 355.

²²¹ a.g.e., s. 357.

²²² N.A.Teffi, **Bez slov**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 342.

“Bunun çok sıradan bir hikaye olduğunu, pek çok köpeğin, sahibinin mezarının başında öldüğünü, bu tür olayların çok sık yaşanmasından dolayı bunda şaşılacak bir şey olmadığını söylediler...”²²³

“Küçük Kardeşlerimiz Hakkında” (O malih bratyah) adlı öykü de insan-hayvan dostluğu üzerinedir. Yazar öyküde özellikle evcil hayvanların insanları ne kadar iyi anladığını anlatır:

“Halının üzerinde sakın sakın yatan bir kedinin ya da köpeğin sizin konuşmalarınıza kulak vermediğini düşünmeyin sakın. Mutlaka dinliyordur. Ses tonunuzu değiştirmeden (hayvanların sözcükleri anlamadan ses tonuna göre hareket ettiği söylenir) görünüşte kayıtsız gibi duran bu varlıkla ilgili bir şeyler söyleyin. Kuyruğunun nasıl hareket ettiğini, kulaklarının nasıl titreyip dikkat kesildiğini göreceksiniz.”²²⁴

Aynı öykü içinde bulunan “Margaritoçka” adlı hikaye yaşlı ve yalnız bir kadının bir kaplumbağa ile olan dostluğunu anlatır.

“Margaritoçka'nın ne kadar akıllı olduğuna inanamazsınız. Mutfağa gittiğimde peşimden nasıl geldiğinden söz etmiyorum. Bunu her hayvan yapar, çünkü bu karın tokluğuyla ilgilidir. Ama eve geldiğimde her zaman beni karşılaması gerçekten de hayret verici. Çünkü ona hiçbir şey getirmiyorum. Ve o da benden hiçbir şey beklemiyor. Demek ki sadece beni görmek onun hoşuna gidiyor.”²²⁵

Yaşlı kadın evcil olmayan hayvanların bile sevgi gördüklerinde insanlara yaklaştığını belirterek sözlerini şöyle bitirir:

---

²²³ N.A.Teffi, **O duşah bolşih i malih**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 251.

²²⁴ N.A.Teffi, **O malih bratyah**, İzbranniye proizvedeniya, 2005, s. 203.

²²⁵ a.g.e., s. 204.

*“İnsanlarda aradığımız ve bizi anlamaları için çabaladığımız en önemli şey sevgidir. Ama bu “en önemli” şeyi ne kadar az anlıyorlar! Hayvanlar ise sadece bundan anlıyor. Ve sadece buna karşılık veriyor...”*²²⁶

İster canlı ister oyuncak olsun hayvanlara duyulan sevgi Teffi'nin kahramanları için yalnızlıktan kurtulma yoludur. Tıpkı “**İki Kişi**” adlı öyküde yalnızlığını bir sinekle paylaşan edebiyat doçenti, “**Geyik**” öyküsünde bir hayvanat bahçesinde gördüğü geyikle bütünleşen Lelka, ya da “**Cansız Canavar**” öyküsünde arkadaş olarak kendisine oyuncak bir koyunu seçen küçük Katya gibi, “**Valya**” öyküsünün kahramanının da en değerli arkadaşı oyuncak bir fildir. Oyuncak hayvanlar çocuklar için her zaman güvenilir arkadaşlardır, çünkü her zaman güler yüzlüdürler ve her şeyden memnun kalırlar. Valya için ise annesine duyduğu sevgi ile oyuncak filine duyduğu sevgi aynıdır:

*“Bazen yumuşacık, sıcacık ve şekerden dolayı her zaman yapışkan eliyle beni okşardı. “– Sen benim canımsın”, derdi. “Fil yavrusunun burnu gibi bir burnun var.” Bu sözlerde elbette hiçbir övgü yoktu. Ama ben kızım için plastik fil yavrusunun güzelliğinin Venus de Milo'nunkinden daha üstün olduğunu biliyordum.”*²²⁷

Teffi bazı öykülerinde de hayvanların dünyasının insanlarınkine ne kadar benzediğini gösterir. “**Onların Aile Skandalları**” (İh semeyniye skandalı) öyküsü buna güzel bir örnektir. Yazar bu öyküde her iki canlı türünün sorunlarının ne kadar örtüştüğünü gösterirken aslında onlarla hiç farkımız olmadığını ortaya koyar:

“İki evli çift yeni bir daireye taşındı: Sinek ile Kedi ve Vasili İvaniç ile Katenka.

---

²²⁶ a.g.e., s. 205.

²²⁷ N.A.Teffi, **Valya**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 228.

Ancak, yanlış anlaşılardan kaçınmak için, Kedi ile Sinek'in insan türünün karı-kocası, Vasili İvaniç ile Katenka'nın ise insan değil de kedi türünün karı-kocası olduğunu hemen belirtmek gerekir."²²⁸

Ev sahiplerinin kedileri olan Vasili İvaniç ve Katenka tıpkı gerçek kadın ve erkek özellikleri gösterirler. Katenka güzel, narin, cilveli, seçici ve kurnazdır. Vasili İvaniç ise tembel, ağır ve üşengeçtir. Bir gece erkek kedi evden kaybolur. Ertesi sabah kapıyı açtıklarında onu kirli, ıslak, sol patisi topallaşmış, kulağı bükülmüş, tek gözü şişmiş, diğer gözkapığı parçalanmış, sesi hırıltılı ve perişan bir vaziyette bulurlar. Evin sahibi kedinin bu haline acırken ev sahibesi bunun tipik erkek davranışının sonucu olduğunu düşünür. Bu arada dişi kedinin tavrı ilginçtir:

*"Erkek kedi oturdu, dinledi, gözkapığı parçalanmış olan gözüyle duygusalca baktı. Ve odaya dişi kedi Katenka girdi. Sanki olanlara hiç şaşırmamış gibi, sanki tüm vücuduyla "ben zaten bunu bekliyordum" der gibi yavaşça ve sakince ezik kocasının yanına sokuldu. Onun zavallı yüzüne baktı, biraz geriye çekildi ve pat diye suratına vurdu. Ve hemen arkasını dönüp sakince odadan çıktı."*²²⁹

Sonuç olarak kadın, çocuk, yaşlı ve hayvan motifleri Teffi'nin öykülerinin büyük bir bölümünde ön plandadır ve yazarın anlatmak istediğini okuyucuya aktarmada etkin rol oynarlar.

---

²²⁸ N.A.Teffi, **İh semeyniye skandalı**, İzbranniye proizvedeniya, 2005, s. 209.

²²⁹ a.g.e., s. 210-211.

IV. BÖLÜM

BİÇİM İNCELEMESİ

Çalışmamızın ikinci bölümünden itibaren Teffi'nin öykülerinde neyi anlattığını incelemeye çalıştık. Tezimizin bu bölümünde ise yazarın nasıl anlattığına değineceğiz. Bu amaçla Teffi'nin mizah anlayışını, öykülerinde kullandığı üslubu ve anlatım tekniğini ele alacağız.

4.1. TEFFİ'DE MİZAH

Kimi Rus kaynaklarında Teffi'nin adı ve mizah yapıtları “20. Yüzyıl Edebiyatı” ya da “Rus Göçmen Edebiyatı” başlıkları altında gruplandırılır. Oysa araştırmacı O.V.Reznik'in de bahsettiği gibi Teffi'nin benimsediği, onu birçok yazardan ayıran ve özellikle devrim öncesi dönemini kapsayan mizah tarzının “Satirikoncu Yazarlar” (Pisateli-satirikontsı) başlığı altında anılması daha doğru olacaktır.²³⁰ Çünkü A.Averçenko, Teffi, Saşa Çyornıy gibi sanatçılar tüm Rusya'da ün yapan mizah dergisi “Satirikon”un başından sonuna kadar daimi yazarlarıdır ve pek çok Rus kaynağı da bu mizah ustalarını ayrı bir grup olarak değerlendirmeyi uygun bulur.

Teffi'nin sanat anlayışı hayatın mizahi yönüyle, hoşgörüsüyle, iyi kalplilikle, sabırla ve bağışlama duygusuyla bağlantılıdır. Araştırmacı M.N.Grebenkova'nın deyimiyle Teffi'nin mizah ustalığının en belirgin noktası komik unsurlarla dramın, trajedinin, ciddi duyguların, melankolinin ve özeleştirinin birbirine geçtiği

---

²³⁰ O.V.Reznik, *Vsyo eto bilo bı smeşno* (K 130-letiyu so dnya rojdeniya N.A.Teffi), Jurnal “Russkiy yazık i literatura”, No: 3, 2002, s. 21.

anlardır.²³¹ Yazarın dıştan komik görünen öykülerinin özünde aslında trajedi yatar. Öykülerin odak noktası kişiler değil, günlük yaşamın sıradanlığı, alışlagelmişliği, dramatik yönüdür.

Çeşitli dergi ve gazetelerdeki hicivli fıkralarına, mizah öykülerine ve ironik şiirlerine rağmen Teffi'yi sıradan bir mizah sanatçısı olarak kabul etmek olanaksızdır. Araştırmacı V.V.Agenosov'un da belirttiği gibi Teffi hiçbir zaman kimi okuyucuların onu görmek istedikleri gibi sadece bir mizah yazarı olarak kalmakla yetinmemiştir. Komediyle hüznün iç içe geçtiği insan yapısı ve dünya anlayışı Teffi'nin devrim öncesi ilk yapıtlarından göç dönemi son öykülerine kadar tüm sanatının odak noktasını oluşturur. Yazarın hayat deneyimleri arttıkça doğal olarak yapıtlarının anlatım kapasitesi ve felsefi yoğunluğu da artar.²³² Yazar gerek öykülerinde gerekse özel yaşamında her ne kadar trajediyi ön plana çıkarmayı sevmese de şu sözleri söylemekten kendini alamaz:

“Öykülerime gülmek yerine ağlamak gerek... Zaten ruhumun derinliklerine çizme giymeden giremezsiniz çünkü bütün ruhum dışarı akıtamadığım gözyaşlarıyla tamamen ıslanmış durumda. Dışarıdan bakıldığında yüzüm gülüyor, tıpkı eski barometrelerde yazdığı gibi “kuraklık” görünüyor. Oysa içerisi tam bir bataklık. Ruh değil, tam bir bataklık.”²³³

Teffi'nin sanatı en çok A.Çehov'la kıyaslanır. Teffi de bunu inkâr etmez:

“Çehov'la şahsen tanışmadım, hatta onu hiç görmedim bile. Ama çocukluğumdan beri Çehov'u çok severim. Yazmaya onun etkisi altında değil, doğrudan ve açıkça onu taklit ederek başladım. Çehov'un küçük, bağımsız, kısa ve öz

---

²³¹ M.N.Grebenkova, **Puti sozdaniya komičeskogo obraza v rannih rasskazah Teffi**, Pisatel, tvorčestvo: Sovremennoye proçteniye, İzdatelstvo Kurskogo gospeduniversiteta, Kursk, 2000, s. 22.

²³² O.V.Reznik, **Vsyo eto bilo bı smešno** (K 130-letiyu so dnya rojdeniya N.A.Teffi), 2002, s. 22.

²³³ İ. Odoyevtseva, **O Teffi**, 2007, s. 532.

olan öykü üslûbunu tüm yaşamım boyunca kullanmak üzere aldım. Hatta şimdi edebiyatta moda bile olan laf kalabalığı yapmanın yanında çok zor ve nankör bir üslûptur bu. Ama ben ona sadık kaldım. Tıpkı Çehov'a olan sevgimde olduğu gibi.”²³⁴

Sanatında Çehov'un geleneğini takip eden Teffi sadece biçim olarak değil özde de ona sadık kalır. Çehov'un olumlu etkisi altında “küçük insan” temasını sürdürerek hem kendisine ait bir tarz oluşturur, hem de gerek psikolojik gerekse estetik anlamda istediği boyuta ulaşır. Araştırmacı E.Neatroun'un deyiimiyle “*Teffi detaycı ve gözlemci bir psikologdur. Çeşitli insan karakterlerini ortaya çıkarır, derler ve sınıflandırır. Belli insan karakterlerini kişileştirir.*”²³⁵ Okuyucunun karşısına tıpkı Çehov gibi bin bir çeşit insan tipi çıkarır. Öykülerinin kahramanları küçük memurlar, gazeteciler, yolcular, çocuklar, saf gençler, yaşlılar, çeşitli türden tuhaf insanlar ve sıradan hayatlar yaşayan küçük insan tipleridir. Bunlar genelde kendi içsel dünyalarında yaşayan, sosyal yaşantıları kısıtlı olan ve buldukları duruma göre anlık hareket eden tiplerdir. Hepsi bir araya gelerek “insanlık komedisini” oluştururlar.

Teffi de tıpkı Çehov gibi dünyanın sonunun büyük savaşlar ya da devrimler yüzünden değil insanların aile içindeki küçük çatışmalarından kaynaklanacağını düşünür. Örneğin; “O duşah bolşih i malih” öyküsünün içindeki “**Fanni**” adlı hikayede karısını aldatan ve yine de onu kırmamak için ayrılmak istediğini bir türlü söyleyemeyen Boris Lvoviç'in durumu anlatılır. Boris on yıllık eşi Fanni'ye bu gerçeği nasıl söyleyeceğini bir türlü bilemez. Hem karısını incitmek istemez, hem de onun vereceği tepkileri nasıl yatıştıracağını düşünür. Günlerce bir fırsat kollar,

---

²³⁴ A.İvanov, **Oy, kak tıy mne nravişşya!**, Jurnal “Naşi publikatsii”, “LU”, No:2, 2006, s. 177.

²³⁵ E.Neatroun, **Jizn smeyotsya i plaçet**, 1989, s. 12.

düşünüp taşınır. Sonunda ufak bir tartışma çıkarıp işi kavgaya dönüştürürse boşanma kararının Fanni'yi daha az yaralayacağına kanaat getirir. Karısının tüm tepkilerine hazırlanarak kavganın sonunda bir anda boşanacağını söyleyiverir. Fanni sinirli ve tepkilidir. Ancak bu durum karşısında söylediği şu sözler Boris'i yıkar:

*"- Demek öyle? Tamam o zaman. Ama bil ki yemek odasının mobilyalarını ben alırım."*²³⁶

Tepki olarak gözyaşı, tepinme, çığlıklar, mutsuzluk ve hatta intihar bile bekleyen Boris bu sözler karşısında o kadar hayal kırıklığına uğrar ve aşka olan inancını o kadar yitirir ki, sevgilisiyle evlenmekten bile vazgeçer. Aynı şekilde bir başka öykü olan "**Anet**"de 30 yıllık kocası ölüm döşeğinde olan bir kadının benzer tepkisi anlatılır. Çevresindekiler hasta kocasının mutlak ölüm haberini kaldıramayacağını düşündükleri Anet'i bir süre evden uzaklaştırmayı planlarken Anet'in kocası bir anda ölüverir. Herkes Anet'e bunu nasıl söyleyeceğini, onu nasıl yatıştıracağını planlarken Anet'in haberi alır almaz hesapçı bir tavırla hastabakıcıya o gün için tam gün parası ödemeyeceğini, kocasının akşama kadar bile yaşamadığını söylemesi herkesi çok şaşırır. Teffi'nin öykülerindeki kahramanlar belli somut sorunlar için üzürlüdür. Şair G.Adamoviç'in de belirttiği gibi "*dünyada meydana gelen olaylar milyonlarca kişisel yankı ve ses zerrecikleri şeklinde dağılır. Teffi için önemli olan bu zerreciklerdir ve bu nedenle de onun yapıtlarında insan hayatı sanki mikroskop altına alınmış gibidir. Çevre çizgileri görünmez ama yaşam dokusunun hücreleri ve damarları hiçbir yerde olmadığı kadar belirgindir.*"²³⁷

Teffi komedi yöntemlerinin, komik durumların, kelime oyunlarının, esprilerin zengin malzemelerini gözlem yeteneğiyle birleştirir. Araştırmacı E.Neatrou,

²³⁶ N.A.Teffi, **O duşah bolşih i malih, Fanni**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 252.

²³⁷ İ.A.Vasilyev, **Anekdot i tragediya**, 1991, s. 11-12.

Teffi'nin sanatındaki etkiyi Alman filozof E.Cassirer'in "sempatik görüş" olarak belirlediği özellikle kıyaslar. Bu sempatik görüş bizi insan dünyasının gerçekliğine yaklaştırır, bir başka insana duyulan hor görüşü gülme unsuru içinde eritir. Teffi "iyi kalpli" bir gülüş yaratır. Neatrou, Teffi'nin en iyi yapıtlarındaki "gülme" ile "gözyaşları" nı bir araya kaynaştırma sırrını açıklayabilecek bir terminoloji bulunmadığını söyleyerek yazarın gülmeyle gözyaşlarını, ironiyle hicivi, komedi ile trajediyi bir arada verme yeteneğine sahip olduğunu belirtir.²³⁸ Araştırmacı L.P.Mihaylova da bu konuda benzer görüşler savunur:

*"Teffi'nin mizahı değişmez bir biçimde iyi kalplilik özelliği taşır ve hatta insan hayatlarından kesitler veren hicivli öykülerinde bile durum böyledir. Zamanla yaşanan olaylar sonucunda hüznü melodilere kederli notalar eklenmiştir. Yapıtlarında ise gerçek hayatta olduğu gibi trajikomik olaylar birbirini kovalamaya başlar. Yazar kendisini şu şekilde özetler: Ben bahar mevsiminde Petersburg'da doğdum. Bildiğiniz gibi Petersburg'da bahar havası çok değişkendir. Bir bakarsınız güneş açar, bir bakarsınız yağmur yağar. O yüzden benim de tıpkı Yunan tiyatrosunun sembolündeki gibi iki yüzüm var. Biri ağlayan, diğeri gülen bir yüz."*²³⁹

Komedi ile trajedinin sentezi Teffi'nin sanatının en karakteristik özelliğidir. Örneğin; göç yaşamına alışmaya çalışan Rusların anlatıldığı "**Doktor Korobka**" öyküsündeki doktorun ya da "**Grigori Petroviç**" öyküsündeki eski yüzbaşının belli bir yaştan sonra başladıkları yeni işlerinde başından geçenler komik bir tarzda anlatılır; ancak konunun ciddiyeti de yazar tarafından zaman zaman öyküde hissettirilir.

²³⁸ E.Neatrou, **Jizn smeyotsya i plaçet**, 1989, s. 8.

²³⁹ L.P.Mihaylova, **Svoi i çujiye v jizni i tvorçestve Teffi**, 2001, s. 110.

Teffi'nin Çehov'la olan bir başka benzerliği konu seçimindedir. Adamoviç “Yalnızlık ve Özgürlük” (Odinoçestvo i svoboda) adlı kitabında Teffi'nin insanlara, onların hareket ve davranışlarına, geçimsizliklerine, kaygı ve sıkıntılarına uzun uzun, şaşkınlıkla, merhametle, dikkatle, zekice ve ironik bir bakışla baktığını anlatır. Adamoviç'in de belirttiği gibi Teffi'yi ilgilendiren konular savaşlar, devrimler, büyük tarihi olaylar, yeryüzünde meydana gelen değişimler değil, küçük hayat kavgalarında kendilerinin, yüreklerinin, düşüncelerinin ve duygularının enerjisini havaya savuran sıradan insanların basit olaylarıdır. Teffi ayrıca “Çehov'un gerçekçiliğinin, yaşama yakın duruşunun, ruhun derinliklerine inme yeteneğinin, yaşamın bir dönemi ya da bir anında hissedilen duygu yoğunluğunu yansıtabilme sanatındaki ustalığının”²⁴⁰ da takipçisidir.

Edebî eleştiri yapan pek çok yazar ve araştırmacı Teffi ile Çehov'un sanatında ve dünya görüşünde pek çok ortak nokta olduğu konusunda hemfikirdir. Her ikisini de ilgilendiren konu, yaşanan olayın önemi değil, küçük insan tiplerinin olayı algılama şeklidir. Her iki yazar da ilk dönem yapıtlarında minyatür türünü benimsemiş, komik unsurların kaynağı olarak her türden anlaşmazlıkları, beklenmedik etki yapan kıyaslamaları, herkesçe kabul edilen mantık normlarının ihlalini kullanmışlardır. Örneğin; Teffi'nin “**İnce Psikoloji**” (Tonkaya psihologiya), “**Günahsız Utanç**” (Svyatoy stıd) gibi öyküleri Çehov'un “Şişman ile Zayıf” (Tolstiy i tonkiy), “Bukalemun” (Hameleon) öyküleriyle bu bağlamda benzerlik gösterir. Tüm bu öykülerde kahramanlar, olaylar ya da kişiler karşısındaki davranışlarını tamamen anlık duruma göre belirleyip, kararlarını ona göre verirler. Örneğin Çehov'un “Şişman ile Zayıf” öyküsünde iki eski dost seneler sonra

---

²⁴⁰ A.Aykut, **Anılarda Çehov**, Çehov'dan Sonraki Yüzyıl, Uluslararası Çehov Sempozyumu, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 4580, İstanbul, 2005, s. 8.

karşılaştığında çok samimi olarak sohbet ederken senli-benli konuşan zayıf, şişmanın bakanlık müsteşarlığına yükseltildiğini öğrenince konuşma tarzını ve tavırlarını birden değiştirip şişmanın karşısında ezilip büzölmeye başlar. Aynı şekilde Teffi'nin "İnce Psikoloji" adlı öyküsünde bir tren yolculuğu sırasında karşısında oturan hanımı tavlamaya çalışan bir tüccarın düştüğü komik durum anlatılır. Genç hanımın yanında oturan çocuğu onun oğlu sanan tüccar, çocuğa karşı son derece samimidir. Ancak bir istasyonda trenden inen genç bayan çocuğu yanına almayınca tüccar çocuğun bu hanıma ait olmadığını anlar ve tavırlarını tamamen değiştirip çocuğu tartaklamaya başlar. Rus edebiyatı için klasik olan bu "küçük insan" tiplerini kendi kişiliklerini karşısındaki şahıslara ya da olaylara göre değiştirerek zayıflıklarını ortaya koyarlar.

Teffi pek çok konuda Çehov'a benzerlik göstermesine rağmen ondan ayrıldığı noktalar da vardır. Çehov için kahramanın sosyal çevresi ve ona olan uyumu büyük önem taşırken ve bütün sorunlar da bundan kaynaklanırken, Teffi'yi ilgilendiren en önemli konu kahramanın psikolojisi ve dünya görüşüdür. Teffi'ye göre esas ele alınması gereken olgu sosyal yetersizlikler değil, kahramanın kişiliğindeki eksikliklerdir.

Her ne kadar Teffi'nin kahramanları normal hayattaki gerçek kişilikler gibi eksikliklerle donatılmış olsa da pek çok okuyucu Teffi'nin öykülerinde kahramanların çoğuna olumlu bir şefkat duyar. Onun öyküleri gülmenin yanında sevgi de uyandırır:

"Kendimi her insanda gizli bir şefkat bulmak zorunda hissettiğim için benimle alay ediyorlar" der Teffi. *"En kötüsü ve en karanlığı da olsa her ruhun derinliklerinde bir yerlerde kendine has, sönmek üzere olan bir kıvılcım hissederim."*

Onun üzerine üflemek, ateşi körüklemek ve orada sadece kalıntı ve kül olmadığını insanlara göstermek isterim.”²⁴¹

Teffi'nin sanatını inceleyen D.Nikolayev'e göre yazar, genelde en büyük ilgiyi olayların komik yönüne odaklarken sadece güldürmeyi amaçlamaz. Bunu yaparken aynı zamanda kahramanlarının yaşam diye algıladıkları olgunun saçma ve anlamsız yönlerini göstermek, insana bahşedilen üstün görevle onun varlığının anlamsızlığı arasındaki çelişkiyi ortaya çıkarmak ister. D.Nikolayev'in belirttiği gibi bazen öyle anlar olur ki Teffi hayal kurmak yerine hayatı ona has hayallerden, hikayelerden, tesadüflerden mahrum bırakır. Sonuç olarak da öykülerinde altı çizilerek vurgulanan gerçek hikaye bir karikatür gibi görünür. Oysa Teffi'nin öyküleri karikatür değil, üzerindeki alışkanlık ve gelenek katmanı sessizce alınmış gerçekliğin ta kendisidir. Teffi'nin kahramanları hem kendilerine, hem başkalarına hem de okuyucuya karşı kendilerini gizlerler. Ancak bunu öyle beceriksizce yaparlar ki ilgiyi aslında gizlemeye çalıştıkları eksikliklerin üzerine çekerler. Diğer Satirikoncu yazarların kahramanları genelde herkesin kendilerini mükemmel kabul etmelerini isterler. Araştırmacı Nikolayev'e göre bu göze batan çelişki okuyucuda coşkulu bir gülüş uyandırır. Oysa Teffi'nin kahramanları biraz daha renksiz görünmeye çalışırlar. Onların mükemmel kişilik olmaya çalışmalarına ne hayal güçleri yeter ne de yapıları. Hatta böyle bir istekleri bile olduğu söylenemez. Onlar herkes gibi olmak isterler ve bu da okuyucuda acı bir gülümseme oluşturur.²⁴²

---

²⁴¹ D.D.Nikolayev, **Jemçujina russkogo yumora**, www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

²⁴² a.g.e. www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

Araştırmacı Elizabeth Neatrou'un da belirttiği gibi Teffi'nin mizahı Gogol'ünkü gibi "gözyaşları arasında gülmek" olarak değil, "gözyaşı yerine gülmek" şeklinde nitelendirilebilir.²⁴³ Eleştirmen ve yazar N.Ya. Roşçin şöyle der:

*"Gogol'ün mizahı Teffi'ye uzaktır; onda acı ve tutku vardır. Oysa tutku dünyevidir, taraflıdır. Şchedrin talepkârlığı ve alaycılığıyla Teffi'ye yabancısıdır. Çehov'la pek çok ortak yönü olabilir ama Çehov da "yukarıdan bakmak" diye bir şey yaratmadı. O, gördüğünden daha iyisiyle ilgilendi, yani sonuçta yine bir şeyler talep etti."*²⁴⁴

Teffi ise bir şeyi açığa vurmaz, yargılamaz, talepte bulunmaz. O, insanlarla beraberdir, kendisini hiçbir konuda onlardan ayrı tutmaz. Ama akıllıdır ve insanın ulaşmaya çalıştığı ve gerçek hayatta kıyasladığı daha iyi şeyler olduğunu bilir. Hüzün, akıllı ve mağrur sesinin en önemli notasıdır.²⁴⁵

Teffi'nin en iyi yapıtları canlı bir gerçeklik ve yaşama özgü olma yönüyle dikkat çeker. Yazar okuyucuyu olayın sadece tek bir yönüne odaklamaz. Onun öykülerinde tıpkı gerçek hayatta olduğu gibi komedi ve trajedi yan yanadır. Hüzünle komedi bir araya geldiğinde oluşan trajedi okuyucuyu güldürür. D.Nikolayev'in de belirttiği gibi, Teffi ilk yapıtlarında gözlem gücünü fanteziden üstün tutmuştur. Olgunluk dönemi yapıtlarında ise hayal gücünü gözlem yeteneğiyle birleştirmiş, kendine özgü bir sanatsal genelleştirme yaratmaya çalışarak ve bu arada gerçeğe yakınlık olgusunu koruyarak somut olayları tipikleştirmiş ve hayatla ilgili gözlemlerini aktif olarak kullanmıştır.²⁴⁶ Araştırmacı Ye.M.Trubilova'nın da

---

²⁴³ E. Neatrou, **Jizn smeyotsya i plaçet**, Leningrad, 1989, s. 5.

²⁴⁴ L.A.Spiridonova, **Teffi**, 1977, s. 166.

²⁴⁵ a.g.e., s. 166.

²⁴⁶ D.D.Nikolayev, **Jemçujina russkogo yumora**, www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

belirttiği gibi *“Teffi’nin öyküleri fıkra gibidir. Ama birisinden duyulan bir fıkra değil, bizzat içinde, kahramanla birlikte yaşanan bir fikradır bu.”*²⁴⁷

Teffi’nin hüznle karışık mizahı farklı bir ton sergiler. Onun kahramanları genelde sıradan insanlardır. Ancak her kahramanın yaşadığı olay kendince önemli ve büyüktür. Öykülerin komikliği çoğu kez kahramanla ve onun psikolojik durumuyla bağlantılıdır. **“Bedava At”** (Darovoy kon) adlı öyküde ücra bir kasabada küçük bir memur olan Nikolay Utkin piyangodan bir at kazanır. Piyango sevinci yatışınca Utkin atla ne yapacağını bilemez. Çünkü küçük evinde ata bakacağı bir yer yoktur. Müdüründen yardım ister ve daha büyük bir eve geçer. Ancak masraf çoğalmıştır. Hem ev kirası, hem atın yem giderleri yüzünden Utkin tasarruf yapmaya karar verir. Önce sigarayı bırakır. Zamanla etrafındakilerin baskısı sonucunda atına özel bir ahır yaptırmak ve bir bakıcı kiralamak zorunda kalır. Tüm bunlar için bu sefer da sabah kahvaltılarında ve öğle yemeklerinden feragat eder. Sonra atın çalınacağından korkup ahıra alarm yaptırır. Ama alarm atın en ufak hareketiyle sürekli çaldığından Utkin gecelerini evle ahır arasında koşturmakla geçirir ve uykusuzluktan işe bile gidemeyecek hale gelir. Öyküde Utkin’in gülünç davranışları, hayalleri, yaşam tarzı tipik “küçük insan” karakterine güzel bir örnektir. Teffi kahramanın psikolojisini ön plana alarak insan duygularının en hassas noktalarını ortaya çıkarır.

Araştırmacı L.A.Spiridonova’nın da belirttiği gibi Teffi hiçbir zaman okuyucuyu doğrudan hedef almaz ve ona fikrini kabul ettirmeye çalışmaz. Okuyucuyu ortaya koyduğu sonuçlara doğru yavaş yavaş yaklaştırır. Yarattığı tipler, psikolojik yorum ve içerikler, yazarın ince ironisi okuyucuyu öykünün temelinde

---

²⁴⁷ Ye.M.Trubilova, *Tayna smeyuşçihnya slov Teffi*, Literaturnaya uçyoba, Mayıs-Haziran 2004, Moskova, s. 168.

yatan düşünceye çeker.²⁴⁸ Örneğin; “**Bedava At**” öyküsünde anlatılmak istenen ana konu kendisine toplumda saygın bir yer kazanmaya çalışan bir memurun yaşadığı zorluklardır. Yazarın okuyucuya anlatmak istediği asıl nokta ise memuru yaşadığı bu gülünç duruma sokan etkinin toplumsal baskı olduğudur.

D.Nikolayev “Vesyolaya karusel” adlı çalışmasında Teffi’nin mizah felsefesinin paradokslar üzerine kurulu olduğunu belirtir. Araştırmacıya göre Teffi bu felsefeyle yaşamın değişmez kurallarından en önemlisinin komedi olduğunu ileri sürer. Ancak yazarın benimsediği komedi yaşamın akışında, doğasında var olan komedir. Teffi bu konuda şöyle der:

“Eğer hayatınızın en önemli anlarında hayat tarafından alaya alınmadıysanız, sevgilerinize tam elinizi uzatırken ayağınız bir yağmur borusuna takılmadıysa, önemli bir toplantıda konuşma yapmaya başladığınız bir anda hapşirmediyse, bütün dikkatler becerileriniz ve zarafetiniz üzerine toplanmışken bir bardak devirmediyse kötü ve uğursuz bir talihiniz var demektir. Çünkü hiçbir şey karşılıksız değildir ve hayat bu hoşgörünün karşılığını sizden mutlaka bir gün isteyecektir.”²⁴⁹

Teffi’ye göre paradokslar hayatın temelini oluşturur. “**Boyacı**” (Malyar) adlı öyküsünde de dediği gibi “*Hiç kimse çok iyi anlaşılmuş olmaktan hoşlanmaz.*”²⁵⁰ Teffi insanların bazen başkalarının “ruhunun derinliklerine” inmesinden korktuğu için farklı görünmeye çalıştığını belirtir. Akıllılar aptal gibi, aptallar akıllı gibi, hastalar sağlıklı gibi, sağlıklılar ölümcül hastalar gibi, aşıklar kayıtsız gibi,

---

²⁴⁸ L.A.Spiridonova, **Teffi**, 1977, s. 158.

²⁴⁹ D.D.Nikolayev, **Vesyolaya karusel**, www.teffy.ru/additional/critique/karusel.phtml

²⁵⁰ N.A.Teffi, **Malyar**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX veka, 2007, s. 118.

kayıtsızlar ihtiraslı gibi görünmeye çalışırlar.²⁵¹ Bu tür paradokslar öykülerin trajikomik yönünü ortaya çıkarır.

Teffi'nin çocuk dünyasını anlattığı öykülerinde ise mizah son derece iyimser, doğal ve hayat doludur. Yazarın komik unsur yaratma konusunda bazı teknikleri vardır. Bu tür öykülerde komik unsur kimi zaman çocukların portre tasvirlerinde, kimi zaman hareketlerinde, kimi zaman ise düşünce tarzında ortaya çıkar. Portre tasvirinin en güzel örneklerinden birine “**Teslis Bayramı**” öyküsünde rastlarız. Yazar küçük Grişa'yı şöyle tasvir eder:

“Grişa en küçükleriydi, çirkin ve üstelik de komikti. Çünkü kulağının birinden her zaman koca bir pamuk parçası sarkardı. Sık sık kulakları ağrırdı ve evde hasta olanlarla ilgilenen tezyze en azından tek kulağını tıkaması için sıkı sıkı tembih etmişti.

- *Hava akımı kafanın içinde esmesin diye.*”²⁵²

Çocuk davranışları Teffi'nin her zaman ilgisini çekmiştir. Gözlemlemiş olduğu hareketleri yansıttığı öyküleri okuyucuda hoş bir gülümseme uyandırır. Örneğin; “**Geyik**” adlı öyküde Buba'nın hamam böcekleri için serpilmiş olan toz ilacı yalaması ve onu tatlı bulması, “**Küçük Çocuk**”da yedi yaşındaki çocuğun farelerin yemesi için yere bulgur ve şeker koyup tat vermek amacıyla da üzerine tuz serpiştirmesi ve bu farelerle Fransızca konuşmaya çalışması, “**Teslis Bayramı**”nda Grişa'nın bayram için çiçek toplarken en kötülerini seçmesi ve yaptığı buketin en güzeli olduğuna inanması, ayine giderken buketi tutan elinin terlemesiyle laleleri kafasından tutması, “**Valya**” öyküsündeki küçük kızın şekerden yapış yapış elleriyle

²⁵¹ D.D.Nikolayev, **Vesyolaya karusel**, www.teffy.ru/additional/critique/karusel.phtml

²⁵² N.A.Teffi, **Troitsın den**, Vedma, 2007, s. 359.

annesinin kafasını okşayarak teselli etmeye çalışması okuyucuda hem komik hem de dokunaklı bir mizah duygusu uyandırır.

Çocukların düşünce tarzı da Teffi'nin öykülerindeki mizah unsurlarından biridir. Aynı şekilde **“Değerlerin Yeniden Değerlendirilmesi”** öyküsünde ilkokul çocuklarının yaptığı toplantıda toplumun ahlak kurallarını değiştirmek için (okula gitmemek, evlenmek, yemek yerken dirseklerini masaya dayamak, sineklere işkence etmenin serbest bırakılması, kızlarla erkeklerin eşit olması, yani erkeklere de yüksek not verilmesi, büyüklerin sözünün dinlenmemesi gibi konularda) toplantı yapmaları, **“Politika ve Bilim”** adlı öyküde yine ilkokul öğrencilerinin politikaya atılmaya çalışmaları, bir yandan revolver alıp kurşunları kendilerinin dökmeyi planlaması, parti isimlerini ezberlemede güçlük çekmeleri, **“Valya”**nın annesine “para satın almak istemesi” gibi çocuklara ilişkin düşünceler öykülerin mizah yönünü sıcak bir atmosferle artırır.

Teffi'nin mizah anlayışına genel hatlarıyla değindikten sonra şimdi de öykülerinde kullandığı üslûp ve anlatım tekniğine yer vermek istiyoruz.

4.2. ÜSLÛP

Edebî üslûp en geniş anlamıyla yazarın, istediği izlenimi elde etmek için dile verdiği ifade kabiliyetidir.²⁵³ Genel olarak öykülerde karşılaşılan sözcüklerin düzeyi yazarın sanatının üslûbunu ortaya koyar. Bu bölümde Teffi'nin öykülerindeki üslûp özelliklerine değinmeden önce eleştirmenlerin ve araştırmacıların bu konudaki görüşlerini sunmak istiyoruz.

---

²⁵³ M.Tekin, **Roman Sanatı I**, Ötüken, İstanbul, 2004, s. 168.

Teffi'nin mizah anlayışı konusunda M.Zoşçenko'nun ortaya koyduğu “gülen sözcüklerin sırrı” (тайна смеющихся слов) ifadesini çok yerinde bulan araştırmacı Ye.Trubilova, Teffi'nin olağanüstü esprili bir insan olduğunu belirtir ve bu konuda yazmış olduğu makalesinde sözlerine şöyle devam eder:

*“Onun sözcükleri ve isabetli cümleleri okuyucular ve yakın çevresi arasında bir anda yayılır. Komiklik unsurlarından biri beklenmedik olma durumunun yarattığı etkidir. Önceden tahmin edilemeye özelliği cazip bir etkiyle, özellikle de şefkat gibi bir kavramla bütünleştiğinde büyümlü bir izlenim uyandırır. Şefkat ve içtenlikle harmanlanmış üst düzey bir espri yeteneği Teffi'yi diğerlerinden ayırır.”*²⁵⁴

Paris'te ailesiyle birlikte yaklaşık bir yıl Teffi ile aynı evi paylaşan B.K.Zaytsev de Teffi'nin benzersiz mizahını ve kısa öykü çerçevesinde maksimum anlam yoğunluğunu verme yeteneğini överek, sanatında Çehov ile benzerlik gösterdiğini şu sözlerle pekiştirir:

*“Teffi sivri dilli, iğneleyici, neşeli olmaktan çok acı bir tat verecek tarzda yazıyor... Tasvirlerinde hareket, kısalık ve yoğunluk var. İsbetli sözcükler ve Çehov'un yarattığı teknik, Teffi için de karakteristik özelliklerdir.”*²⁵⁵

Adamoviç'e göre Teffi'nin sıradan dünya telaşlarını ortaya koymadaki ustalığı “ender rastlanan” ve “görünüşte özensiz” şeklinde tanımlanabilir. Bu da onun üslûbunu ortaya koymaktadır. Adamoviç Teffi'nin üslûbunu “kesik kesik, derin bir soluk almaksızın, uzun ve karmaşık aralar vermeden, sanki “hepsi bu değil, hepsi bu değil!” dermiş gibi” şeklinde tanımlar.²⁵⁶

²⁵⁴ Ye.M.Trubilova, **Tayna smeyuşçihnsya slov Teffi**, 2004, s. 168.

²⁵⁵ E.K.Deyç, **B.K.Zaytsev i N.A.Teffi (Po materialam parijskogo arhiva)**, Problemi izuçeniya jizni i tvorçestva B.K.Zaytseva, Kalujskiy gosudarstvenniy pedagogičeskiy universitet, Kaluga, 2000, s. 191.

²⁵⁶ S.A.Vedneva, O proze Teffi, **Georgiy Adamoviç o tvorçestve Teffi**, Filologičeskiy jurnal, Sahalinskiy gosudarstvenniy universitet, Vıpusk XII, Yujno-Sahalinsk, 2004, s. 30.

Teffi'yi diğer yazarlardan ayıran özellikler özsozlülüğü, sivri ve aynı zamanda zarif mizahı, öykülerde her sözcüğe, hatta her noktalama işaretine gösterdiği titizliktir. Teffi öykü oluşturma tekniği hakkında “**Oyun ve İş**” (İgra i rabota) adlı öyküsünde şunları yazar:

“Doğrusunu söylemek gerekirse yazmak üzere masa başına oturduğumda tüm öykü ilk harfinden son noktasına kadar kafamda hazırdır. En ufak bir cümle, en küçük bir fikir benim için belirsizse elime kalem alamam. Kısacası, sanatımın en can alıcı, en gergin süreci ben masa başına oturuncaya kadar sürer. Bu bir oyundur, mutluluktur. Sonra sıkıcı görev başlar. Çok tembelimdir ve el yazım da berbattır. Dikkatsizce yazarım. Harfleri, heceleri, sözcükleri atlarım. Bazen yazdığımı okumaya başlarım ve ne yazdığımı kendim bile anlayamam. Ayrıca sürekli çeşitli figürler çizme alışkanlığım vardır.”²⁵⁷

Şair Don Aminado da Teffi'nin bu sözlerini pekiştirir:

“Yazmaya hiç tahammülü yoktu. Kalem eline öyle bir alırdı ki, sanki sürgüne yolladıklarını sanırdınız. Ama çok fazla ve büyük bir gayretle yazardı. Ve yazdığı her şey hemen hemen her zaman mükemmel olurdu.”²⁵⁸

Satirikoncu yazarlardan biri olan Arkadiy Buhov ise Teffi'nin sanatı hakkında şunları yazmıştır:

“Teffi'nin şaşılacak derecede değişken bir yeteneği vardı. Ve bu yetenek diğer yazarlarda her zaman gıpta uyandırır. Güldürmek için yazsa çok komik şeyler ortaya çıkarırdı. Yaşamdan bir kesit verse bu kesitin anlatılacağı gereksiz üç uzun sayfa yerine Teffi'nin iki-üç satırı yeterli olurdu.”²⁵⁹

---

²⁵⁷ Ye.M.Trubilova, **Tayna smeyuşçihsy slova Teffi**, Literaturnaya uçyoba, Mayıs-Haziran 2004, Moskova, s. 167.

²⁵⁸ a.g.e., s. 167.

²⁵⁹ D.D.Nikolayev, **Jemçujina russkogo yumora**, www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

Teffi sıradan olaylar karşısında beklenmedik etkiler yaratan iğneleyici espriler yapma konusunda ustadır. Örneğin, Birinci Dünya Savaşı sırasında kıtlık baş gösterdiğinde insanların at eti yemesini bir öyküye konu ederek “*Кушать подано!*” (yemek hazır) yerine “*Лошади поданы!*” (atlar hazır) şeklinde kullanmış²⁶⁰ daha sonra iç savaş döneminde ise sürgüne gönderilenler için “*pastanın kaymağını yiyemeyenler*” ifadesini oluşturmuş ve bu dokunaklı ifade halk arasında rağbet görmüştür.²⁶¹

Yazar ve gazeteci M.Osorgin “Kitap Haziran” hakkında yazdığı eleştiri yazısında şöyle der:

*“Kelimleri böyle zeki ve cesur aristokratizmle kullanarak yarı sakin, yarı güldürerek anlatabilen pek kimse yoktur. Bırakın aptallar buna gülsün, akıllılar ise bunda insanın aklını başından alacak şeyler bulur. Ama yazar bununla Rus yazarlarına özgü olan bedduayı hüzüne dönüştürme yeteneğini çok güzel kullanır. Teffi gözlem yeteneğine sahip en zeki yazarlardandır.”*²⁶²

Eleştirmen H.Lerner ise “Ateşsiz Duman” kitabı hakkında şunları yazmıştır:

*“Teffi'nin öyküleri, isabetli ve cüretkar diliyle doğallığı ve canlı gözlemleri ön plana çıkarıyor. Yazarın mizahı tam Ruslara özgü bir tarzda, işveli ve iyi niyetli. Üzerine mizah çiçeklerinin dağıldığı toprak ise aile yapısıyla, iş ortamıyla, edebiyatıyla ve her türlü düzensizliği ve biçimsizliğiyle tam olarak gerçek bir Rus ruhunu yansıtıyor. Teffi'nin üslubu zarif ve sade. Diyalog, en sevdiği tarz; canlı ve doğal. Hareketler hızla ve gereksiz ayrıntılara girmeden geliyor; içten gelen neşe okuyucuya kolayca yayılıyor.”*²⁶³

²⁶⁰ N.A.Teffi, **Petrogradskiy monolog**, Kontrevolyutsionnaya bukva, 2006, s. 82.

²⁶¹ A. İvanov, **Oy, kak tıy mne nravişşya!**, 2006, s. 178.

²⁶² www.articles.excelion.ru/science/persons/19239.html

²⁶³ D.D.Nikolayev, **Vesyolaya karusel**, www.teffy.ru/additional/critique/karusel.phtml

Teffi'nin en çok okunan yazarlardan biri olmasının nedenlerinin başında halkın anlayabileceği sade ve açık bir dil kullanması gelir. Yazarın sanatına hakim olan gerçekliği tüm boyutlarıyla verme eğilimi, öykülerinde kullandığı sözcüklerin seçiminde de etkili olur. Araştırmacı D.Nikolayev'in de belirttiği gibi, Teffi için önemli olan, okuyucunun kitabı doğru yorumlamasıdır.²⁶⁴ Bunun için de çoğu öyküsünde ikinci çoğul şahıs (siz) ya da birinci çoğul şahıs (biz) kullanarak okuyucuyla iletişim kurmak için önsözler kullanır. Ancak bu önsözler öyküye bir geçiş aracı değil, genelde yazarın görüşünü bildiren yorumlardır. Örneğin; **“Pipo”** (Trubka) adlı öykü şöyle başlar:

“Hayatımızı neyin şekillendireceğini, yolumuzun neyle kesişeceğini hiçbir zaman bilemeyiz. Bunu bilmemiz istenmemiştir.

*Bazen saçma olarak gördüğümüz bir şey, binlerce kez karşılaştığımız ve önümüzden iz bırakmadan geçen ayrıntılar birden öyle büyük bir rol oynar ki onu ömrün boyunca unutmazsınız.”*²⁶⁵

Bununla birlikte yazarın özellikle önsöz niyetiyle yazıp bunu açıkça okuyucuyla paylaştığı durumlar da vardır. Örneğin, “İnsan Suretliler” ya da “Cansız Canavar” kitapları için yazdığı önsözlerde okuyucuyu kitapta ya da öyküde neyin beklediği konusunda uyarma ihtiyacı duyar.

Teffi insanları incitmeden seri halde sanki onların anlık fotoğraflarını ortaya koyar. Mizahı genelde lirizmle kaynaştığı için insanlar onun öykülerinde kendilerini bulurlar ve kendi hallerine gülerler. Özellikle birinci dalgadaki göçmen yazarların üslûbuna egemen olan ve lirizmin sınırlarına dayanan *“liro-hiciv”*²⁶⁶ (liro-satira)

²⁶⁴ D.D.Nikolayev, **Kontsepsiya “knigi” v tvorçestve N.A.Teffi**, 1999, s. 25.

²⁶⁵ N.A.Teffi, **Trubka**, Vedma, 2007, s. 242.

²⁶⁶ L.A.Spiridonova, **Satira russkogo zarubejya**, Kulturnoye naslediye rossiiskoy emigratsii 1917-1940, Naslediye, Moskova, 1994, s. 54.

Teffi'nin de sanatının bir parçasıdır. Yapıtlarındaki toplumsal, siyasi ve edebî yaşantıyla ilgili hiciv, vatana duyulan hasret ve geçmişe duyulan özlem nedeniyle, olması gerektiği kadar sert değildir. Teffi “*Rus göçmenler ruhları doğuya dönük olarak yaşıyorlar*”²⁶⁷ derken göç yaşamında vatana duyulan hasreti dile getirir.

Teffi bir söz sanatı ustasıdır. Üzerine vurgu yapmak istediği durumları ya da kişilikleri kendine özgü mizah gücüyle ön plana çıkarır. Örneğin; kendi kişiliğini ön plana çıkaracak sözler yerine kalıplaşmış cümleler kuran ve böylece kendilerini önemli sayan insanları öykülerinde konuşturarak şöyle hicveder: “**Cadı**” öyküsünün kahramanı, cahil hizmetçiye hesap sormaya hazırlanan kocasına “*sen toplum içinde konuşmayı beceremezsin*” der. “*Onunla sert konuşmalı. Ona diyeceğim ki: “Ustinya, net olarak cevap veriniz. Eğer sizin göreviniz hizmetçilik yapmaksanız...”*”²⁶⁸ Yazar hicvi kuvvetlendirmek için burada cümleyi yarıda keserek okuyucuya kalıplaşmış konuşmayı tamamlama ya da tahmin etme fırsatı verir ve söz sanatlarından retisans (reticence) figürünü kullanır. Kalıplaşmış sözler ve davranış biçimlerine bir başka örneği “**Cansız Canavar**” öyküsünden verebiliriz. Öyküdeki öğretmen küçük Katya’yı yanına çağırıp şöyle der: “*Oyuncaklara karşı mantıklı ve rasyonel bir tutum takınmalı. Aksi takdirde hayal gücü hastalığı ve buradan yayılanlar zararlı olur. Katya, yanına geliniz! (...) Bu topun yüzeyine dikkat ediniz. Ne görüyorsunuz? Gördüğünüz gibi top iki renkli. Bir tarafı mavi, diğer tarafı beyaz. Bana maviyi gösteriniz. Konsantre olmaya çalışın.*”²⁶⁹

Teffi mizah öykülerinde komik unsurlar yaratmak, kahramanlarının kültür düzeylerini ve psikososyal durumlarını vurgulamak için kimi zaman sözcüklerle ya da cümlelerin sentaks yapısıyla oynar. Diyaloglarda kasıtlı olarak morfolojik, fonetik

²⁶⁷ a.g.e., s. 54.

²⁶⁸ N.A.Teffi, **Vedma**, Vedma, 2007, s. 477.

²⁶⁹ N.A.Teffi, **Nejivoy zver**, Vedma, 2007, s. 349-350.

ve semantik hatalar yapar. Böyle durumlarda yerine göre aşağı üslûp düzeyini kullanır. Bunu örnek olarak tek bir öyküde inceleyecek olursak “Zangoçlar” (Zvonari) öyküsünü ele alabiliriz. Konusu oldukça basit olan “Zangoçlar”da bir köyde dinî bir bayram arifesinde aşırı şekilde çan çalıp köylüleri rahatsız eden iki zangocun nasıl susturulmaya çalışıldığı anlatılır. Ev sahibi zangoçlarla birkaç kez konuşmasına ve sessizlik için onlara para bile teklif etmesine rağmen onların çan çalmasını bir türlü engelleyemez. Köye gelen ev sahibinin kardeşi ise güzel bir dille zangoçlarla konuştuğundan sonra çanı düzenli çalmaları koşuluyla onlara para vereceğini söyler. Zangoçlar teklifi kabul eder ama çanları kimseye elletmezler. Hatta kendileri bile çalmazlar. Böylece köyde istenen huzur sağlanmış olunur.

Ev sahibinin kardeşi eve geldiğinde kapıyı bir genç kız açar. Aşağı üslûpla konuşan anlatıcı olayı şöyle anlatır:

“Высунулась девка, какая-то точно одурелая.

- Ась?

- *Не ась, а здравствуйте.*

- Ась?

- *Ваши-то дома?*

- Ась? *Дома, дома. Пройдите в зальце.*”²⁷⁰

Görüldüğü gibi “девка” , “ась?”, “одурелая” gibi sözcükler aşağı üslûbun göstergesidir. Ayrıca genç kız “salona geçiniz” (*пройдите в зал*) demesi gerekirken hata yaparak ifadeyi “salonda geçiniz” (*пройдите в зальце*) şeklinde kullanmaktadır. Aynı şekilde zangoçlar “bu bizim hakkımız” (*это наша права*) demeleri gerekirken “мы в своих правах” ifadesini kullanmakta, “nerede olursak

---

²⁷⁰ N.A.Teffi, **Zvonari**, Vedma, 2007, s. 21.

olalım” (*где бы мы ни были*) anlamında “*где ни довелись*” ifadesini kullanmaktadırlar. Zangoçlar ve ev sahipleri eğitimsiz oldukları için aşağı üslûpta konuşurlar: “*Нам, говорят, не расчет*” (“не выгодно” yerine). “*А там, глядишь, как насядут*” (“обнаглеют” yerine) *хорошенько, так и по целковому отвалите*” (“дадите” yerine). Öyküde bu tür örnekleri çoğaltmak mümkündür. Ayrıca aşağı üslûba ait argo sözcükler de kullanılmıştır: “*жмот*” (жадный), “*вздули*” (побили) gibi.

Teffi mizah yaparken kişileri davranışlarına, dış görünüşlerine, zihin yapılarına ya da yaşam tarzlarına göre hicveder. Onaylamadığı ya da yargıladığı durumlarda vurguyu artırmak için cümlelerin semantik yapısını değiştirir.

Yazar kimi zaman da vurguyu güçlendirmek için retorik figürlerden biri olan ve özel isim yerine onun tanıtıcı özelliği olarak kullanılan mecazlardan yararlanır. Yine “**Zangoçlar**” öyküsüne dönersek; yazar kahramanların dış özelliklerini hicvederek Gvozdev ismindeki zangocu “siyah burunlu”, Yegorov ismindekini ise “kırmızı burunlu” olarak adlandırır. “*Через десять минут звонари стояли в прихожей. С черным носом Гвоздев. С красным – Егоров.*” Öykünün devamında ise anlaticı zangoçları isimleri yerine burun renkleriyle adlandırır:

“Черный и красный носы засопели смущенно.

- Пусть дадут рупь, - хрюкнул черный, - за рупь могу и совсем бросить.

- Ежели по рублю... – просипел красный.”

Teffi'nin diğer öykülerini ele aldığımızda benzetme sanatını fazlaca kullandığını görürüz. Örneğin; “**yaşlı bir kedi gibi dişlerini gösterdi**” (*как старая кошка, щерила зубы*)²⁷¹; kızın vücudunun alt kısmı “**büyük bir Percheron atının**

²⁷¹ N.A.Teffi, **Nejivoy zver**, Vedma, 2007, s. 347.

kalın bacaklarıyla biten sagrı kemiği gibiydi” (нечто, вроде лошадиного крупа, заканчивающегося тяжелыми ногами могучего першерона)²⁷²; öğretmen **“yaşlı, akıllı, zincirli bir köpeğe benziyordu**” (похожа была на старого умного цепного пса)²⁷³; **“büyük, balık gözleriyle bakıyor**” (смотрит огромными рыбьими глазами)²⁷⁴; **“ağaçtan sarkan bir yılan gibi ona doğru eğildi**” (склонялась к нему сверху, как змея с дерева)²⁷⁵; **“ona hasta bir köpeğinki gibi hüznü gözlerle baktı**” (смотрел на нее глазами печальными, как у больной собаки)²⁷⁶; **“sesi küçük bir sivrisineğinki gibi ince mi inceydi**” (голосок такой тоненький-тоненький, как у комарика)²⁷⁷; **“tam bir örümcek**” (совсем паук)²⁷⁸; **“dana köftesine benzeyen yüzünü yavaşça çevirdi**” (медленно поворачивала лицо, похожее на телячью котлету)²⁷⁹; **“koyunumsu gözler bezgin bir halde tek bir noktaya odaklandı**” (бараньи глаза уныло уставились в одну точку)²⁸⁰; **“serçe gibi baktı**” (поглядывал, как воробей)²⁸¹; **“kaz gibi boynunu uzattı**” (вытянул шею, как гусь)²⁸²; **“yüzü bir fareninki gibi sivrildi**” (лицо у него стало острое, как у мыши)²⁸³ v.b. Örneklerde de görüldüğü gibi yazar benzetilen varlık olarak en çok hayvan motifini kullanmıştır.

Teffi'nin kimi öykülerinde ise benzetmenin yanında mizah ve absürd iç içedir. Örneğin; *“Siz bu yüzden oyunda kaybediyorsunuz Lilička. Çünkü kocanız size*

²⁷² N.A.Teffi, **Ryulina mama**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX veka, 2007, s. 312.

²⁷³ a.g.e., s. 349.

²⁷⁴ N.A.Teffi, **Rusalka**, Vedma, 2007, s. 551.

²⁷⁵ N.A.Teffi, **Domovoy**, Vedma, 2007, s. 501.

²⁷⁶ N.A.Teffi, **Korotenkaya istoriya**, İzbranniye proizvedeniya, 2005, s. 294.

²⁷⁷ N.A.Teffi, **Vurdalak**, Vedma, 2007, s. 490.

²⁷⁸ a.g.e., s. 491.

²⁷⁹ N.A.Teffi, **Par**, Vedma, 2007, s. 422.

²⁸⁰ N.A.Teffi, **Kogda rak svistnul**, Jityo-bityo, 1991, s. 50.

²⁸¹ N.A.Teffi, **Deduška Leontiy**, Vedma, 2007, s. 385.

²⁸² N.A.Teffi, **Vedma**, Vedma, 2007, s. 389.

²⁸³ N.A.Teffi, **Olen**, Vedma, 2007, s. 357.

*bir at gibi aşık.”*²⁸⁴ (*Вы оттого и проигрываете, Лиличка, что муж в вас влюблен, как лошадь*) (“**Fedakâr Aşk**” (Samootverjannaya lyubov) öyküsünden); “*Karşı çıkmalarımın yanıt olarak bütün hafta boyunca kuduz bir köpek gibi çalışan bir insanın Pazar günü doğanın tadını çıkarmaya hakkı olduğu şeklinde bir karşılık verdi.*”²⁸⁵ (*На мои протесты он ответил, что если человек работает всю неделю, как бешеная собака, то он имеет право в воскресенье насладиться природой.*) (“**Bahar Günlüğünden**” (İz vesennogo dnevnika) öyküsünden) v.b. Bu örnekte verilen absürd nokta köpeğin, üstelik de kuduz bir köpeğin, aslında insanlar tarafından çalışkan bir hayvan olarak kabul görmemesidir.

Teffi bazen mizah oluşturmak için kelime oyunu yaparken sözcüklerin hem gerçek hem de mecazi anlamlarını aynı anda kullanır. Böylece mizahın tonu daha da artar. Bunun bir örneğini “**Aptallar**” (Duraki) öyküsünden yapacağımız bir alıntıyla verebiliriz:

*“Sanki bir pergelle yuvarlak bir şekil verilmiş gibi en mükemmelinden olan ve benim şahsen tanıdığım bir aptal, sadece aile yaşamıyla ilgili konular üzerine uzmanlaşmıştı.”*²⁸⁶ (*Один лично мне знакомый дурак, самой совершенной, будто по циркулю выведенной круглой формы, специализировался исключительно в вопросах семейной жизни.*) Bu cümlede yazar Rusçada “yuvarlak” anlamına gelen “круглый” sözcüğünü hem gerçek anlamıyla “pergelle yuvarlak bir şekil verilmiş olan” (по циркулю выведенной круглой формы) şeklinde açıklayarak hem de “круглый дурак” (tam bir aptal) şeklinde mecazi anlamını vererek kullanır.

Teffi üslûp sanatları arasında bir grup oluşturan ve asıl söylenmek isteneni dolaylı olarak dile getirme anlamını taşıyan kişileştirme sanatını da (Personifikation)

²⁸⁴ N.A.Teffi, **Samootverjennaya lyubov**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 366.

²⁸⁵ N.A.Teffi, **İz vesennogo dnevnika**, Vedma, 2007, s. 133.

²⁸⁶ N.A.Teffi, **Duraki**, Vedma, 2007, s. 173.

sıkça kullanır. Bunu yaparken cansız nesnelere canlıymış gibi gösterir. Bunun için de birkaç örnek vermek istiyoruz: **“doğuya dönük solgun ruhlar neredeyse pembeleşiyor”** (*бледные, обращенные на восток души чуть розовеют*); **“insan ruhu sınırlara alıştı ve acıların da bir sınırı olduğuna inanıyor”** (*привыкла к пределам человеческая душа и верит, что у страдания есть предел*)²⁸⁷; **“gözleri hüznü gökyüzünün pembe çizgisini özlüyor”** (*глаза тоскуют на розовую полоску печального неба*)²⁸⁸; **“elbise artık gururlu ve neşeli bir şekilde hışırdamıyordu”** (*платье уже не шуршало гордо и радостно*)²⁸⁹; **“yakacık yeni bir bluz talep etti”** (*воротничок потребовал новую кофточку*)²⁹⁰ v.b.

Teffi'nin öykülerindeki üslûp özelliklerinden biri de yazarın sık sık Fransızca sözcüklere yer vermesidir. Yazar kimi zaman bir sözcüğü (*“l'herbe”* (ot), *“asseyez-vous”* (oturun), *“le président de la republique”* (cumhurbaşkanı) gibi), kimi zaman da bir cümleyi (*“Allons au Bois de Boulogne embrasser le bouleau!”* (Akağaca sarılmaya Boulogne ormanına gidelim!) gibi (**“Nostalji”**)) Fransızca olarak kullanır ve dip not olarak da Rusça çevirisini verir. Hatta bazen Fransızca ile Rusçayı o kadar kaynaştırır ki sanki ikisi aynı dil gibi görünür. Bunun en güzel örneğini **“Que Faire?”** (Ne Yapmalı?) adlı öyküde görürüz. Rusya'dan Fransa'ya göç eden bir generalin Paris'in ünlü meydanına çıktığı an söylediği sözlerdir bunlar. General şöyle der:

*“Все это, господа, конечно, хорошо. Очень даже все это хорошо. А вот ке фер? (что делать?) Фер то ке?”*²⁹¹

²⁸⁷ N.A.Teffi, **Nostalgiya**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 213.

²⁸⁸ N.A.Teffi, **Olen**, Vedma, 2007, s. 357.

²⁸⁹ N.A.Teffi, **Staruhi**, Vedma, 2007, s. 374.

²⁹⁰ N.A.Teffi, **Jizn i vorotnik**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 47.

²⁹¹ Teffi, **Ke fer?**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX veka, 2007, s. 207.

Teffi'nin Rusçadaki “то” ekiyle Fransızca'yı kaynaştırarak yaptığı kelime oyunu göçmenler arasında bir vecizeye dönüşerek dilden dile dolaşır. Aynı öyküde yine Fransızca-Rusça karışımı sözcükler kullanmaya devam eder:

“Живем мы, так называемые ле рюссы, самой странной, на другой жизни не похожей жизнью.”²⁹² (Les russes denen bizler, başkalarınınkine hiç benzemeyen bir yaşam sürüyoruz.)

“Настроение это вызвало некоторые новообразования в русской речи. Так, например, вошла в обиход частица “вор”, которую ставят перед именем каждого ле рюсса: Вор-Акименко, Вор-Петров, Вор-Савельев. (Bu ruh hali Rusçada bazı yeni sözcükler oluşmasına yol açtı. Örneğin, her le russe'un adının başına konan “vor” (hırsız) öneki kullanılmaya başlandı: Vor-Akimenko, Vor-Petrov, Vor-Savelyev.)

Частица эта давно утратила свое первоначальное значение и носит характер не то французского “Le” для обозначения пола именуемого лица, не то испанской приставки “дон”: Дон Диего, дон Хозе.”²⁹³ (Bu önek başlangıçtaki anlamını çoktan kaybetti ve artık Fransızcada sözkonusu kişinin cinsiyetini belirtmekte kullanılan “le” ya da İspanyolcadaki “don” öneki gibi bir karakter taşıyor: Don Diego, Don Jose.)

Teffi bazı öyküsülerinde ise İtalyanca ya da Almanca cümlelere yer verir:

“-Addio! Addio! Io t'amo, o bel idol mio!” (Elveda! Elveda! Seni seviyorum, idolüm benim.)

---

²⁹² a.g.e., s. 207.

²⁹³ a.g.e., s. 207-208.

“-Addio! Addio! O, la profondita del mio dolore! (Elveda! Elveda! O, ne kadar çok acı çekiyorum!)”²⁹⁴

“Eppur si muove.” (Yine de dönülüyor)²⁹⁵

“Ich singe wie der Vogel singt.” (Kuş gibi şarkı söylüyorum)²⁹⁶

Araştırmacı Ye.Pevak’ın da üzerinde durduğu gibi, şiir sanatında “güzellik” kaygısıyla epitetlere ve metaforlara sıkça başvuran Teffi, öykü sanatında son derece doğal ve sadedir. Bu tür şiirsel yaklaşımları sadece mizah öykülerinde komik unsuru güçlendirmek ya da “lirik” yakınmalardaki komik tonu vurgulamak için kullanır.²⁹⁷ Örneğin; “**Kokain**” öyküsündeki sosyetik artist kokain yerine diş macunu tozu kokladığını bilmediği için psikolojik olarak kendinden geçtiğini düşünür ve kendisini divana atarken şunları söyler:

“- O, canım benim. Bana sıkıntı bastı! Yakamı açın... Ah! Konuştuğum şeyleri neredeyse algılayamıyorum... Ah, ne de olsa baygınım. Hayır, hayır... bana daha sıkı sarılın. Önümüzde kuşlar uçuyormuş gibi geliyor ve sanki önümüzde peygamber çiçekleri açıyor... Burada butonlar değil düğmeler var, çok kolay açılırlar. Ah... Ne de olsa bilincim yerinde değil.”²⁹⁸

Teffi öykülerinde sıkça yer verdiği çocuk kahramanlarını konuştururken ise onların duygu ve düşüncelerini çocuklara özgü doğallıkla verir. “**Değerlerin Yeniden Değerlendirilmesi**” adlı öyküde de olduğu gibi küçük çocukların tam telaffuz edemediği harfleri karakteristik özellikleriyle, olduğu gibi aktarır:

²⁹⁴ N.A.Teffi, **Domovoy**, Vedma, 2007, s. 501.

²⁹⁵ N.A.Teffi, **Serdse**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 396.

²⁹⁶ N.A.Teffi, **O russkom yazıke**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 232.

²⁹⁷ Ye.A.Pevak, **Yumoristiçeskaya proza Teffi i novıye tendentsii v russkoy estetiçeskoy msli v naçale XX. veka**, 1999, s. 58.

²⁹⁸ N.A.Teffi, **Kokain**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 160-161.

“Прежде всего надо лассуждать пло молань, - выступил вперед очень толстый мальчик с круглыми щеками и надутыми губами. – Молань важнее всего.

- Какая молань? Что ты мелеш? – удивился Петя Тузин.

- Не молань, а молаля! – поправил председателя тоненький голосок из толпы.

- Я и сказал молаля! – надулся еще больше Иванов-третий.

- Мораль? Ну хорошо, пусть будет мораль.

(...) – Почему дурак нехорошо? Может быть, очень даже хорошо.

- Дулак – это холосо.²⁹⁹

Bu bölümde genel hatlarıyla Teffi'nin üslûp özelliklerini özetlemeye çalıştık. Her yazar gibi Teffi de kendi üslûbunu oluştururken kendine özgü bir yöntem seçmiştir. Özellikle komik unsurları vurgularken ortaya çıkan gülüş ve hüznün sentezi yazarın mizah felsefesini oluşturur. Örneklerden de görüldüğü gibi okuyucu öykülerde yazarın renkli sözcükleriyle, bakış açısıyla, doğallıyla ve gerçekçiliğiyle bütünleşebilmektedir.

4.3. ANLATIM TEKNİĞİ

Bu alt başlığımızda Teffi'nin öykülerindeki anlatı sisteminden söz etmek üzere bu bölümü oluşturan anlatım biçimi, anlatım konumu, anlatım açısı, sunuş biçimi, anlatım tutumu gibi teknikleri tespit edeceğiz. Böylece yazarın öykü sanatını oluştururken genel olarak nasıl bir yöntem izlediğini takip etmeye çalışacağız.

---

²⁹⁹ N.A.Teffi, **Percotsenka tsennostey**, Vedma, 2007, s. 60-61.

Anlatım Biçimi: Bilindiği gibi öykülerin anlatı biçiminde anlatıcı genelde öyküyü ya “ben-anlatım” şeklinde birinci kişi ağzından ya da “o-anlatım” şeklinde üçüncü kişi ağzından anlatır. Teffi ise öykülerinde çok yönlü bir yöntem başvurarak hem “ben-anlatım” hem de “o-anlatım” biçimini kullanır. Yazarın “ben”i kimi zaman şahsen kendisidir (örneğin; “**Kendimizinkiler ve Başkasıninkiler**”, “**Ev Cini**”, “**Kediler**” (Koşki), “**Valya**”, “**Geçmişin Kehanetçisi**” (Predskazatel proşlogo), “**Boyacı**” adlı öykülerde olduğu gibi), kimi zaman da başından geçenleri anlatan ya da bir olaya tanık olan bir başka şahıstır (örneğin; “**Eski Ev**”, “**Küçük Kardeşlerimiz Hakkında**”, “**İnce Psikoloji**”, “**Sihirli Değnek**” adlı öykülerde olduğu gibi). Yazar bazen “ben” ile başladığı öyküyü sohbet ettiği kişiye kaydırarak “ben”i karşısındaki kahramana aktarır ve “ben-anlatım” bu kahramanın ağzından devam eder. Örneğin; yazar “**Cadı**” adlı öyküyü kendi ağzından anlatmaya başlar ve birkaç cümle sonra sahneden çekilir:

“Şimdi size çok saygıdeğer bir hanımefendiden duyduğum bir hikayeyi anlatacağım.” Anlatıcı hemen konuşmaya başlar: *“Bundan yaklaşık otuz yıl kadar önceydi, diye başladı arkadaşım öyküye. Belki daha da az. O zamanlar eşimin sulh hakimi olarak çalıştığı küçük bir bozkır kasabasında yaşıyorduk.”*³⁰⁰

Anlatım Konumu: Teffi’nin öykülerinde anlatım konumunun esnek olduğunu söyleyebiliriz. Yazarın tanrısal, yansız ya da kişisel anlatım konumlarının hepsini de kullandığını tespit ettik. Yazarın pek çok öyküsünde anlatıcı tanrısal (olimpik) konumdadır. Gürsel Aytaç tanrısal anlatım konumunu şöyle ifade eder:

---

³⁰⁰ N.A.Teffi, **Vedma**, Vedma, 2007, s. 474.

“Tanrısal anlatım konumunda anlatıcının kendini ortaya çıkarma eğilimi sezilir, yani aradan çekilip kaybolmaz, açıklamalar, yorumlar yaparak, yargılarda bulunarak “ben buradayım” der. (...) Tanrısal anlatımda anlatıcı anlattıklarının, yarattıklarının bir tanrı gibi her şeyiyle, öncesi, sonrası, nedeni, içinden geçenler vb. ile kendisi için hiçbir gizli yanı olmadığını belli eder.”³⁰¹

Teffi pek çok öyküsüne genelde ya kendi döneminde yaşananları ya da bir başkasından duyduğu hikayeleri konu ettiği için olayların öncesini ve sonrasını bilir. Dolayısıyla çoğu öyküsündeki anlatıcı yapıt içinde her şeyi kuşbakışı olarak yukarıdan gören, varlığını duyumsatan, düşüncelerini ortaya koyan, araya giren, yorum yapan, etkin bir kişiliktir. Örneğin; “**Mükemmel Hayat**” adlı öyküde anlatıcı hem kişisel yorumunu yapar: “İvanov’un yüzü yuvarlak ve Ruslara özgüydü, hem yalan söylemeyen hem de başkalarına inanan çocuksu-dürüst gözleri vardı”³⁰²; hem sorular sorarak öykünün gidişatını yönlendirir: “Neden böyle?”, “Peki Paris’e nasıl geldiniz?”, “İyi bir düzen kurdunuz mu?”³⁰³; hem de kendi duygularını ortaya koyar: “Bana öyle sert baktı ki, korkudan yumurtanın kaç para ettiğini unuttum.”³⁰⁴

Anlatıcı “**Köpek**” adlı öyküde olduğu gibi kimi zaman öykü ile okuyucu arasına girer ve sohbetini okuyucuya yönlendirip onu öykünün içine çekmeye çalışır:

“Edvers’in trajik ölümünü hatırlıyor musunuz? Maceracı Edvers’in?” (...) “Eğer isterseniz bu öykünün uydurma olmadığını kontrol edebilirsiniz. Edvers’in nasıl öldüğünü bilirsiniz. Zina Bolotova, eski soyadıyla Katkova, hâlâ hayatta ve

---

³⁰¹ G.Aytaç, **Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1999, s. 14.

³⁰² N.A.Teffi, **Çudesnaya jizn**, Antologiya satırı i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 375.

³⁰³ a.g.e., s. 376.

³⁰⁴ a.g.e., s. 377.

*sağlıklı. Ve en azından benim kocam da anlatabilir. Eğer bana inanmıyorsanız her şeyi teyit edebilirsiniz.*³⁰⁵

Teffi'nin kimi öykülerinde anlatım konumu yansızdır. Bu konumda anlatıcı bir seyirci gibi olayın ya da anlattığı şeyin dışındadır. Örneğin; **“Yengeç Işık Çaldığında”** (Kogda rak svistnul) adlı öyküde anlatıcı yansız konumdadır ve bu özellik daha çok kahramanların karşılıklı konuşmalarında belirgindir:

“Petya babasına bir göz attı ve şu anda onunla konuşmanın tehlikesiz olduğuna karar verdi.

- *Baba, biliyor musun ne?*
- *Hm?*
- *Yengeç ışık çaldığında her şey olacak demek midir?*
- *Hm!..*
- *Peki ne zaman ışık çalacak?*

Baba oğlunun bu sorusunu güzelce açıklamaya niyetlendi ama bir babanın sert olması gerektiğini hatırlayarak ensesine hafifçe vurarak:

- *Yatmaya gidiyorsun, dedi.*

*Petya yatmaya gitti ama yengeç hakkında düşünmeye de devam etti.*³⁰⁶

Yazar kimi öykülerde ise kişisel anlatım konumunu benimseyerek kendisini tamamen saklar. Kişisel anlatım konumu anlatıcının roman figürleri arkasına gizlenerek dünyayı ve hayatı onların gözleriyle görmesi, onların bakışıyla algılamasıdır.³⁰⁷ Teffi'nin öykülerinde anlatıcı kimi durumlarda okuyucuyu sadece kendi yorumunu yapmaya yönlendirmekle kalmaz onun karar verme konusunda aktif olmasını da ister. Örneğin; **“Küçük Broş”** (Broşečka) öyküsünde evin hizmetçisinin

³⁰⁵ N.A.Teffi, **Sobaka**, Vedma, 2007, s. 566.

³⁰⁶ N.A.Teffi, **Kogda rak svistnul**, Jityo-bityo, 1991, s. 51.

³⁰⁷ A.Gürsel, 1999, s. 14.

kaybettiği bir broş ev sahibi karı-kocanın birbirini yanlış anlamalarına yol açar. Bayan Şarikova evde bulduğu broşu kocasının sevgilisine hediye ettiğini, sevgilisinin de onu evde düşürdüğüne inanır. Olaylar aydınlanıncaya kadar kahramanlar arasında zincirleme trajikomik sahneler yaşanır. Sonunda broşun hizmetçiye ait olduğu ortaya çıkar ama tüm yaşananlar ilişkileri çoktandır kötü giden karı-kocanın arasını açmaya yeter. Yazar öykü boyunca sessiz kalır, kendi düşüncesini açıkça ortaya koymaz. Sonuçta yazarı ilgilendiren konu sadece olayın komikliği değil, kahramanların olay karşısındaki tepkisi ve psikolojik durumudur.

Anlatım Açısı: Öykülerde anlatıcının benimsediği konum anlatım tarzını ve sunuş biçimini de belirler. Teffi'nin öykülerinde anlatıcı tanrısal konumda olduğu durumlarda olayları içten ve dıştan anlatır. Yani anlatıcı olayları öncesi ve sonrasıyla bildiği için her şeye hakimdir.

Anlatıcının yansız anlatım konumunda olduğu yerlerde ise dıştan bakış açısı söz konusudur. Anlatıcı kimi zaman kendisini soyutlayarak bir raportör, bir seyirci gibi davranır ve olayları uzaktan izler. “**Yürek**” (Serditse) adlı öyküyü buna örnek gösterebiliriz:

“Sekiz verst boyunca bataklıkta yürümek gerekiyordu. Bataklığın çevresinden de dolanılabilirdi ama o zaman yol çok uzuyordu ve köyde at da yoktu, hepsi tarlada çalışıyordu... Birbiri ardı sıra yürüyorlardı. Karşıdan gelen biriyle karşılaşırsalar yol verecek yer yoktu, üzerinde yürüdükleri otlu ve kaygan yol çok dardı. Önden her an tetikte olan, keskin bakışlı, çürük dişli ağzında küçük bir gülümseme olan, heyecandan burun delikleri titreyen balıkçı Fedosya gidiyordu.”³⁰⁸

---

³⁰⁸ N.A.Teffi, **Serditse**, Vedma, 2007, s. 452.

Yansız anlatım konumunun hakim olduğu yerlerde anlatım açısı dışı bakıştır ve belirli bir mesafe söz konusudur. “İki Kişi” adlı öyküden vereceğimiz aşağıdaki örnekte anlatıcı olayı okuyucuyla aynı andan öğrenen bir tutum sergiler:

“Yalnız başına boş bir dairede yaşıyordu, kendine çok sinirli bir hizmetçi tutmuştu.

- *Hizmetçi hâlâ sizinle mi?*

- *Evet, henüz beni kovmadı.*

Bir zamanlar evli olduğuna dair söylentiler dolaşıyordu, bütün dürüst, esmer ve sakallı erkekler gibi o da karısı tarafından terkedilmişti.

Sadece bazı yayınevlerine, bir de haftada üç kez ortak tanıdıklara uğrar, satranç oynardı.

Ve bir gün ortadan kayboldu.

Ne olduğunu öğrenmek istedik ama bir türlü bir araya toplanamadık.

Dört hafta kadar sonra kendisi ortaya çıktı.

- *Nerelere kayboldunuz?*

- *İşte, bilirsiniz, işler...*

- *Hangi işler? Arkadaşları terk etmek iyi bir şey değildir. Sizi merak ettik.*

- *Merak mı ettiniz?*”³⁰⁹

Teffi’nin öykülerinde kişisel anlatım konumunun benimsendiği durumlarda yani okuyucunun kahramanların ya da anlatıcının iç dünyasıyla ve psikolojik durumuyla kaynaştığı durumlarda anlatım açısı içe bakış yöntemidir. Buna örnek olarak “İki Kişi” öyküsünden bir pasaj alabiliriz:

“Petersburg’u hatırlıyorum. Sonbahar.

---

³⁰⁹ N.A.Teffi, **Vdvoyom**, Jityo-bityo, 1991, s. 198.

Gecenin sonu. Boş sokaklar. Kaldırımında kararan bir şey var, pencereden görülüyor. Sanki ceset gibi. Kıvrılmış, bir kolu uzanmış, belli ki koşmuş ve düşmüş. Duvar boyunca bir takım gölgeler dolanıyor. Siyah şeye, cesede doğru yaklaşır sonra dağılıyorlar. Yakınlarda bir yerlerde ise sık sık ateş ediliyor. Kurşuna mı diziyorlar ne? Hep de sabaha karşı yapıyorlar bunu.

Ve gece uzuyor ve sonu yok ve hep aynı.

Tan ağarmasını bekliyorsun. Bir pencereden diğerine dolanıyorsun. Birazdan mı sabah olacak, birazdan mı o siyah şeye göz atacaksın, birazdan mı öğreneceksin?

Birinin kapısını çalabilseydim ve “- Korkuyorum!” diyebilseydim.

Sadece bu kadarını yapabilseydim.

Ve belki de daha da azını.

Perde kımıldadı, masanın üzerindeki lambanın yanında duran porselen heykelcik tıngırdadı.

- Kedi! Sen misin?”³¹⁰

Sunuş Biçimi: Teffi'nin yansız tutumlu dıştan bakış açılı öykülerinde sunuş biçimi rapor ve portre tasviri ağırlıklıdır. Örneğin, yazar “Eski Ev” öyküsünde okuyucuya rapor verir niteliktedir:

“Sabahtan beri kar yağıyor.

Beyaz tarlaların ölü sessizliğinde ses çıkarmadan, düzenli bir şekilde, durup dinlenmeden görünmez bir elekten serpiştirip duruyor, koyu perdeyi titretiyor, her şeyi örtüyor: ağaçları, köprüleri, kulübeleri...

---

³¹⁰ a.g.e., s. 196-197.

Zu ve Buba burunlarını pencereye yapıştırmışlar, eski ihlamurlardan oluşan ağaçlık yolun çizgilerini görmeye çalışıyorlar. Yol artık yok, kaybolmuş. Pencerenin arkası dünyanın sonu.

Dışarıda dolaşmak imkansız. Kar iki metre oldu. Derin, yumuşak ve geçit vermiyor. Evden mutfağa yol açmak için küreklerle iki kez işçi yolladılar.

Ev sıkıcı. Arkanda büyük salonun müthiş boşluğunu hissediyorsun. Duvar boyunca sıralanan koltuklar sanki bir şey bekliyor. Birbirine bakan ve tavana kadar uzayan iki büyük ayna büyümlü bir şatodaki gibi sonsuz bir perspektifte binlerce odayı tekrarlıyor. Çocuklar bu aynalardan korkuyorlar.”³¹¹

Yazar insanın iç dünyasını ya da psikolojik durumunu yansıtan öykülerde iç monolog yöntemini kullanır. Mehmet Tekin’in tanımına göre iç monolog okuyucuyu kahramanın iç dünyasıyla karşı karşıya getiren bir yöntemdir. Bir sahnede okuru, kişinin iç yaşamıyla doğrudan doğruya karşılaştırmak için yaptığı konuşmadır.³¹² Buna “**İrade Gücü**” (Sila voli) öyküsünde doktor tarafından kendisine içki yasağı konan İvan Matveyiç’in durumunu örnek olarak gösterebiliriz. Bu öyküde yazar açıklamalar ya da yorumlar yoluyla araya girmez. Anlatıcı öykünün başında doktorla yaptığı kısa bir diyalog dışında tüm öykü boyunca ya kendi kendine konuşur ya da içindeki düşünceleri okuyucuya aktarır:

“İvan Matveyiç evinin köşesindeki manavın camına bir göz attı. “Neleri var bakalım? Likörler. İyi de aç karnına bu likörler kime gerekli ki diye sorarlar insana. Aptallar, koymuşlar işte. Ya bu ne? Konyak! Yine de beni baştan çıkaramazsın. İrade sahibi olan kimse, kardeşim benim, hiçbir şeyden korkmaz. Hatta daha fazlasını yapacağım: içeri gireceğim, bir şişe alacağım ve onu eve götüreceğim. Evet! İşte

³¹¹ N.A.Teffi, **Stary dom**, İzbranniye proizvedeniya, 2005, s. 185.

³¹² M.Tekin, **Roman Sanatı I**, Ötüken, İstanbul, 2004, s. 264.

böyle! Çünkü eğer insanda irade gücü varsa...”³¹³ İvan Matveyiç öykünün sonuna kadar içmeyeceğine dair kendisini kandırır ve dayanamayıp içtiği halde hâlâ iradeli olduğuna kendisini ikna etmeye çalışır. Bu arada kendi kendine yaptığı iç monolog öykünün sonuna kadar sürer.

Teffi kimi öykülerinde ise iç diyalog tekniğine başvurur. Mehmet Tekin’in de belirttiği gibi, iç diyalog bir anlamda iç monologa benzer. Roman kahramanının doğal olarak içinde bulunduğu psikolojik duruma göre, kendi kendisiyle –sanki karşısında biri varmış gibi- konuşması, tartışmasıdır.³¹⁴ **“Anna Stepanovna”** öyküsü buna güzel bir örnektir. Öykünün kahramanı olan Anna Stepanovna telaş ve heyecanını, aklından geçenleri karşısında biri varken ama ona hiç hak tanımadan kendi kendine konuşarak okuyucuya aktarır. Anlatıcı öykü boyunca karşındakıyla sohbet eder görünür ama konuşan sadece kendisidir. Yani bir çeşit diyalog görünümünde monologdur bu:

*“- Getirdim bluzunuzu, getirdim. Karın kısmına nakış işlemenizi tavsiye edecektim, ama sevmeyeceğinizi düşünüyorum. Hiç terzileri memnun etmeyi düşünmüş müydüm acaba? Hayatım bambaşka bir yön aldı. Önce ebelik kursları, sonra hastane. Sağlık alanına az emek vermedim. Ama burada kime lazım? ...Oturabilir miyim? Köpek gibi yoruldu...Bel kısmı geniş mi olmuş? Ben buraya iki düğme diktim. Hangi taraftan isterseniz ilikleyebilirsiniz. İster karaciğer tarafından, ister dalak tarafından, ikisi de moda...”*³¹⁵ Anna Stepanovna’nın karşındakıyla, daha doğrusu kendi kendisiyle yaptığı diyalog öykünün sonuna kadar bu şekilde devam eder.

---

³¹³ N.A.Teffi, **Sila voli**, Antologiya satiri i yumora Rossii, XX. veka, 2007, s. 113.

³¹⁴ M.Tekin, 2004, s. 259.

³¹⁵ N.A.Teffi, **Anna Stepanovna**, Jityo-bityo, 1991, s. 210.

Kurguyu göz önüne aldığımızda yazarın bazı kısa öykülerinde giriş ve gelişme bölümlerini oluşturmadan doğrudan düğüm bölümüne geçtiğini görürüz. Yazar sahne tekniğini kullanarak gereksiz ayrıntılardan kaçınarak hemen olayı anlatmaya başlar. Akıp giden hayatın içinden, diğerlerinden hiç de farkı olmayan sıradan bir olayı ele alır. Kahramanların geçmişi ya da gelecek planları hakkında okuyucunun bilgisi olmaz. Yazar sadece birkaç cümleyle kahramanın adını, dış görünüşünü, yaşını ve yaptığı işi belirtmekle yetinir. Kimi öykülerde ise okuyucu kahramanlar arasında geçen canlı diyaloglar yardımıyla kendisini olayların içinde bulur. Eğer olayın akışını değiştirecek bir durum söz konusu değilse, portre, zaman ve mekân betimlemelerine pek yer vermez, çünkü anlatmak istediği konu sıradan bir insanın günlük hayatta yaşadığı aksaklıklar, eğlenceli bir durum ya da tam tersine trajik bir olaydır. Karakterler konuşmalarıyla ya da düşünceleriyle okuyucuya konuyla ilgili bilgi verirler. Bu tür kurguya örnek olarak **“Değerlerin Yeniden Değerlendirilmesi”** adlı öyküyü verebiliriz. Yaklaşık dört sayfadan oluşan öyküde oldukça hareketli bir ortam sunulur. İlkokul çocukları siyasetçi büyüklerine özenerek aralarında politik bir toplantı yapmaya karar verirler. Bu kalabalık çocuk grubunda her ağızdan bir ses çıkmakta, kimse birbirini dinlememektedir. Birbirinin sözünü keserek ve farklı konulara atlayarak yapılmaya çalışılan bu toplantı bir süre sonra çocukların birbirleriyle kavga etmeleriyle son bulur. Öykü anlık bir olayı çocukların gözüyle ve onların algılarıyla yansıtmaktadır.

Teffi'nin öykülerinde daha çok insan üzerinde durulduğu için doğa ya da iç mekân tasvirlerine pek seyrek olarak – o da birkaç cümleyle – rastlanır. Doğa tasviri tarzındaki sunuş biçimine **“Yürek”** öyküsünden bir örnek verebiliriz:

“Patika başlangıçta dar bir şekilde tümsekten tümseğe kıvrıla kıvrıla gidiyordu, daha sonra ise manastıra kadar kaygan, iki kütüğe ya da doğrudan nemli değneklere bağlanmış kırık dökük köprülerden oluşuyordu.

Etraftaki otlar parlak, aşırı yeşil ve tıpkı İngiliz parklarındaki biçilmiş çimenler gibi düzgündü.”³¹⁶

Bu örnekten de anlaşılacağı gibi Teffi'nin betimlemeleri son derece kısa ve nettir. Aynı durum portre tasvirleri için de söz konusudur. Yazar genelde portreyi trajik ya da mizahi yönü vurgulamak için betimler. Bunun en çarpıcı örneklerinden birini **“Yıkılan Kurallar”** öyküsünde görebiliriz:

“Mösyö Aroman'ı betimlemek daha kolay ve daha sade. Yerküreyi hayal edin. Kuzey kutbundan, yaklaşık Alaska civarından bastırılmış; iki küçük göz düşünün – işte hepsi bu. Yerküre küçücük ayakların üzerinde yuvarlanıyor, ama bu ayaklar şişkinlik yüzünden gözükmüyor. Mösyö Aroman neredeyse dizkapaklarına kadar uzanan bir yelek giyiyor, yoksa ekvatorдан kayıp düşecek ve kutuptaki kıvrımlarda toplanacak.”³¹⁷

Anlatım Tutumu: Teffi'nin öyküleri üzerine yaptığımız incelemeler sonucunda yazarın sanatında alaycı, eleştirel ve doğrulayıcı-benimseyici anlatım tutumlarının ağır bastığını söyleyebiliriz. Teffi özellikle devrim öncesi yapıtlarında toplumsal ve siyasi eksiklikleri dile getirirken alaycı ve eleştirel bir tutum takınır. Hatta Bolşeviklerin kültür düzeyini ve yaptıkları hataları anlatırken kullandığı kimi eleştiriler ve alaycı sözler abartı düzeyindedir. Çalışmamızın 2.Bölümünde yer alan **“Devrim Öncesi Dönemdeki Öykülerinde Ana Motifler”** alt başlığında bu konuya

³¹⁶ N.A.Teffi, **Serdte**, Vedma, 2007, s. 452.

³¹⁷ N.A.Teffi, **Ruhnuşkiye svodi**, İzbranniye proizvedeniya, 2005, s. 338.

değininip çarpıcı alıntılar yapmıştık. Yazarın eleştirel ve alaycı anlatım tutumuna en güzel örneklere **“Birazcık Lenin Hakkında”**, **“Pazarda”**, **“Politika Eğitiyor”**, **“Politika ve Bilim”**, **“Panikle Yönetenler”**, **“İpe Bağlanmış Mantık”**, **“Ticaret Yapan Rusya”**, **“Yeni Psikoz”** gibi öykülerde rastlarız.

Göç dönemi öykülerinde ise her ne kadar trajedi ağır bassa da Teffi mizahı elden bırakmaz. Eleştirel ve alaycı tutum yine pek çok öyküde kendisini gösterir. Bu konuda **“Yazılmamış Günlüklerden”** adlı öyküden bir kesit verebiliriz:

“Bir Ermeninin koca bir konağı köpeklerine ayırdığı söyleniyor. Pasaporthu, vizeli ve diplomalı tam on dört köpek. Köpekler kötü havalarda yağmurluklarla, galoşlarla dolaştırılıyor. Tavuk köfteleriyle besleniyorlar. Bizim Jorj bu Ermeniyeye gidip köpeklerin yerinde olmak istediğini söyleyecek. Ama bu tam bir saçmalık ve üstelik de bir sonuç bile elde edemez. Nasıl etsin ki? Jorj unvanı bile olmayan sıradan bir soylu.”³¹⁸

Teffi genel olarak insanı ilgilendiren her konuda, onların beceriksizliğinde ya da toplum içindeki görgüsüzlüklerinde her zaman ince bir alaya başvurur. Örneğin; **“Kokain”** öyküsünde sosyetik iki genç artist kadın, arkadaşları Şelkov’un kokain kullandığını düşünüp bundan kendilerine de tattırmaları için ısrar ederler. Oysaki gerçekte Şelkov hiç kokain kullanmamıştır. Ama bayanlar Şelkov’a o kadar baskı yaparlar ki genç adam onlardan kurtulmak için kokain yerine diş macunu tozu koklatır. İki genç kadın psikolojik olarak gerçekten de kokain kullandıklarını sanarak sarhoş olup ertesi gün Şelkov’u suçlarlar. Görgüsüz insanların düştükleri komik durumlar Teffi için en eğlenceli konulardan olmuştur. Bu tür konulara **“Şeytani Kadın”**, **“Hayat ve Yaka”**, **“İnce Psikoloji”** gibi öykülerde rastlayabiliriz.

---

³¹⁸ N.A.Teffi, **İz dnevnikov nenapisannih**, Jityo-bityo, 1991, s. 157.

Teffi'nin sanatında iyimserlik ve sevgi her zaman baskın duygulardır. Yaşamdan tat almaya çalışan kahramanlar **“Öğretmen”**, **“Küçük Kardeşlerimiz Hakkında”**, **“Onlar Hakkında Daha Fazlası”**, **“Fransız Kadın”** gibi öykülerde ön plana çıkar. Yazar kahramanlarına ve genelde tüm insanlara karşı iyimser bir tutum içindedir.

Teffi'nin anlatım özelliklerinden söz ederken kullandığı edebi tekniklere de değinmek istiyoruz. Bunlar arasında geriye dönüş, montaj, edebî alıntı, monolog ve diyalog tekniklerini nasıl kullandığına kısaca göz atalım.

Öykülerin kısa oluşu ve olayların hızlı gelişimi nedeniyle leitmotiv tekniğine fazla rastlamadık. Yazarın öyküleri içinde kimi zaman geriye dönüş tekniğini kullandığını tespit ettik. Örneğin; **“Cadı”**, **“Orman Cini”** (Leşaçiha), **“Köpek”**, **“Konuşmadan”**, **“Denizkızı”** gibi öykülerde anlatıcı geçmiş günlerine dönerek öyküyü o dönemdeki bakış açısıyla anlatır.

Teffi bazı öykülerinde montaj tekniğini özellikle edebî alıntılar şeklinde kullanır. Örneğin; **“Onların Aile Skandalları”** adlı öyküsünde bu teknikten yararlanarak A.S.Puşkin'in **“Çingeneler”** yapıtındaki genç çingene Zemfira'nın sözlerini kullanır:

*“Старый муж, грозный муж...”*³¹⁹

“İnce Psikoloji” öyküsünde **“Вниз по матушке по Волге”** adındaki ünlü Rus halk şarkısının ilk mısrasından alıntı yapar:

*“поплыли вниз по матушке”*³²⁰

“Ekmek” adlı öyküde P.İ.Çaykovski'nin **“Как мой садик свеж и зелен...”** romansındaki sözcüklerle oynayarak ironi yaratır:

³¹⁹ N.A.Teffi, **İh semeyniye skandalı**, İzbranniye proizvedeniya, 2005, s. 213.

³²⁰ N.A.Teffi, **Tonkaya psihologiya**, İzbranniye proizvedeniya, 2005, s. 229.

*“Как мой хлебец свеж и зелен...”*³²¹

Teffi bazı öykülerinin başındaki epigraflarda diğer yazarlardan alıntılar yapar.

Buna bir örnek vermemiz gerekirse **“Gülüş”** (Smeh) öyküsünü kullanabiliriz:

“Ve dünyadaki en büyük mucize,

Sevinçlerin büyük kaynağı

Kaygısız-saf çocuklardır.

Onların sessiz ve mutlu gülüşüdür...

SOLOGUB”³²²

“İnsan Suretliler” adlı öyküde ise İncil’den alıntılar yapar:

“Tanrı dedi ki: insanı Bize benzer şekilde ve Bizim gibi yaratıyorum.”

*(Varoluş I, 26).*³²³

Yazarın çeşitli öykülerinden yaptığımız kısa alıntılarla Teffi’nin anlatım tekniğini ana hatlarıyla incelemeye çalıştık. Yazarın zengin öykü dünyası, kullandığı üslûp, sade dil, insan psikolojisine yaklaşım tarzı ve mizah felsefesi onun edebî teknikleri kullanmadaki ustalığını ve verimliliğini ortaya koyar.

---

³²¹ N.A.Teffi, **Hleb**, Kontrrevolyutsionnaya bukva, 2006, s. 86.

³²² N.A.Teffi, **Smeh**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 21.

³²³ N.A.Teffi, **Çelovekoobrazniye**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka, 2007, s. 26.

SONSÖZ

Çalışmamızda 20. yüzyıl Rus yazarlarından N.A.Teffi'yi Türk okurlarına tanıtmaya çalışırken yazarı hem biyografisiyle hem de bazı öyküleriyle ele alarak bir bütünlük sağlamayı amaçladık. Böylece yazarın sanat hayatını etkilemiş olan önemli toplumsal olaylara da kısaca değinmiş olduk.

Teffi'nin sanatı hayatın mizahi yönüyle, insan psikolojisiyle, doğaya ve canlılara duyulan aşk ve sevgiyle bağlantılıdır. İyimserlik, hoşgörü ve merhamet gibi kavramlar yazarın özel yaşamı kadar sanat hayatını da şekillendiren olgulardır. Mizah, espri ve gözlem yeteneğiyle yaşamdan kısa kesitler vermek, gündelik hayattaki aksaklıkları insanlara göstererek onları şaşırtıp gülümsetmek, bir çocuğun ya da bir hayvanın ruhunun derinliklerine kadar inip orada bulduğu güzellikleri gün yüzüne çıkarmak Teffi'nin ustalıklı ortaya koyduğu sanat yeteneğidir. Ancak yazar bütün bunları yaparken insanları hor görmez, yargılamaz ve onları değiştirmeye çalışmaz. O, sadece insanda ya da toplumda var olan doğal özellikleri ortaya çıkarır. Mizahın kaynağını insanlar arasındaki iletişimsizlikler, çelişkiler, paradokslar, beklenmedik tepkiler oluşturur. Teffi en zor günlerde ve en trajik anlarda bile acı da olsa insanların yüzüne bir tebessüm kondurmayı başarabilen bir yeteneğe sahiptir. Mizah yazarın son günlere kadar hiç yanından ayırmadığı bir yaşam desteği gibidir. Adamoviç'in de dediği gibi *“Okuyucular Teffi'yi komik ve hüznü öyküleri için, yaşamın küçük ayrıntılarına verdiği önem için, şaşırtıcı kahramanları için, şehrin pırıltılarıyla, briçlerle, dedikodularla anlamsız hayatlar sürüp anlamsız bir şekilde*

yaşlanan göçmen bayanlar ve onlarda yakaladığı trajik unsurlar için, komik olaylardaki trajediyi gözetleme yeteneği için sevdiler.”³²⁴

Teffi öz sözlülüğü, konu seçimi, olayları aktarış şekli ve dünya görüşü bakımından öncüsü Çehov’la çok fazla benzerlik gösterse de kahramanlarını olduğu gibi kabul etmesi, tepkilerini sosyal çevreden bağımsız olarak vermelerini sağlaması ve daha çok kahramanların psikolojisine yönelmesi bakımından Çehov’dan farklılık gösterir.

Yaşadığı devrimler, dünya savaşları, göç trajedisi, yoksulluk gibi olgular zamanla yazarın sanatına daha hüznü motiflerin yayılmasına neden olur. Yazar yaşadığı dönem itibarıyla hem devrim öncesi Rus insanını hem de devrimden sonraki göçmen Rusları ve yaşam tarzlarını genel hatlarıyla, gerçekçi bir tarzda ve yalın bir anlatımla bize tanıtır. Onun öyküleri gerçek yaşamda çekilmiş fotoğraflar gibi anlık, canlı, renkli ve sıcaktır. Çalışmamızda yazarın en çok ses getiren öykülerini ele alarak onu Türk okuruna tanıtmaya çalıştık.

---

³²⁴ A. İvanov, **Oy, kak ty mne nravişsya!**, Jurnal “Naşi publikatsii”, “LU”, No:2, 2006, s. 177.

ÖZET

Tezimizin konusu 20. yüzyılın ilk ve en ünlü kadın mizah yazarı Nadejda Aleksandrovna Buçinskaya'nın (Teffi) (1872-1952) yaşamı ve öykü sanatıdır. 1917 devriminden önce Rusya'da olduğu kadar 1920 yılında göç ettiği Fransa'da ve Rusların göç ettiği diğer ülkelerde de adından sıkça söz ettiren bu usta öykü yazarını yaşamı ve çeşitli öyküleri çerçevesinde Türk okuruna tanıtmaya çalıştık.

Aile büyüklerinin sunduğu olanaklarla iyi bir eğitim alan Teffi küçük yaşlardan itibaren edebiyatla iç içedir. Yazar sanat hayatına şiirle başlayıp, öykü, felyeton, anı, eleştiri ve gazete yazıları gibi geniş bir yelpazede yapıtlar vermiştir. 1917 Ekim Devrimi'ne kadar Rusya'da geçirdiği dönemde daha çok şiir ve haftalık gazetelerde yazılar yazan Teffi aynı zamanda dönemin en ünlü mizah dergilerinden olan "Satirikon"un da daimi yazarıdır. Rusya'da ünü gün geçtikçe artan Teffi toplumun her kesimi tarafından o kadar sevilir ki adına parfümler ve şekerler bile çıkarılır. 1917 Şubat devrimini pek çok aydın gibi büyük bir heyecanla karşılayan Teffi Ekim Devrimi'yle birlikte ülkede yaşanan köklü değişikliklere ayak uydurmakta zorlanınca kendisini bir anda diğer sanatçı arkadaşlarıyla birlikte İstanbul'da bulur. Burada birkaç ay konakladıktan sonra kısa bir süre ümidiyle Fransa'ya geçer ve aradan geçen 32 yıla rağmen bir daha Rusya'ya geri dönemez. Her ne kadar ömrünün yarısını Paris'te geçirmiş olsa da Rusya'ya duyduğu özlemi hiçbir şekilde bastıramaz.

Teffi'nin ilk dönem yapıtlarına hakim olan motifler ve mizah öğeleri yaşanan toplumsal sıkıntılarla ve göç trajedisıyla birlikte daha hüznü bir kimliğe bürünür.

Yetenekli bir gözlemci olan Teffi'nin insanların gündelik hayatta karşılaştığı küçük olaylar karşısındaki tepkilerini ve psikolojik durumlarını ortaya koyarken kahramanlara duyduğu şefkat ve merhamet onu diğer mizah yazarlarından ayırır. Onun yapıtlarında komedi ve hüznün iç içedir. Ele aldığı konular her insanın günlük hayatta başına gelebilecek sıradan olaylardır. Ancak bu sıradanlıkta ortaya konan durumlar ve çelişkiler yazarın anlatımıyla olağandışı bir özellik kazanır. Teffi mizah yaparken kimseyle alay etmez, kimseyi hor görmez ve insanın doğasında bulunan hiçbir özelliği değiştirmeye çalışmaz. O, sadece var olan özellikleri ön plana çıkararak insanların dikkatini sıradan olaylardaki komikliğe ya da hüznülere çeker.

Teffi'nin edebî dili son derece sade, öz, canlı ve kısadır. Zaten toplumun en alt tabakalarından en üst düzeydeki bireylere kadar herkes tarafından eşit derecede sevilmesinin nedeni de doğallığı, içtenliği ve kullandığı sade anlatım tarzıdır. İnsanlar onun öykülerinde kendilerini bulup kendi durumlarına güler ya da ağlarlar.

Yapıtları Sovyetler Birliği döneminde yayınlanmayan ve Rus edebiyat çevresinde de henüz 1990'lardan sonra üzerinde araştırma yapılmaya başlanan Teffi sadece olağanüstü bir öykü yazarı değil, aynı zamanda ünlü bir mizahçı, gazete ve eleştiri yazarı, şair gibi özellikleri olan çok yönlü bir sanatçıdır.

РЕЗЮМЕ

Тема нашей диссертации – жизнь и творчество Надежды Александровны Бучинской (Тэффи) (1872-1952), первой и самой известной писательницы-юмориста 20-го века. Цель нашей работы – познакомить турецкого читателя с жизнью замечательной творческой личности и ее разнообразными, мастерски написанными рассказами, известными не только в дореволюционной России 1917 года, но и в периоде эмиграции во Франции в 1920 году и в других странах миграции русских.

Получив прекрасное образование Тэффи с детства вращалась в обществе людей творческих и занимающихся литературой. Свое творчество писательница начала со стихотворений постепенно перейдя на рассказы, фельетоны, воспоминания, критики и газетные статьи. В период до Октябрьской революции 1917 года в России Тэффи больше всего была известна своими стихотворениями и еженедельными статьями в газетах, а также постоянно печаталась в самом известном юмористическом журнале того времени «Сатирикон». Популярность и обожание Тэффи со стороны всех слоев населения были велики настолько, что ее именем даже были названы сладости и выпущена парфюмерия. Переворот в Феврале 1917 года и сопутствовавшие его события были восприняты Тэффи и подобной ей интеллигенцией с большим воодушевлением, которое переросло в трудности привыкания к возникшим коренным изменениям после Октябрьской революции, в результате чего писательница вместе со своими соратниками оказалась в Стамбуле. Пробыв там несколько месяцев Тэффи переезжает во Францию надеясь на скорое возвращение в Россию, но так и не сможет больше вернуться на родину и проживет за границей 32 года. И хотя Тэффи полжизни прожила в Париже она всегда тосковала по России.

Мотивы и сатирические элементы описывающие тяготы жизни общества в ранних произведениях Тэффи пронизаны грустью с нотами трагедии в связи с эмиграцией. Обладая талантом подмечать то, что было не под силу другим юмористическим писателям того времени, Тэффи с

нежностью и состраданием относится к героям своих рассказов, их психологическим состояниям и отношению к незначительным событиям повседневной жизни. Сатира и грусть тесно переплетены в ее произведениях.

Описанные Тэффи события – случаи из повседневной жизни. Однако оригинальный подход к ситуациям и возникающим противоречиям делает ее произведения незабываемыми. Юмор Тэффи не обижает, не презирает и не пытается изменить присущие человеку особенности. Она просто умеет тонко их подмечать и оценивать насколько они ироничны или грустны.

Литературный язык писательницы достаточно прост, оригинален, жив и краток. Секрет ее обожания со стороны всех слоев населения и заключается в природности, искренности и простом стиле, в котором выдержанны ее произведения. Читая их люди узнают в ситуациях самих себя, плачут или смеются над собою.

Произведения Тэффи не публиковались во времена Советской власти. После проведения изучения ее творчества в 1990 годах она стала известна не только как непревзойденная писательница рассказов, а также как сатирик, критик, писатель газетных статей, поэтесса и невероятно многоплановая личность – мастер своего дела.

SUMMARY

The life and works of Nadezhda Alexandrovna Buchinskaya (Teffi) (1872-1952) is the subject of our thesis. She was the first and the most famous humorist writer of the 20th century. The goal of our work is to introduce to the Turkish readers the author's life and the variety of her skillfully written stories, which were famous not only in Russia in the period before the Revolution in 1917, but also in emigration in France in 1920 and other countries where the Russian people had migrated.

Well educated Teffi was frequent in the society of artists and literary people since her childhood. Teffi started her creative works with poems gradually proceeding then to short stories, satirical articles, reminiscences, critiques and feuilletons. Before the October Revolution in 1917 in Russia the author mostly was famous for her poems, weekly feuilletons in the newspapers and satirical articles regularly published in the well-known comic magazine of that time "Satirikon". Teffi's popularity and adoration by the people of all societies was so great that even sweets and perfumes were called after her name. The author as many of her friends – men of light and leading had enthusiastically welcomed the February Revolution in 1917 but the events in October produced inability to adapt to the drastic changes occurred after that, so Teffi and her literary friends had to move to Istanbul. After a short stay there she went to France planning to come back to Russia but never was able to do that and had been living abroad for 32 years. Though Teffi spent half of her life in Paris she hardly felt home-sickness during all her life.

All the motifs and humoristic elements describing the hardships of society in Teffi's early works are mixed with melancholy and nostalgia due to emigration.

She was able to observe the things in a manner the other humorists of that time could never do. She had a talent to feel the psychological state of the individual and the attitude to the trivial situations of everyday life expressing deep tenderness and sympathy towards the characters of her stories. All works of the author are closely interwoven with satire and sadness.

The way Teffi describes everyday occurrences, attitude to events and arising contradictions is her distinctive feature that makes her works unforgettable. She does not offer to change individual features of a person, does not hurt characters' feelings or despise them with her humour. She has a great power just to make delicate observations and appreciate how much these features or situations are ironical or grievous.

Literary language of the writer is plain and brief enough, unique and full of life. The secret of being so adored is in natural, heartfelt and true style of Teffi's work. Readers can recognize their own features, situations in her stories, cry or laugh at themselves.

Writings of Teffi were not published during period of Soviet rule. This highly gifted writer became famous after her creative works had been studied in 1990 not only as peerless story writer but as a satirist, critic, newspaper satirist and poetess, too.

KAYNAKÇA

Adamoviç, G., **Odinoçestvo i svoboda**, Logos, Sankt-Petersburg, 1993.

Averin, B., Neatrou, E., **Tayna smeyuşıhsya slov**, Teffi, N.A., Smeşnoye v peçalnom, Sovetskiy pisatel, Moskova, 1992.

Ayktut, A., **Anlarda Çehov**, Çehov'dan Sonraki Yüzyıl, Uluslararası Çehov Sempozyumu, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 4580, İstanbul, 2005.

Aytaç, G., **Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1999.

Deyç, E.K., **B.K.Zaytsev i N.A.Teffi (Po materialam parijskogo arhiva)**, Problemi izuçeniya jizni i tvorçestva B.K.Zaytseva, Kalujskiy gosudarstvennyy pedagogičeskiy universitet, Kaluga, 2000.

Domogatskaya, Ye.G., **V naşe vremya dlya mnogih normalnyeye umeret, çem jit: N.A.Teffi i russskiy Parij v 1945-1947 gg.**, Tvorçestvo N.A.Teffi i russskiy literaturniy protses pervoy polovini XX. veka, Naslediye, Moskova, 1999.

Ergenç, L., **Bulgar Edebiyatında Feyleton**, Gündoğan Edebiyat, Ankara, Güz 1995.

Grebenkova, M.N., **Puti sozdaniya komičeskogo obraza v ranniĥ rasskazah Teffi**, Pisatel, tvorčestvo: Sovremennoye proçteniye, İzdatelstvo Kurskogo gospeduniversiteta, Kursk, 2000.

Grinkeviç, N., **Zemniye radugi**, Prostor, İzdatelstvo TK Kompartii Kazahstana, Alma-Ata, Ağustos 1989.

Güenal, Z., Parer, M.Ö., Kaşoğlu, A., Dietrich, A.P., **Çağdaş Rus Öykü Seçkisi**, T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları/2821, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2002.

Güenal, Z., **Dünyanın İlk Kadın Mizahçısı Nadejda Teffi**, Folklor/Edebiyat Dergisi, Cilt: XI, Sayı: XLIV, 2005/4.

Güenal, Z., **Nadejda Teffi'nin Kaleminden İstanbul**, Kül Eleştiri Dergisi, Sayı: 2, Nisan-Mayıs, 2005.

Haber, E., **Vedma Teffi: Mifologiya russkoy duşi**, Tvorçestvo N.A.Teffi i russkiy literaturniy protses pervoy polovini XX. veka, Naslediye, Moskova, 1999.

İvanov, A., **Oy, kak tıy mne nravişşya!**, Jurnal “Naşi publikatsii”, “LU”, No:2, 2006.

Jukov, V.P., **Slovar russkih poslovits i pogovorok**, Russkiy yazık-Media, Moskova, 2007.

Kandemir, H., **Rus Edebiyatında İstanbul**, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi, Yıl 2008, Sayı: 19, Konya.

Karaca, B., **Rus Edebiyatının Güncel Sorunlarından Biri: Sovyet Döneminde Arşivlere Kapatılan Yazarlar**, İmge Öyküler, Yıl 1, Sayı 2, Nisan-Mayıs 2005.

Knyazev, S., **Kommuna i konina, Maloizvestnaya proza Teffi, 1917-1918 gg.**, Teffi, Kontrrevolyutsionnaya bukva, Azbuka-klassika, Sankt-Petersburg, 2006.

Maznin, İ., **Kakuyu vodu koni pyut**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka, Eksmo, Moskova, 2007.

Menegaldo, Ye., **Ruskiye v Parije 1919-1939**, Kstati, 2007.

Mihaylov, O.N., **Nejnıy talant**, Tvorçestvo N.A.Teffi i russkiy literaturnıy protses pervoy polovını XX. veka, Naslediye, Moskova, 1999.

Mihaylova, L.P., **Svoi i çujiye v jizni i tvorçestve Teffi**, Svoje i çujoye v kulture narodov yevropeyskogo severa, Materialı tretıy mejdunarodnoy nauçnoy konferentsii, Petrozavodskiy universitet, Petrozavodsk, 2001.

Neatrou, E., **Jizn smeyotsya i plačet**, Teffi, N.A., Nostalgiya, Hudojestvennaya literatura, Leningrad, 1989.

Nikolayev, D.D., **Kontsepsiya knigi v tvorčestve N.A.Teffi**, Tvorčestvo N.A.Teffi i russkiy literaturny protses pervoy poloviny XX. veka, Naslediye, Moskova, 1999.

Nikolayev, D.D., **K voprosu o proishojdenii psevdonima Teffi**, Tvorčestvo N.A.Teffi i russkiy literaturny protses pervoy poloviny XX. veka, Naslediye, Moskova, 1999.

Nikolayev, D.D., **Vera, Nadejda, Lyubov**, N.A.Teffi, Tak jili, Olma-Press, Moskova, 2002.

Nikolayev, D.D., **Jemčujina russkogo yumora**,
www.teffy.ru/additional/critique/nikolajev.phtml

Nikolayev, D.D., **Vesyolaya karusel**, www.teffy.ru/additional/critique/karusel.phtml

Nikonenko, St., **Nesravnennaya Teffi**, Teffi, N.A., Moya letopis, Vagrius, Moskova, 2004.

Odoyevtseva, I., **O Teffi**, Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka, Eksmo, Moskova, 2007.

Pevak, Ye.A., **Yumoristiçeskaya proza Teffi i noviye tendentsii v russkoy estetiçeskoy misli v naçale XX. veka**, Tvorçestvo N.A.Teffi i russkiy literaturniy protses pervoy polovini XX. veka, Naslediye, Moskova, 1999.

Prişçepa, V.P., **Literatura russkogo zarubejya**,
www.russofile.ru/articles/article_90#php.102

Reznik, O.V., **Vsyo eto bilo bi smeşno** (K 130-letiyu so dnya rojdeniya N.A.Teffi),
Jurnal “Russkiy yazık i literatura”, No: 3, 2002.

Russkaya frazeologiya, İstoriko-etimologiçeskiy slovar, Astrel, AST, Luks,
Moskova, 2005.

Russkoye zarubejye. Zolotaya kniga emigratsii. Pervaya tret XX. veka: Entsiklopediçeskiy biografiçeskiy slovar, Rosspen, Moskova, 1997.

Smirnova, A.İ., Mleçko, A.V., **Literatura russkogo zarubejya (1920-1990)**,
İzdatelstvo “Flinta”, İzdatelstvo “Nauka”, Moskova, 2006.

Sokolovski, R., **Teffi ili dama priyatnaya vo vseh otnoşeniyah**, Yejemesyaçnyy literaturno-hudojestvennyy i obşçestvenno-politiçeskiy jurnal “Prostor”, İzdatelstvo “Deuir”, Almata, Şubat, 2, 1994.

Spiridonova, L.A., **Teffi**, Russkaya satiriçeskaya literatura naçala XX.veka, Nauka, Moskova, 1977.

Spiridonova, L.A., **Satira russkogo zarubejya**, Kulturnoye naslediye rossiiskoy emigratsii 1917-1940, Naslediye, Moskova, 1994.

Teffi, N.A., **Jityo-bityo**, İzdatelstvo politiçeskoy literaturı, Moskova, 1991.

Teffi, N.A., **Petersburg**, Jurnal “Kultura”, No: 24, 16-23 Haziran 1996.

Teffi, N.A., **İzbranniye proizvedeniya**, Nauka, Moskova, 2005.

Teffi, N.A., **Kontrevolyutsionnaya bukva**, Azbuka-Klassika, Sankt-Petersburg, 2006.

Teffi, N.A., **Antologiya satiri i yumora Rossii XX. veka**, Eksmo, Moskova, 2007.

Teffi, N.A., **Moya letopis, Vospominaniya**, Vagrius, Moskova, 2004.

Teffi, N.A., **Vedma**, Eksmo, Moskova, 2007.

Tekin, M., **Roman Sanatı I**, Ötüken, İstanbul, 2004.

Trubilova, Ye.M., **Materialı iz arhiva N.A.Teffi**, Tvorçestvo N.A.Teffi i russkiy literaturniy protses pervoy poloviny XX. veka, Naslediye, Moskova, 1999.

Trubilova, Ye.M., **V poiskah skritoy nejnosti**, N.A.Teffi, O nejnosti, Lakom, Moskova, 2000.

Trubilova, Ye.M., **Tayna smeyuşçihsva slov Teffi**, Jurnal Literaturnaya uçyoba, Moskova, Mayıs-Haziran 2004.

Trubilova, Ye.M., **Rojdennaya v voskresenye**,
www.teffy.ru/additional/critique/o_nezhnosti.phtml

Trubilova, Ye.M., **V poiskah strani Nigde**, www.ocr.krossw.ru

Tsıganenko, G.P., **Etimologičeskiy slovar russkogo yazıka**, Radyanska şkola, Kiev, 1989.

Üçgöl, S., **Rus Göçmen Edebiyatı I**, Kapadokya Kitabevi, Ankara, Şubat-2006.

Vasilyev, İ., **Anekdot i tragediya**, Teffi, N.A., Jityo-bityo, Rasskazı, vospominaniya, İzdatelstvo političeskoy literaturı, Moskova, 1991.

Vasilyeva, S.S., **Teffi, Literatura russkogo zarubejya (1920-1990)**, Flinta, Nauka, Moskova, 2006.

Yevgrafov, G., **Jizn i anekdot Nadejdi Teffi. Pisatel'nitsa, kotoruyu lyubili Nikolay II, Kerenski, Rasputin i Lenin**, Exlibris, Moskova, 2006.

<http://www.articles.excelion.ru/science/persons/19239.html>

www.teffy.ru/collections/jumor1/dacha.phtml